

SBÍRKA
SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ A STANOVISEK

NEJVYŠŠÍHO SOUDU
ČESKÉ REPUBLIKY

10/2015

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Dokazování	č. 53
Jednočinný souběh	č. 54
Nadržování	č. 52
Nedovolené ozbrojování	č. 54
Omyl právní	č. 53
Ublížení na zdraví	č. 55
Úmysl nepřímý	č. 55
Úřední osoba	č. 51
Zprošťující rozsudek	č. 53

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Banky	č. 108
Bez důvodné obohacení	č. 108
Družstvo	č. 109
Exekuce	č. 101, 109
Insolvenční rejstřík	č. 110
Insolvenční společnost	č. 108
Insolvenční správce	č. 100
Mzda (a jiné obdobné příjmy)	č. 111
Náhrada škody	č. 106, 107
Neplatnost právního úkonu	č. 101, 111
Obec	č. 111
Pojištění odpovědnosti za škodu	č. 107
Poplatky soudní	č. 99
Pracovněprávní vztahy	č. 111
Rozhodčí doložka	č. 100, 101
Rozhodnutí o úpadku	č. 110
Rozsudek pro zmeškání	č. 102
Společné jmění manželů	č. 103
Vlastnictví	č. 104, 105

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

Vykonavatele soudního exekutora, provádí-li z písemného pověření soudního exekutora úkony, které je ve výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu oprávněn provést soudní vykonavatel, lze za splnění dalších zákonných podmínek pokládat za úřední osobu ve smyslu § 127 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku.

(Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 11. 2015,
sp. zn. Tpjn 304/2014,
ECLI:CZ:NS:2015:TPJN.304.2014.1)

Z o d ů v o d n ě n í :

Předseda trestního kolegia Nejvyššího soudu podle § 21 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 6/2002 Sb.“), a čl. 14 odst. 1 písm. f) Jednacího řádu Nejvyššího soudu navrhl, aby trestní kolegium Nejvyššího soudu zaujalo stanovisko k otázce, zda lze vykonavatele soudního exekutora pokládat za úřední osobu ve smyslu § 127 odst. 1 tr. zákoníku.

Tento návrh učinil předseda trestního kolegia na základě podnětu nejvyššího státního zástupce ze dne 2. 7. 2014, z něhož vyplývá, že Nejvyšší státní zastupitelství zaznamenalo v rámci výkonu své působnosti ohledně uvedené otázky rozdílnou rozhodovací praxi senátů Nejvyššího soudu. Nejvyšší státní zástupce ve svém podnětu uvedl, že otázka, zda je vykonavatel soudního exekutora úřední osobou, není v rámci judikatury Nejvyššího soudu řešena poprvé a i v minulosti se soudy k této složité právní otázce stavěly protichůdně. Podání podnětu k zaujetí stanoviska bylo iniciováno usnesením Nejvyššího soudu ze dne 6. 3. 2014, sp. zn. 6 Tdo 1396/2013, v němž se Nejvyšší soud postavil na stanovisko, že vykonavatele soudního exekutora není možno pokládat za úřední osobu ve smyslu § 127 tr. zákoníku. Obdobný názor pak Nejvyšší soud zaujal i v rozsudku ze dne 12. 3. 2014, sp. zn. 7 Tz 65/2013, v němž uvedl, že vykonavatele ani další zaměstnance soudního exekutora nelze považovat za úřední osoby ve smyslu § 127 odst. 1 písm. f) tr. zákoníku. Poukázal mj. na to, že přenesení některých činností soudním exekutorem na jiné osoby je možné, ale přenesení osobního statusu exekutora, a tím i statusu úřední osoby, možné není. Podobně Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 23. 6. 2004, sp. zn. 5 Tdo 478/2004, konstatoval, že poškozený jako zaměstnanec soudního exekutora podle § 27 odst. 1 exekučního řádu se nenacházel v postavení veřejného činitele, neboť takové postavení má jen soudní exekutor.

Nejvyšší státní zástupce dále poukázal na to, že uvedené závěry učinil Nejvyšší soud i přesto, že v uvedených rozhodnutích zmínil i zcela opačný názor dří-

ve judikaturou zaujatý, a to bez toho, aby jej zcela odmítl či důvodně prohlásil za již překonaný. Jde o rozhodnutí publikované pod č. 49/2001 Sb. rozh. tr., v němž Krajský soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 26. 10. 2000, sp. zn. 4 To 810/2000, vyslovil, že „... pokud poškozený vystupoval jako soudní vykonavatel, jehož úkolem bylo zajistit soupis movitých věcí povinného na podkladě pravomocného a vykonatelného exekučního usnesení, je veřejným činitelem ve smyslu § 89 odst. 9 trestního zákona“. Obdobně Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 30. 8. 2011, sp. zn. 3 Tz 168/2001, konstatoval, že „... soudní vykonavatele provádějící dražbu a s ní spojené úkoly je nutno považovat ve smyslu ustanovení § 89 odst. 9 trestního zákona za odpovědné pracovníky soudu, kteří se podíleli na plnění úkolů společnosti a státu a používali přitom pravomoci, která jim byla v rámci odpovědnosti za plnění těchto úkolů svěřena“.

Nejvyšší státní zástupce ve svém podnětu rovněž zmínil, že řešení uvedené problematiky je složité a ani na Nejvyšším státním zastupitelství nepanuje na ni jednotný názor. Ve vyjádření k dovolání obviněného ve věci, již se Nejvyšší soud zabýval v usnesení ze dne 6. 3. 2014, sp. zn. 6 Tdo 1396/2013, zaujalo Nejvyšší státní zastupitelství právní názor, že status úřední osoby má osoba právě z důvodu výkonu určité činnosti. Z tohoto úhlu pohledu pak nepochybně vykonavatel soudního exekutora plní úkoly státu a společnosti a používá přitom svěřené, byť delegované pravomoci. Ztotožňuje se proto spíše s extenzivním výkladem předmětného hmotně právního pojmu, tak jak byl prezentován v rozhodnutí publikovaném pod č. 49/2001 Sb. rozh. tr. a v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2001, sp. zn. 3 Tz 168/2001.

Otázkou, zda lze vykonavatele soudního exekutora pokládat za úřední osobu, se na své poradě dne 26. 6. 2014 zabývalo i trestní kolegium Nejvyššího soudu v rámci projednávání návrhu na publikaci rozhodnutí, které tuto otázku řešilo (srov. shora již zmíněné usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 3. 2014, sp. zn. 6 Tdo 1396/2013). Po obsáhlé diskusi, v níž zazněly protichůdné názory, a po seznámení se s názory připomínkových míst (rovněž protichůdnými) dospělo k závěru, že je vhodné zpracovat stanovisko k dané otázce.

Nejvyšší soud si prostřednictvím předsedů krajských soudů vyžádal a opatřil též další rozhodnutí soudů, jimiž se jen doložila jejich nejednotná rozhodovací praxe a odlišné pohledy na řešení sporné právní otázky.

Je možné zde zmínit např. rozsudek Okresního soudu ve Svitavách ze dne 4. 10. 2013, sp. zn. 2 T 326/2013, jímž byl obviněný uznán vinným zločinem násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a) tr. zákoníku na tom skutkovém základě, že (stručně vyjádřeno) ve svém bydlišti fyzicky napadl dva vykonavatele soudního exekutora, kteří na základě pověření u něho prováděli exekuci – soupis movitých věcí. K odvolání obviněného Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích usnesením ze dne 17. 12. 2013, sp. zn. 13 To 559/2013, zrušil napadený rozsudek a věc postoupil místně příslušnému

správnímu orgánu, který by mohl věc projednat jako přestupek. V odůvodnění svého rozhodnutí odvolací soud po poukazu na zákonný text a dříve publikovanou judikaturu učinil závěr, že vykonavatele soudního exekutora nelze považovat za úřední osobu ve smyslu § 127 odst. 1 písm. f) (ale ani podle písm. d/) tr. zákoníku. Citované ustanovení dopadá výlučně na soudního exekutora, který je osobou jmenovanou ministrem spravedlnosti a musí splňovat přesně stanovené požadavky. Opačný výklad by totiž znamenal neúměrné zvýšení počtu úředních osob.

V další věci vedené u Okresního soudu ve Frýdku-Místku pod sp. zn. 81 T 122/2012 se pověřený vykonavatel soudního exekutora nenacházel v postavení poškozeného (jak tomu bylo v naprosté většině výše zmíněných věcí), nýbrž v pozici obviněného. Rozsudkem jmenovaného soudu byl uznán vinným mj. přečinem zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku na tom skutkovém základě, že v uvedené pozici při provádění exekuce proti povinnému překročil svou pravomoc (v rozsudku blíže popsáním způsobem). Proti tomuto rozsudku podal obviněný odvolání, z jehož podnětu Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 22. 5. 2013, sp. zn. 4 To 69/2013, zrušil napadený rozsudek v celém rozsahu a nově rozhodl tak, že na stejném skutkovém základě uznal obviněného vinným přečiny porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1 tr. zákoníku a útisku podle § 177 odst. 1 tr. zákoníku (těmi byl uznán vinným i napadeným rozsudkem soudu prvního stupně). Z odůvodnění rozsudku odvolacího soudu je třeba zmínit, že také tento soud s poukazem na zákonnou úpravu a standardní judikaturu (nejen Nejvyššího soudu, ale i Nejvyššího správního soudu) dospěl k závěru, že vykonavatele soudního exekutora nelze považovat za úřední osobu ve smyslu § 127 odst. 1 písm. f) (ale ani podle písm. d/, odst. 2 tr. zákoníku, jelikož nevykonává vrchnostenskou pravomoc, ale pouze administrativně technicky provádí výkon rozhodnutí soudního exekutora, jehož je zaměstnancem).

Obdobný názor zaujala i ministryně spravedlnosti v odůvodnění stížnosti pro porušení zákona (věc je vedena u Nejvyššího soudu pod sp. zn. 8 Tz 53/2014 a dosud v ní nebylo rozhodnuto), kterou podala ve prospěch obviněného, jenž byl rozsudkem Okresního soudu v Liberci ze dne 27. 6. 2013, sp. zn. 34 T 60/2012, uznán vinným přečinem násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku na tom skutkovém základě, že ve svém bydlišti fyzicky napadl dva poškozené, kteří z pověření soudního exekutora prováděli v (blíže označené) exekuční věci soupis movitých věcí. Argumentačně se ministryně spravedlnosti ztotožnila s názory Nejvyššího soudu blíže rozvedenými v jeho rozhodnutích učiněných ve věcech pod sp. zn. 5 Tdo 478/2004, 7 Tz 65/2013 a 6 Tdo 1396/2013 (viz výše).

Naopak v pravomocných rozsudcích Okresního soudu v Děčíně ze dne 2. 9. 2014, sp. zn. 24 T 249/2011, či Okresního soudu v Hradci Králové ze dne

8. 4. 2014, sp. zn. 6 T 38/2014, se vykonavatel soudního exekutora považuje bez bližšího odůvodnění za úřední osobu.

Před zaujetím stanoviska si trestní kolegium Nejvyššího soudu vyžádalo podle § 21 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb. vyjádření od Ministerstva spravedlnosti, Nejvyššího státního zastupitelství, předsedy Nejvyššího správního soudu, předsedů vrchních a krajských soudů, právnických fakult univerzit v Praze, v Brně, v Plzni a v Olomouci, Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, Ústavu státu a práva Akademie věd České republiky, veřejné ochránčyně práv, Exekutorské komory a České advokátní komory. Spolu se žádostí o vyjádření jim zaslalo návrh stanoviska, který byl postupně zpracován ve třech alternativách. Nejprve v podobě, že vykonavatel soudního exekutora není úřední osobou ve smyslu § 127 odst. 1 písm. f) tr. zákoníku. Druhý návrh vyzníval tak, že vykonavatele soudního exekutora lze pokládat za úřední osobu ve smyslu § 127 odst. 1 písm. f) tr. zákoníku. Třetí alternativa návrhu odůvodňovala závěr, že vykonavatele soudního exekutora, provádí-li z písemného pověření soudního exekutora úkony, které je ve výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu oprávněn provést soudní vykonavatel, lze za splnění dalších zákonných podmínek pokládat za úřední osobu ve smyslu § 127 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku.

Z připomínkových míst se vyjádřily Nejvyšší státní zastupitelství, Vrchní soud v Olomouci, Vrchní soud v Praze, Městský soud v Praze, Krajský soud v Praze, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Ostravě, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, veřejná ochránčyně práv, Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně a Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Názor na tento problém vyjádřily i Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Exekutorská komora.

Nejvyšší státní zastupitelství sdělilo, že ve shodě s podnětem nejvyššího státního zástupce zastává názor, že vykonavatel soudního exekutora by měl být považován za úřední osobu. Nejvyšší státní zastupitelství akcentovalo, že úkony exekutora se považují za úkony soudu, poukázalo na rozdílný režim ochrany a odpovědnosti vykonavatele soudního exekutora a soudního vykonavatele a uvedlo, že vyvstává otázka, proč by zaměstnanecký poměr k soudnímu exekutorovi měl vykonavatele soudního exekutora vylučovat z okruhu úředních osob, když osoba se stejnými oprávněními v exekučním řízení, tj. vykonavatel soudu, pouze z titulu odpovědného úředníka jiného orgánu veřejné moci, je zákonem definován jako úřední osoba. Status úřední osoby by měl být chápán jako důsledek výkonu určité pro stát strategické a důležité činnosti, nikoli jako nepřenositelný institut vázaný striktně na určitou osobu; ochrana je poskytována úřední osobě nikoli kvůli osobním kvalitám, ale jako ztělesnění výkonu veřejné moci. Soudní exekutor navíc ve většině případů sám neprovádí výkon rozhodnutí, reálně jej činí právě jeho vykonavatel. Proto se Nejvyšší státní zastupitelství přiklonilo k třetímu návrhu stanoviska, totiž že vykonavatele soudního exekutora lze za

splnění dalších předpokladů považovat za úřední osobu ve smyslu § 127 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku.

Vrchní soud v Olomouci rovněž souhlasil s tímto řešením, upozornil ale na menšinový názor, podle něž je výklad § 127 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku příliš extenzivní a situace by měla být řešena legislativní cestou.

Vrchní soud v Praze se přiklonil k názoru, že vykonavatel soudního exekutora je úřední osobou. Uvedl, že pokud zvláštní zákon připouští, aby soudní exekutor pověřil výkonem některých oprávnění vykonavatele, lze souhlasit s výkladem, že takové osoby (za stejných okolností jako soudní exekutor) by měly mít stejnou právní ochranu. Zdůraznil, že zmíněné pověření k výkonu oprávnění může být učiněno pouze v rozsahu, v jakém takový postup předpokládá zvláštní zákon, nikoliv obecně podle své úvahy kohokoliv, proto podle něj nemohou vznikat pochybnosti ani o spojitosti mezi úřední osobou a tím, kdo byl pověřen, ani o tom, zda úřední osoba byla k pověření oprávněna a v jakém rozsahu.

Krajský soud v Praze se ztotožnil se třetím návrhem, neboť seznal, že odkaz na charakter úkonů v právní větě je namístě stejně jako závěr o možnosti pokládat vykonavatele soudního exekutora za úřední osobu.

Krajské soudy v Plzni, v Hradci Králové a v Ostravě souhlasily s první variantou návrhu. Krajský soud v Hradci Králové tak učinil s odkazem na jím uplatňovanou praxi a na stanovisko již dříve schválené na jeho gremiální poradě. Krajský soud v Ostravě měl za to, že použití rozšiřujícího výkladu by postupně vedlo k narůstajícímu počtu úředních osob, extenzivní výklad označil spíše za analogii, která je k tíži povinného subjektu, a tudíž nepřipustná. Poznamenal též, že mezera v zákoně musí být řešena legislativní cestou. S tímto návrhem bez bližšího odůvodnění souhlasila i veřejná ochránkyně práv.

Ministerstvo spravedlnosti se nejprve připojilo k druhému návrhu. Konstatovalo, že si nelze vystačit s pouhým jazykovým výkladem, nýbrž že je třeba přihlédnout i k účelu normy a k potřebě poskytnout adekvátní ochranu vykonavatelům veřejné moci a zároveň náležitě poskytovat ochranu třetím osobám před zneužitím jejich postavení, byť za cenu užití rozšiřujícího výkladu. Podle něj by v opačném případě bylo ustanovení § 127 odst. 1 písm. f) tr. zákoníku téměř obsoletní a ochrana povinných a třetích osob při zneužití pravomocí vykonavatele soudního exekutora při výkonu exekučních činností pouze iluzorní. Neodhlédlo rovněž od skutečnosti, že soudní vykonavatel, který disponuje obdobnými pravomocemi jako vykonavatel soudního exekutora, se považuje za úřední osobu, přičemž zmínilo, že odlišné postavení těchto zaměstnanců v trestněprávní oblasti by mohlo vést až k úvahám o ústavní konformitě takového výkladu. Posléze, v souvislosti s předložením třetího návrhu stanoviska, Ministerstvo spravedlnosti sdělilo, že tato nově navrhovaná varianta se mu jeví jako vhodnější. Ztotožnilo se s názorem, že s použitím obdobného výkladu je

možné považovat za úřední osobu rovněž exekutorského koncipienta či exekutorského kandidáta.

Ministerstvo vnitra, ačkoliv respektuje podobnost mezi činností vykonavatele soudního exekutora a činností soudního vykonavatele, upřednostnilo s ohledem na zásadu „*nullum crimen sine lege certa et stricta*“ doslovný výklad ustanovení § 127 tr. zákoníku, a tudíž se přiklonilo k prvnímu návrhu. Pokud jde o třetí návrh stanoviska, upozornilo na několik rizik, jež obsáhle popsalo. Ministerstvo vnitra dále zdůraznilo, že připuštění extenzivního výkladu se blíží zapovězené analogii „*in malam partem*“, vyvolá další otázky ohledně statusu dalších zaměstnanců osob, které jsou výslovně uvedeny v § 127 tr. zákoníku, což by mohlo vést k neurčitosti citovaného ustanovení. Podle něj bude extenzivním výkladem dotčena právní jistota adresátů trestního zákoníku. Průměrný občan, který nesleduje judikaturu, vychází z ustanovení § 127 odst. 1 písm. f) tr. zákoníku, v němž není uveden vykonavatel soudního exekutora; proto takový občan nebude předpokládat, že zaměstnanci soudního exekutora jsou úředními osobami jako odpovědní úředníci jiného orgánu veřejné moci podle § 127 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku. Veřejnost navíc vnímá odlišně postavení soudního vykonavatele, tj. zaměstnance soudu jako významné veřejné instituce, která vykonává jednu ze základních mocí ve státě, a vykonavatele soudního exekutora, tj. zaměstnance soukromé osoby, která vykonává exekuční činnost za účelem dosažení zisku. Ministerstvo vnitra uvedlo, že návrh stanoviska se zcela nevypořádal s úmyslem zákonodárce, jenž připravoval trestní zákoník prakticky souběžně s novelou exekučního řádu a vykonavatele soudního exekutora ani další zaměstnance soudního exekutora přesto nezařadil do ustanovení § 127 tr. zákoníku. Ministerstvo vnitra tedy uzavřelo, že s ohledem na medializaci předchozí judikatury Nejvyššího soudu, podle níž vykonavatel soudního exekutora není úřední osobou, je z hlediska právního povědomí veřejnosti lepší novelizace ustanovení § 127 tr. zákoníku. Legislativní cestu považuje za vhodnější i s ohledem na dělbu státní moci.

Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně se v předloženém vyjádření většinou přiklonila k druhému návrhu stanoviska.

K dané otázce se vyjádřila i Právnická fakulta Univerzity Karlovy, která rovněž zastávala názor, že vykonavatel soudního exekutora by měl být považován za úřední osobu. Připomněla, že teleologický výklad by měl vést k závěru, že vykonavatel soudního exekutora má mít stejné postavení jako soudní vykonavatel. Je třeba přihlídnout především k současné praxi, kdy rozhodnutí jsou v převážné většině vykonávána prostřednictvím exekuce podle exekučního řádu, a nikoli v rámci soudního výkonu rozhodnutí, přičemž soudní exekutor již dávno fakticky v naprosto drtivé většině případů sám neprovádí výkon rozhodnutí, ale provádí jej právě prostřednictvím svých vykonavatelů. Z toho též plyne, že sám soudní exekutor se zpravidla nedostane do situace, kdy by musel čelit napa-

dení při samotném provedení některých úkonů, jako je např. soupis movitých věcí a jejich zajištění. Ovšem takový vykonavatel při přijetí navrženého názoru nejenže nebude chráněn, ale nebude před ním ani chráněna osoba, jež má být postižena exekucí, resp. ani další osoby, před nesprávným výkonem či dokonce zneužitím pravomoci, kterou zcela nepochybně vykonavatel soudního exekutora disponuje.

Exekutorská komora souhlasila s poslední alternativou návrhu stanoviska. Měla ale za to, že by se závěr obsažený v jeho právní větě měl vztahovat na všechny zaměstnance soudního exekutora, provádí-li z jeho písemného pověření úkony, které je ve výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu oprávněn provést soudní vykonavatel.

Institut pro kriminologii a sociální prevenci se sice nejdříve ztotožnil s prvním návrhem stanoviska, posléze ale akceptoval třetí alternativu návrhu a závěr obsažený v právní větě navrhovaného stanoviska shledal věcně správným.

Městský soud v Praze se vyjádřil jen k prvnímu návrhu stanoviska a zmínil nejednotný postoj. Upozornil ale, že výčet osob v § 127 odst. 1 tr. zákoníku je taxativní a ustanovení § 127 odst. 1 písm. f) tr. zákoníku zahrnuje jen exekutora.

Ostatní připomínková místa se k návrhům stanoviska explicitně nevyjádřila.

Trestní kolegium Nejvyššího soudu, též po zvážení všech výše uvedených vyjádření a v nich obsažených argumentů, zaujalo shora uvedené stanovisko.

Jak je z dosavadního textu zřejmé, otázka, zda je vykonavatel soudního exekutora úřední osobou či nikoli, má velký praktický dopad, neboť úřední osoby požívají za podmínek stanovených trestním zákoníkem zvýšené ochrany před různými útoky souvisejícími s výkonem jejich pravomoci (viz například ustanovení § 323 až § 326 tr. zákoníku). Současně však mají i zvýšenou trestní odpovědnost, neboť právě v souvislosti s výkonem své pravomoci se mohou dopustit speciálních trestných činů, které nemohou spáchat osoby, jimž nenáleží status úřední osoby (viz například ustanovení § 329 a § 330 tr. zákoníku).

Právní rámec pro řešení výše uvedené otázky je dán především zákonem č. 40/2009 Sb., trestním zákoníkem, ve znění pozdějších předpisů (dále převážně jen „tr. zákoník“). Ustanovení vztahující se k řešení problematice jsou ale obsažena i v zákoně č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále převážně jen „e. ř.“), v zákoně č. 99/1963 Sb., občanském soudním řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále převážně jen „o. s. ř.“), a ve vyhlášce č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů (dále převážně jen „j. ř. s.“).

Přijetí zákona č. 120/2001 Sb., exekučního řádu, se promítlo i do tehdy účinného trestního zákona č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zák.“). Soudní exekutor byl zařazen mezi osoby požívající podle § 89

odst. 9 tr. zák. statusu „veřejného činitele“. Podle tohoto ustanovení veřejným činitelem byl volený funkcionář nebo jiný odpovědný pracovník orgánu státní správy a samosprávy, soudu nebo jiného státního orgánu nebo příslušník ozbrojených sil nebo bezpečnostního sboru, soudní exekutor při výkonu exekuční činnosti, sepisování exekutorských zápisů a při činnostech vykonávaných z pověření soudu podle zvláštního právního předpisu, pokud se podílel na plnění úkolů společnosti a státu a používal přitom pravomoci, která mu byla v rámci odpovědnosti za plnění těchto úkolů svěřena. Při výkonu oprávnění a pravomocí podle zvláštních právních předpisů byla veřejným činitelem také fyzická osoba, která byla ustanovena lesní stráží, vodní stráží, stráží přírody, mysliveckou stráží nebo rybářskou stráží. K trestní odpovědnosti a ochraně veřejného činitele se podle jednotlivých ustanovení trestního zákona vyžadovalo, aby trestný čin byl spáchán v souvislosti s jeho pravomocí a odpovědností. Funkcionář nebo jiný odpovědný pracovník státního orgánu, samosprávy, ozbrojených sil nebo ozbrojeného sboru cizího státu se za těchto podmínek považoval za veřejného činitele, pokud tak stanovila vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána.

Trestní zákoník účinný od 1. 1. 2010 nahradil pojem „veřejný činitel“ pojmem „úřední osoba“. Tento pojem umožnil zahrnout pod výše zmíněnou zvýšenou ochranu i zvýšenou trestní odpovědnost také osoby, které sice nejsou veřejnými činiteli, ale přesto plní důležité úkoly při ochraně státních nebo jiných celospolečenských zájmů a k tomu jsou nadány potřebnou pravomocí – např. notáře, finančního arbitra apod. (srov. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 1352).

Legální definice úřední osoby je obsažena v § 127 tr. zákoníku. Podle § 127 odst. 1 tr. zákoníku úřední je osobou

- a) soudce,
- b) státní zástupce,
- c) prezident České republiky, poslanec nebo senátor Parlamentu České republiky, člen vlády České republiky nebo jiná osoba zastávající funkci v jiném orgánu veřejné moci,
- d) člen zastupitelstva nebo odpovědný úředník územní samosprávy, orgánu státní správy nebo jiného orgánu veřejné moci,
- e) příslušník ozbrojených sil nebo bezpečnostního sboru nebo strážník obecní policie,
- f) soudní exekutor při výkonu exekuční činnosti a při činnostech vykonávaných z pověření soudu nebo státního zástupce,
- g) notář při provádění úkonů v řízení o dědictví jako soudní komisař,
- h) finanční arbitr a jeho zástupce,
- i) fyzická osoba, která byla ustanovena lesní stráží, stráží přírody, mysliveckou stráží nebo rybářskou stráží,

pokud plní úkoly státu nebo společnosti a používá při tom svěřené pravomoci pro plnění těchto úkolů.

Úřední osoba tedy podle uvedené obecné definice musí splňovat následující znaky:

a) jde o některou z osob vyjmenovaných v § 127 odst. 1 písm. a) až i) tr. zákoníku, která

b) plní úkoly státu nebo společnosti a

c) používá při tom svěřené pravomoci pro plnění těchto úkolů.

Podle § 127 odst. 2 tr. zákoníku k trestní odpovědnosti a ochraně úředních osob se podle jednotlivých ustanovení trestního zákoníku vyžaduje, aby trestný čin byl spáchán v souvislosti s jejich pravomocí a odpovědností.

Vedle uvedeného obecného vymezení úřední osoby obsahuje trestní zákoník speciální úpravu pro trestné činy podle § 331 až § 333 tr. zákoníku podřazené pod úplatkářství v dílu 3. hlavy X. zvláštní části tr. zákoníku. Podle § 334 odst. 2 tr. zákoníku se úřední osobou podle § 331 až 333 tr. zákoníku vedle osoby uvedené v § 127 tr. zákoníku rozumí jakákoli osoba:

zastávající funkci v zákonodárném orgánu, soudním orgánu nebo v jiném orgánu veřejné moci cizího státu,

zastávající funkci, zaměstnaná nebo pracující v mezinárodním soudním orgánu,

zastávající funkci, zaměstnaná nebo pracující v mezinárodní či nadnárodní organizaci vytvořené státy nebo jinými subjekty mezinárodního práva veřejného nebo v jejím orgánu nebo instituci,

zastávající funkci v podnikající právnické osobě, v níž má rozhodující vliv Česká republika nebo cizí stát,

pokud je s výkonem takové funkce, zaměstnání nebo práce spojena pravomoc při obstarávání věcí obecného zájmu a trestný čin byl spáchán v souvislosti s touto pravomocí.

K tomu je ještě vhodné dodat, že podle § 327 tr. zákoníku se ochrana podle § 323 až § 326 tr. zákoníku poskytuje také osobě, která vystoupila na podporu nebo na ochranu orgánu státní správy, územní samosprávy, soudu nebo jiného orgánu veřejné moci anebo úřední osoby a dále též mezinárodně chráněné osobě, kterou se rozumí úřední osoba cizího státu nebo mezinárodní organizace, která požívá diplomatické nebo jiné výsady a imunity podle mezinárodního práva, nebo osoba zastávající funkci nebo zaměstnání nebo pracující v mezinárodním soudním orgánu.

Jak bylo zmíněno, soudní exekutor požívá statusu úřední osoby jen při výkonu exekuční činnosti a při činnostech vykonávaných z pověření soudu nebo státního zástupce. Oproti předchozí právní úpravě obsažené v § 89 odst. 9 tr. zák. již soudní exekutor není úřední osobou při sepisování exekutorských zápisů, které nespadá pod exekuční činnost, ale je výslovně zahrnuto pod další

činnosti exekutora (viz § 77 a násl. e. ř.), na něž se ustanovení § 127 odst. 1 písm. f) tr. zákoníku nevztahuje.

Postavení soudního exekutora je upraveno už výše citovaným exekučním řádem. Soudním exekutorem je fyzická osoba splňující předpoklady podle tohoto zákona, kterou stát pověřil exekutorským úřadem (§ 1 odst. 1 e. ř.). V rámci pověření exekutorským úřadem exekutor provádí nucený výkon exekučních titulů včetně zřizování exekutorského zástavního práva (dále jen „exekuční činnost“) a další činnost podle tohoto zákona (§ 1 odst. 2 e. ř.). Při výkonu exekuční činnosti a další činnosti je exekutor povinen používat označení „soudní exekutor“. Označení „soudní exekutor“ nebo „exekutorský úřad,“ od nich odvozené tvary ani označení způsobilé vyvolat nebezpečí záměny s uvedenými označeními není oprávněna používat jiná osoba (§ 4 odst. 1 e. ř.).

Exekuční činností se podle § 1 odst. 2 e. ř. rozumí pouze činnosti při nuceném výkonu rozhodnutí, nikoli též další činnosti podle exekučního řádu (např. poskytování právní pomoci oprávněnému nebo povinnému po vydání exekučního titulu, jakož i v souvislosti s exekuční a další činností, sepisování exekutorských zápisů, činnosti při provádění autorizované konverze dokumentů, při sepisování listin apod.; viz § 74 až § 86 e. ř.).

Činnosti vykonávané z pověření soudu upravuje ustanovení § 76 odst. 1 e. ř., podle něhož pověří-li soud exekutora, může exekutor provádět i jinou činnost, zejména doručovat písemnosti soudu a vykonávat činnost soudního vykonavatele podle zvláštního právního předpisu (§ 45 a násl. j. ř. s.). Podle § 76a e. ř. na základě pověření soudu nebo státního zástupce zjišťuje exekutor majetek podléhající podle rozhodnutí vydaného v trestním řízení zajištění a osobně nebo prostřednictvím jiné osoby vykonává správu takového majetku. Při evidenci spravovaného majetku postupuje exekutor přiměřeně jako při evidenci věcí převzatých do úschovy.

Z pohledu řešené problematiky je významné ustanovení § 5 e. ř., které stanoví jednak to, že „exekutor může zaměstnávat zaměstnance“ (odst. 1), a dále to, že „na základě písemného pověření uděleného exekutorem mohou jeho zaměstnanci vykonávat úkony exekuční činnosti a další činnosti za podmínek a v rozsahu stanoveném tímto zákonem“ (odst. 2).

Na základě § 19 až § 22 e. ř. lze rozlišit čtyři typy zaměstnanců exekutora s rozdílným stupněm oprávnění (srov. Kuchta, J. Jsou soudní exekutor a jeho zaměstnanci úředními osobami ve smyslu § 127 nového trestního zákoníku? In Dny práva – 2009 – Days of Law. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 969 a 970). Jsou jimi:

a) Exekutorský koncipient, který je podle § 19 odst. 1 e. ř. zaměstnancem exekutora zapsaným do seznamu koncipientů. Exekutor ho může písemně pověřit prováděním úkonů, které jsou předmětem exekuční činnosti nebo další činnosti. Exekutor však nemůže pověřit koncipienta k vydání exekučního příkazu.

Koncipient nemůže vykonat dražbu nemovité věci nebo obchodního závodu (dále jen „závod“), vydávat rozhodnutí v exekuci prodejem nemovitých věcí nebo závodu ani zřizovat exekutorské zástavní právo (§ 21 e. ř.).

b) Exekutorský kandidát, který je podle § 23 odst. 1 e. ř. zaměstnancem exekutora zapsaným do seznamu exekutorských kandidátů. Exekutor může kandidáta písemně pověřit prováděním úkonů v exekuční nebo další činnosti; § 25 e. ř. Exekutorský kandidát může být také Komorou pověřen zastupováním exekutora (§ 16 a násl. e. ř.). Podle § 17 odst. 3 e. ř. ustanovení exekučního řádu vztahující se na exekutora platí také pro exekutorského kandidáta, jestliže vykonává úřad exekutora jako zástupce exekutora.

c) Vykonavatel exekutora, jehož může podle § 27 odst. 1 e. ř. exekutor zaměstnávat v pracovním poměru. Exekutor může vykonavatele exekutora písemně pověřit prováděním úkonů, které ve výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu provádí vykonavatel (§ 27 odst. 2 e. ř.).

d) Další zaměstnanci, které může exekutor podle § 27 odst. 1 e. ř. zaměstnávat v pracovním poměru. Další zaměstnance může pověřit prováděním jednoduchých úkonů, které jsou předmětem exekuční nebo další činnosti (§ 27 odst. 2 e. ř.). Takovými úkony mohou být např. vedení rejstříků, vedení spisovny, zjišťování informací z veřejných seznamů apod.

V této souvislosti je třeba připomenout, že původní znění § 27 e. ř. nerozlišovalo mezi vykonavatelem exekutora a (jiným) zaměstnancem. Upravovalo výslovně možnost exekutora zaměstnávat v pracovním poměru další zaměstnance a pověřit je prováděním jednoduchých úkonů, které souvisejí s exekuční nebo jinou činností. Teprve novela exekučního řádu provedená zákonem č. 286/2009 Sb., jež nabyla účinnosti dne 1. 11. 2009, přinesla rozlišení vykonavatele exekutora a dalšího zaměstnance a rozšířila do stávající podoby činnosti, kterými může být vykonavatel exekutora pověřen.

Občanský soudní řád v ustanovení § 265 odst. 3 zakotvil oprávnění zaměstnance soudu (vykonavatele) činit jednotlivé úkony při výkonu rozhodnutí, stanoví-li tak zákon nebo zvláštní právní předpisy, nebo pověří-li ho tím předseda senátu. Působnost těchto vykonavatelů je dále upravena ustanovením § 46 j. ř. s., podle něhož:

(1) Vykonavatelé jsou oprávněni přijmout od povinného plnění, zprostředkovat vzájemné plnění oprávněného, které souvisí s výkonem rozhodnutí, a v případech stanovených zákonem provádějí všechny úkony, jichž je k výkonu rozhodnutí třeba.

(2) Vykonavatelé provádějí zejména tyto úkony:

a) prodej movitých věcí při likvidaci pozůstalosti prováděný soudem podle ustanovení o výkonu rozhodnutí prodejem movitých věcí (§ 232 odst. 1 písm. a/ zákona č. 292/2013, o zvláštních řízeních soudních /dále zde jen „z. z. ř.“/),

b) úkony spojené s odnětím dítěte (§ 504 z. z. ř.),

c) úkony spojené s provedením výkonu rozhodnutí o nařízení předběžného opatření (§ 493 až § 497 z. z. ř.),

d) úkony spojené s realizací výkonu rozhodnutí postižením jiných majetkových práv povinného spočívajících ve vydání nebo dodání věci (§ 320 o. s. ř.),

e) úkony spojené s provedením výkonu rozhodnutí správou nemovité věci,

f) osobní prohlídku povinného a prohlídku jeho místností, skříní a jiných schránek (§ 325a o. s. ř.),

g) soupis movitých věcí (§ 326 o. s. ř.),

h) prodej věcí, které se rychle kazí, mimo dražbu (§ 326b o. s. ř.),

i) zajištění sepsaných věcí (§ 327 o. s. ř.),

j) označení sepsaných věcí, které nebyly zajištěny (§ 327 odst. 3 o. s. ř.),

k) pojetí věci do soupisu zápisem do protokolu (§ 327a odst. 1 o. s. ř.),

l) odhad sepsaných movitých věcí, nebyl-li přibrán znalec (§ 328 o. s. ř.),

m) prodej pohledávek a prodej sepsaných věcí v dražbě (§ 314b odst. 1 a § 329 odst. 1 o. s. ř.),

n) vydání výtěžku z prodaných věcí oprávněným nebo jiným věřitelům, popřípadě složení výtěžku u soudu (§ 331 a § 331a o. s. ř.),

o) vydání odebraných peněz oprávněnému nebo jejich složení u soudu (§ 333 o. s. ř.),

p) jednání potřebná k uplatnění práv z cenných papírů nebo zaknihovaných cenných papírů či listin představujících právo na splacení dlužné částky (§ 334 o. s. ř.),

q) úkony potřebné ke zpeněžení sepsaných cenných papírů a zaknihovaných cenných papírů (§ 334a o. s. ř.),

r) jednotlivé úkony při dražbě nemovité věci a závodu (§ 336h odst. 1 a § 338u odst. 1 o. s. ř.),

s) podání návrhu k vymožení potřebných částek proti vydražiteli (§ 336n odst. 3 o. s. ř.),

t) vyklizení nemovitých věcí, staveb, bytů a jiných místností, odevzdání vyklizených věcí povinnému nebo zletilému příslušníku jeho domácnosti, předání vyklizených věcí do úschovy obci nebo jinému vhodnému schovateli, prodej nevyzvednutých věcí a rozdělení výtěžku tohoto prodeje (§ 340 až § 344 o. s. ř.),

u) zničení zjevně bezcenné věci (§ 341 odst. 4 o. s. ř.),

v) odebrání movitých věcí se vším, co k nim patří, povinnému, nebo tomu, kdo je ochoten je vydat, a jejich odevzdání oprávněnému (§ 345 o. s. ř.),

w) úkony spojené s realizací rozhodnutí prodejem movité věci podle § 348 o. s. ř.,

x) úkony směřující k obnovení předešlého stavu podle § 351a o. s. ř.

V souvislosti s výkonem rozhodnutí je třeba připomenout i další ustanovení občanského soudního řádu spojená s výkonem rozhodnutí.

Podle § 325a o. s. ř. vyžaduje-li to účel výkonu rozhodnutí, je ten, kdo provádí výkon, oprávněn učinit osobní prohlídku povinného a prohlídku bytu (sídla) a jiných místností povinného, jakož i jeho skříní nebo jiných schránek v nich umístěných, kde má povinný svůj majetek; za tím účelem je oprávněn zjednat si do bytu nebo do jiné místnosti povinného přístup, popřípadě uzavřené skříně či schránky otevřít.

Podle § 325b odst. 1 a 2 o. s. ř. povinný umožní tomu, kdo provádí výkon rozhodnutí, přístup na všechna místa, kde má své movité věci umístěny, a dále každý, v jehož objektu má povinný svůj byt (sídlo) nebo jiné své místnosti, je povinen strpět, aby ten, kdo provádí výkon rozhodnutí, provedl prohlídku bytu a jiných místností povinného. Nesplní-li tuto povinnost, je ten, kdo provádí výkon, oprávněn zjednat si k bytu nebo jiné místnosti povinného přístup.

Z uvedeného vyplývá, že vykonavatel soudního exekutora, je-li exekutorem písemně pověřen prováděním úkonů podle § 27 odst. 2 e. ř., činí řadu úkonů, které v sobě nesou prvky výkonu pravomoci a rozhodování. Na druhé straně však není uveden výslovně (označením „vykonavatel soudního exekutora“) ve výčtu osob, které se podle § 127 odst. 1 tr. zákoníku považují za úřední osoby.

Odborná literatura, která se zabývá otázkou, zda lze vykonavatele soudního exekutora považovat za úřední osobu, není příliš bohatá. Komentář k trestnímu zákoníku (Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012) sice tuto otázku výslovně neřeší, nicméně na s. 1363 v rámci výkladu o osobách, které nelze považovat za úřední osoby, uvádí konkrétně v případě insolvenčního správce či likvidátora, že rozhodující v tomto případě je, že nejsou podřaditelní pod některou z taxativně vypočtených osob uvedených v § 127 odst. 1 písm. a) až i) tr. zákoníku, a není proto splněna základní podmínka, aby bylo možno učinit závěr, že jsou úředními osobami. Názor, že „přenesení osobního statusu exekutora spojeného s exekutorským úřadem a v rámci něho i přenesení statusu veřejného činitele (úřední osoby) možné není“, zastává i komentář k exekučnímu řádu (srov. Kasíková, M. a kol. Exekuční řád. Komentář. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 4). Podle jiného názoru (Kuchta, J. Jsou soudní exekutor a jeho zaměstnanci úředními osobami ve smyslu § 127 nového trestního zákoníku? In Dny práva – 2009 – Days of Law. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 969 a 970) „... jestliže může mít na základě zákona a pověření vykonavatel exekutora stejné oprávnění jako soudní vykonavatel, není důvodu mu postavení úřední osoby v takovém případě nepřiznat, poněvadž jinak by byl pro pracovníky se stejnými oprávněními zakotven rozdílný právní režim“. Poukazuje přitom na rozhodnutí publikované pod č. 49/2001 Sb. rozh. tr., podle něhož soudní vykonavatel, který na podkladě pravomocného a vykonatelného exekučního usnesení provádí, popřípadě hodlá bezprostředně provést soupis věcí povinného, je veřejným činitelem podle § 89 odst. 9 tr. zák.

Autor posledně zmíněného názoru (J. Kuchta) nicméně současně upozorňuje, že uvedená otázka by měla být výslovně upravena, neboť současný stav je nejasný, vychází z rozporné judikatury a zavádá mnoho důvodů k pochybnostem.

Z dalších rozhodnutí je třeba kromě těch, která již byla uvedena v předchozím textu, zmínit rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 11. 2011, č.j. 5 Aps 6/2011-85, uveřejněný pod č. 2482/2012 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, podle něhož „... soudní exekutor je soukromá osoba vykonávající z pověření soudu veřejnou moc v oboru justice; podle § 28 e. ř. se úkony exekutora považují za úkony soudu. Uvedené ustanovení tudíž zakládá veřejnoprávní povahu postavení soudního exekutora a jeho oprávnění rozhodovat o právech a povinnostech soukromých subjektů. Exekutor však není správním orgánem, nelze tedy v jakékoli jeho činnosti, ať zákonné nebo nezákonné, spatřovat zásah správního orgánu, který by bylo lze přezkoumávat ve správním soudnictví podle § 82 soudního řádu správního“.

Nelze pominout ani rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2004, sp. zn. 5 Tdo 478/2004, jenž nepřiznal postavení veřejného činitele ve smyslu § 89 odst. 9 tr. zák. vykonavateli soudního exekutora. Takový závěr odůvodnil tím, že vykonavatel soudního exekutora není soudním exekutorem podle § 1 odst. 1 e. ř., nýbrž má pouhé postavení tzv. dalšího zaměstnance exekutora podle § 27 odst. 1 e. ř., který je soudním exekutorem pověřen k vykonávání jednoduchých úkonů, a nedopadá na něj proto ustanovení § 89 odst. 9 tr. zák. (nyní § 127 odst. 1 písm. f/ tr. zákoníku), podle něhož byl veřejným činitelem mj. soudní exekutor při výkonu exekuční činnosti, sepisování exekutorských zápisů a při činnostech vykonávaných z pověření soudu podle zvláštního předpisu, jímž se rozumí exekuční řád. Na právní názor vyjádřený v tomto rozsudku posléze odkázal Nejvyšší soud např. také v rozsudku ze dne 29. 3. 2006, sp. zn. 4 Tz 32/2006. Nutno ovšem také upozornit, že jde o rozhodnutí přijatá před rokem 2009, a tudíž před novelizací exekučního řádu provedenou zákonem č. 286/2009 Sb., který, jak již bylo uvedeno, přinesl rozlišení vykonavatele exekutora a dalších zaměstnanců a nově také upravil postavení zaměstnanců exekutora ohledně rozšíření jejich pravomocí.

Účelem ustanovení § 127 tr. zákoníku je vymezení okruhu osob, jimž je přiznán status úřední osoby a které proto jednak požívají zvýšené ochrany (např. § 323 až 326 tr. zákoníku), jednak jsou nositeli zvýšené trestní odpovědnosti (např. § 329 a § 330 tr. zákoníku). Taxativnost výčtu a také značně konkrétní vymezení jednotlivých osob neposkytuje příliš prostoru pro extenzivní výklad a evokuje otázku, nakolik je vůbec možné rozšiřujícím výkladem tohoto výčtu rozšířit dopad ustanovení § 127 odst. 1 tr. zákoníku i na další, výslovně tam neuvedené osoby, aniž by přitom byl zpochybněn postulát „nullum crimen sine lege certa et stricta“. Nabízí se proto závěr, že okruh osob, jimž má být přiznán status úřední osoby, byl zákonodárcem právě takto zamýšlen.

Na druhé straně ovšem nelze přeceňovat „vůli zákonodárce“. Zjišťování účelu zákonné úpravy při její interpretaci se neomezuje na pátrání po úmyslu, sledovaném zákonodárcem při přijímání zákonů; takový postup nemůže být ani výlučný, ani rozhodující. Není-li úmysl zákonodárce jednoznačně zřejmý z textu zákona, může být jeho zkoumání nespolehlivé, ne-li neschůdné. Soustřeďuje se především na odůvodnění, které musí být připojeno k návrhu zákona, ale které není součástí zákona a není předmětem schvalování v zákonodárném sboru. Některé důvodové zprávy ani neobjasňují dostatečně účel jednotlivých ustanovení. Vyskytují se také případy, kdy jazykový, logický a systematický výklad smyslu právní normy neodpovídá úmyslům vyjádřeným v důvodové zprávě. Eventuální omyl normotvůrce ve formulaci je pak pro interpretaci nevýznamný, směrodatný je smysl textu normy (k tomu viz Boguszak, J., Čapek, J., Gerloch, A. *Teorie práva*. Praha: EUROLEX Bohemia, 2001, s. 267; Holländer, P. *Filozofie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 85).

Jde-li o důvodovou zprávu k ustanovení § 127 tr. zákoníku, ta udává, že pojem veřejného činitele, jenž pochází ještě z období komunistického státu, je nahrazen pojmem úřední osoba, jinak z hlediska vymezení trestní odpovědnosti úřední osoby a její ochrany se v podstatě zachovávají znaky obsažené v platné úpravě, pouze s dílčími úpravami vyplývajícími z návaznosti na ostatní ustanovení osnovy. Osnova pouze doplňuje výčet úředních osob o finančního arbitra a jeho zástupce, o notáře při provádění úkonů v řízení o dědictví v postavení soudního komisaře a také sem výslovně zařazuje strážníka obecní policie. Zpřesněna byla také podmínka záležející ve výkonu pravomoci, nyní výslovně spojené s plněním úkolů státu nebo společnosti. Zjevně z ní nevyplývá žádný konkrétní záměr zákonodárce související s postavením zaměstnanců soudního exekutora, což nelze bez dalšího vyložit tak, že možnost jejich zařazení mezi úřední osoby (za splnění určitých předpokladů) je vyloučena.

V daných souvislostech nutno upozornit na význam soudcovského výkladu. V tomto kontextu třeba připomenout, že i Evropský soud pro lidská práva zdůrazňuje, že protiprávní jednání a tresty za ně stanovené musí být zákonem jasně vymezeny. Tato podmínka je splněna, pokud má souzená osoba možnost se z textu příslušného ustanovení, a v případě potřeby z výkladu, který k němu podaly soudy, a případně po vyhledání odborné porady dozvědět, jaká konání a jaká opomenutí zakládají jeho trestní odpovědnost a jaký trest mu z tohoto důvodu hrozí (Cantoni proti Francii, č. 17862/91, rozsudek ze dne 15. 11. 1996, § 29, Rohlena proti České republice, č. 59552/08, rozsudek velkého senátu ze dne 27. 1. 2015, § 79, Contrada proti Itálii, č. 66655/13, rozsudek ze dne 14. 4. 2015 aj.). V rozsudku velkého senátu ve věci Rohlena proti České republice Evropský soud pro lidská práva mimo jiné uvádí: „V každém právním systému, ať už je zákonné ustanovení, včetně ustanovení trestního práva, formulováno jakkoli jasně, bude nevyhnutelně existovat prostor pro soudní výklad. Vždy

bude třeba objasnit nejasné otázky a přizpůsobit se změnám situace. Nadto jistota, jakkoliv je velmi žádoucí, jde občas ruku v ruce s přílišnou nepružností; právo se tudíž musí umět přizpůsobit změnám situace (Kafkaris, č. 21906/04, rozsudek velkého senátu ze dne 12. 2. 2008, § 140). Účelem rozhodování svěřeného soudům je právě rozptýlení možných přetrvávajících nejasností ohledně výkladu právních norem (tamtéž). Mimoto je v právní tradici smluvních států Úmluvy pevně zakotveno, že judikatura jako pramen práva nezbytně přispívá k postupnému vývoji trestního práva (Kruslin proti Francii, č. 11801/85, rozsudek ze dne 24. 4. 1990, § 29). Článek 7 Úmluvy nelze vykládat tak, že zakazuje postupné vyjasňování pravidel trestní odpovědnosti soudním výkladem, avšak s tím, že výsledek bude slučitelný s podstatou protiprávního jednání a dostatečně předvídatelný (S. W. proti Spojenému království, cit. výše, § 36; C. R. proti Spojenému království, cit. výše, § 34; Streletz, Kessler a Krenz proti Německu, č. 34044/96, 35532/97 a 44801/98, rozsudek velkého senátu ze dne 22. 3. 2001, § 50; K.-H. W. proti Německu, č. 37201/97, rozsudek velkého senátu ze dne 22. 3. 2001, § 85; Korbely proti Maďarsku, č. 9174/02, rozsudek velkého senátu ze dne 19. 9. 2008, § 71; Kononov proti Lotyšsku, č. 36376/04, rozsudek velkého senátu ze dne 17. 5. 2010, § 185)“. Obdobně se Evropský soud pro lidská práva vyjádřil i ve věci Vasiliauskas proti Litvě, č. 35343/05, v rozsudku velkého senátu ze dne 20. 10. 2015, § 155: „Bez ohledu na to, jak jednoznačné může být zákonné ustanovení, je nezbytným prvkem v jakémkoliv systému práva, včetně práva trestního, soudní výklad. Vždy bude dána potřeba pro objasnění problematických bodů a pro jejich přizpůsobení se měnícím se okolnostem. Progresivní vývoj trestního práva prostřednictvím soudního výkladu je ve smluvních státech Úmluvy dobře zakořeněný a je nezbytnou součástí právní tradice. Článek 7 Úmluvy nemůže být vykládán tím způsobem, že zakazuje postupné objasňování pravidel trestní odpovědnosti prostřednictvím soudního výkladu případ od případu, pokud je takový vývoj v souladu s podstatou trestného činu a může být rozumně předvídan.“

Vykonatel soudního exekutora není uveden ve výčtu osob, jimž trestní zákoník v § 127 explicitně přiznává postavení úřední osoby. S oporou jen o doslovný výklad se nabízí závěr, že vykonavatele soudního exekutora by nebylo možno pokládat za úřední osobu ve smyslu tohoto ustanovení. Takový resultát však má svoje problematické stránky, neboť nastoluje nerovný přístup k subjektům ve stejném postavení. Jak je uvedeno výše, vykonatel soudního exekutora, je-li exekutorem jakožto jeho zaměstnanec písemně pověřen prováděním úkonů podle § 27 odst. 2 e. ř., činí řadu úkonů, které v sobě nesou prvky výkonu pravomoci a rozhodování. V tomto ohledu je ve stejném postavení jako zaměstnanec soudu (vykonatel), jehož status úřední osoby dovozuje judikatura z ustanovení § 127 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku (viz rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 26. 10. 2000, sp. zn. 4 To 810/2000, uveřejněný

pod č. 49/2001 Sb. rozh. tr. a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2001, sp. zn. 3 Tz 168/2001). Jak se rovněž uvádí v odborné literatuře, „jestliže je tedy vykonavatel soudního exekutora ve stejném postavení jako soudní vykonavatel, není důvodu mu postavení úřední osoby nepřiznat, protože jinak by byl pro pracovníky se stejnými oprávněními zakotven rozdílný právní režim“ (srov. Kuchta, J. Jsou soudní exekutor a jeho zaměstnanci úředními osobami ve smyslu § 127 nového trestního zákoníku? In Dny práva – 2009 – Days of Law. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 969 a 970). Problém je o to naléhavější, že – jak je patrné i z podkladů shromážděných při přípravě návrhu tohoto stanoviska – v současné době soudní exekutor v naprosté většině případů sám neprovádí výkon rozhodnutí, ale realizuje ho právě prostřednictvím vykonavatele, popřípadě dalších zaměstnanců. Z uvedeného též plyne, že sám soudní exekutor se zpravidla nedostane do situace, kdy by musel čelit napadení při samotném provedení některých úkonů, jako je např. soupis movitých věcí a jejich zajištění. Zákon však musí chránit především ty, kteří fakticky vykonávají exekutorskou praxi.

Z již dříve uvedeného je zřejmé, že závěr o tom, zda vykonavatel soudního exekutora je úřední osobou, je možné učinit jen na základě interpretace ustanovení § 127 odst. 1 písm. d) či f) tr. zákoníku. Jinými slovy, řešení spočívá v zodpovězení otázky, jakému výkladu, tedy zda doslovnému (adekvátnímu) či rozšiřujícímu (extenzivnímu), popřípadě i dalšímu (např. teleologickému), dát přednost. Ne vždy je možno vystačit pouze s gramatickým výkladem. Důležitou roli zde hraje výklad teleologický, tj. posouzení účelu a smyslu právní úpravy vzhledem ke společenským podmínkám, v nichž se realizuje (viz i nálezy Ústavního soudu ze dne 24. 9. 1998, sp. zn. III. ÚS 139/98, ze dne 10. 11. 1999, sp. zn. I. ÚS 315/99, ze dne 18. 12. 2002, sp. zn. II. ÚS 369/01, aj.).

Teleologický výklad právní normy je prováděn na základě funkcionálních a teleologických metod a jeho úlohou je vystihnout smysl a funkci právní normy s přihlédnutím k právním principům a v souvislosti se sociálními podmínkami a potřebami, v nichž se má norma realizovat, když se přihlíží i k tomu, že s vývojem společenských podmínek se někdy mění i funkce právní normy (blíže viz Veverka, V., Boguszak, J., Čapek, J. Základy teorie práva a právní filozofie. Praha: Codex, 1996, s. 136), což právě s ohledem na už uvedené skutečnosti i shora citovanou judikaturu Evropského soudu pro lidská práva přichází v úvahu. Problém tkví především v tom, nakolik je při teleologickém přístupu možné rozšiřujícím výkladem relativně uzavřeného (taxativního) výčtu osob rozšířit dopad daného ustanovení i na další, výslovně nezmíněné osoby, byť v některých případech jen obecně vymezené (viz zejména § 127 odst. 1 písm. d/ a e/ tr. zákoníku), aniž by to bylo proti postulátu *nullum crimen sine lege certa* (zásada určitosti trestněprávních norem) et *stricta* (zákaz analogie „*in malam partem*“). Rozšiřující výklad je přípustný jen ve výjimečných případech, a to jediné

tehdy, jestliže interpretace za použití všech vědeckých metod vede k nepochybnému závěru o takovém smyslu a rozsahu právní normy, přestože norma je tu formulována např. ze stylistických důvodů úžeji a nezahrnuje doslovně všechny případy, které má na zřeteli (obdobně, byť naopak, je tomu u zužujícího výkladu). Výklad pak vychází ze všech souvislostí, nejen z doslovného textu, a koriguje doslovné znění a rozšiřuje je. Extenzivní výklad v trestním právu hmotném je užíván zřídka (tedy ve smyslu zásady „*criminalia sunt restringenda*“); přílišné rozšíření vykládaného pojmu totiž hraničí se zapovězenou analogií, jde-li o analogii „*in malam partem*“, pokud jde o rozšiřování podmínek trestnosti. Přitom je třeba zdůraznit, že obojí, tj. extenzivní výklad a analogii k tíži pachatele, nelze libovolně zaměňovat, jak se někdy děje (viz Harvánek, J. a kol. *Teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 348). Nicméně i takový výklad v literatuře a judikatuře lze nalézt (např. rozšíření pojmu „dům“ v definici obydlí podle § 133 tr. zákoníku i na „uzavřený dvůr domu“ či dokonce „přílehlou ohrazenou zahradu“ – viz rozhodnutí pod č. 1/1980, s. 25 až 28, Sb. rozh. tr., č. 16/1993-II. Sb. rozh. tr. a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2010, sp. zn. 7 Tdo 125/2010, uveřejněné v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu pod č. T 1264. v sešitě 63, Praha: C.H. Beck).

Proto je na místě soustředit pozornost primárně k otázce výkladu ustanovení § 127 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku, podle něhož je úřední osobou za splnění již uvedených předpokladů člen zastupitelstva nebo odpovědný úředník územní samosprávy, orgánu státní správy nebo jiného orgánu veřejné moci, přičemž v úvahu zde přichází pouze „odpovědný úředník jiného orgánu veřejné moci“. V této souvislosti totiž nelze přehlédnout, že takto užitá formulace, tj. v podstatě obecná, značně rozšiřuje (což nelze vnímat jakkoliv negativně) jinak taxativní výčet osob majících postavení úřední osoby.

Proti názoru, že na vykonavatele soudního exekutora lze vztáhnout ustanovení § 127 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku, stojí argument, že vykonavatel je zaměstnancem soudního exekutora jakožto soukromé osoby vykonávající z pověření soudu veřejnou moc v oboru justice. V této souvislosti se zdůrazňuje právní názor obsažený v již výše citovaném rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 11. 2011, č.j. 5 Aps 6/2011-85, podle něhož „... soudní exekutor je soukromá osoba vykonávající z pověření soudu veřejnou moc v oboru justice; podle § 28 e. ř. se úkony exekutora považují za úkony soudu. Uvedené ustanovení tudíž zakládá veřejnoprávní povahu postavení soudního exekutora a jeho oprávnění rozhodovat o právech a povinnostech soukromých subjektů. Exekutor však není správním orgánem, nelze tedy v jakékoli jeho činnosti, ať zákonné nebo nezákonné, spatřovat zásah správního orgánu, který by bylo lze přezkoumávat ve správním soudnictví podle § 82 soudního řádu správního.“ Takto učiněný právní názor však má své opodstatnění právě a jen v kontextu, v jakém byl vysloven.

Pro odpověď na otázku, zda a za jakých okolností je vykonavatel soudního exekutora úřední osobou ve smyslu § 127 tr. zákoníku, není významné, že soudní exekutor není správním orgánem, přičemž podstata a smysl označeného rozhodnutí Nejvyššího správního soudu se odvíjí právě od této okolnosti a na to navazující možnosti přezkumu zásahu správního orgánu. Z hlediska použití § 127 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku jde totiž o to, zda lze vykonavatele soudního exekutora považovat za odpovědného úředníka jiného orgánu veřejné moci.

Jiným orgánem veřejné moci je jakýkoliv orgán, který splňuje obecnou charakteristiku orgánu veřejné moci, kterým se rozumí orgán autoritativně rozhodující o právech a povinnostech subjektů, ať již přímo nebo zprostředkovaně. Kritériem, zda konkrétní subjekt jedná jako orgán veřejné moci, je skutečnost, zda rozhoduje o právech a povinnostech jiných osob tzv. vrchnostensky a jestli tato rozhodnutí jsou vynutitelná státní mocí, nebo zda může stát zasahovat do těchto práv a povinností.

Odpovědný úředník jiného orgánu veřejné moci je ten úředník, který působí v rámci příslušného orgánu veřejné moci a vykonává svěřenou odvozenou pravomoc, a to ať už do určité míry samostatně, nebo v návaznosti na výkon pravomoci příslušného funkcionáře orgánu veřejné moci, kterému je podřízen (viz Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 1356 a 1358).

Jiným orgánem veřejné moci ve výše uvedeném kontextu může být např. soud, a proto odpovědným úředníkem takového jiného orgánu veřejné moci může být např. vyšší soudní úředník, soudní tajemník a též soudní vykonavatel.

Jde-li konkrétně o soudního vykonavatele, je třeba podrobněji zmínit závěry obsažené v již zmíněném rozhodnutí uveřejněném pod č. 49/2001 Sb. rozh. tr. Z nich vyplývá, že soudní vykonavatel, který na podkladě pravomocného a vykonatelného exekučního usnesení provádí (případně hodlá bezprostředně provést) soupis věcí povinného, je veřejným činitelem ve smyslu § 89 odst. 9 tr. zák. (nyní úřední osobou ve smyslu § 127 odst. 1 tr. zákoníku). Proto povinný, jenž fyzicky napadne takového soudního vykonavatele, cloumá jím a strká do něho, aby mu zabránil ve vstupu do svého bytu a provedení zamýšleného soupisu věcí, se dopouští trestného činu útoku na veřejného činitele podle § 155 odst. 1 písm. a) tr. zák. (nyní trestného činu násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 1 písm. a/ tr. zákoníku). V důvodech pak soud vyložil, že je mimo jakoukoliv pochybnost, že poškozený vystupoval jako soudní vykonavatel, jehož úkolem bylo zajistit soupis movitých věcí na podkladě exekučního usnesení okresního soudu. Soud, aby zdůraznil význam postavení soudního vykonavatele a jeho ochranu, odkázal na ustanovení § 325a o. s. ř., podle něhož v případě, vyžaduje-li to účel výkonu rozhodnutí, je ten, kdo provádí výkon, oprávněn (mimo jiné) učinit prohlídku bytu a jiných místností povinného, kde má povinný svůj majetek, a za tím účelem je oprávněn zjednat si do bytu povinného nebo do jiné míst-

nosti přístup. Postup soudu v těchto a obdobných situacích upravuje ustanovení § 53 j. ř. s. Jsou-li pro to důvody, soudní vykonavatel může požádat nejbližší policejní orgán o poskytnutí ochrany (což umožňovalo ustanovení § 44 zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, účinného do 31. 12. 2008, a nyní jde o ustanovení § 21 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů). Třebaže to v textu označeného rozhodnutí není explicitně uvedeno, je zřejmé, že soudní vykonavatel je za daných předpokladů úřední osobou ve smyslu § 127 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2001, sp. zn. 3 Tz 168/2001).

Z hledisek kritérií ustanovení § 127 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku není žádný důvod činit rozdíl mezi postavením soudního vykonavatele a vykonavatele soudního exekutora, provádí-li na podkladě písemného pověření soudního exekutora úkony, které je ve výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu oprávněn provést soudní vykonavatel.

Soudní judikatura uznává, že soudní exekutor je soukromá osoba, která však vykonává z pověření soudu veřejnou moc v oboru justice; podle § 28 e. ř. se úkony exekutora považují za úkony soudu. Uvedené ustanovení tudíž zakládá veřejnoprávní povahu postavení soudního exekutora a jeho oprávnění rozhodovat o právech a povinnostech soukromých subjektů (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 11. 2011, čj. 5 Aps 6/2011-85). V souladu s tím Nejvyšší správní soud připomíná, že v průběhu exekuce se charakter postavení soudního exekutora mění. Po zahájení samotné exekuční činnosti totiž exekutor vystupuje jako orgán veřejné moci, tj. ve vrchnostenském postavení vůči ostatním účastníkům řízení, neboť je na něj v určitém rozsahu přenesen výkon státní moci (viz rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jako soudu kárného ze dne 23. 3. 2012, sp. zn. 11 Kse 4/2009). To byl patrně důvod, proč zákon posléze zařadil i soudní exekutory do kategorie úředních osob a přiznal jim tento status. Současně jim ovšem dává zákonnou možnost delegovat tato svá oprávnění na další kategorie osob, a to jen na osoby a v takovém rozsahu, jak to stanoví zákon.

„Veřejnoprávní“ povaha postavení exekutora při výkonu exekuční činnosti je opakovaně zmiňována i v rozhodovací činnosti Ústavního soudu. Ústavní soud se ve své judikatuře vyslovil k postavení exekutora při výkonu exekuční činnosti jako úřední osoby (viz např. stanovisko pléna ze dne 12. 9. 2006, sp. zn. Pl. ÚS-st. 23/06). Tento svůj status získal podle exekučního řádu, neboť v § 1 odst. 1 e. ř. se mimo jiné stanoví, že soudní exekutor je fyzickou osobou, kterou stát pověřil exekutorským úřadem. Exekučním řádem stát přenesl část výkonu své moci – specificky moci soudní, přičemž součástí výkonu soudní moci je i řízení vykonávací – na soudní exekutory (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 27. 11. 2007, sp. zn. II. ÚS 1331/07). Jimi sice jsou fyzické osoby, avšak tato skutečnost má význam toliko právně technický či organizačně institucionální. Z hlediska funkcionálního vykonávají tyto osoby státní moc, resp. moc soudní (viz

těž např. označení soudní exekutor, či ustanovení § 28, větu druhou, e. ř.: „Úkony exekutora se považují za úkony exekučního soudu.“). Vykonává-li exekutor funkce, které by jinak byl povinen vykonat stát, resp. soud, je podle Ústavního soudu při výkonu svěřené státní moci povinen šetřit a respektovat základní práva těch osob, ve vztahu k nimž vykonává přenesenou státní moc; stejně tak pro tyto osoby musí platit stejný standard ochrany jejich základních práv jako v řízení před soudy (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. II. ÚS 543/11, usnesení Ústavního soudu ze dne 31. 1. 2011, sp. zn. I. ÚS 3111/10, usnesení téhož soudu ze dne 19. 7. 2010, sp. zn. II. ÚS 2040/10 aj.).

Není proto rozumné a ani udržitelné hledat formální rozdíly a klást překážky rovnocennému vnímání postavení soudního vykonavatele a vykonavatele soudního exekutora, chce-li soudní praxe i nadále zastávat právní názor, že soudní vykonavatel jako odpovědný úředník jiného orgánu veřejné moci (soudu) je úřední osobou ve smyslu § 127 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku. Relevantní je, že soudní exekutor při výkonu exekuční činnosti fakticky i de iure vykonává státní moc, tj. konkrétně moc soudní, a plní funkci orgánu veřejné moci. Má tedy postavení jiného orgánu veřejné moci a okolnost, že jde o fyzickou osobu, je v daných souvislostech jen otázkou právně technickou. Obdobně je třeba nahlížet i na význam postavení vykonavatele soudního exekutora, jenž má z důvodů již uvedených, ačkoliv je zaměstnancem soudního exekutora jako fyzické osoby, ve skutečnosti (materiálně) postavení odpovědného úředníka jiného orgánu veřejné moci, který zde představuje soudní exekutor. Uvedený závěr vyplývá z toho, že soudní exekutor jej může písemně pověřit prováděním úkonů, které ve výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu provádí soudní vykonavatel (§ 27 odst. 2 e. ř.), z čehož se odvíjí zcela stejné postavení, jako je postavení soudního vykonavatele. Opět jde jen o otázku organizačně institucionální, která však nemá zásadní význam z hlediska závěru o tom, že i takového zaměstnance lze označit jako odpovědného úředníka jiného orgánu veřejné moci, jelikož z hlediska funkcionálního je úředníkem, který působí v rámci příslušného orgánu veřejné moci a vykonává svěřenou odvozenou pravomoc. Jinak řečeno, vykonává-li vykonavatel soudního exekutora funkce, které by jinak byl povinen vykonat sám soudní exekutor, popřípadě stát, resp. soud, je podle Nejvyššího soudu při výkonu svěřené státní moci povinen chránit a respektovat základní práva těch osob, ve vztahu k nimž vykonává přenesenou státní moc; stejně tak pro tyto osoby musí platit stejný standard ochrany jejich základních práv jako v řízení před soudy.

Není od věci upozornit, že takto pojatý vztah mezi soudním exekutorem při výkonu exekuční činnosti jako úřední osobou ve smyslu § 127 odst. 1 písm. f) tr. zákoníku a vykonavatelem soudního exekutora, provádí-li podle § 27 odst. 2 e. ř. z písemného pověření soudního exekutora úkony, které ve výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu provádí soudní vykonavatel, jako úřední osobou podle § 127 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku zcela koresponduje se vztahem

mezi soudcem a soudním vykonavatelem, když soudce má postavení úřední osoby podle § 127 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, zatímco postavení soudního vykonavatele jako úřední osoby se vyvozuje z ustanovení § 127 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku. Není přitom pochyb, že teleologický výklad posledně uvedeného ustanovení vede k závěru, že vykonavatel soudního exekutora má mít stejné postavení jako soudní vykonavatel. Ve prospěch tohoto závěru svědčí povaha jimi vykonávaných činností při výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu, mechanismus, na jehož základě vykonávají tuto činnost, jakož i důsledky takové činnosti.

Na podporu uvedeného přístupu je třeba uvést též nález Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2000, sp. zn. III. ÚS 371/99, v němž se Ústavní soud zabýval otázkou, zda lze daňového kontrolora považovat za veřejného činitele podle § 89 odst. 9 tr. zák., nyní úřední osobu podle § 127 odst. 1 tr. zákoníku (dále jen úřední osoba), v návaznosti na skutkovou podstatu trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 tr. zák., nyní trestného činu zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 tr. zákoníku. Ústavní soud dospěl k závěru, že daňového kontrolora je třeba považovat za úřední osobu. Jako zaměstnanec územního finančního orgánu je nepochybně odpovědným pracovníkem orgánu státní správy, podílejícím se na plnění úkolů společnosti a státu. Zároveň sám nemá přímou pravomoc rozhodovat o právech daňových subjektů, i když se řada jeho oprávnění, svěřených mu mimotrestními právními předpisy, velmi blíží takovým zásahům. Proces rozhodování zahrnuje fázi přípravou, vlastní přijetí rozhodnutí a fázi jeho výkonu. Je-li s pojmem pravomoci spojena fáze druhá a třetí, potom i věcná příprava takového rozhodnutí, bez níž by nemohlo být přijato, musí rovněž spadat pod pojem pravomoc. Pokud je projevem pravomoci i výkon přijatých rozhodnutí, logicky jím musí být i podmínka, bez které by takového rozhodnutí ani jeho výkonu nebylo. Kvalifikovaná příprava rozhodnutí, účinného správcem daně, je svěřena daňovému kontrolorovi, jenž za ni nese nemalý díl odpovědnosti, která je nepochybně odpovědností za plnění úkolů společnosti a státu nikoliv jen okrajové povahy. Tím je podle právního názoru obsaženého v citovaném nálezu dáno postavení daňového kontrolora v kontextu trestního práva hmotného jakožto úřední osoby, přičemž důvody, které Ústavní soud zformuloval, odpovídají znakům úřední osoby obsaženým v ustanovení § 127 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku.

Současně v citovaném nálezu Ústavní soud uvedl, že si je vědom relativní neurčitosti a zastaralosti výkladových pravidel obsažených v § 89 odst. 9 tr. zák., a konstatoval, že je věcí Parlamentu České republiky, aby vymezil znaky profesí, které budou požívat ochrany veřejného činitele, a podrobil tehdejší právní úpravu veřejného činitele revizi. Ústavní soud rovněž zdůraznil, že hodnocení zásahu orgánu veřejné moci do základních práv a svobod zahrnuje mimo jiné posouzení ústavně konformní interpretace a aplikace hmotného práva. Ústav-

ně konformní výklad má prioritu a obecný soud je zavázán k výkladu ústavně konformnímu, existuje-li možnost i výkladu ústavně nekonformního. Z uvedeného tedy plyne, že Ústavní soud obecně nepokládá za nepřípustné vyložit ustanovení § 127 odst. 1 tr. zákoníku metodou teleologického výkladu tak, že je jím zaměstnanec finančního orgánu, jemuž je jako daňovému kontrolorovi svěřena kvalifikovaná příprava rozhodnutí, nikoliv rozhodnutí samotné (to činí správce daně), v čemž byla spatřována odpovědnost za plnění úkolů společnosti a státu nikoliv jen okrajové povahy. Tomu odpovídá závěr, že tím spíše lze za úřední osobu pokládat zaměstnance soudního exekutora, který při výkonu exekuční činnosti (jako úřední osoba) vystupuje jako orgán veřejné moci, vykonávající konkrétně moc soudní, přičemž tento jeho zaměstnanec – vykonavatel soudního exekutora z jeho písemného pověření provádí úkony, které je ve výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu oprávněn provést soudní vykonavatel.

Za stávající situace je výše předložený výklad § 127 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku zcela namístě, neboť byl zjištěn širší smysl uvedené normy, než by odpovídalo doslovnému znění textu zákonného ustanovení. Je také třeba znovu zdůraznit, že ustanovení § 127 tr. zákoníku poskytuje úředním osobám nejen ochranu, ale přináší i jejich zvýšenou trestní odpovědnost. Vyloučení vykonavatele soudního exekutora z dosahu § 127 odst. 1 tr. zákoníku by znamenalo nejen to, že nebude chráněn, ale nebude před ním chráněna ani osoba, jež má být postižena exekucí, resp. ani další osoby (např. osoby s ní spolubydlící), před nesprávným výkonem nebo dokonce zneužitím pravomoci, kterou bezesporu vykonavatel soudního exekutora disponuje.

Lze proto konstatovat, že při řešení předmětné otázky je třeba interpretovat ustanovení § 127 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku s použitím teleologického výkladu tak, že dopadá rovněž na vykonavatele soudního exekutora. Za správnou a v souladu se zákonem trestní kolegium Nejvyššího soudu tedy považuje variantu, podle níž vykonavatele soudního exekutora, provádí-li z písemného pověření soudního exekutora úkony, které je ve výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu oprávněn provést soudní vykonavatel, lze pokládat za úřední osobu ve smyslu citovaného ustanovení trestního zákoníku za podmínek, které jsou v tomto ustanovení zákona dále stanoveny. Za stejných okolností lze za úřední osobu považovat také exekutorského koncipienta (§ 21 odst. 1 e. ř.) či exekutorského kandidáta (§ 25 e. ř.).

Zaujetím tohoto stanoviska v zájmu jednotného rozhodování soudů, k němuž došlo zákonem předvídanou procesní cestou (§ 14 odst. 3, § 21 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb.), Nejvyšší soud respektoval požadavky právní jistoty a předvídatelnosti práva, neboť posuzování vztahu mezi těmito požadavky na straně jedné a hodnotou soudcovského dotváření práva na straně druhé vychází ze zásad proporcionality.

Podstata právní jistoty jako jednoho z atributů právního státu spočívá v tom, že každý může spoléhat na to, že mu stát poskytne efektivní ochranu v jeho právech, že mu státní moc dopomůže k realizaci jeho subjektivního práva, bude-li mu v tom někdo neprávem bránit, a zároveň spoléhat na to, že ho stát postihne zákonem předvídanou, ale žádnou jinou než předvídanou sankcí za to, že porušil právní předpis, a konečně na to, že ho nepostihne sankcí, jestliže právní předpis neporušil (viz Knapp, V. Teorie práva. 1. vydání. Praha: C.H. Beck 1995, s. 205 a násl.). Vedle již citované judikatury Evropského soudu pro lidská práva k této otázce nelze pominout ani judikaturu Ústavního soudu. Ústavní soud rovněž akcentuje, že ke znakům právního státu patří zásada právní jistoty, jejíž nedílnou součástí je jak požadavek předvídatelnosti práva, tak i legitimní předvídatelnost postupu orgánů veřejné moci v souladu s právem a zákonem stanovenými požadavky (viz např. nálezy ze dne 5. 5. 1997, sp. zn. IV. ÚS 34/97, ze dne 1. 2. 2013, sp. zn. IV. ÚS 2127/12 aj.). Řada nálezů tohoto soudu obsahuje rovněž podmínky, jež je nutné vyžadovat pro změnu právního názoru soudů. V nálezu ze dne 18. 4. 2007, sp. zn. IV. ÚS 613/06, (následovaným dalšími nálezy vydanými ve věcech vedených pod sp. zn. III. ÚS 117/07, sp. zn. II. ÚS 635/09 aj.) Ústavní soud vyslovil prioritu hodnoty stálosti judikatury, kterou lze prolomit pouze za podmínky splnění procedurálních a materiálních podmínek: „Judikatura nemůže být bez vývoje a není vyloučeno, aby (a to i při nezměněné právní úpravě) byla nejen doplňována o nové interpretační závěry, ale i měněna. Každá změna rozhodovací soudní praxe, zvláště jde-li o praxi nejvyšší soudní instance povoláné i k sjednocování judikatury nižších soudů, je ovšem jevem ve své podstatě nežádoucím, neboť takovouto změnou zjevně je narušen jeden z principů demokratického právního státu, a to princip předvídatelnosti soudního rozhodování. To je prioritním důvodem, proč platná právní úprava předepisuje pro soudy nejvyšších instancí i pro Ústavní soud zvláštní a závazná pravidla přijímání rozhodnutí v situacích, kdy jimi má být jejich dosavadní judikatura překonána“ (k tomu viz též nálezy ze dne 5. 8. 2010, sp. zn. II. ÚS 3168/09, ze dne 22. 10. 2010, sp. zn. III. ÚS 1275/10 aj.).“

V nálezu ze dne 12. 12. 2013, sp. zn. III. ÚS 3221/11, Ústavní soud konstatoval, že změna právního názoru vysloveného v soudních rozhodnutích, která představují ustálenou judikaturu, zvláště pak nejvyšších soudních instancí, vykazuje (materiálně) zpětný účinek, jenž stojí proti principu právní jistoty a důvěry jednotlivce v právo; ve vzájemné kolizi mezi potřebou právní jistoty a požadavkem materiální správnosti soudního rozhodnutí však významnou roli hraje postulát vnitřní otevřenosti soudního rozhodování jako podstatný strukturální element nezávislého nalézání práva a příkaz spravedlivého procesu. Z tohoto důvodu je nutno vycházet z principu, že změna ustálené judikatury je – byť za určitých materiálních a případně procesních podmínek – přípustná a nový právní názor zpravidla nalezne své uplatnění na všechny další kauzy, kte-

ré soudy rozhodují. Ústavní soud rovněž zdůraznil, že změnu ustálené judikatury lze považovat za negativní z hlediska zmíněných principů právní jistoty a důvěry občanů v právo, nelze ji však považovat za negativní obecně; proces „zkvalitňování“ práva je jevem prospěšným, a tudíž i žádoucím, a z toho důvodu se nemůže vyhnout ani justici, včetně nejvyšších soudů. V této souvislosti je třeba opětovně připomenout také již citovanou judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, kterou shrnul zejména v rozsudku velkého senátu ze dne 20. 10. 2015 ve věci Vasiliauskas proti Litvě, č. 35343/05, § 155, v němž uvedl: „Bez ohledu na to, jak jednoznačné může být zákonné ustanovení, je nezbytným prvkem v jakémkoliv systému práva, včetně práva trestního, soudní výklad. Vždy bude dána potřeba pro objasnění problematických bodů a pro jejich přizpůsobení se měnícím se okolnostem. Progresivní vývoj trestního práva prostřednictvím soudního výkladu je ve smluvních státech Úmluvy dobře zakořeněný a je nezbytnou součástí právní tradice.“

Přístup zvolený v tomto stanovisku je v souladu s uvedenou evropskou judikaturou, přičemž zcela zjevně nejde o svévolnou změnu judikatury, neboť zaujetí stanoviska jednoznačně směřuje ke sjednocení dosud odlišné rozhodovací praxe soudů v dané otázce. O tom svědčí skutečnost, že z rozhodnutí soudů, jež si v průběhu zpracování stanoviska Nejvyšší soud rovněž opatřil, vyplývá, že právní názor obsažený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2004, sp. zn. 5 Tdo 478/2004, shodně i v rozsudku téhož soudu ze dne 29. 3. 2006, sp. zn. 4 Tz 32/2006, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 3. 2014, sp. zn. 6 Tdo 1396/2013 (v podstatě shodně i v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2014, sp. zn. 7 Tz 65/2013), který v jistém směru skutečně ovlivnil část praxe soudů (viz např. již dříve uváděný rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 22. 5. 2013, sp. zn. 4 To 69/2013, či usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích ze dne 17. 12. 2013, sp. zn. 13 To 559/2013), nebyl většinově přijat nejen trestním kolegiem Nejvyššího soudu, ale ani všemi soudy (viz např. pravomocné rozsudky Okresního soudu v Děčíně ze dne 2. 9. 2014, sp. zn. 24 T 249/2011, nebo Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 8. 4. 2014, sp. zn. 6 T 38/2014). Trestní kolegium Nejvyššího soudu proto zcela důvodně v zájmu jednotného rozhodování soudů zaujalo toto stanovisko k otázce, zda lze vykonavatele soudního exekutora pokládat za úřední osobu ve smyslu § 127 odst. 1 tr. zákoníku.

Pro úplnost trestní kolegium Nejvyššího soudu dodává, že za této situace není třeba zabývat se v podrobnostech důvody, pro které není akceptovatelná alternativa, podle níž by vykonavatele soudního exekutora bylo možné pokládat za úřední osobu ve smyslu § 127 odst. 1 písm. f) tr. zákoníku. Lze toliko poznamenat, že zásadním argumentem pro tento závěr je samotné znění ustanovení § 127 odst. 1 tr. zákoníku, které stanoví základní znaky, jež musí úřední osoba kumulativně splňovat, přičemž jedním z nich je, že musí jít o některou z osob

taxativně vyjmenovaných v § 127 odst. 1 písm. a) až i) tr. zákoníku. Vykonavatel soudního exekutora není v tomto výčtu uveden. Jeho součástí je pouze soudní exekutor, který navíc požívá status úřední osoby jen při výkonu exekuční činnosti a při činnostech vykonávaných z pověření soudu nebo státního zástupce. Taxativnost výčtu a také značně konkrétní vymezení jednotlivých osob neposkytuje prostor pro extenzivní výklad ustanovení § 127 odst. 1 písm. f) tr. zákoníku a nedovoluje touto cestou rozšířit dopad i na další, výslovně tam neuvedené osoby, aniž by byla zpochybněna zásada „nullum crimen sine lege certa et stricta“.

Ke spáchání přečinu nadřezování podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku je nezbytné, aby jeho pachatel pomáhal pouze jinému pachateli základního trestného činu k tomu, aby unikl trestnímu stíhání, trestu nebo ochrannému opatření nebo jejich výkonu. Pomáhá-li nejen spolupachatelům téhož trestného činu, ale zároveň i sám sobě, podstatným pro vyvození trestní odpovědnosti za nadřezování je, zda povaha společného jednání jako znaku základního trestného činu je taková, že jednání tohoto pachatele lze oddělit od jednání ostatních spolupachatelů společně spáchaného základního trestného činu. Není-li tomu tak, nemůže se nadřezovacím jednáním, které má umožnit, aby současně se spolupachateli unikl trestnímu stíhání také tento pachatel, dopustit přečinu nadřezování podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku, a to ani ohledně ostatních spolupachatelů.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2015,
sp. zn. 7 Tdo 36/2015,
ECLI:CZ:NS:2015:7.TDO.36.2015.1)

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného Z. B. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 14. 5. 2013, sp. zn. 4 To 144/2013, a rozsudek Okresního soudu Brno-venkov ze dne 7. 11. 2012, sp. zn. 30 T 140/2010, ohledně obviněného Z. B. Zrušil také další rozhodnutí na zrušené části rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu Brno-venkov přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu Brno-venkov ze dne 7. 11. 2012, sp. zn. 30 T 140/2010, byl obviněný Z. B. uznán vinným zločinem podplacení podle § 332 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku a přečinem nadřezování podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku. Za tyto trestné činy mu byl uložen podle § 332 odst. 2 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku úhrnný trest odnětí svobody v trvání tří let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 70 odst. 1 tr. zákoníku mu byl uložen také trest propadnutí věci, a to finanční částky 4 000 000 Kč, uložené na účtu advokátní úschovy Mgr. P. N. a na účtu společnosti O. I. C. L. V dalším bylo rozhodnuto o vině a trestu spoluobviněných Mgr. P. N. a J. K.

Uvedených trestných činů se obvinění dopustili tím, že (stručně uvedeno) v době minimálně od 1. 8. 2009 do 5. 11. 2009 na různých místech České repub-

liky, především ve Věznici K., po předchozí společné dohodě, s cílem přesvědčit A. K., tehdy ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici K., jednoho ze stěžejních svědků ve věci vedené u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 31 T 4/2008 pro trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 odst. 1, 4 trestního zákona č. 140/1961 Sb., který byl spáchán v souvislosti s obchodováním s nezdaněným alkoholem a kterým byla způsobena škoda převyšující 100 000 000 Kč,

aby za slíbenou finanční odměnu, nejprve jako obviněný v trestní věci vedené u Krajského státního zastupitelství v Ostravě pod sp. zn. 4ZKV 16/2009, a následně jako svědek v uvedené trestní věci vedené u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 31 T 4/2008, uvedl nepravdivé okolnosti týkající se jednání obžalovaných Z. B., J. R. a R. N. a jejich zapojení do obchodů s alkoholem, přiznal se k tomu, že stíhanou trestnou činnost spáchal on společně se svědkem J. P., a aby v rozporu se skutečností uvedl, že peněžní prostředky, které přebíral od Z. B., J. R. a R. N., nebyly určeny k obchodování s alkoholem, ale na jeho obchody se železem, a aby podepsal antedatované listiny, které budou tento účel poskytnutí finančních prostředků dokládat,

a se společným záměrem ovlivnit trestní řízení vedené u Krajského soudu v Ostravě tak, aby soud rozhodl o zproštění obžaloby obžalovaných Z. B., J. R. a R. N., Mgr. P. N. jednajících v jejich prospěch a J. K. a Z. B. jednajících ve prospěch J. R. a R. N.,

Z. B. opakovaně kontaktoval J. K. a dával mu instrukce, jakým způsobem jednat s A. K., připravil podrobný písemný návod, jak by měl A. K. nepravdivě vypovídat, opatřil směnky a dohody o směnečných závazcích, které měly dokládat, že si A. K. půjčil v roce 2000 od Z. B., J. R. a Z. N. finanční prostředky na nákup železa, přičemž prostřednictvím J. K. a Mgr. P. N. předával A. K. tyto listinné materiály a další vzkazy směřující k nepravdivé výpovědi i k podpisu smének a dohod o směnečných závazcích, dále zajistil společně s J. K. finanční prostředky ve výši 4 000 000 Kč, které opět prostřednictvím J. K. a Mgr. P. N. nabídl A. K. jako odměnu za nepravdivou výpověď, přičemž následně dal J. K. a Mgr. P. N. pokyn, aby tyto peníze byly složeny na bankovní účet Mgr. P. N. a následně část z nich ve výši 1 000 000 Kč byla poukázána na bankovní účet, k němuž měl A. K. dispoziční práva,

J. K. dne 1. 8. 2009 na základě dohody se Z. B. navštívil A. K. ve Věznici K. a přesvědčoval ho, aby změnil svou původní výpověď tak, aby prospěla obžalovaným Z. B., J. R. a R. N., a dále mu sdělil, že podrobně s ním celou věc bude řešit Mgr. P. N., kterému následně udělil plnou moc k zastupování A. K., a dále mu sám i prostřednictvím Mgr. P. N. předával vzkazy a listinné materiály od Z. B., směřující k nepravdivé svědecké výpovědi a k podpisu antedatovaných smének a dohod o směnečných závazcích, a následně zajistil se Z. B. hotovost ve výši 4 000 000 Kč, kterou na základě pokynu Z. B. složil dne 22. 10. 2009 spo-

lečně s Mgr. P. N. na bankovní účet vedený u Č., a. s., jehož majitelem je Mgr. P. N., s vědomím, že tato částka je odměnou pro A. K. za jeho nepravdivou výpověď, a poté po dohodě se Z. B. dal dne 30. 10. 2009 Mgr. P. N. pokyn k převodu částky ve výši 1 000 000 Kč jako první splátky slíbené odměny na bankovní účet, k němuž měl A. K. dispoziční práva,

a Mgr. P. N. po dohodě s J. K., pod záminkou právního zastoupení, opakovaně od srpna 2009 do 5. 11. 2009 navštěvoval A. K. ve Věznici K., přebíral od J. K. vzkazy a listinné doklady od Z. B., včetně konkrétního návodu ke svědecké výpovědi, které předával A. K., snažil se mu vysvětlit obsah listin a jejich význam, a to pod příslibem odměny ve výši 4 000 000 Kč, podrobně s ním způsob změny výpovědi projednával a opakovaně mu předkládal k podpisu antedatované směnky a dohody o směnečných závazcích, přičemž následně společně s J. K. vložil na svůj bankovní účet částku 4 000 000 Kč s vědomím, že bude sloužit jako odměna pro A. K. za nepravdivou výpověď, a na základě pokynu J. K. dne 30. 10. 2009 ze svého účtu převedl částku ve výši 1 000 000 Kč jako první splátku slíbené odměny na bankovní účet vedený u Č., a. s., pro společnost O. I. C. L., k němuž měl A. K. dispoziční práva.

Proti citovanému rozsudku nalézacího soudu podali odvolání všichni obvinění, jakož i státní zástupce v jejich neprospěch proti výrokům o uložených trestech. Z podnětu všech odvolání Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 14. 5. 2013, sp. zn. 4 To 144/2013, podle § 258 odst. 1 písm. d) e) tr. ř. zrušil rozsudek soudu prvního stupně v celém rozsahu. Podle § 259 odst. 3 tr. ř. pak nově sám rozhodl ve věci tak, že na stejném skutkovém základě uznal obviněné vinnými pouze přečinem nadržování podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku. S odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tz 13/81 dospěl k závěru, že splnění svědecké povinnosti je věcí obecného zájmu, nikoliv však obstaráváním věci obecného zájmu, jak vyžaduje ustanovení o trestném činu podplacení podle § 332 tr. zákoníku, v důsledku čehož byli soudem prvního stupně nesprávně uznáni vinnými i tímto trestným činem. Nově pak obviněnému Z. B. uložil podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání třiceti měsíců, pro jehož výkon jej zařadil podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku do věznice s ostrahou, a rozhodl o trestu také ohledně spoluobviněných J. K. a Mgr. P. N.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal obviněný Z. B. dovolání. Odkázal v něm na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. s tím, že napadený rozsudek spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. V dovolání poukázal na okolnosti celého případu, který má úzkou souvislost s trestní věcí vedenou u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 31 T 4/2008. V uvedené věci byl odsouzen rozsudkem ze dne 7. 10. 2011 pro zločin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 tr. zákoníku, který doposud nenašel právní moci, a kde je A. K. v podstatě jediným svědkem, který vypovídal

o trestné činnosti. Konkrétně pak namítl, že jednání uvedené v tzv. skutkové větě nevykazuje zákonné znaky skutkové podstaty přečinu nadřezování podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku, protože podle rozsudku jeho cílem mělo být společně se spoluobviněnými přesvědčit A. K., aby za finanční odměnu jako svědek uvedl nepravdivé skutečnosti týkající se odsouzených J. R. a R. N., aby unikli trestnímu stíhání. On ale daným jednáním „nadřezoval“ sám sobě, resp. pomáhal sobě samému uniknout trestnímu postihu v jeho trestní věci, a takové jednání jako trestný čin nadřezování nelze právně kvalifikovat. Z dikce ustanovení § 366 tr. zákoníku totiž vyplývá, že pachatel trestného činu nadřezování pomáhá uniknout trestnímu stíhání, trestu nebo ochrannému opatření nebo jejich výkonu pouze jinému pachateli jiného trestného činu, nikoliv sám sobě. Objektivní stránka tohoto trestného činu tak spočívá výhradně v tom, že pachatel trestného činu nadřezování pomáhá pachateli jiného trestného činu a z hlediska subjektivní stránky musí jednat v úmyslu umožnit pachateli základního trestného činu, aby unikl trestnímu stíhání, trestu nebo ochrannému opatření nebo jejich výkonu. Za rozpor skutkové věty považuje, pokud se v ní uvádí, že jeho záměrem bylo, aby v trestní věci vedené u Krajského soudu v Ostravě došlo ke zproštění obžaloby, ale dále se již uvádí, že on jednal pouze ve prospěch J. R. a R. N. On totiž jednal především ve svůj prospěch, i když jeho jednání by mělo následné konsekvence i na trestní odpovědnost těchto spoluobviněných, tedy jeho primárním záměrem bylo, aby byl sám zproštěn obžaloby ve své trestní věci, a zproštění uvedených spoluobviněných bylo jen jakýmsi „vedlejším produktem“ jeho jednání. K tomu poukázal na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 1. 1999, sp. zn. 7 To 100/98, a dále také na rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu ČSR ze dne 17. 2. 1927, sp. zn. Zm I 498/26 (publikováno ve Sbírce Vážný pod č. 2663/1927).

V závěru dovolání obviněný Z. B. zopakoval, že jednal tak, aby sám unikl zákonnému postihu, a jeho jednání, i když by mělo v konečném důsledku vliv i na trestní odpovědnost spoluobviněných, je od tohoto důsledku neoddělitelné. Nejednal tedy ve prospěch jiného, ale ve svůj vlastní, v rámci vlastní ochrany před trestním stíháním a následným odsouzením, a to bez ohledu na to, že jeho jednání bylo prospěšné i pro obviněné J. R. a R. N. Jako přečin nadřezování by jeho jednání bylo možné právně kvalifikovat pouze tehdy, kdyby jednal výhradně ve prospěch jiného. Navrhl proto, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudky soudů obou stupňů a Okresnímu soudu Brno-venkov přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření k dovolání obviněného uvedl, že prakticky stejné tvrzení o nesprávnosti právního posouzení skutku obviněný Z. B. uplatnil již v odvolání, ale odvolací soud uvedl, že byl prokázán jeho motiv ovlivnit trestní stíhání nejen ve vztahu k jeho osobě, ale také ve vztahu ke spoluobviněným. Státní zástupce s tímto závěrem odvolacího soudu vyslovil souhlas, protože obviněný Z. B. mohl své jednání nepochybně

zaměřit tak, aby svědek A. K. požadovanou nepravdivou výpovědí prospěl pouze nebo především jemu, a pozitivní dopady takového svědectví na situaci spoluobviněných by byly skutečně jenom nezamýšlené a nechtěné. Obviněný Z. B. ale jednal s cílem dosáhnout prospěchu v tzv. ostravské kauze nejenom pro sebe, ale stejnou měrou byl jeho zájem upřen k prospěchu spoluobviněných J. R. a R. N. Ve vztahu k nim se proto dopouštěl jednání, které naplnilo znaky přečinu nadřizování podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku. Že současně jednal ve svůj vlastní prospěch, nemůže mít za následek jeho beztrestnost za ten rozsah nadřizování, jež dopadal na spoluobviněné. V dovolání uváděná rozhodnutí soudů v jiných trestních věcech, podle státního zástupce na tuto věc nedopadají, protože se jednalo o jinou situaci. Navrhl proto, aby bylo dovolání obviněného odmítnuto podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.

Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Namítá-li obviněný, že tento důvod dovolání je dán nesprávným právním posouzením skutku jako přečin nadřizování podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku, jedná se o námitku odpovídající tomuto dovolacímu důvodu a zakládající přezkumnou povinnost Nejvyššího soudu. Proto Nejvyšší soud, když neshledal důvody pro odmítnutí dovolání podle § 265i odst. 1 tr. ř., přezkoumal napadený rozsudek Krajského soudu v Brně podle § 265i odst. 3 tr. ř. a zjistil, že dovolání je důvodné.

Nejvyšší soud předně shledal, že provedeným dokazováním vyšlo najevo, že iniciátorem jednání obviněných byl spoluobviněný Z. B. a u všech obviněných byl prokázán úmysl přesvědčit A. K. ke křivé výpovědi s cílem pomoci osobám specifikovaným ve výroku rozsudku nalézacího soudu uniknout trestnímu stíhání. Tato skutečnost je podstatná i v tomto případě dovolání obviněného Z. B., který, oproti spoluobviněným J. K. a Mgr. P. N., byl jako spolupachatel přímo zapojen do trestné činnosti projednávané Krajským soudem v Ostravě pod sp. zn. 31 T 4/2008.

Obviněný v dovolání důvodně poukázal na dosavadní judikaturu, včetně bývalého Nejvyššího soudu ČSR, a to konkrétně na rozhodnutí ze dne 17. 2. 1927, sp. zn. Zm I 498/26. Již v tomto rozhodnutí byl vysloven právní názor, který je i v současné době plně aplikovatelný na tuto trestní věc. V uvedeném rozhodnutí bývalý Nejvyšší soud ČSR uvedl, že (doslovná dobová citace) „může se ovšem i osoba na hlavním činu zúčastněná dopustiti nadřizování ve prospěch jiného účastníka tohoto činu. V důsledku toho může se tento jiný účastník státi na nadřizování, stavším se v jeho prospěch, spoluvinným ve smyslu § 5 tr. zák. Rozhodným je však vždy, by ukrývačův úmysl směřoval pouze k tomu, by před vrchnostenským stíháním chráněn byl účastník druhý. Jakmile ukrývačovo jednání – třebaže mimo to sloužilo i k ochraně druhého účastníka – směřuje k vlastní ochraně před vrchnostenským stíháním, může jednání to přicházeti v úvahu

pouze jako obranný prostředek obviněného nebo z trestného činu podezřelého, nikoli však jako nadřžování. Je na snadě, že případ, kdy ukrývač sám je podezřelým z hlavního činu, různí se přece jen podstatně od případu, kde ukrývač jest osoba na hlavním činu vůbec nezúčastněná. Jak vylíčeno již pod I., byla činnost všech osob na hlavním činu (podvodu) zúčastněných v takové vzájemné spojitosti, že nelze vůbec rozlišovati, co by mohl jeden podezřelý vypovídati proti ostatním, aniž by přiváděl sama sebe do nebezpečení odsouzení. Za takového stavu věci není tu však pro žádného ze spolupachatelů předpokladů, by zamlčením nebo zapíráním vědomosti o trestném činu společně spáchaném, při soudním výslechu mohl se státi trestně zodpovědným podle § 214 tr. zák.“

Také z hlediska přečinu nadřžování podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku je podle Nejvyššího soudu třeba trvat na tom, aby pachatel tohoto přečinu svým jednáním pomáhal pouze jinému pachateli trestného činu, aby unikl trestnímu stíhání, trestu nebo ochrannému opatření nebo jejich výkonu. Pomáhá-li nejen spolupachatelům téhož trestného činu, ale zároveň i sám sobě, podstatným pro vyvození trestní odpovědnosti za nadřžování je, zda povaha společného jednání jako znaku základního trestného činu je taková, že jednání tohoto pachatele lze oddělit od jednání ostatních spolupachatelů společně spáchaného základního trestného činu. Není-li tomu tak, nemůže se nadřžovacím jednáním, které má umožnit, aby současně se spolupachateli unikl trestnímu stíhání také tento pachatel, dopustit přečinu nadřžování podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku, a to ani ohledně ostatních spolupachatelů. Právě o takovou situaci se jednalo v tomto případě.

Z pravomocného rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 10. 2011, sp. zn. 31 T 4/2008, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24. 10. 2013, sp. zn. 6 To 37/2012, totiž vyplývá, že obvinění Z. B., R. N., J. R. a D. D. byli v bodě II. výroku o vině uznáni vinnými zvláště závažným zločinem zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 tr. zákoníku, kterého se dopustili tím, že:

„v O. a jinde, v období od měsíce listopadu 2001 do měsíce prosince 2002, za vzájemné součinnosti, po realizaci na sebe časově navazujících kroků, a se srozuměním se všemi rozhodnými fakty, organizovali obchody a obchodovali s nezdaněnými lihovinami, když zajišťovali dodávky lihovin od výrobců lihovin společností A. D., s. r. o., a S. ČR, s. r. o., do řetězce obchodně a personálně provázaných obchodních společností J. P. – N., s. r. o., B., s. r. o., C. – F. D., s. r. o., P. H., s. r. o., R. – T., V. E., s. r. o., a podnikající fyzické osoby D. D., prostřednictvím kterého předmětné lihoviny dále dodávali do obchodních řetězců T. S. ČR, a.s., K. Č. r., v. o. s., A. C. r., a. s., H., spol. s r. o., P. – D. spol. s r. o., S. Č. o. s., s. r. o., a v rámci těchto obchodů, se společným záměrem zkrátit daňové povinnosti, uvedli na trh lihoviny v celkovém objemu 155 458,96 litrů absolutního alkoholu (dále jen laa), označené jako výrobky obchodní firmy S. ČR, s. r. o., přičemž pouze 127,64 již zdaněných laa skutečně nakoupili

od uvedené obchodní společnosti a zbylých 155 331,32 laa bylo nezdaněných lihovin nezjištěného původu a dále do obchodních řetězců dodali lihoviny v celkovém objemu 222 671 laa, označené jako výrobky likérky A. D., s. r. o., z toho nezdaněných lihovin nezjištěného původu činilo 207 230,375 laa, neboť pouze 15 440,625 zdaněných laa skutečně nakoupili od uvedené obchodní společnosti, tedy uvedli na trh celkem 362 561,695 laa nezjištěného původu a nezdaněných spotřební daní z lihu, což jim taktéž umožnilo prostřednictvím vstupní obchodní společnosti tohoto řetězce, jímž byla společnost J. P. – N., uplatnit u příslušného Finančního úřadu ve Z. v rámci daňových přiznání k dani z přidané hodnoty na vstupu odpočet této daně přesto, že k uskutečnění zdanitelných plnění nedošlo, neboť řetězec uvedených subjektů byl vytvořen a použit v úmyslu ztížit orgánům finanční správy zjištění skutečného původu lihovin a také takto měla být zastřešena skutečnost, že peněžní prostředky získané tímto jednáním byly po výběrech v hotovosti z bankovního účtu společnosti J. P. – N., s. r. o., navraceny mimo jiné zpět obžalovaným Z. B., J. R. a R. N., kteří obchod s lihovinami zorganizovali a řídili a na počátku také částečně financovali, když na této činnosti se podílel obžalovaný D. D. zejména tím, že zajišťoval distribuci předmětných lihovin do prodejních řetězců, zároveň pro obžalované Z. B., J. R. a R. N. zajišťoval převzetí touto distribucí získaných peněžních prostředků a dále zajišťoval odvoz zboží od původních dodavatelů lihovin do skladů společností využitých v popsaném řetězci a následně zajišťoval odvoz zboží z těchto skladů do prodejních obchodních řetězců, a tímto jednáním obžalovaných došlo ke zkrácení daňové povinnosti na spotřební dani ve výši 84 839 436 Kč a zkrácení daně z přidané hodnoty ve výši 19 882 040 Kč, čímž způsobili českému státu celkovou škodu ve výši 104 721 476 Kč.“

Z těchto skutkových zjištění je zřejmé, že jednání obviněných Z. B., R. N. a J. R. bylo natolik provázané, že pomocné jednání Z. B. ve smyslu ustanovení § 366 tr. zákoníku mělo vést k tomu, aby se všichni tři vyhnuli trestnímu stíhání, resp. jak uvedl odvolací soud ve výroku o vině odsuzujícího rozsudku, aby soud rozhodl o zproštění obžaloby ohledně všech jmenovaných. Jednání obviněného Z. B. tak nenaplnuje znak subjektu (pachatele) skutkové podstaty přečinu nadřizování podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku, protože tento obviněný jednal v úmyslu pomoci sám sobě.

Protože námitky obviněného Z. B. uplatněné pod dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. byly shledány důvodnými, rozhodl Nejvyšší soud tak, jak je uvedeno ve výrokové části tohoto usnesení.

I. Podmínkou beztrestnosti pachatele jednajícího v negativním právním omylu je omluvitelnost jeho omylu. U pachatele, který měl z důvodu výkonu své funkce (např. jako statutární orgán příspěvkové organizace) povinnost seznámit se s příslušnou právní úpravou, ale neučinil tak, sama skutečnost, že spoléhal na ujištění jiné osoby o správnosti svého postupu, který ve skutečnosti odporoval právním předpisům (např. ohledně otázky subjektu oprávněného rozhodnout o udělení odměny a její výše), nemusí vylučovat závěr, že jeho právní omyl je neomluvitelný.

II. Zjištění skutkového stavu věci v rozsahu nezbytném pro rozhodnutí soudu ve smyslu § 2 odst. 5 tr. ř. v případě posuzování trestní odpovědnosti pachatele, jenž se činu dopustil v negativním právním omylu, vyžaduje, aby bylo provedeno dokazování zaměřené na objasnění otázky, zda se mohl vyvarovat svého omylu.

V odůvodnění rozsudku, jímž byl obviněný podle § 226 písm. b) tr. ř. zproštěn obžaloby proto, že jednal v omluvitelném negativním právním omylu, je nezbytné uvést komplexní vyhodnocení všech relevantních skutečností majících význam pro závěr, že šlo o takový omluvitelný omyl.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2014,
sp. zn. 6 Tdo 1277/2014,
ECLI:CZ:NS:2014:6.TDO.1277.2014.1)

Nejvyšší soud rozhodl o dovolání podaném nejvyšším státním zástupcem v neprospěch obviněné M. N. proti usnesení Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 15. 4. 2014, sp. zn. 6 To 79/2014, tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. napadené usnesení Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně a jemu předcházejí rozsudek Okresního soudu ve Zlíně ze dne 24. 10. 2013, sp. zn. 18 T 223/2012, zrušil. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Okresnímu soudu ve Zlíně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu ve Zlíně ze dne 24. 10. 2013, č.j. 18 T 223/2012-433, byla obviněná M. N. (dále jen „obviněná“) podle § 226 písm. b) tr. ř. zproštěna obžaloby pro skutek, že ve Z. v období od měsíce června 2003 do měsíce prosince 2010 jako ředitelka Školní jídelny Z., příspěvkové organizace, kterou se stala dne 1. 1. 2003, a to na základě jmenování zřizovatele příspěvkové organi-

zace, Statutárního města Z., sama sobě neoprávněně dvakrát ročně schvalovala a nechala si vyplácet mimořádné finanční odměny v celkové výši 254 110 Kč, a jednala tak v rozporu ustanovením § 4 odst. 5 zákona č. 1/1992 Sb., o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrném výděлку, a následně § 122 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, čímž způsobila Základní škole Z., Š. 2514, IČ: ... (dříve Školní jídelně Z., H. 5189), škodu ve výši 254 110 Kč,

jímž měla spáchat přečin zpronevěry podle § 206 odst. 1, 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“). Podle § 229 odst. 3 tr. ř. byla poškozená Základní škola Z., Š. 2514, příspěvková organizace, se sídlem Z., Š. 2514, IČ: ..., odkázána se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

O odvolání státního zástupce a poškozené proti tomuto rozsudku rozhodl ve druhém stupni Krajský soud v Brně – pobočka ve Zlíně usnesením ze dne 15. 4. 2014, č.j. 6 To 79/2014-456, jímž podle § 256 tr. ř. zamítl odvolání státního zástupce a podle § 253 odst. 1 tr. ř. rovněž odvolání poškozené organizace.

Proti usnesení Krajského soudu v Brně – pobočka ve Zlíně podal dovolání v neprospěch obviněné nejvyšší státní zástupce (dále též „dovolatel“). Ve svém mimořádném opravném prostředku opřeném o dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. ve spojení s § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. namítl, že napadeným rozhodnutím soudu druhého stupně bylo rozhodnuto o zamítnutí odvolání státního zástupce, ačkoli již rozhodnutí soudu prvního stupně spočívalo na vadném právním posouzení skutku.

V rámci podaného dovolání odkázal na odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně, který sice po objektivní stránce shledal, že se obviněná vytýkaného jednání dopustila, avšak dospěl k závěru o absenci stránky subjektivní. S tímto závěrem se následně ztotožnil rovněž soud odvolací, jenž konstatoval, že pokud se obviněné dostalo ze strany svědkyně Ing. M. jako kvalifikované osoby ujištění o správnosti jejího postupu, nelze dovodit, že by obviněná jednala s vědomím o porušení zákona.

Dovolatel tomuto řešení vytkl, že závěr o nedostatku subjektivní stránky trestného činu alespoň ve formě úmyslu nepřímého soudu opřely prakticky pouze o skutečnost, že svědkyně Ing. M., jako vedoucí ekonomického oddělení odboru školství Magistrátu města Z., postup obviněné při vyplácení odměn za tzv. doplňkovou činnost akceptovala.

K tomu podotkl, že ať již obviněná vykonávala práci v rámci hlavní nebo tzv. doplňkové činnosti, šlo o práce, které vykonávala jako ředitelka školní jídelny. Pro rozhodování o jejích odměnách za tyto činnosti nemohl platit jiný režim než pro odměňování za práce vykonávané v rámci činnosti hlavní. S poukazem na ustanovení § 4 odst. 5 zákona o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrném výděлку (dále jen „zákon o mzdě“) a ustanovení § 122 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen

„zákoník práce“), namítl, že pokud byla obviněná statutárním orgánem v pozici zaměstnance, její odměnu za práci určoval orgán, který ji do této funkce ustanovil. Tuto zásadu je třeba vztáhnout na všechny složky mzdy, resp. platu, tedy i odměny vázané na doplňkovou činnost školní jídelny. Podle dovolatele soudy nikterak nezpochybnily, že obviněná jako vedoucí pracovnice předmětnou právní úpravu znala, navíc i zásadu, že žádná osoba v pracovním poměru, nemůže stanovit výši odměny za práci sama sobě.

Nejvyšší státní zástupce s odkazem na výpověď svědka J. S. zdůraznil, že obviněná byla nejpozději dne 22. 7. 2007 seznámena s obsahem interního aktu (Pravidla pro stanovení platu), který mimo jiné rozvádí zákonné zásady pro odměňování zaměstnanců v postavení statutárního orgánu. Z bodu VIII tohoto interního aktu plyne, že podíl na tzv. doplňkové činnosti a tím i na zajištění mimorozpočtových zdrojů mohl být sice důvodem pro poskytnutí odměny obviněné, ovšem pouze na základě rozhodnutí Rady města Z. jako orgánu, který je k takovému rozhodnutí oprávněn. Obviněná proto takto získané finanční prostředky nemohla použít k svévolnému vyplácení svých odměn, o kterých Rada města Z. nerozhodla. V návaznosti na obviněnou vydanou Vnitřní směrnici č. 8 nazvanou Doplňková činnost, jež stanovila, že výpočet odměny provádí ředitelka školní jídelny, podotkl, že z jejího obsahu plyne, že se použije při určování odměny zaměstnanců, vyjma ředitelky. Dovolatel proto usuzuje, že pokud obviněná stanovila odměnu sama sobě, jednala v rozporu i s tímto interním předpisem.

Nejvyšší státní zástupce poukázal i na to, že obviněné byly mimo částek uvedených ve zprošťujícím rozsudku vypláceny též řádné odměny schválené příslušným orgánem a v letech 2004 a 2005 jí byly přiznány mimo jiné i za plnění povinností nad rámec její základní činnosti, tj. i za plnění povinností spojených s doplňkovou činností školní jídelny, což jí muselo být ze subjektivního hlediska zcela zřejmé.

Ani postavení svědkyně Ing. M. nemohlo v obviněné implikovat závěr o osobě oprávněné k rozhodování o její odměně za vykonanou práci. Pokud proto obviněná postupovala v příkrém rozporu s obecně závaznými právními i interními předpisy, pak souhlasné stanovisko s touto praxí ze strany svědkyně Ing. M. nemůže obviněnou zbavit trestní odpovědnosti. Vzhledem ke všem okolnostem musela obviněná podle dovolatele vědět, že svým jednáním může porušit zákonem chráněný zájem na ochraně cizího majetku, a pro případ, že takové porušení způsobí, s tím byla srozuměna (§ 15 odst. 1 písm. b/ tr. zákoníku) V této souvislosti odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 2. 2014, sp. zn. 7 Tdo 113/2014, ve kterém při skutkově prakticky shodné situaci Nejvyšší soud nikterak nezpochybnil, že byly naplněny všechny znaky přečinu zpronevěry, tedy včetně subjektivní stránky.

Závěrem nejvyšší státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud postupem podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. zrušil ve výroku o zamítnutí odvolání státního zástupce usnesení Krajského soudu v Brně

– pobočka ve Zlíně ze dne 15. 4. 2014, sp. zn. 6 To 79/2014, a dále aby zrušil rozsudek Okresního soudu ve Zlíně ze dne 24. 10. 2013, sp. zn. 18 T 223/2012, jakož i případná rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal posledně jmenovanému soudu, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Obviněná ve svém vyjádření k dovolání nejvyššího státního zástupce uvedla, že dovolatel napadá výlučně hodnocení důkazů, jak jej provedl soud prvního stupně a s nimiž se následně ztotožnil soud odvolací. Podle obviněné jde o vytýkání porušení procesního předpisu, tj. trestního řádu ve vztahu k její subjektivní stránce, což pokládá za nepřípustné.

K dovolací argumentaci nejvyššího státního zástupce opřenou o Vnitřní směrnici č. 8 podotkla, že jím dovozovaný závěr (vztahuje se na všechny zaměstnance) je ryze spekulativní a z tohoto vnitřního předpisu nevyplývající. Navíc podle obviněné nelze přehlédnout, že byla stíhána od roku 2003, takže jím nelze argumentovat přinejmenším k době zahájení trestné činnosti, což platí i pro Pravidla pro stanovení platu, neboť s nimi byla seznámena teprve dne 22. 2. 2007.

K poukazu dovolatele na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 2. 2014, sp. zn. 7 Tdo 113/2014, obviněná uvedla, že pokud v obou případech i mezi soudy prvních stupňů došlo ke zcela odlišným závěrům ve vztahu k prokázání subjektivní stránky, pak již z této skutečnosti je samo o sobě patrné, že tato otázka je přinejmenším sporná. V takovém případě nelze činit závěr v její neprospěch. Navíc pro její následné jednání bylo stanovisko tehdejší vedoucí ekonomického úseku stěžejní.

Závěrem navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání podané nejvyšším státním zástupcem podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.

Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve zkoumal, zda v této trestní věci je dovolání přípustné, zda bylo podáno v zákonné lhůtě a na místě, kde lze takové podání učinit, a zda je podala osoba oprávněná. Shledal přitom, že dovolání je přípustné, že je podala osoba oprávněná, v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), přičemž splňuje i obsahové náležitosti dovolání (§ 265f tr. ř.).

Protože dovolání lze podat jen z důvodů taxativně vyjádřených v § 265b tr. ř., Nejvyšší soud dále posuzoval, zda dovolatelem vznesené námitky naplňují jím uplatněný dovolací důvod.

Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán v případech, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Uvedenou formulací zákon vyjadřuje, že dovolání je určeno k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva.

Pokud jde o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., ten je dán v případě existence vady spočívající v tom, že bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g), aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedených v písmenech a) až k). Předmětný dovolací důvod tedy dopadá na případy, kdy došlo k zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku bez věcného přezkoumání (viz ustanovení § 148 odst. 1 písm. a/ a b/ tr. ř. u stížnosti a § 253 tr. ř. u odvolání), a procesní strana tak byla zbavena přístupu ke druhé instanci (první alternativa), nebo byl-li zamítnut řádný opravný prostředek, ačkoliv v předcházejícím řízení byl dán dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř. (druhá alternativa).

Se zřetelem k těmto východiskům přistoupil Nejvyšší soud k posouzení dovolání nejvyššího státního zástupce. Protože argumentace obsažená v jeho mimořádném opravném prostředku byla posouzena jako obsahově naplňující uplatněný důvod dovolání (výhrada obviněné, že jeho dovolání směřuje výlučně vůči hodnocení důkazů soudy, nebyla shledána oprávněnou), přičemž nebyly shledány zákonné podmínky pro odmítnutí tohoto dovolání, přezkoumal Nejvyšší soud podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i v řízení napadené části rozhodnutí předcházející, a učinil následující zjištění.

Podstatou výše zmíněného mimořádného opravného prostředku státního zástupce je nesouhlas se závěrem, který v otázce subjektivní stránky (její absence) učinily v posuzované věci soudy nižších stupňů. Ty při zproštění obviněné obžaloby vyšly z toho, že obviněná sice jednala v rozporu s příslušnými předpisy (ať již obecně závaznými či interními) upravujícími v rozhodném období odměňování statutárních orgánů, kteří jsou zaměstnanci (v tomto směru již soud prvního stupně ve svém rozsudku na str. 7 a 8 na podkladě listinných důkazů uzavřel, že obviněná „nemohla sama sobě stanovovat odměny za cokoliv, co vykonávala z titulu ředitelky školní jídelny, a pokud tak činila, činila neoprávněně“), avšak nikoli vědomě.

Vědomost obviněné stran neoprávněnosti vyplacení odměn má soud prvního stupně za vyvrácenou jednak na podkladě sdělení, které se jí dostalo od svědkyně Ing. M., tehdejší vedoucí ekonomického oddělení odboru školství, resp. na podkladě její interpretace obviněnou, jednak ze způsobu vykazování odměn ve zpracovaných dokumentech samotnou obviněnou. Na tomto základě učinil nalézací soud závěr, že nebylo prokázáno, že by obviněná „jednala v úmyslu přisvojit si cizí věc, která jí byla svěřena, a způsobit tak na cizím majetku větší škodu“.

Z napadeného usnesení odvolacího soudu je zřejmé, že ten se ztotožnil s vyhodnocením situace nalézacím soudem o nenaplnění subjektivní stránky

trestného činu obviněnou, když poukázal na to, že z výpovědi Ing. M., tehdejší vedoucí ekonomického oddělení odboru školství, zcela jednoznačně vyplynulo, že na dotaz obviněné uvedla, že je oprávněna k tomu, aby si vyplácela odměny za doplňkovou činnost. Dostalo-li se obviněné „tohoto ujištění ze strany kvalifikované osoby, pracující na pozici vedoucí ekonomického odboru, oddělení odboru školství, pak v žádném případě nelze dovodit, že obžalovaná jednala s vědomím, že porušuje zákon“. Odvolací soud touto argumentací navázal na hodnocení obsažené v rozsudku soudu prvního stupně, který vyšel z toho, že obviněná jako ředitelka příspěvkové organizace se na Ing. M. obrátila zcela logicky, neboť v předmětné době měla jako vedoucí ekonomického oddělení odboru školství na starosti mj. příspěvkové organizace.

Pro dokumentaci východisek soudů nižších stupňů lze připomenout, že z výpovědi této svědkyně vyplynulo, že obviněná se na ni obrátila „hned jak přešli do právní subjektivity“, snažily se zjistit, „jak se vyplácí odměny, jestli mají na ně ředitelé nárok, jak se na to má pohlížet, protože v zákoně nic takového přesně uvedeno nebylo, čeho se držet, jak se držet, podle čeho postupovat ... řekla jsem, že za každou práci má člověk nárok na odměnu, tzn. i z vedlejší činnosti, tzn. že my jako zřizovatel jim do toho nemáme co mluvit ... vedlejší činnost museli vykonávat tak, aby ta hlavní nebylo omezena ... dokonce jsme vznesli dotaz i na hlavní ekonomku Magistrátu, která vždycky říkala, že to nechává na mě ... řešili jsme to i s krajem, kdy pracovnice na kraji věděly ještě míň než my ... Proti zákonu to tenkrát nebylo, takže jsme řekli, že na to mají nárok. Když to vyplácí svým podřízeným a navíc tam dělají i účetnictví té vedlejší činnosti, tak na to nárok mají.“

Mimo výpovědi této svědkyně zdůraznil soud prvního stupně, že obviněná „např. v podkladech pro K. uváděla jak odměny z hlavní činnosti, tak odměny z doplňkové činnosti. Je tudíž zřejmé, že jejich vyplácení žádným způsobem nezastírala ... pokud v účetních výkazech byly uvedeny náklady doplňkové činnosti kumulovaně včetně částek vyplacených odměn obžalované, pak to bylo z toho důvodu, že tak byl ten výkaz předtištěn“. Pro uvedené skutečnosti dospěl okresní soud k závěru, že nebylo prokázáno zavinění obviněné ve formě úmyslu, ať již přímého či nepřímého.

Protože dovolatel na podporu své argumentace zmínil i závěry, které Nejvyšší soud učinil stran „skutkově prakticky shodné trestné činnosti obviněné působící v postavení ředitelky jiné příspěvkové organizace – školní jídelny ve městě Z.“, v níž „nijak nezpochybil, že obviněná naplnila všechny znaky přečinu zpronevěry včetně subjektivní stránky“, seznámil se dovolací soud i s označenou trestní věcí (u Nejvyššího soudu vedenou pod sp. zn. 7 Tdo 113/2014) a zevrubně poukázal jak na shodná, tak i odlišná zjištění soudů, jež v obou věcech učinily.

Shoda soudů rozhodujících v obou trestních věcech spočívá v tom, že uzavřely, že obě obviněné svým jednáním porušily

- v období do 31. 12. 2006 ustanovení § 4 odst. 5 zákona o mzdě, s účinností do 1. 12. 2006, podle něhož: „Je-li statutární orgán zaměstnancem, určuje mu mzdu orgán, který jej do funkce jmenuje nebo volí, nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak.“

- v období od 1. 1. 2007 ustanovení § 122 odst. 2 zákoníku práce, podle něhož: „Vedoucímu zaměstnanci, který je statutárním orgánem zaměstnavatele, nebo který je vedoucím organizační složky státu nebo územního samosprávného celku (dále jen „vedoucí organizační složky“), určuje plat orgán, který ho na pracovní místo ustanovil, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak. Obdobně se postupuje u zástupce vedoucího zaměstnance podle věty první, pokud není pracovní místo tohoto vedoucího zaměstnance dočasně obsazeno, nebo pokud vedoucí zaměstnanec práci přechodně nevykonává.“

V obou posuzovaných případech soudy shledaly ze strany obviněných porušení citovaných ustanovení, když vycházely z toho, že nebyly oprávněny k tomu, aby si vyplácely odměny za provozování doplňkové činnosti školní jídelny. Podle jejich zjištění návrh na odměnu ředitele školy a školského zařízení byl oprávněn podat vedoucí odboru školství, zdravotnictví, mládeže a tělovýchovy Radě města Z., která jako jediná měla postavení orgánu oprávněného s konečnou platností rozhodnout o přiznání odměny ředitele školní jídelny. Tak ostatně Rada města Z. činila opakovaně, a to v obou případech (listinné důkazy na č. l. 140-147 u obviněné N. a č. l. 163-170 u obviněné R.). V obou případech se v této části (z hlediska naplnění objektivní stránky žalovaného přečinu) jedná ve své podstatě o totožný skutkový základ věci.

Rozdílné je v obou případech posouzení subjektivní stránky trestného činu. Lze usuzovat, že ta má podle soudů nižších stupňů svůj základ v odlišně prokázané míře opatrnosti jednání obviněných, resp. i v odlišné intenzitě uplatněné obhajoby namítající nedostatek subjektivní stránky (právě skrze výpověď Ing. M.).

Z výpovědi obviněné N. plyne její snaha o řešení situace nejprve na odboru školství a následně i u firmy K., která zpracovávala mzdy. Pokud měla pochybnosti o tom, zda je oprávněna si tyto finanční prostředky vyplácet ve formě odměn, získávala navíc informace z jiných zdrojů, z časopiseckých článků (článek založený na č. l. 329). Po zjištění o vyvozování trestně právní odpovědnosti vůči D. R. se podle svého vyjádření obrátila na advokátku JUDr. H., která jí měla sdělit, že pokud jí v tomto případě zaměstnavatel nestanovil pravidla, kterými se má řídit, má za to, že nejedná protiprávně. Z výsledku svědkyně Ing. M. provedeného k návrhu obhajoby pak vyplynuly již výše konstatované skutečnosti týkající se informací, které svědkyně obviněné k dané problematice poskytla.

Naopak z protokolu o hlavním líčení v případě obviněné R., která zmiňuje např. konzultaci s ředitelkou školní jídelny v B., není vůbec zřejmé, že tato vycházela ze souhlasu, který jí poskytla svědkyně Ing. M. Takový závěr neply-

ne ani z výpovědi samotné obviněné R. (č. l. 369 – 375, č. l. 397 spisu sp. zn. 31 T 185/2012) ani výpovědi svědkyně Ing. M. (č. l. 393 téhož spisu), která se vyjádřila pouze tak, že byla přesvědčena o tom, že na vyplacení odměny měla obviněná nárok. Se souhlasem uděleným „kvalifikovanou osobou“ k tomu, aby se obviněná sama odměňovala z finančních částek získaných z provozování doplňkové činnosti, nemohla obviněná R. počítat, když sama při hlavním líčení dne 9. 1. 2013 uvedla, že jí v přítomnosti vedoucího odboru O., svědka S. a svědkyně Ing. M. v roce 2003 bylo sděleno, že této problematice vůbec nerozumí a budou rádi, pokud jim s tím pomůže.

Rozdílnost obou trestních věcí, která se odrazila i ve zcela protichůdném způsobu rozhodnutí v otázce viny, akceptovaném týmž odvolacím soudem, se projevuje ve způsobu zhodnocení subjektivního přístupu obviněných, na jehož základě si učinily závěr o oprávněnosti svého postupu spočívajícího v udělování si odměn za činnosti spojené s provozováním tzv. vedlejší činnosti jídelny.

Zatímco u obviněné R., která v rámci své obhajoby neuplatnila výraznějším způsobem to, že by byla ovlivněna (podle zjištění soudu nesprávným) náhledem na věc Ing. M., soudy buď vůbec nepřipustily, že obviněná R. nevěděla, o tom, že její čin je protiprávní, nebo ve vztahu k takové nevědomosti zaujaly stanovisko („sama sobě stanovovala odměny, činila tak svévolně a v rozporu se zákony České republiky, jakož i s vnitřními pravidly zřizovatele, tedy Statutárního města Z., které byla povinna znát“), že bylo v možnostech obviněné se tohoto omylu vyvarovat, v případě obviněné N. patrně dospěly k závěru, že tato nevěděla, že její čin je protiprávní a svého omylu se nemohla vyvarovat.

Jinak vyjádřeno, v případě obviněné R. buď uzavřely, že není přítomna žádná podstatná skutečnost, která by svědčila o omylu obviněné, který by měl význam z hlediska posuzování naplnění nezbytné formy zavinění (úmyslu) trestného činu, případně uzavřely tak, že se v jejím případě jednalo o omyl neomluvitelný, který v důsledku znění § 19 odst. 2 tr. zákoníku nevyloučil zavinění obviněné.

V případě obviněné N. je naopak třeba uzavřít, že soudy na podkladě údajů sdělených svědkyní Ing. M. implicitně aplikovaly ustanovení § 19 odst. 1 tr. zákoníku. Vyšly totiž z toho, že obviněná k nezatajovanému a účetně nezakryvanému vyplacení odměn sama sobě přistoupila poté, co

- od samého počátku projevovala snahu o zjištění oprávněnosti svého postupu, hledala pro něj podklad v zákonných předpisech,

- přičemž tak nečinila sama, ale s pomocí osoby, od které se jí v tomto směru mělo dostat odborné rady, a odměny si vyplácela

- až po jejím ujištění, že v takovém odměňování nelze shledávat obecně protiprávnost ve smyslu rozporu s obecně závaznými právními normami („proti zákonu to tenkrát nebylo, takže jsme řekli, že na to mají nárok“), a ani s normami jinými („my jako zřizovatel jim do toho nemáme co mluvit ... my jim pouze můžeme povolit do zřizovacích listin, co můžou vykonávat jako vedlejší činnost

... a samozřejmě tu vedlejší činnost museli vykonávat tak, aby ta hlavní nebyla omezena“),

- v důsledku čehož se svého (negativního, právního) omylu nemohla obviněná vyvarovat.

Protože nebylo zpochybněno, že se obrátila na osobu, u níž dle organizační struktury měla v tomto směru pomoc hledat, a ta byla kompetentní ji poradit, přičemž nebylo zjištěno, že jinde by získala informace jiné („dokonce jsme vznesli dotaz i na hlavní ekonomku Magistrátu, která vždycky říkala, že to nechává na mě ... pracovnice na kraji věděly ještě méně než my“), učinil soud nalézací a po něm i odvolací soud právní závěr o nenaplněnosti subjektivní stránky trestného činu obviněnou, právě z důvodu zjištěného jejího omluvitelného právního omylu. Proto ji soud nalézací zprostil obžaloby, neboť v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem, pro chybějící zavinění, a soud druhého stupně odvolání státního zástupce podané v neprospěch obviněné z věcných důvodů zamítl.

K tomu lze dodat, že argumentace dovolatele, který odkazuje na právní úpravu a dovozuje, že z hlediska odměňování obviněné bylo nutno usoudit, že pro ni platí jediný režim (odměňování za veškerou činnost v podobě mzdy stanovené zřizovatelem a odměn určených radou), sama o sobě nikterak není způsobila zvrátit závěr, k němuž soudy nižších stupňů dospěly.

Obviněná totiž pochopila, že je věcí jejího vedení – při dodržení požadavku, aby doplňková činnost nebyla na újmu hlavního stravovacího režimu, který byl hlavní náplní činnosti příspěvkové organizace – jak odměňovat za doplňkovou činnost nejen podřízené pracovnice (zde v souladu s vydanou směrnicí), nýbrž i sebe a že tudíž v této části se poskytování odměn neřídí stejným režimem jako její odměňování za hlavní náplň její činnosti, a to na základě informace poskytnuté v důsledku její iniciativy „ze strany kvalifikované osoby, pracující na pozici vedoucí ekonomického odboru, oddělení školství“.

Pokud by soubor okolností relevantních pro posouzení věci byl komplexně vymezen pouze skutečnostmi právě uvedenými, pak by se bylo možné se soudy nižších stupňů – na tomto okruhu důkazů – shodnout v tom, že obviněná jednala v omluvitelném právním omylu negativním, který ve smyslu § 19 odst. 1 tr. zákoníku vylučuje její zavinění, jak tyto soudy implicitně ve svých rozhodnutích uzavřely.

Takový závěr by podporovalo i zjištění soudu, že obviněná vyplácení svých odměn nijak účetně nezakrývala, mající podklad v důkazech soudem provedených. Z podkladů pro K. zmiňovaných nalézacím soudem totiž zcela zřetelně plyne vykázání odměn nejen pro osoby obviněné podřízené, nýbrž i pro ni samotnou, a to ve výši 19 000 Kč, 28 000 Kč, 25 510 Kč a 26 000 Kč.

Stejně tak by na nedostatek úmyslného zavinění obviněné, a to v důsledku uplatnění ustanovení § 19 odst. 1 tr. zákoníku, bylo lze usuzovat, pokud obviněná stran svého přesvědčení o oprávněnosti zvoleného postupu odkazovala i na odbor-

ný článek publikovaný v časopise „Výživa a potraviny č. 4/2002“ a pokud by jeho obsah (znění vyzdvihované části) byl identický s jeho interpretací obviněnou.

Konečný závěr v otázce subjektivní stránky však podle názoru Nejvyššího soudu nelze učinit bez náležitého vypořádání se se skutečnostmi, které ve svém mimořádném opravném prostředku uplatňuje nejvyšší státní zástupce.

Dovolatel se při dovození nesprávnosti právního posouzení skutku soudy opírá, vyjma citované zákonné právní úpravy, i o rozpor postupu obviněné s interními předpisy, a to

- Pravidly pro stanovení platu ředitelům mateřských škol, základních škol a školských zařízení zřizovaných Statutárním městem Z., vydanými a schválenými Radou města Z. dne 29. 5. 2006 (dále jen „Pravidly pro stanovení platu“), a

- Vnitřní směrnici č. 8, Doplňková činnost, zpracovanou a schválenou obviněnou dne 2. 1. 2006, dále jen „Vnitřní směrnice“),

přičemž z hlediska posouzení subjektivní stránky obviněné poukazuje i na vyplacení odměn obviněné v letech 2004 až 2010, zejména pak na jejich zdůvodnění v letech 2004 a 2005.

V případě prvně zmíněného interního aktu (od 29. 1. 2007 nahrazeného Pravidly pro stanovení platu v návaznosti na zák. č. 262/2006 Sb., resp. od 1. 6. 2009 dalšími Pravidly pro stanovení platu) lze ve shodě s dovolatelem poukázat na to, že charakter činnosti vykonávané obviněnou umožňoval ve smyslu čl. VIII., aby jí odměna byla poskytnuta, avšak za procedurálních podmínek stanovených v čl. IX. Ty byly upraveny tak, že:

- 1) Návrh na odměnu ředitele školy a školského zařízení podává s náležitým zdůvodněním vedoucí Odboru školství, zdravotnictví, mládeže a tělovýchovy Radě města Z., která s konečnou platností rozhodne o poskytnutí a výši odměny.

- 2) Návrhy na odměny se předkládají radě zpravidla dvakrát ročně (v červnu, v říjnu), v odůvodněném případě i mimo pravidelné hodnotící období. Při splnění stanovených podmínek pro poskytnutí odměny za hodnocené období může odměna dosáhnout až výše měsíčního platu ředitele.

Nejvyššímu státnímu zástupci je třeba přisvědčit i v tom, že nalézací soud – přes prokazatelnou snahu zjistit relevantní skutečnosti nezbytné pro posouzení viny obviněné (viz rozsah jeho dokazování provedený nad rámec důkazů opatřených ve stadiu přípravného řízení) – v konečném zhodnocení důkazů upnul svoji pozornost zejména na skutečnosti, jež vyplynuly z výpovědi svědkyně Ing. M., a svůj zprošťující výrok opřel zejména o obsah tohoto důkazu a k němu se vážící obhajobě obviněné, aniž by jeho význam při řešení otázky subjektivní stránky trestného činu komplexně zhodnotil s důkazy ostatními (zejména některými listinnými důkazy).

Z důvodů níže uvedených však při tomto omezeném posouzení skutečností významných pro posouzení viny obviněné nelze dovoláním napadená rozhodnutí akceptovat.

Soudy nižších stupňů sice učinily závěr o absenci vědomosti obviněné o protiprávnosti jejího jednání, avšak již nezaujaly stanovisko k tomu, zda jimi zjišťovaná nevědomost obviněné, jakožto důsledek omylu (právního negativního), je výsledkem omylu omluvitelného či neomluvitelného. Bez jednoznačné odpovědi na tuto otázku, opřené o náležitou argumentaci všemi v tomto směru relevantními důkazy, nelze dovoláním napadené rozhodnutí pokládat za zákonné. Dovolatelé je proto třeba přisvědčit v tom, že ve stávajícím stavu objasněnosti a odůvodněnosti skutkových zjištění je třeba právní posouzení skutku pokládat za vadné.

Zmínil-li dovolací soud, že v dovoláním napadených rozhodnutích postrádá přiměřenou hodnotící reakci soudů na některé další důkazy, které byly v procesu dokazování provedeny, pak pokládá za potřebné upozornit zejména na následující skutečnosti:

S odkazem na listinné důkazy ve spise založené (platové výměry, odměny udělené radou a odměny přiznané obviněnou) dovolací soud poukázal na poznatky o odměňování obviněné v obžalobou vymezeném období a konstatoval, že odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně sice obsahuje údaj o celkové výši – i podle uvedeného soudu neoprávněně stanovených a vyplacených – odměn, které tak byly posouzeny jako objektivně vzniklá škoda a současně neoprávněné obohacení obviněné (částka 254 110 Kč), avšak z pohledu podmínek stran vyplácení odměn již nalézací soud věc neposuzoval. Nezaobíral se tak tím, zda ohledně hodnocení subjektivní stránky, resp. zavinění obviněné má či nemá vliv vzájemný poměr odměn radou oficiálně přiznaných a odměn, které si obviněná stanovila sama, resp. výše jí stanovené odměny, případně celková výše odměn v součtu za hodnocené období přesahující hranici upravenou v čl. VI/2 Pravidel pro stanovení platu.

S uvedenou otázkou (pochopitelně v období následujícím po vydání Pravidel pro stanovení platu) souvisí i potřeba rozhodnutí té dílčí skutkové otázky, zda byla vyvrácena obhajoba obviněné, že s pravidly z roku 2006 a roku 2009 nebyla nikde seznámena. V návaznosti na to (při kladném závěru) pak zda a jak je jejich obsah (i při vědomí vyjádření obviněné, že v nich nenašla odpověď na to, jak má vyplácet mzdu z doplňkové činnosti) možno hodnotit z pohledu subjektivní stránky obviněné. Vyjádření tohoto zjištění je nezbytné již proto, že z kladného závěru s oporou o výpověď svědka S. vychází argumentace dovolatele, že obviněná s obsahem tohoto interního aktu byla seznámena nejpozději dne 22. 7. 2007, avšak rozsudek soudu prvního stupně v daném směru žádný údaj nepřináší, když předmětné tvrzení svědka J. S. není uvedeno ani v té části odůvodnění rozsudku, kde je uveden přehled a obsah následně hodnocených důkazů.

Důsledkem tohoto nedostatku stran dílčího skutkového zjištění je to, že nalézací soud nevyložil, jak rozpor jednání obviněné s interní úpravou (pokud ho shledá) hodnotí ve smyslu znaku objektivní stránky žalovaného trestného činu a zejména jeho stránky subjektivní. Jinak řečeno, nezbytným se jeví, aby naléza-

cí soud vyložil, zda vydání interního předpisu má nějaký vliv ve vztahu k vyjádření svědkyně Ing. M. („do toho nemáme co mluvit ...“) a zda význam, který soud výpovědi svědkyně přiznal, má stejný význam pro celé období, či jen jeho některou část.

V daném směru se ostatně jeví potřebným, aby soud konkretizoval, v kterém časovém horizontu má za prokázané ovlivnění obviněné uvedenou svědkyní stran otázky oprávněnosti postupu spočívajícího v přiznávání si odměn samotnou obviněnou, a to s přihlédnutím k výpovědi svědkyně a údajům obviněné (zejm. č. 1. 264 verte) a listinnému důkazu na č. 1. 279 („... pracovala do odchodu na peněžitou pomoc v mateřství dne 13. 5. 2008 /s předchozí pracovní neschopností od 29. 10. 2007/“).

Dovolává-li se nejvyšší státní zástupce ve své argumentaci Vnitřní směrnice, pak lze poukázat na to, že její znění obsahuje ustanovení, podle něhož:

„6. Plat zaměstnanců z prostředků doplňkové činnosti (DČ)

I. Pro vyplácení mzdy za doplňkovou činnost musí být splněny formální záležitosti:

- výpočet odměny provádí ředitelka školní jídelny,
- daň, zdravotní a sociální pojištění se samostatně vypočítávají ze mzdy z DČ.“

K uvedenému lze dodat tolik, že obsah normy (dosah subjektů, na který se čl. 6/1 vztahuje) je třeba posuzovat s přihlédnutím k tomu, jaká úprava odměňování se vztahovala na ten který druh zaměstnanců (v pozici řadového a v pozici statutárního orgánu).

Z hlediska podaného dovolání (a i posuzování důvodnosti závěru o absenci subjektivní stránky trestného činu soudy nižších stupňů) se podstatnou skutečností jeví i to, že předmětem hodnotících úvah soudů (zejména z pohledu subjektivní stránky trestného činu) nebylo zdůvodnění odměn, které byly obviněné N. poskytnuty v letech 2004 a 2005.

Z obsahu spisu totiž plyne, že tyto jí byly uděleny (VIII/2004) v částce 20 000 Kč „za práce spojené s komplexním vedením samostatného účetnictví příspěvkové organizace“ (č. 1. 141), resp. (XI/2004) v částce 25 000 Kč „za práce nad rámec povinností ředitelky školského zařízení spojené s komplexním vedením samostatného účetnictví příspěvkové organizace“ (č. 1. 141 verte) a (XI/2005) v částce 35 000 Kč „za práce spojené s komplexním vedením samostatného účetnictví příspěvkové organizace a zpracování podkladů pro koncepci rozvoje školství SMZ“ (č. 1. 142). Odhlédnutí od těchto skutečností v hodnotící činnosti soudů nabývá podoby důkazu opomenutého ve smyslu jeho výkladu at již Ústavním či Nejvyšším soudem.

Na soudu prvního stupně bude, aby vyhodnotil, zda jejich obsah odůvodňuje interpretaci, kterou uvádí dovolatel, a zda jsou tak bez dalšího způsobily vyvrátit obhajobu obviněné, že nikdy nebylo ve zdůvodnění přiznané odměny uvedeno,

že je vyplacena také za práce z doplňkové činnosti (připomíná se, že podklady pro zdůvodnění odměn za léta 2003 až 2006 již odbor školství podle zprávy na č. l. 281 nedisponuje). V daném směru – stran interpretace těchto důkazů – se jeví nezbytné, aby byla vyhodnocena otázka dvojího postavení obviněné, jak ji zmínil svědek S., přičemž je třeba přihlídnout k tomu, že obviněná své návrhy na odměnu (na posouzení soudu je, zda jen za tzv. hlavní činnost) odůvodňovala též tím, že si ji navrhuje „Za kompletní vedení samostatného účetnictví pro příspěvkové organizace a vedení personální agendy“ – návrhy V/2007, V/2008, X/2008, V/2009, X/2009, V/2010 a X/2010 (č. l. 282 – 285) a že odměna jí byla radou přiznána (XI/2007) též „Za vedení samostatného účetnictví příspěvkové organizace“. Soud proto – s přihlédnutím k listinným důkazům, které se vztahují k postavení obviněné a náplně její práce – musí rozhodnout, zda výkon činností, které obviněná prokazatelně prováděla, byl součástí náplně její práce jako ředitele a statutárního zástupce Školní jídelny Z., H., či tuto náplň překračoval a toto zjištění pak začlenit do svých hodnotících úvah ve shora nastíněném významu.

Z dosud uvedeného je zřejmé, že zhodnocení obsažené v rozsudku soudu prvního stupně, s nímž se ztotožnilo dovoláním napadené usnesení soudu odvolacího, je nedostatečné pro učinění závěru, že tyto soudy rozhodly správně, když dovodily, že skutek, pro který byla na obviněnou podána obžaloba, není trestným činem z důvodu chybějícího úmyslného zavinění.

Takový závěr, aby jej bylo lze akceptovat, musí být totiž v odůvodnění zprošťujícího rozsudku podložen nezbytným skutkovým zjištěním, které by prokazovalo, že právní závěr soudu o absenci subjektivní stránky se opírá nejen o znění § 19 odst. 1 tr. zákoníku, podle něhož „kdo při spáchání trestného činu neví, že jeho čin je protiprávní, nejedná zaviněně, nemohl-li se omylu vyvarovat“, ale současně – vzhledem k tomu, že obviněná se žalovaného trestného činu měla dopustit při výkonu svého zaměstnání jako statutární orgán příspěvkové organizace – reflektuje též obsah ustanovení § 19 odst. 2 tr. zákoníku („Omylu bylo možno se vyvarovat, pokud povinnost seznámit se s příslušnou právní úpravou vyplývala pro pachatele ze zákona nebo jiného právního předpisu, úředního rozhodnutí nebo smlouvy, z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce, anebo mohl-li pachatel protiprávnost činu rozpoznat bez zřejmých obtíží.“).

V případě zjištění (v první části již učiněného a vyjádřeného soudy nižších stupňů), že postup obviněné při jejím odměňování za pracovní aktivity spojené s provozováním tzv. doplňkové činnosti jídelny byl v rozporu s obecně závaznými právními předpisy, případně i s navazujícími interními předpisy zřizovatele konkretizujícími procedurální podmínky pro přiznání a následné vyplacení odměny statutárnímu orgánu příspěvkové organizace (tj. též ředitelce školní jídelny), je totiž možné závěr o nedostatku úmyslného zavinění obviněné – ve vztahu k jejímu jednání spočívajícím ve stanovení těchto odměn v rozporu s příslušnými

předpisy a následku v podobě vzniku škody v důsledku jejich vyplacení – založit jen na existenci omluvitelného negativního právního omylu.

Podstatou takového omylu je nevědomost pachatele trestného činu o protiprávnosti (chápané z hlediska celého právního řádu) jeho jednání, jíž se nemohl vyvarovat. Protože právní omyl negativní omluvitelný vylučuje pachatelovo zavinění (na rozdíl od negativního omylu skutkového, který nevylučuje nevědomou nedbalost), je třeba soustředit pozornost na to, zda se pachatel mohl právního omylu vyvarovat. U pachatele, který měl z důvodu výkonu své funkce (např. jako statutární orgán příspěvkové organizace) povinnost seznámit se s příslušnou právní úpravou, ale neučinil tak, sama skutečnost, že spoléhal na ujištění jiné osoby o správnosti svého postupu, který ve skutečnosti odporoval právním předpisům (např. ohledně otázky subjektu oprávněného rozhodnout o udělení odměny a její výše), nemusí vylučovat závěr, že jeho právní omyl je neomluvitelný.

V případě obviněné bude možno na omyl omluvitelný usuzovat při zjištění, že neexistuje žádná skutečnost, která by omluvitelnost jejího omylu vylučovala. Na tomto místě je nezbytné připomenout (viz citace § 19 odst. 2 tr. zákoníku výše), že stran posouzení otázky omluvitelnosti či neomluvitelnosti omylu zákon diferencuje mezi různými pachateli, neboť mimo případů, kdy mohl „pachatel protiprávnost činu rozpoznat bez zřejmých obtíží“, poněkud jinou (vyšší) míru obezřetnosti stanoví v tomto směru pro pachatele jež stíhala „povinnost seznámit se s příslušnou právní úpravou“. Proto je nezbytné, aby předmětem hodnotících úvah soudů byly veškeré skutečnosti, které obviněná podle provedených důkazů (ať již výpovědi svědků či listinných důkazů) stran možností a podmínek vlastního odměňování nabyla, či prokazatelně mohla nabýt.

Z uvedeného plyne, že zproštění obviněné obžaloby z důvodu § 226 písm. b) tr. ř., tedy proto, že „v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem“, sice nelze vyloučit, ovšem je možné jen za situace, že důkazním řízením a vyhodnocením všech relevantních skutečností soudem bude prokázáno, že se činu dopustila v negativním omylu právním, a to omylu omluvitelném (*error exculpabilis*). Omluvitelný omyl by v důsledku uplatnění zásady *ignorantia iuris non nocet* odůvodnil závěr o beztrestnosti jednání obviněné. Pokud by však naopak bylo prokázáno, že obviněná sice jednala při nesouladu svého vědění (vnímání, představ) se skutečným obsahem a významem právních norem danou oblast upravujících, ať již proto, že si nějakou skutečnost neuvědomila, nebo proto, že o ní měla nesprávnou představu, avšak tohoto omylu se vyvarovat mohla, tzn. že jednala v negativním omylu právním neomluvitelném, bylo by lze tuto skutečnost promítnout jen v rovině právních následků trestní odpovědnosti, tj. při úvaze o trestu (viz § 41 písm. h/, § 38 odst. 6 tr. zákoníku).

Dovolací soud proto na podkladě dovolání nejvyššího státního zástupce podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 15. 4. 2014, č.j. 6 To 79/2014-456, i jemu předcházejí rozsudek Okres-

ního soudu ve Zlíně ze dne 24. 10. 2013, č.j. 18 T 223/2012-433, přičemž podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, přičemž podle § 265l odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu ve Zlíně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Soudu prvního stupně uložil, aby opětovně podrobil kritickému zhodnocení veškeré důkazy vyznívající ve prospěch i neprospěch obviněné, včetně zhodnocení důvodnosti obhajoby obviněné v jejích jednotlivých složkách. Dovolací soud mimo jiné v obecné rovině připomněl, že zjištění skutkového stavu věci v rozsahu nezbytném pro rozhodnutí soudu ve smyslu § 2 odst. 5 tr. ř. v případě posuzování trestní odpovědnosti pachatele, jenž se činu dopustil v negativním právním omylu, vyžaduje, aby bylo provedeno dokazování zaměřené na objasnění otázky, zda se mohl vyvarovat svého omylu. V konkrétním případě to znamená, že v odůvodnění rozsudku, jímž by byla obviněná případně podle § 226 písm. b) tr. ř. zproštěna obžaloby proto, že jednala v omluvitelném negativním právním omylu, je nezbytné uvést komplexní vyhodnocení všech relevantních skutečností majících význam pro závěr, že šlo o takový omluvitelný omyl.

Jestliže pachatel přechovával značné množství střeliva, zbraň hromadně účinnou a vedle toho též zakázaný doplněk zbraně (např. tlumič výstřelu), naplnil tímto jednáním v jednočinném souběhu znaky skutkové podstaty dvou přečinů nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1 a podle § 279 odst. 3 písm. a), b) tr. zákoníku, neboť jde o dvě samostatné základní skutkové podstaty přečinu nedovoleného ozbrojování.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2014,
sp. zn. 4 Tdo 991/2014,
ECLI:CZ:NS:2014:4.TDO.991.2014.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného M. H. proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 12 To 444/2013, v trestní věci vedené u Okresního soudu v Berouně pod sp. zn. 8 T 146/2013.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v Berouně ze dne 7. 11. 2013, sp. zn. 8 T 146/2013, byl obviněný M. H. v bodech 1), 3), 4) uznán vinným jednáním, v němž soud spatřoval přečiny krádeže podle § 205 odst. 1, 3 tr. zákoníku a podle § 205 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku a přečin nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1, odst. 3 písm. a), b) tr. zákoníku. Posledně uvedeného přečinu se obviněný dopustil tím, že od přesně nezjištěné doby do 13. 6. 2013 ve svém bydlíšti na adrese V. 4, P., okr. P.-v., přestože mu nebyla udělena výjimka k držení zakázaných zbraní kategorie A dle § 9 odst. 2 zák. o zbraních č. 119/2002 Sb., ani není držitelem zbrojního průkazu, přechovával plně funkční ruční obranný granát RG F1 se zapalovačem UZRGM, kufr černé barvy se samopalem model AGRAM 2000, ráže 9mm Luger, bez výrobního čísla, se zásobníkem, tlumičem výstřelů a dále celkem 951 ks ostrých nábojů různých ráží.

Za to byl odsouzen k trestu odnětí svobody na dva roky, s podmíněným odkladem na zkušební dobu tří let, dále k trestu propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty a současně mu byla stanovena povinnost k náhradě škody. Společně s ním byl odsouzen i obviněný V. S., s nímž se obviněný H. dopustil skutků pod body 1) a 3) rozsudku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku.

Proti tomuto rozsudku podal obviněný M. H. odvolání (podal jej i spoluobviněný S.). V neprospěch obviněného H. podal odvolání i státní zástupce. O těchto odvoláních rozhodl Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 12 To 444/2013, kterým podle § 258 odst. 1 písm. a), b), c) tr. ř. zrušil napadený rozsudek ohledně obviněného S. v celém rozsahu, za použití odst. 2 § 258 tr. ř.

ohledně obviněného H. ve výroku o vině přečiny krádeže podle § 250 odst. 1, 3 a podle § 205 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, v navazujícím výroku o trestu a ve výrocích o náhradě škody. Podle § 259 odst. 3 tr. ř. pak rozhodl, že se obviněný M. H. při nezměněném výroku o vině přečinem nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1, odst. 3 písm. a), b) tr. zákoníku odsuzuje podle § 279 odst. 3 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku, jehož výkon se podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odkládá na zkušební dobu dvou let. Podle § 70 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku obviněnému uložil i trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, a to kufru černé barvy obsahujícího samopal se zásobníkem a tlumičem. Podle § 259 odst. 1 tr. ř. byla věc v rozsahu zrušení vrácena soudu prvního stupně.

Tento rozsudek odvolacího soudu obviněný M. H. posléze napadl prostřednictvím svého obhájce dovoláním, v němž uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

V odůvodnění svého mimořádného opravného prostředku dovolatel uvedl, že odvolací soud učinil rozhodnutí, které spočívá na nesprávném právním resp. hmotně právním posouzení skutku a současně nebylo jednoznačně prokázáno, že jeho jednáním byly naplněny všechny znaky přečinu, za nějž byl odsouzen. Zejména se to týká subjektivní, ale i objektivní stránky trestného činu. Je pravdou, že na zbraních byly nalezeny otisky obviněného a ten ani nepopírá, že je měl v ruce. Konkrétně ruční granát používal po smrti otce jako těžítka. Není tím ale vyloučeno, že předmětné zbraně přechovával někdo jiný, když dům, kde byly zbraně nalezeny, není jeho vlastnictvím a bydlí zde i jiní lidé. Zbraně a náboje se v sejfu nacházely již před smrtí jeho otce a neví, jak se tam dostaly a komu patří. S rozhodnutím odvolacího soudu nesouhlasí a v závěru dovolání proto navrhl, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek zrušil a přikázal tomuto soudu, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Nejvyšší státní zástupce se k podanému dovolání obviněného písemně vyjádřil prostřednictvím státního zástupce činného u Nejvyššího státního zastupitelství. Ten nejprve rekapituloval jednotlivá rozhodnutí soudů nižších stupňů, jakož i obsah podaného dovolání. Poté konstatoval, že stejné tvrzení bylo ohledně tohoto skutku obviněným uplatněno již v odvolání, ale odvolací soud je důvodně neakceptoval. Státní zástupce pak připomněl podstatu dovolání, jako mimořádného opravného prostředku, zcela odlišného od režimu odvolání, kdy účelem dovolacího řízení není opakovaný komplexní přezkum meritorního rozhodnutí, nýbrž zkoumání, zda toto rozhodnutí netrpí vadou, jež by naplňovala některý z důvodů dovolání (§ 265b tr. ř.). Pokud se týká samotných uplatněných námitek, tak státní zástupce uvedl, že dovolateli není napadeným výrokiem o vině přičítáno, že by zbraně (funkční obranný granát a samopal s příslušenstvím) a střelivo sám opatřil a uložil ve svém bydlišti. Soud pouze konstatoval, že od nezjištěné doby do 13. 6. 2013 tyto věci přechovával, čili věděl o jejich existenci

a měl k nim trvalý přístup, ale neučinil nic pro to, aby s těmito předměty bylo naloženo tak, jak požaduje zákon. Je v obecném povědomí veřejnosti, že střelné zbraně, munice a další předměty tohoto druhu podléhají přísné evidenci a může je držet pouze osoba k tomu oprávněná, tedy splňující zákonné požadavky na držitele střelných zbraní, přičemž u většiny především mladší mužské populace je obecně známo, že zbraně toho druhu a munice v takovém množství, jaké byly zajištěny u obviněného, občané držet nesmějí a jsou vyloučeny z běžného obchodování. I kdyby tyto zákonem vymezené hranice pro držení zbraní obviněný neznal, bylo jeho povinností se s nimi obeznámit a poté je respektovat (*ignorantia iuris non excusat*). Argument, že v trezoru, jenž se nachází v domě obývaném rodinou obviněného a byl v užívání jeho otce (potažmo matky či obviněného samotného), mohl přechovávat tyto předměty někdo jiný, je pouhou proklamací bez jakékoli vazby na provedené důkazy. Naopak hojnost daktyloskopických stop, které obviněný zanechal na těchto věcech, zřejmě svědčí o tom, že těmi předměty manipuloval, tj. věděl o jejich existenci a uchovával je v trezoru. Námitkám dovolatele o nedostatku subjektivní a objektivní stránky tohoto přechinu tedy naprosto nelze přisvědčit.

Podle státního zástupce rozhodnutí soudu druhého stupně v rozsahu, v němž je obviněný M. H. napadl dovoláním, není zatíženo žádnou vadou, jež by mohla naplnit některý z důvodů dovolání. Proto navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání obviněného odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř., neboť je zjevně neopodstatněné, a to v neveřejném zasedání (§ 265r odst. 1 písm. a/ tr. ř.). To platí i pro případ, že by Nejvyšší soud shledal podmínky pro jiné než navrhované rozhodnutí (§ 265r odst. 1 písm. c/ tr. ř.).

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání obviněného proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 12 To 444/2013, je přípustné z hlediska ustanovení § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř. Obviněný je podle § 265d odst. 1 písm. b) tr. ř. osobou oprávněnou k podání dovolání (pro nesprávnost výroku rozhodnutí soudu, který se ho bezprostředně dotýká). Dovolání, které splňuje náležitosti obsahu dovolání podle § 265f odst. 1 tr. ř., obviněný podal prostřednictvím svého obhájce, tedy v souladu s ustanovením § 265d odst. 2 tr. ř., ve lhůtě uvedené v ustanovení § 265e odst. 1 tr. ř. a na místě určeném tímž zákonným ustanovením.

Nejvyšší soud se nejprve zabýval otázkou opodstatněnosti uplatněného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Ten je dán v případech, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Uvedenou formulací zákon vyjadřuje, že dovolání je určeno k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva, nikoliv z hlediska procesních předpisů. Tento dovolací důvod neumožňuje brojit proti porušení procesních předpisů, ale výlučně proti

nesprávnému hmotně právnímu posouzení (viz usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 9. 2004, sp. zn. II. ÚS 279/03). Skutkový stav je při rozhodování o dovolání hodnocen pouze z toho hlediska, zda skutek nebo jiná okolnost skutkové povahy byly správně právně posouzeny, tj. zda jsou právně kvalifikovány v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva. S poukazem na tento dovolací důvod totiž nelze přezkoumávat a hodnotit správnost a úplnost zjištění skutkového stavu, či prověřovat úplnost provedeního dokazování a správnost hodnocení důkazů ve smyslu § 2 odst. 5, 6 tr. ř. (viz usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 449/03). Nejvyšší soud není povolán k dalšímu, již třetímu justičnímu zkoumání skutkového stavu (viz usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. IV. ÚS 73/03). Případy, na které dopadá ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., je tedy nutno odlišovat od případů, kdy je rozhodnutí založeno na nesprávném skutkovém zjištění. Dovolací soud musí vycházet ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn v průběhu trestního řízení a jak je vyjádřen především ve výroku odsuzujícího rozsudku, a je povinen zjistit, zda je právní posouzení skutku v souladu s vyjádřením způsobu jednání v příslušné skutkové podstatě trestného činu s ohledem na zjištěný skutkový stav.

Nejvyšší soud zároveň poukazuje na skutečnost, že ve smyslu ustanovení § 265b odst. 1 tr. ř. je dovolání mimořádným opravným prostředkem určeným k nápravě výslovně uvedených procesních a hmotně právních vad, ale nikoli k revizi skutkových zjištění učiněných soudy prvního a druhého stupně ani k přezkoumávání jimi provedeního dokazování. Těžiště dokazování je totiž v řízení před soudem prvního stupně a jeho skutkové závěry může doplňovat, popřípadě korigovat jen soud druhého stupně v řízení o řádném opravném prostředku (§ 259 odst. 3, § 263 odst. 6, 7 tr. ř.). Tím je naplněno základní právo obviněného dosáhnout přezkoumání věci ve dvoustupňovém řízení ve smyslu čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a čl. 2 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě. Dovolací soud ovšem není obecnou třetí instancí zaměřenou na přezkoumání všech rozhodnutí soudů druhého stupně a samotnou správnost a úplnost skutkových zjištění nemůže posuzovat už jen z toho důvodu, že není oprávněn bez dalšího přehodnocovat provedené důkazy, aniž by je mohl podle zásad ústnosti a bezprostřednosti v řízení o dovolání sám provádět (srov. omezený rozsah dokazování v dovolacím řízení podle § 265r odst. 7 tr. ř.). Pokud by zákonodárce zamýšlel povolát Nejvyšší soud jako třetí stupeň plného přezkumu, nepředepisoval by katalog dovolacích důvodů. Už samo chápání dovolání jako mimořádného opravného prostředku ospravedlňuje restriktivní pojetí dovolacích důvodů Nejvyšším soudem (viz usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. IV. ÚS 73/03).

Formulace dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., jak již bylo uvedeno výše, znamená, že předpokladem jeho existence je nesprávná aplikace hmotného práva, ať již jde o hmotně právní posouzení skutku nebo o hmotně

právní posouzení jiné skutkové okolnosti. Provádění důkazů, včetně jejich hodnocení a vyvozování skutkových závěrů z důkazů, ovšem neupravuje hmotné právo, ale předpisy trestního práva procesního, zejména pak ustanovení § 2 odst. 5, 6, § 89 a násl., § 207 a násl. a § 263 odst. 6, 7 tr. ř. Jestliže tedy dovolatel namítal nesprávné právní posouzení skutku, resp. jiné nesprávné hmotně právní posouzení, ale tento svůj názor ve skutečnosti dovozoval výhradně z tvrzeného nesprávného hodnocení důkazů, pak soudům nižších stupňů nevytýkal vady při aplikaci hmotného práva, nýbrž porušení procesních ustanovení.

Pro úplnost Nejvyšší soud odkazuje na ustálenou judikaturu k výkladu a aplikaci dovolacího důvodu podle ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., jak je souhrnně vyjádřena v rozhodnutí č. 36 z roku 2004 Sb. rozh. tr. nebo v dalších četných rozhodnutích Nejvyššího soudu, zejména též v usnesení velkého senátu ze dne 28. 6. 2006, sp. zn. 15 Tdo 574/2006. Uvedenou problematikou se pak zabýval i Ústavní soud, např. v usnesení ze dne 9. 10. 2007, sp. zn. I. ÚS 1692/07, v usnesení ze dne 5. 2. 2009, sp. zn. III. ÚS 3272/07, v němž zdůraznil, že Ústavní soud se „ztotožňuje se stanoviskem Nejvyššího soudu, podle kterého dovolací námitky, které se týkají skutkových zjištění a hodnocení důkazů, jsou mimo rámec dovolacího důvodu o nesprávném právním posouzení věci“.

Z postulátů blíže rozvedených v předcházejících odstavcích tedy vyplývá, že východiskem pro existenci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. jsou v pravomocně ukončeném řízení stabilizovaná skutková zjištění vyjádřená v popisu skutku v příslušném výroku rozhodnutí ve věci samé, popř. i další soudem (soudy) zjištěné okolnosti relevantní z hlediska norem hmotného práva (především trestního, ale i jiných právních odvětví).

V konkrétní posuzované věci dovolací námitky obviněného částečně polemizují se skutkovým zjištěním soudu prvního stupně, s nímž se ztotožnil i soud odvolací. Namítá, že předmětné zbraně a střelivo mohl v trezoru přechovávat někdo jiný, než on. Též argumentuje tvrzením, že i když se zbraně a náboje v otcově a matčině sejfu nacházely již před smrtí otce, tak to nevylučuje jeho vlastní nevědomost o tom, kdo je tam uložil. Celkově zpochybňuje naplnění subjektivní i objektivní stránky přečinu nedovoleného ozbrojování.

Nejprve je třeba prohlásit, že totožné námitky obviněný uplatnil již v předchozím řízení, a to především v podaném odvolání. Odvolací soud se s nimi ve svém rozhodnutí dostatečně vypořádal. Nejvyšší soud v minulosti, a to opakovaně, judikoval, že vzhledem k jeho postavení jako soudu dovolacího a taxativně vymezeným dovolacím důvodům zakotveným v trestním řádu není možné využít institutu dovolání pro opakované namítání totožných skutečností, jako v odvolání (popřípadě uplatněných již před soudem nalézacím), pakliže se soudy nižších stupňů s nimi řádně vypořádaly. V takovém případě se jedná o dovolání zjevně neopodstatněné (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2002 sp. zn. 5 Tdo 86/2002)

Nejvyšší soud proto jen stručně konstatuje, že ze skutkové věty odsuzujícího rozsudku soudu prvního stupně jednoznačně vyplývá, že to byl obviněný, kdo předmětné zbraně a střelivo na uvedené adrese bez povolení přechovával. Přechováváním se podle komentáře trestního zákoníku rozumí jakýkoli způsob držení nebo nošení zbraně nebo jejích hlavních částí nebo dílů nebo ve větším množství střeliva nebo zakázaného doplňku zbraně. Pachatel musí mít střelnou zbraň ve své moci, ale nemusí ji mít přímo u sebe (může ji mít uloženu v bankovní schránce, zakopanou v zemi, uloženou v dutině stromu apod.). V tomto případě měl obviněný zbraně a střelivo uloženy v trezoru po svých rodičích. Dále je třeba zmínit, že pro spáchání trestného činu nedovoleného ozbrojování není podstatné, zda měl pachatel vlastnické právo k určité střelné zbraně, ale vyžaduje se, aby (mimo jiné) si jakýmkoli způsobem nelegálně opatřil nebo přechovával střelnou zbraň, třebaže nebyl nebo ani nemohl být jejím vlastníkem. Postačí faktické nelegální nakládání se střelnou zbraní nebo její držení bez ohledu na to, kdo je jejím vlastníkem (viz rozhodnutí publ. v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu pod TR NS 24/2006 – T877). Obviněný o těchto zbraních a střelivu velmi dobře věděl, neboť podle odsuzujícího rozsudku (ale i obsahu trestního spisu) s nimi prokazatelně manipuloval a tudíž s nimi nakládal. Jeho argumentace, že neví kdo zbraně a střelivo do sejfu uložil, případně kdo je jejich vlastníkem, je tak zcela nepodstatná. Zároveň je nezpochybnitelné, že si obviněný nemohl myslet, že takový stav není v rozporu se zákonem. Každý normálně uvažující občan ví, že k pořízení zbraně je nutné mít zbrojní průkaz, který je udělován orgány Policie ČR. Obviněný držitelem tohoto zbrojního průkazu nebyl. Přesto přechovával dokonce zbraně (ruční granát a samopal), které spadají do kategorie A, tedy pod zakázané zbraně (§ 9 zák. č. 119/2002 Sb., o zbraních a střelivu), a k jejich pořízení je nutné získat od Policie ČR výjimku. Takovou výjimku obviněný neměl.

Na základě uvedeného lze vyslovit závěr, že veškeré námitky dovolatele, které lze s určitou mírou tolerance označit za spadající pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., jsou zjevně neopodstatněné.

Nad rámec podaného dovolání, jelikož to nebylo namítnuto, je třeba zároveň konstatovat, že právní kvalifikace skutku, jak ji posoudil soud prvního stupně, přičemž ji beze změny ponechal i soud odvolací, není zcela správná. Obviněný byl totiž uznán vinným přečinem nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1, odst. 3 písm. a), b) tr. zákoníku, ačkoli v odstavci 3 tohoto zákonného ustanovení je uvedena samostatná skutková podstata citovaného trestného činu. Pokud tedy obviněný svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty uvedeného trestného činu podle odstavce 1 i podle odstavce 3, jednalo by se v takovém případě o ideální souběh dvou trestných činů nedovoleného ozbrojování podle příslušných ustanovení zákona, tedy podle § 279 odst. 1 a podle § 279 odst. 3 písm. a), b) tr. zákoníku. Okresní soud se ve svém rozsudku odůvodněním užitě právní

kvalifikace předmětného skutku zabývá velice okrajově, v podstatě ji konstatuje jako faktum. Krajský soud v odůvodnění svého rozhodnutí naopak precizoval, že obviněný přechovával velice významné množství provozuschopného střeliva (951 ks), tedy množství značné, a dále funkční ruční obranný granát (RG F1) se zapalovačem a funkční samopal se zásobníkem a tlumičem, což jsou v obou případech zbraně hromadně účinné. Z uvedeného vyplývá, že na místě by bylo právně posoudit jednání obviněného pouze jako přečin nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 3 písm. a), b) tr. zákoníku. Ovšem v takovém případě by zůstalo „nevykvalifikováno“ přechovávání zakázaného doplňku zbraně, jímž byl tlumič výstřelů k samopalu. Zákonodárce se rozhodl postihovat výrobu, opatření i přechovávání zakázaného doplňku zbraně podle ustanovení § 279 odst. 1 tr. zákoníku, a to již ohledně jednoho kusu takového zakázaného doplňku. Obviněný tudíž správně měl být uznán vinným i tímto přečinem nedovoleného ozbrojování podle uvedeného ustanovení zákona.

Zmíněné pochybení ale napravit prostřednictvím dovolacího řízení nelze, jelikož dovolání proti rozsudku odvolacího soudu v neprospěch obviněného nejvyšší státní zástupce nepodal, a na základě podaného dovolání obviněného takovouto změnu vyvolat nelze, jelikož by byla v jeho neprospěch (místo jednoho trestného činu by byl uznán vinným dvěma trestnými činy). Takový postup by byl jednoznačně v rozporu se zákazem reformationis in peius. Zároveň je možné prohlásit, že výše uvedené nepřesné právní posouzení jednání obviněného nikterak nezhoršilo jeho výsledné postavení, jelikož právní kvalifikace podle § 279 odst. 3 písm. a), b) tr. zákoníku je zcela namístě a podle tohoto ustanovení byl obviněnému též uložen trest.

Z těchto jen stručně uvedených důvodů (viz § 265i odst. 2 tr. ř.) pak Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného M. H. podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř., jelikož jej posoudil jako zjevně neopodstatněné.

Trestní zákoník v § 15 odst. 2 stanoví, že srozuměním ve smyslu § 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku se rozumí i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoníku může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem. Pro eventuální úmysl postačuje pouhá představa možnosti výsledku, kterou pachatel uskutečnil svým jednáním.

Proto v případě že pachatel oběma rukama strčil do prsou poškozeného, který stál otočen zády k zábradlí, a kdy s ohledem na jeho výšku, na výšku zábradlí a intenzitu útoku reálně hrozilo, že poškozený může přes zábradlí přepadnout a zranit se, musel tuto eventualitu jako možnou předpokládat a být s ní alespoň smířen.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2014,
sp. zn. 4 Tdo 1010/2014,
ECLI:CZ:NS:2014:4.TDO.1010.2014.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání, které podal obviněný M. H. proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 20. 3. 2014, sp. zn. 5 To 66/2014, v trestní věci vedené u Okresního soudu v Chomutově pod sp. zn. 47 T 43/2011.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v Chomutově ze dne 3. 12. 2013, sp. zn. 47 T 43/2011, byl M. H. uznán vinným zločinem ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1, 3 tr. zákoníku, jehož se dopustil tím, že

dne 12. 10. 2010 kolem 19.50 hod. v místě svého bydliště v K., ul. J. Š., na chodbě ve druhém patře domu po předchozí slovní rozepři napadl poškozeného M. K., stojícího na schodech pod ním, tím způsobem, že ho rukama strčil do hrudníku, v důsledku čehož poškozený přepadl přes zábradlí a z výšky nejméně 5 metrů dopadl na kamennou podlahu v přízemí domu, v důsledku pádu utrpěl tříštivou zlomeninu stehenní kosti vlevo, tříštivou zlomeninu třetího bederního obratle a zlomeninu příčných výběžků čtvrtého bederního obratle s několika měsíční dobou léčení.

Za to mu byl v sazbě § 146 odst. 3 tr. zákoníku uložen trest odnětí svobody v trvání jednoho roku. Podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku byl výkon tohoto trestu podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání jednoho roku. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byl obviněný zavázán k povinnosti zaplatit na náhradě škody poškozené V. z. p., Krajské pobočce pro Ú. k., Územní pracoviště Ch. a L., se sídlem Ch., ul. E. 5397, částku 177 880 Kč.

Proti rozsudku soudu prvního stupně podali odvolání jak obviněný, tak státní zástupce v neprospěch obviněného. Z podnětu odvolání státního zástupce Krajský soud v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 20. 3. 2014, sp. zn. 5 To 66/2014, zrušil podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. v rozhodnutí soudu prvního stupně výrok o trestu a sám nově rozhodl v intencích ustanovení § 259 odst. 3 tr. ř. Obviněnému nově uložil dle § 146 odst. 3 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání dvou roků, jehož výkon podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání tří let. Odvolání obviněného zamítl podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné.

Obviněný podal prostřednictvím svého obhájce proti rozhodnutí soudu druhého stupně dovolání z důvodu uvedeného v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť toto rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku, respektive jiném nesprávně hmotně právním posouzení.

Dovolatel konstatuje, že soudy obou stupňů uvěřily poškozenému a osobám jemu nakloněným, oproti jeho obhajobě, a to přesto, že jednotlivá tvrzení poškozeného jsou v rozporu s jinými ve věci provedenými důkazy. Odvolací soud neposoudil správně obsah lékařských zpráv, z nichž vyplývá, že poškozený lékařům nesdělil, že byl přes zábradlí strčen obviněným, ale pouze tvrdil, že „spadl přes zábradlí“ či že „spadl ze schodů z výšky 5m“. Soudy obou stupňů rovněž bagatelizovaly míru ovlivnění poškozeného alkoholem a nevyhodnotily výpověď svědka S., který uvedl, že poškozený kritického dne vypil nejméně čtyři piva a nezjištěné množství rumu. Nadto poškozený sám uvedl, že byl po pádu v bezvědomí, nemohl proto komunikovat se svědkem P. o strčení ze schodů.

Soudy obou stupňů se řádně nezabývaly tím, zda došlo k naplnění subjektivní stránky zločinu ublížení na zdraví podle § 146 tr. zákoníku, byť odvolací soud ve svém rozhodnutí naznačil, že obviněný jednal v eventuelním úmyslu. Podle trestně právní teorie však takovýto závěr musí být opřen o konkrétně zjištěné skutečnosti, neboť nepřímý úmysl nelze pouze předpokládat, nýbrž prokázat, že pachatel si daný následek představoval jako možný a nepočítal s žádnou konkrétní okolností, která by mohla zabránit následku, což v daném případě zjištěno nebylo.

Závěrečným návrhem se dovolatel domáhá, aby Nejvyšší soud zrušil jak napadený rozsudek odvolacího soudu, tak rozsudek soudu prvního stupně a věc přikázal Okresnímu soudu v Chomutově k novému projednání a rozhodnutí.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání obviněného je přípustné (§ 265a odst. 1, odst. 2 písm. h/ tr. ř.), bylo podáno osobou oprávněnou prostřednictvím obhájce, tedy podle § 265d odst. 1 písm. b) tr. ř., a v souladu s § 265d odst. 2 tr. ř., přičemž lhůta k podání dovolání byla ve smyslu § 265e tr. ř. zachována.

Protože dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., bylo dále nutno posoudit, zda námitky vznesené obviněným naplňují jím uplatněné záko-

nem stanovené dovolací důvody, jejichž existence je současně nezbytnou podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem podle § 265i odst. 3 tr. ř.

Obviněný ve svém dovolání uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., podle kterého lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. V mezích tohoto dovolacího důvodu je pak možno namítat, že skutek zjištěný soudem byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, třebaže nejde o trestný čin nebo sice jde o trestný čin, ale jeho právní kvalifikace neodpovídá tomu, jak byl skutek ve skutkové větě výroku o vině popsán. Z těchto skutečností pak vyplývá, že Nejvyšší soud se nemůže odchýlit od skutkového zjištění, které bylo provedeno v předcházejících řízeních, a protože není oprávněn v rámci dovolacího řízení jakýmkoliv způsobem nahrazovat činnost nalézacího soudu, je takto zjištěným skutkovým stavem vázán.

Nejvyšší soud po prostudování předloženého trestního spisu předně shledal, že námitky deklarované v podaném dovolání obviněný uplatnil již v předchozích stadiích trestního řízení. Jednak tvořily součást jeho obhajoby jak v přípravném řízení, tak před soudem prvního stupně, byly doslovně užity i v odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně. Jde tak v podstatě pouze o opakování obhajoby, se kterou se již vypořádaly soudy nižších stupňů v odůvodnění svých rozhodnutí. Konstantní judikatura pamatuje na takovýto případ rozhodnutím Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 86/2002, z něhož vyplývá, že „opakuje-li obviněný v dovolání v podstatě jen námitky uplatněné již v řízení před soudem prvního stupně a v odvolacím řízení, se kterými se již soudy obou stupňů v dostatečné míře a správně vypořádaly, jde zpravidla o dovolání, které je zjevně neopodstatněné ve smyslu § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.“ (srov. rozhodnutí č. 408, Soubor rozhodnutí Nejvyššího soudu, svazek 17, C.H. Beck).

Obviněný sice uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., v dovolání však ve skutečnosti nenamítá nesprávnost právního posouzení skutku, ale pouze napadá soudy učiněná skutková zjištění. Námitky obviněného, v jejichž rámci namítal nesprávné hodnocení výpovědí svědků M. K., M. P., M. B., G. K. a F. Z. a vytýkal nedostatečně zjištěný skutkový stav, je nutno považovat za námitky skutkového charakteru týkající se úplnosti provedeného dokazování a způsobu jeho hodnocení. Vzhledem ke konstatované skutkové povaze takto uplatněných námitek pak postrádají obsah podřaditelný pod dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Proto jen na okraj Nejvyšší soud uvádí, že se v poměru mezi skutkovými zjištěními Okresního soudu Chomutov, z nichž v napadeném rozsudku vycházel také Krajský soud v Ústí nad Labem, na straně jedné a provedenými důkazy (včetně jejich hodnocení) na straně druhé nejedná o žádný, natož extrémní, rozpor. Skutková zjištění uvedená ve výroku o vině napadeného rozsudku mají jas-

ný obsahový podklad ve výpovědi poškozeného M. K., který s dostačující mírou konkrétnosti a jasnosti popsal jednání obviněného vůči jeho osobě, stejně jako jednání vlastní, míru svého ovlivnění alkoholem a způsob komunikace s lékaři. Jeho výpověď je podporována výpověďmi svědků P., B., K., zejména ke stěžejní otázce, že přes zábradlí v domě neupadl v důsledku opilecké ztráty rovnováhy či zakopnutí o harampádí na schodech domu, ale v důsledku cíleného útoku obviněného. Nelze nezmínit i výpověď svědka F. Z., nevlastního syna obviněného, který v hlavním líčení uvedl na pravou míru svou výpověď z přípravného řízení, jíž podporoval obhajobu obviněného o jeho fyzickém napadení poškozeným, a uvedl, že tuto výpověď se k návodu obviněného naučil, aniž však ve skutečnosti něco podobného viděl. Není úkolem Nejvyššího soudu jako soudu dovolacího, aby jednotlivé důkazy znovu reprodukoval, rozebíral, přehodnocoval a vyvozoval z nich nějaké vlastní skutkové závěry. Podstatné je, že soudy obou stupňů hodnotily důkazy v souladu s jejich obsahem, nedopustily se žádné deformace důkazů a nikterak nevybočily z mezí volného hodnocení důkazů, jež jim skýtá ustanovení § 2 odst. 6 tr. ř. Své hodnotící úvahy soudy obou stupňů srozumitelně a logicky vysvětlily.

To, že odvolací soud neprovedl obviněným navrhovaný důkaz výsledkem lékaře, či lékařů ošetřujících poškozeného k tomu, zda a co uváděl k okolnostem vzniku svého zranění, neznamená, že by v řízení byly důkazy opomenuty. Odvolací soud akceptovatelným způsobem vysvětlil, proč pokládá provedení těchto důkazů za nadbytečné, neboť potřebná zjištění ke skutkovém stavu již byla měrou dostatečnou provedena, s tímto názorem se ztotožňuje i Nejvyšší soud. Je právem obviněného navrhnout provedení dalších důkazů, odpovídá tomu však oprávnění soudu, aby uvážil důvodnost navrhovaného důkazu pro přesná a jednoznačná skutková zjištění. Jde-li pouze o vršení důkazů k otázkám, o nichž již lze s ohledem na výsledky řízení jednoznačně rozhodnout, nelze zamítavý postoj soudu k důkazní iniciativě obviněného označit za zkrácení práva obviněného na obhajobu, jde naopak o výraz legitimního výkonu soudní pravomoci.

Právně relevantní námitkou konvenující dovolacímu důvodu dle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je tvrzená absence subjektivní stránky zločinu, jímž byl obviněný uznán vinným. Nejvyšší soud však dospěl k závěru, že jde o námitku zjevně neopodstatněnou.

Zločinu ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1, 3 tr. zákoníku se dopustí ten, kdo jinému úmyslně ublížil na zdraví a takovým činem způsobil těžkou újmu na zdraví.

Úmyslné zavinění je upraveno v ustanovení § 15 tr. zákoníku. Trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel a) chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, nebo b) věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn. Srozumění pachatele u nepřímého úmys-

lu vyjadřuje aktivní volní vztah pachatele k způsobení následku relevantního pro trestní právo, čímž je míněna vůle, jež se projevila navenek, tj. chováním pachatele. Způsobení takového následku však není přímým cílem pachatele, ani nevyhnutelným prostředkem, neboť pachatel sleduje svým záměrem cíl jiný, který může být z hlediska trestního práva jak cílem relevantním, tak cílem nezávadným. Přitom je však pachatel vždy srozuměn s tím, že realizace tohoto cíle předpokládá způsobení následku významného pro trestní právo, avšak tento následek je nechtěným, pouze vedlejším následkem jednání pachatele, s kterým je však srozuměn. Na takovéto srozumění je nutno usuzovat z toho, že pachatel nepočítal s žádnou konkrétní okolností, která by mohla zabránit následku, který si pachatel představoval jako možný. Trestní zákoník v § 15 odst. 2 stanovil, že srozuměním se rozumí i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoníku může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem. Pro úmysl postačuje pouhá představa možnosti výsledku, za podmínky, že taková představa se bezprostředně projevila v jednání pachatele (srov. P. Šámal a kol., Trestní zákoník I., C.H. Beck, 2. vydání 2012, str.222, 223).

Nazíráno těmito obecnými principy na konkrétně zjištěné jednání obviněného, je nepochybné, že slovní konflikt mezi obviněným a poškozeným, jakož i důrazný požadavek poškozeného na vyplacení příslušně vyšší finanční částky, než kterou byl obviněný ochoten poškozenému vydat, vyvolaly u obviněného pocit silného rozladění a následně snahy se poškozeného zbavit a debatu tak ukončit. Pokud v situaci, kdy stál čelem k poškozenému, o schod či dva výše než on, přičemž poškozený byl zády otočen k zábradlí vysokému 75 cm (čl. 54 spisu), poté oběma rukama strčil poškozeného do prsou, musel vzhledem k této konstelaci předpokládat, že poškozený může přes zábradlí přepadnout, zranit se a byl s touto eventuality srozuměn. Tento závěr o zavinění ve vztahu k ustanovení § 146 odst. 1 tr. zákoníku důvodně a správně učinily soudy obou stupňů a nelze proto přisvědčit tvrzení obviněného, že se touto otázkou nezabývaly a zcela ji pominuly. Zmíněné závěry nejsou v rovině podezření, ale zcela důvodně a logicky vyplývají ze zjištěného skutkového stavu. Je proto třeba uzavřít, že právní závěr o úmyslném zavinění není v rozporu s vykonanými skutkovými zjištěními. Ve vztahu k následku v podobě těžké újmy na zdraví (§ 122 odst. 2 písm. i/ tr. zákoníku) šlo ze strany obviněného o vědomou nedbalost (§ 16 odst. 1 tr. zákoníku), neboť obviněný věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit zájem chráněný takovým zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nezpůsobí. Je třeba konstatovat, že obviněný při svém nezpochybňovaném intelektu zanedbal povinnou opatrnost při svém jednání a způsobil nezamýšlený trestněprávně relevantní následek.

Nejvyšší soud uzavírá, že subjektivní stránka trestného činu byla mimo pochybnost správně zjištěna a pochybnost o existenci všech znaků skutkové

podstaty zločinu ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1, 3 tr. zákoníku tak nemá v ničem oporu.

Z uvedených důvodů Nejvyšší soud shledal, že napadené rozhodnutí ani řízení, které mu předcházelo, netrpí vytýkanými vadami, proto dovolání obviněného M. H. odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

V řízení o vyklizení bytu zahájeném po 1. 1. 2014 se soudní poplatek za návrh na zahájení řízení vybere podle položky 4 bodu 1 písm. a) Sazebníku soudních poplatků ve výši 5000 Kč.

(Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 25. 3. 2015,
sp. zn. 16 Co 63/2015,
ECLI:CZ:MSPH:2015:16.CO.63.2015.1)

O b v o d n í s o u d pro Prahu 6 usnesením ze dne 18. 11. 2014 výrokem pod bodem I. řízení zastavil, výrokem pod bodem II. rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, a konečně výrokem pod bodem III. rozhodl o vrácení přeplatku na soudním poplatku ve výši 1000 Kč žalobci do třiceti dnů od právní moci tohoto usnesení.

Soud prvního stupně takto rozhodl ve věci, ve které se žalobce domáhal vydání rozsudku, kterým by soud uložil žalované povinnost vyklidit byt č. 10 v 5. podlaží domu č.p. 1022, P., ul. L. Současně spolu se žalobou žalobce zaplatil v kolcích soudní poplatek ve výši 2000 Kč. Usnesením ze dne 24. 9. 2014, byl žalobce vyzván k zaplacení doplatku soudního poplatku dle položky č. 4 bod 1. písm. a) sazebníku soudních poplatků ve výši 3000 Kč, a to do tří dnů od doručení této výzvy. Usnesení bylo žalobci doručeno dne 6. 10. 2014. Jelikož usnesení vydal soudní asistent, podal žalobce proti předmětnému usnesení námitky dne 13. 10. 2014 a na základě podaných námitek rozhodla soudkyně usnesením ze dne 14. 10. 2014 tak, že předmětné rozhodnutí vydané asistentkou se potvrzuje. Žalobce soudní poplatek dle uvedeného usnesení nezaplatil a lhůta k zaplacení doplatku soudního poplatku marně uplynula. Soud proto rozhodl o zastavení řízení dle § 9 odst. 1, věta za středníkem, zákona o soudních poplatcích a o náhradě nákladů rozhodl dle § 146 odst. 1 písm. b) o. s. ř. za situace, kdy žaloba nebyla žalované doručována. Dle § 10 odst. 3 zákona o soudních poplatcích bylo rozhodnuto o vrácení přeplatku na soudním poplatku žalobci ve výši 1000 Kč.

Proti tomuto usnesení podal žalobce včasné odvolání, ve kterém namítá, že v souladu se zákonem o soudních poplatcích vznikla žalobci podáním žaloby poplatková povinnost. Žalobce uhradil soudní poplatek ve výši 2000 Kč dle položky 4 bod 1. písm. c) Sazebníku soudních poplatků, který tvoří přílohu zákona o soudních poplatcích, a to v kolkových známkách vylepených na první stranu žaloby. Žalobce má za to, že soud prvního stupně nesprávně posoudil a chybně aplikoval příslušná ustanovení zákona o soudních poplatcích, jestliže dle aktuálního sazebníku soudních poplatků vyměřil soudní poplatek v celkové výši 5000 Kč dle položky 4 bod 1. písm. a) a nikoliv dle položky 4 bod 1. písm. c). Žalobce je přesvědčen, že změna zákona o soudních poplatcích provedená

zákonem č. 293/2013 Sb., účinná od 1. 1. 2014, má zásadní vliv na změnu ve výši poplatkové povinnosti v případě žaloby o vyklizení bytu. V § 6a odst. 6 zákona o soudních poplatcích totiž byla vypuštěna věta druhá tohoto ustanovení, která zněla: „Pro účely tohoto zákona se za nemovitost pokládá byt a nebytový prostor.“ Aktuální znění § 6 odst. 6 zákona o soudních poplatcích zní: „Pro účely tohoto zákona se za nemovitou věc pokládají všechny nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí na jednom listu vlastnictví.“ Z uvedeného vyplývá, že byty se pro účely zákona o soudních poplatcích nepokládají za nemovité věci, proto soudní poplatek má být stanoven dle položky 4 bod 1. písm. c) Sazebníku soudních poplatků ve výši 2000 Kč. Dále žalobce namítá, že předmětný byt není samostatnou jednotkou, jak má na mysli nový občanský zákoník, neboť předmětná budova, kde se byt nachází, je ve vlastnictví žalobce jako celek. Žalobce je toho názoru, že ustanovení § 6a odst. 6 zákona o soudních poplatcích lze toliko aplikovat v případech bytů ve smyslu bytové jednotky zapsané ve veřejném seznamu, tedy v katastru nemovitostí, což však není případ předmětné žaloby. Jednotka dle nového občanského zákoníku zahrnuje nejen byt, ale i podíl na společných částech domu a pozemku. Takovou jednotku je třeba považovat za věc nemovitou. Naproti tomu byt je pojem užší, jedná se dle § 2236 nového občanského zákoníku o místnost nebo soubor místností, které jsou částí domu, tvoří obytný prostor a jsou určeny a užívány k účelu bydlení. Byt v tomto pojetí není samostatnou nemovitou věcí zapsanou ve veřejném seznamu. Soudy dříve aplikované rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 11 Co 615/2012 ze dne 29. 10. 2012 je s ohledem na provedenou legislativní změnu již překonáno a na daný případ je nelze aplikovat. Tím, že byla zákonodárcem vypuštěna věta druhá § 6a odst. 6 zákona o soudních poplatcích, nelze již byt za nemovitost pro stanovení sazby soudního poplatku za vyklizení bytu dále použít. Shodný závěr přijal i Městský soud v Praze ve svém rozhodnutí ze dne 24. 6. 2014. Z výše uvedených důvodů proto žalobce navrhl, aby odvolací soud napadené usnesení soudu I. stupně změnil tak, že se řízení nezastavuje.

M ě s t s k ý s o u d v Praze rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil.

Z o d ů v o d n ě n í :

Odvolací soud z podnětu podaného odvolání přezkoumal napadené usnesení a řízení mu předcházející dle § 212 a § 212a o. s. ř., aniž za tím účelem bylo nutno nařizovat jednání dle § 214 odst. 2 písm. c) o. s. ř., a dospěl k závěru, že odvolání žalobce není důvodné.

Žalobce podal dne 12. 8. 2014 vůči žalované žalobu s návrhem na vyklizení bytu a spolu se žalobou zaplatil soudní poplatek ve výši 2000 Kč. Tento poplatek, jak vyplývá z jeho tvrzení obsažených v odvolání, zaplatil s odkazem na § 6a odst. 6 zák. č. 549/1991 Sb., ve znění účinném od 1. 1. 2014, ve spojení

s položkou 4 odst. 1 písm. c) Sazebníku soudních poplatků, když dle jeho názoru byt, jehož vyklizení je požadováno, není samostatně zapsaný v katastru nemovitostí a nelze jej pro účely zákona o soudních poplatcích považovat za nemovitou věc. Z tohoto důvodu nemůže být dle odvolatele aplikován soudní poplatek dle položky 4 odst. 1 písm. a) Sazebníku zákona o soudních poplatcích ve výši 5000 Kč.

Dle § 6a odst. 6 zák. č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění účinném do 31. 12. 2013, pro účely tohoto zákona se za nemovitost pokládají všechny nemovitosti zapsané v katastru nemovitostí na jednom listu vlastnictví. Pro účely tohoto zákona se za nemovitost pokládá byt a nebytový prostor.

Dle § 6a odst. 6 zák. č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění účinném od 1. 1. 2014, pro účely tohoto zákona se za nemovitou věc pokládají všechny nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí na jednom listu vlastnictví.

K obdobnému výkladu jako žalobce dospěl ve svém rozhodnutí nejen zdejší soud v usnesení, na které žalobce odkazuje, tedy v usnesení z 24. 6. 2014, č.j. 51 Co 272/2014-15, ale i Krajský soud v Ostravě ve svém usnesení z 21. 7. 2014, sp. zn. 71 Co 376/2014, které bylo projednáváno dne 10. 2. 2015 na zasedání občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR s návrhem na jeho publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek s touto právní větou: „Soudní poplatek za návrh na zahájení občanského soudního řízení o vyklizení bytu se po 1. 1. 2014 vybere dle položky 4 odst. 1 písm. c) Sazebníku zákona o soudních poplatcích.“ S těmito rozhodnutími se odvolací soud neztotožňuje, stejně jako občanskoprávní a obchodní kolegium NS. V rámci projednávání na kolegiu NS rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě z 21. 7. 2014, sp. zn. 71 Co 376/2014, nebylo toto přijato k zařazení do Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, když proti jeho zařazení hlasovali všichni přítomní členové občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu. Mimo jiné bylo argumentováno tím, že představa, že byt není součástí pozemku, tudíž není nemovitou věcí, je dle současné právní úpravy nepřipustná, a vypuštěním věty ze zákona o soudních poplatcích se nic nezměnilo na tom, že byt je nadále nemovitou věcí, protože jako součást stavby je součástí pozemku a pozemek je věcí nemovitou. S touto argumentací se ztotožňuje i odvolací soud v této věci.

Nelze totiž připustit, že byt, byť nejde o samostatně vyčleněnou bytovou jednotku, není věcí nemovitou, resp. není součástí stavby, která je s pozemkem spojena pevným základem. I když je rozdělení budovy na jednotlivé byty provedeno pouze „administrativním opatřením žalobce“, kdy jednotlivé byty jsou přesně vymezeny v nájemní smlouvě a evidenčním listu, nemůže se jednat o věc „movitou“ a nadále je třeba dle odvolacího soudu takovéto byty považovat za věci nemovité. Jak sám žalobce ve svém odvolání uvedl, dle § 2236 o. z. je byt charakterizován jako místnost nebo soubor místností, které jsou částí domu, tvoří obytný prostor a jsou určeny a užívány k účelu bydlení. Je-li tedy

byt charakterizován jako „část domu“, který je s pozemkem spojen pevným základem, nelze ho považovat za věc movitou, když její podstata tkví v tom, že ji lze přemísťovat z místa na místo, aniž by byla narušena její podstata. Lze tedy uzavřít, že je nutno byt považovat nadále za součást věci nemovité a takto k němu přistupovat i z hlediska vyměření soudního poplatku i po vypuštění druhé věty z § 6a odst. 6 zákona o soudních poplatcích. Je proto nadále nutno soudní poplatky vyměřovat dle položky 4 odst. 1 písm. a) Sazebníku zákona o soudních poplatcích ve výši 5000 Kč.

Tento výklad ostatně koresponduje s dřívějším rozhodnutím Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 11 Co 615/2012 ze dne 29. 10. 2012, jež bylo publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod R 11/2013 s právní větou: „Soudní poplatek za žalobu o vyklizení bytu se dle právní úpravy účinné od 1. 9. 2011 určuje dle položky 4 bodu 1. písm. a) Sazebníku soudních poplatků, a činí tedy 5000 Kč.“ Jelikož výše uvedené rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 71 Co 376/2014 nebylo kolegiem Nejvyššího soudu přijato k publikaci, pak je namístě respektovat dřívější rozhodnutí téhož soudu, které bylo publikováno právě ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek.

Odvolací soud proto uzavírá, že byt či nebytový prostor, který je částí domu, jenž je spojen s pozemkem pevným základem, je nutno i po 1. 1. 2014 považovat z hlediska § 6a odst. 6 zákona o soudních poplatcích za věc nemovitou, a proto je třeba vyměřit soudní poplatek ze žaloby na vyklizení bytu či nebytového prostoru i po 1. 1. 2014 dle položky 4 odst. 1 písm. a) Sazebníku zákona o soudních poplatcích ve výši 5000 Kč.

S ohledem na výše uvedené proto odvolací soud postupoval dle § 219 o. s. ř. a usnesení soudu prvního stupně o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku jako věcně správné potvrdil včetně výroků o náhradě nákladů řízení a o vrácení přeplatku na soudním poplatku a to z důvodů uvedených shora i důvodů uvedených v napadeném rozhodnutí, na které lze s ohledem na jejich správnost pro stručnost odkázat.

Rozhodčí doložka sjednaná pozdějším dlužníkem se vztahuje také na insolvenčního správce, který v průběhu insolvenčního řízení uplatňuje pohledávku dlužníka z právního vztahu, jehož se rozhodčí doložka týká.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2015,
sp. zn. 29 Cdo 3123/2014,
ECLI:CZ:NS:2015:29.CDO.3123.2014.1)

V r c h n í s o u d v Praze usnesením ze dne 20. 3. 2014 k odvolání žalobce potvrdil usnesení ze dne 24. 10. 2013, jímž M ě s t s k ý s o u d v Praze – odkazuje na ustanovení § 106 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., o. s. ř. – řízení ve věci zastavil, když k námitce žalovaného uplatněné nejpozději při prvním jeho úkonu ve věci samé zjistil, že věc má být podle smlouvy účastníků projednána v řízení před rozhodcem.

Přitom se ztotožnil se závěry soudu prvního stupně, podle nichž:

1) Dlužník (AS., s. r. o.) a žalovaný (M. P. Ů. – spořitelní družstvo) uzavřeli dne 10. 9. 2010 smlouvu o výkonu správy nemovitostí a dalších činností s tím spojených, a to podle ustanovení § 269 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb., obch. zák. (dále jen „smlouva“).

2) Výše uvedené smluvní strany uzavřely během měsíce září 2010 dodatek ke smlouvě (datovaný 23. 9. 2010) a v jeho článku II. sjednaly rozhodčí doložku, podle níž veškeré majetkové spory, které vzniknou ze smlouvy, jakož i z právních vztahů z ní vyplývajících či s ní souvisejících a které mohou být podle obecně závazných právních předpisů rozhodovány v rozhodčím řízení, budou rozhodovány s konečnou platností v rozhodčím řízení, a to jedním rozhodcem, kterým strany určují Mgr. D. P., advokáta; dále se smluvní strany výslovně dohodly na pravidlech rozhodčího řízení.

3) Sjednaná rozhodčí doložka zavazuje i insolvenčního správce dlužníka (žalobce). Srov. obdobně rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1051/2004 (jde o usnesení ze dne 28. 4. 2005, uveřejněné pod číslem 37/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 37/2006“).

Proti usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání, které má za přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., máje za to, že pro řešení otázky (ne)vázanosti insolvenčního správce rozhodčí doložkou (v poměrech zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení /insolvenčního zákona/) nejsou použitelné závěry formulované soudní praxí při výkladu zákona č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání (dále jen „ZKV“), a to vzhledem „k diskontinuitě mezi (dosavadní) pozicí dlužníka a (následnou) pozicí insolvenčního správce, jakož i k zásadě insolvenčního řízení plynoucí z ustanovení § 5 písm. a) insolvenčního zákona“.

Je-li „insolvenční správce při výkonu své činnosti paralyzován tím, že dlužník svým předešlým úkonem záměrně eliminuje ve věci vymáhání vlastní pohledávky civilní pravomoc, když svěří tuto záležitost «vhodným» rozhodcům (na jejichž volbu nemají věřitelé dlužníka, ani insolvenční správce sebemenšího vlivu), je zřejmé, že insolvenční správce nemůže vykonávat svou funkci v souladu s výše uvedenou zásadou insolvenčního řízení“.

Dále se odvolací soud – pokračuje dovolatel – odchýlil od (v dovolání označené) ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu tím, že „aproboval rozhodnutí soudu prvního stupně neprovést důkaz, který žalobce označil k prokázání svého tvrzení“ (rozuměj k tvrzení o antidatování dodatku ke smlouvě ze dne 23. 9. 2010), přestože tento důkaz (znalecký posudek z oboru „písmoznalectví – specializace: technické zkoumání dokladů a písemností, za účelem zjištění data vzniku dodatku ke smlouvě“) byl způsobilý prokázat tvrzenou skutečnost a přestože se týká skutečnosti, která je pro rozhodnutí o věci významná.

Proto požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí soudů nižších stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d ě n í :

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z bodu 2., části první, článku II. zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Dovolání žalobce je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., a to v řešení otázky dovolatelem otevřené, týkající se vázanosti insolvenčního správce rozhodčí doložkou sjednanou dlužníkem, v tomto směru dosud judikaturou Nejvyššího soudu nezodpovězené.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 103 o. s. ř. kdykoli za řízení přihlíží soud k tomu, zda jsou splněny podmínky, za nichž může rozhodnout ve věci samé (podmínky řízení).

Podle ustanovení § 104 odst. 1 o. s. ř., jde-li o takový nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit, soud řízení zastaví.

Nespadá-li věc do pravomoci soudů nebo má-li předcházet jiné řízení, soud postoupí věc po právní moci usnesení o zastavení řízení příslušnému orgánu; právní účinky spojené s podáním žaloby (návrhu na zahájení řízení) zůstávají přitom zachovány.

Podle ustanovení § 106 odst. 1 o. s. ř., jakmile soud k námitce žalovaného uplatněné nejpozději při prvním jeho úkonu ve věci samé zjistí, že věc má být podle smlouvy účastníků projednána v řízení před rozhodci, nemůže věc dále projednávat a řízení zastaví; věc však projedná, jestliže účastníci prohlásí, že na smlouvě netrvají. Soud projedná věc i tehdy, jestliže zjistí, že věc nemůže být podle práva České republiky podrobena rozhodčí smlouvě, nebo že rozhodčí smlouva je neplatná, popřípadě že vůbec neexistuje nebo že její projednání v řízení před rozhodci přesahuje rámec pravomoci přiznané jim smlouvou, anebo že rozhodčí soud odmítl věci se zabývat.

Nejvyšší soud v první řadě – ve shodě se soudy nižších stupňů – předesílá, že pro poměry zákona o konkursu a vyrovnání již v R 37/2006 formuloval a odůvodnil závěr, podle něhož rozhodčí doložka sjednaná pozdějším úpadcem podle § 2 odst. 3 písm. b) zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (dále jen „zákon o rozhodčím řízení“), se vztahuje také na správce konkursní podstaty, který v průběhu konkursu uplatňuje pohledávku z právního vztahu, jehož se rozhodčí doložka týká.

Přitom s odkazem na ustanovení § 14 odst. 1 písm. a) a d) ZKV, jakož i na výklad označených ustanovení podaný soudní praxí (srov. např. stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. června 1998, Cpjn 19/98, uveřejněné pod číslem 52/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2003, sp. zn. 29 Odo 10/2002, uveřejněný pod číslem 19/2005 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2001, sp. zn. 29 Odo 74/2001, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 4, ročník 2002, pod číslem 73) dovodil, že skutečnost, že na správce konkursní podstaty přechází prohlášením konkursu oprávnění nakládat s majetkem podstaty, opravňuje správce konkursní podstaty také k výkonu práv ze smluv uzavřených úpadcem před prohlášením konkursu. Správce konkursní podstaty je tak pro účely vymáhání nároků úpadce ze smlouvy vázán též stranami sjednanou rozhodčí doložkou, když řízení před rozhodcem, jehož by se za dané situace účastnil správce konkursní podstaty jednající svým jménem „na vrub“ majetkové podstaty úpadce (který před prohlášením konkursu rozhodčí doložku ve smyslu ustanovení § 2 odst. 3 písm. b) zákona o rozhodčím řízení sjednal), nebrání žádné ustanovení zmiňovaného zákona.

Jakkoli pro insolvenční řízení nelze bez dalšího (automaticky) přejímat judikatorní závěry ustavené při výkladu zákona o konkursu a vyrovnání (a to především proto, že insolvenční zákon obsahuje poměrně podrobná procesní pravidla, jež je třeba vnímat v jejich komplexnosti a jejichž pojetí ne vždy /a to zpravidla záměrně/ odpovídá tomu, jak bylo v obdobné procesní situaci postupováno za účinnosti zákona o konkursu a vyrovnání – srov. shodně např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2010, sen. zn. 29 NSČR 30/2009, a ze dne 12. 7. 2012, sen. zn. 29 NSČR 15/2010, uveřejněných pod čísly 14/2011 a 10/2013

Sbírky soudních rozhodnutí stanovisek), neplatí to pro zásadu plynoucí z R 37/2006.

Městský soud v Praze usnesením ze dne 19. 4 2012, zjistil úpadek dlužníka (AS., s. r. o.), insolvenčním správcem ustanovil žalobce (Mgr. Š. K.) a na majetek dlužníka prohlásil konkurs.

Podle ustanovení § 1 insolvenčního zákona tento zákon upravuje a) řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů, b) oddlužení dlužníka.

Podle ustanovení § 5 insolvenčního zákona insolvenční řízení spočívá zejména na těchto zásadách: a) insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů; b) věřitelé, kteří mají podle tohoto zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti; c) nestanoví-li tento zákon jinak, nelze práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce; d) věřitelé jsou povinni zdržet se jednání, směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon.

Podle ustanovení § 246 odst. 1 insolvenčního zákona prohlášením konkursu přechází na insolvenčního správce oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, jakož i výkon práv a plnění povinností, které přísluší dlužníku, pokud souvisí s majetkovou podstatou. Insolvenční správce vykonává zejména akcionářská práva spojená s akciemi zahrnutými do majetkové podstaty, rozhoduje o obchodním tajemství a jiné mlčenlivosti, vystupuje vůči dlužníkovým zaměstnancům jako zaměstnavatel, zajišťuje provoz dlužníkovu podniku, vedení účetnictví a plnění daňových povinností.

Podle ustanovení § 249 odst. 1 insolvenčního zákona, není-li zákonem stanoveno jinak, je osobou oprávněnou k podání žaloby nebo jiného návrhu k vymození nároku dlužníka včetně jeho zajištění, který se týká majetkové podstaty, po prohlášení konkursu pouze insolvenční správce; návrh podaný jinou osobou soud zamítne.

Vzhledem k výše zmíněnému základnímu účelu úpadkového práva upraveného insolvenčním zákonem a k zásadám insolvenčního řízení (k tomu srov. též nález pléna Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 14/10), jakož i ke shora popsáním účinkům prohlášení konkursu Nejvyšší soud neshledává žádný důvod, který by opodstatňoval nemožnost aplikace závěrů R 37/2006 pro insolvenční řízení. Přitom úvahy dovolatele ohledně „paralyzování“ činnosti insolvenčního správce (dohodou o „vhodném“ rozhodci) zjevně pomíjí právní úpravu obsaženou v zákoně o rozhodčím řízení (srov. zejména jeho § 1, § 8

a § 18), jakož i závěry formulované v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2860/2012.

Konečně Nejvyšší soud nemá za opodstatněné ani výhrady ohledně neprovedení dovolatelem navrženého důkazu znaleckým posudkem, a to jak k otázce data vzniku dodatku ke smlouvě (obsahujícího rozhodčí doložku), tak k otázce okamžiku vzniku dodatku ke smlouvě opatřeného datem 16. 10. 2010 (ten se rozhodčí doložky jinak netýkal).

Obecně totiž platí (srov. ustanovení § 120 odst. 1 o. s. ř.), že o tom, které z navržených, popřípadě dalších důkazů provede, rozhoduje soud. Dospěly-li soudy nižších stupňů k závěru, že provedení navržených důkazů není ke zjištění skutkového stavu nutné a své rozhodnutí řádně odůvodnily (o čemž v dané věci nemá Nejvyšší soud pochybnosti), využily svého práva určeného ustanovením § 120 odst. 1, věty druhé, o. s. ř. Právo soudu rozhodnout o tom, které z navrhovaných důkazů provede, vyplývá i z ústavního principu nezávislosti soudů podle čl. 82 odst. 1 Ústavy České republiky (viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 6. 12. 1995, sp. zn. II. ÚS 56/95, a ze dne 13. 9. 1999, sp. zn. I. ÚS 236/1998).

Navíc soud prvního stupně – byť poněkud „neobratně“ v důvodech rozhodnutí uvedl, že tvrzení žalobce o antidatování dodatku ke smlouvě nebylo prokázáno – fakticky dospěl k závěru, podle něhož je zmíněný dodatek pravý a byl „signován“ během měsíce září 2010. Přitom provedené důkazy hodnotil v souladu s ustanovením § 132 o. s. ř. a odůvodnil, proč neprovedl (pro nadbytečnost) i další žalobcem navrhovaný důkaz. Jinými slovy, v řízení ve skutečnosti nenastala situace, kdy by nebyl zjištěn „okamžik“ podpisu dodatku ke smlouvě a ve věci bylo rozhodnuto v neprospěch žalobce z důvodu neunesení důkazního břemene.

Důkazním břemenem se rozumí procesní odpovědnost účastníka řízení za to, že za řízení nebyla prokázána jeho tvrzení a že z tohoto důvodu muselo být rozhodnuto o věci samé v jeho neprospěch. Smyslem důkazního břemene je umožnit soudu rozhodnout o věci samé i v takových případech, kdy určitá skutečnost, významná podle hmotného práva pro rozhodnutí o věci, nebyla pro nečinnost účastníka (v důsledku nesplnění povinnosti uložené účastníku ustanovením § 120 odst. 1, věty první, o. s. ř.) nebo vůbec (objektivně vzato) nemohla být prokázána a kdy tedy výsledky zhodnocení důkazů neumožňují soudu přijmout závěr ani o pravdivosti této skutečnosti, ani o tom, že by tato skutečnost byla nepravdivá (srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2003, sp. zn. 29 Odo 813/2001, uveřejněného pod číslem 16/2005 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

O takovou situaci v poměrech dané věci zjevně nešlo, když soud prvního stupně dospěl ke skutkovému závěru o tom, že dodatek ke smlouvě byl uzavřen během měsíce září 2010 a na tomto skutkovém závěru vybudoval své (následné) právní posouzení věci.

Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo, přičemž Nejvyšší soud neshledal ani jiné vady, k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), dovolání žalobce podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Pro posouzení nezávislosti a nestrannosti třetí osoby pověřené určením rozhodce se uplatní stejná pravidla jako pro nezávislost a nestrannost rozhodců. V úvahu přitom připadá jakýkoliv druh závislosti, zejména závislost materiální, stejně jako zájem na výsledku projednávání sporu.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2015,
sp. zn. 26 Cdo 3662/2014,
ECLI:CZ:NS:2015:26.CDO.3662.2014.1)

Soudní exekutor Mgr. A. B., *E x e k u t o r s k ý ú ř a d* Mladá Boleslav, usnesením ze dne 25. 2. 2014, zamítl s odkazem na závazný pokyn exekučního soudu exekuční návrh oprávněné na vedení exekuce podle rozhodčího nálezu vydaného rozhodcem Mgr. Ing. Z. B. dne 11. 3. 2013 k vymození pohledávky ve výši 225 106,14 Kč s příslušenstvím (výrok I.), rozhodl o povinnosti oprávněné zaplatit soudnímu exekutorovi na náhradě nákladů exekuce částku 847 Kč (výrok II.) a žádnému z účastníků nepřiznal náhradu nákladů řízení (výrok III.).

K odvolání oprávněné *K r a j s k ý s o u d* v Ostravě (odvolací soud) usnesením ze dne 30. 5. 2014 usnesení soudního exekutora potvrdil (výrok I.) a rozhodl, že žádný z účastníků ani soudní exekutor nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (výrok II.). Zjistil, že účastnice si nejprve sjednaly rozhodčí doložku jako součást nájemní smlouvy ze dne 6. 8. 2008, v níž se dohodly, že jejich veškeré majetkové spory vzniklé z této smlouvy nebo s ní související budou rozhodovány v rozhodčím řízení jedním rozhodcem, který bude jmenován jednatelem společnosti H., s.r.o., ze seznamu rozhodců, vedeným touto společností podle jí vydaného jednacího řádu pro rozhodčí řízení. Další rozhodčí doložku uzavřely účastnice jako součást dohody o uznání závazku a jeho vyrovnání postupným splácením ze dne 5. 4. 2012, kde se opět dohodly, že jejich veškeré majetkové spory vzniklé z této smlouvy nebo s ní související budou rozhodovány v rozhodčím řízení jedním rozhodcem jmenovaným společností H., s.r.o. Po podání rozhodčí žaloby oprávněnou dne 20. 9. 2012 jmenovala jednatelka společnosti H., s.r.o., rozhodcem Mgr. Ing. Z. B., která funkci rozhodce písemně přijala a následně vydala rozhodčí nález (exekuční titul). Odvolací soud uzavřel, že výběr rozhodce není možno s ohledem na aktuální judikaturu Nejvyššího soudu a Ústavního soudu považovat za transparentní, jelikož nešlo o rozhodce ad hoc a rozhodce byl určen členem orgánu privátní obchodní společnosti, která není stálým rozhodčím soudem. Na uvedeném požadavku transparentnosti je třeba trvat i po změně ustanovení § 7 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění účinném od 1. 4. 2012 (dále jen „zákon č. 216/1994 Sb.“), nejen ve vztazích ze spotřebitelských smluv, ale i ve

vztazích mezi podnikateli. Z tohoto důvodu dovodil absenci pravomoci rozhodce vydat rozhodčí nález, který tak není způsobilým exekučním titulem ve smyslu § 40 odst. 1 písm. c) zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a o exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění účinném od 1. 1. 2013 (dále jen „exekuční řád“).

Proti usnesení odvolacího soudu podala oprávněná dovolání, jehož přípustnost dovozuje podle ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., o s. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2013, z toho, že odvolací soud rozhodoval o otázce, která dosud nebyla v rozhodovací praxi odvolacího soudu vyřešena, když posuzoval výběr rozhodce podle rozhodčí doložky uzavřené v době po 1. 4. 2012, tedy poté, co nabyla účinnosti novela zákona č. 216/1994 Sb. Nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu o netransparentním výběru rozhodce a nedostatku jeho pravomoci vydat rozhodčí nález s odvoláním na závěry soudní judikatury, která se zabývala obsahově jinými rozhodčími doložkami, jež byly sjednány v době před účinností novely citovaného zákona. Zdůrazňuje, že v daném případě jde o vztah mezi podnikateli při jejich podnikatelské činnosti, že rozhodčí doložka byla uzavřena 5. 4. 2012 a že výběr rozhodce byl dohodou stran v souladu s ustanovením § 7 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., ve znění účinném od 1. 4. 2012, svěřen třetí osobě, aniž by bylo odkazováno na její interní dokumenty či seznamy rozhodců. Domnívá se, že není podstatné, kdo je stranami pověřenou třetí osobou a zda má postavení stálého rozhodčího soudu. Zpochybnila rovněž možnost přezkoumat platnost rozhodčí doložky (pravomoc rozhodce) v exekučním řízení za situace, kdy rozhodčí nález nebyl zrušen v řízení podle § 31 písm. b) zákona č. 216/1994 Sb. Navrhla, aby odvolací soud usnesení odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Povinná se ztotožnila se závěrem odvolacího soudu a navrhla, aby dovolací soud dovolání oprávněné zamítl.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (srovnej čl. II bod 2. zákona č. 293/2013 Sb.) a po zjištění, že oprávněná jako účastnice řízení podala dovolání v zákonně lhůtě (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) za splnění podmínky advokátního zastoupení (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), se zabýval jeho přípustností.

Podle ustanovení § 237 o. s. ř. je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovo-

cím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

Dovolání je přípustné, neboť dovolatelkou formulovaná otázka výběru rozhodce podle § 7 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění účinném od 1. 4. 2012 (dále opět jen „zákon č. 216/1994 Sb.“), podle něhož je třeba danou věc posuzovat (srov. čl. II, bod 2 přechodných ustanovení zákona č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony) nebyla dovolacím soudem výslovně řešena. Není však důvodné.

Podle § 7 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb. platí, že rozhodčí smlouva má zpravidla určit počet i osoby rozhodců anebo stanovit způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny. Rozhodce může být určen i stranami dohodnutou osobou nebo způsobem uvedeným v pravidlech pro rozhodčí řízení podle § 19 odst. 4. Konečný počet rozhodců musí být vždy lichý.

Podle citovaného ustanovení může být rozhodce určen třemi způsoby: přímo rozhodčí smlouvou, stranami dohodnutou osobou nebo podle pravidel pro rozhodčí řízení, jež musí být připojena ke smlouvě (srov. § 19 odst. 4 zákona č. 216/1994 Sb.). Možnost určení rozhodce jinak než přímým projevem vůle stran, tedy prostřednictvím třetí osoby (tzv. appointing authority), popřípadě způsobem uvedeným v pravidlech rozhodčího řízení podle § 19 odst. 4, je tedy od 1. 4. 2012 v zákoně přímo upravena. Vybraná třetí osoba by však měla být na stranách sporu zcela nezávislá, neboť jen tak může být zajištěn princip rovnosti stran (§ 18 zákona č. 216/1994 Sb.). Pro posouzení nezávislosti a nestrannosti třetí osoby pověřené určením rozhodce se uplatní stejná pravidla jako pro nezávislost a nestrannost rozhodců. V úvahu přitom připadá jakýkoliv druh závislosti, zejména závislost materiální, stejně jako zájem na výsledku projednávání sporu (srov. obdobně Bělohávek, A. J. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 374 – 375). Výběr rozhodce, který by provedla třetí osoba, jež není nestranná a nezávislá, nelze považovat za transparentní. Zásada nezávislosti a nestrannosti, tzv. appointing authority, jako jeden z principů rozhodčího řízení přitom platí obecně, tedy nejen ve vztazích ze spotřebitelských smluv, ale i ve vztazích mezi podnikateli.

Protože zákon nestanoví pro tzv. appointing authority žádná omezení, lze uzařít, že se může jednat jak o osoby fyzické, tak o osoby právnické. Nelze však považovat za „nezávislé“ třetí osoby tzv. arbitrážní centra, což jsou obvykle právnické osoby, které nejsou stálými rozhodčími soudy, jež se zabývají organizováním rozhodčího řízení ad hoc, mají z této činnosti ekonomický prospěch a jako rozhodce jmenují opakovaně osoby, s nimiž mají dlouhodobé vztahy a poskytují jim při jejich rozhodovací činnosti servis. Obvykle jsou přitom navázány na podnikatele (jejich právní zástupce), kteří jim fakticky dávají práci tím,

že do svých smluv začleňují rozhodčí doložky, v nichž pověřují rovněž opakovaně tuto právnickou osobu výběrem rozhodce.

V projednávané věci si účastnice v rozhodčí doložce ze dne 5. 4. 2012 dohodly, že jejich vzájemné spory bude řešit jeden rozhodce, který bude jmenován společností H., s.r.o. Tato společnost přitom není stálým rozhodčím soudem, sama uvádí, že jejím hlavním předmětem činnosti je organizování rozhodčího řízení ad hoc a zajištění organizačního a administrativního servisu pro jí jmenované rozhodce (srov. www.honesta.org/hlavni-činnost.aspx), které podle rozhodčích doložek uzavřených do 31. 3. 2012 vybírala ze seznamu rozhodců, jenž vedla (a i nadále vede – srov. www.honesta.org/organizacni-rad.aspx), a podle jí vydaného jednacího řádu pro rozhodčí řízení, a to opakovaně z okruhu osob, s nimiž dlouhodobě spolupracovala (např. rozhodkyně Mgr. Ing. Z. B. je její bývalou jednatelkou – srov. výpis z obchodního rejstříku, vedený Krajským soudem v Ústí nad Labem, oddíl C, vložka 18046).

Byl-li výběr rozhodce s odkazem na jednací řády a seznamy rozhodců, vydanými právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona (případně výběr rozhodce učiněný takovou osobou přímo), dosavadní judikaturou (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010, uveřejněné pod č. 121/2011 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2013, sp. zn. 23 Cdo 1112/2013, uveřejněný pod č. 35/2014 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek) považován za netransparentní a rozhodčí smlouva (doložka) z tohoto důvodu za neplatnou, není důvod se od těchto přijatých závěrů odchýlit ani poté, kdy novela zákona o rozhodčím řízení v § 7 odst. 1 umožňuje výběr rozhodce třetí osobou výslovně.

Proto dovolací soud uzavřel, že je-li třetí osobou, která má podle rozhodčí smlouvy (doložky) vybrat rozhodce (§ 7 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb.), právnická osoba, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, jež rozhodce jmenuje (již bez výslovného odkazu na interní dokumenty, ale podle stejných principů) z okruhu osob, s nimiž dlouhodobě spolupracuje, jejichž seznam i nadále vede a jejichž činnost organizačně a administrativně zajišťuje, nelze takto učiněný výběr rozhodce považovat za transparentní, což má za následek neplatnost rozhodčí doložky podle § 39 zákona č. 40/1964 Sb., obč. zák., ve znění účinném do 31. 12. 2013 (srov. § 3028 zákona č. 89/2012 Sb., obč. zák.). Vůle stran vyjádřená v rozhodčí doložce nemůže být respektována, jelikož odporuje pravidlům spravedlivého procesu.

Zpochybnila-li dovolatelka možnost posouzení platnosti rozhodčí doložky v exekčním řízení v každém jeho stadiu s ohledem na pravomoc rozhodce k vydání rozhodčího nálezu, je rozhodnutí odvolacího soudu zcela v souladu se závěrem vysloveným v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012, uveřejněném pod č. 92/2013 Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, od něhož není důvod se v dané věci odchýlit.

Odvolací soud tak nepochybil, jestliže dospěl k závěru, že vydaný rozhodčí nález není způsobilým exekučním titulem ve smyslu § 40 odst. 1 písm. c) exekučního řádu, jeho rozhodnutí je z pohledu uplatněných dovolacích námitek správné, proto Nejvyšší soud dovolání oprávněné zamítl (§ 243d písm. a/ o. s. ř.).

O nákladech dovolacího řízení rozhodl dovolací soud podle ustanovení § 243c odst. 3, § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř. Úspěšná povinná má právo na náhradu účelně vynaložených nákladů, jež sestávají z odměny za zastupování advokátem v dovolacím řízení.

Při stanovení výše nákladů dovolacího řízení postupoval dovolací soud podle vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), dále jen „AT“ (srovnej nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12, publikovaný ve Sbírce zákonů České republiky pod č. 116/2013 Sb., rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2013, sp. zn. 31 Cdo 3043/2010, publikovaný pod č. 73/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Zástupce povinné učinil v dovolacím řízení dva úkony právní služby při zastoupení (převzetí zastoupení a vyjádření k dovolání – § 11 odst. 2 písm. e/, § 11 odst. 1 písm. k/ AT), náleží mu tak náhrada nákladů ve výši celkem 17 460 Kč, sestávající z odměny podle § 7 bod 6. ve výši 13 830 Kč, z paušální částky náhrady hotových výdajů ve výši 600 Kč, jež stojí vedle odměny (srov. § 2 odst. 1, § 13 odst. 1 a 3 AT), a náhrady za 21% daň z přidané hodnoty ve výši 3030 Kč (§ 137 odst. 1, 3 o. s. ř.). Náhradu nákladů dovolacího řízení je oprávněná povinná zaplatit k rukám advokáta, který povinnou zastupoval (§ 149 odst. 1 o. s. ř.), v zákonné pariční lhůtě (§ 160 odst. 1 o. s. ř.).

Nebylo-li žalovanému, který byl v předvolání k prvnímu jednání poučen o následcích nedostavení se k jednání, doručeno do vlastních rukou vyrozumění o odročení jednání (vzor 48 o. s. ř.) na pozdější termín, nelze u odročeného jednání vydat rozsudek pro zmeškání.

(Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 5. 3. 2015,
sp. zn. 8 Co 576/2015,
ECLI:CZ:KSCB:2015:8.CO.576.2015.1)

O k r e s n í s o u d v Písku rozsudkem pro zmeškání ze dne 11. 12. 2014 uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobci částku 13 980 Kč spolu s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 13 200 Kč od 1. 7. 2013 do zaplacení a s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 780 Kč od 23. 3. 2014 do zaplacení, to vše do tří dnů od právní moci rozsudku. Současně žalovanému uložil povinnost zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení částku 15 150,20 Kč k rukám právní zástupkyně žalobce. Své rozhodnutí odůvodnil tím, že ve věci bylo nařízeno ústní jednání na 11. 12. 2014, žalovanému bylo doručeno předvolání k tomuto jednání více než 10 dnů přede dnem jeho konání do vlastních rukou postupem podle § 49 odst. 4 o. s. ř., přičemž byl upozorněn, že pokud se k němu bez důvodné a včasné omluvy nedostaví, může být vydán rozsudek pro zmeškání. Žalovaný se přesto bez omluvy k prvnímu jednání ve věci včas nedostavil, ani svoji účast nijak neomluvil. K ústnímu jednání se dostavil žalobce a navrhl vynesení rozsudku pro zmeškání. Soud prvního stupně proto dospěl k závěru, že jsou splněny podmínky k takovému postupu, rozsudek pro zmeškání vydal podle § 153b odst. 1 o. s. ř. a žalovanému uložil povinnost zaplatit dlužnou částku podle § 24c zák. č. 168/1999 Sb., resp. § 517 odst. 2 o. z. ve spojení s § 1 nařízení vlády č. 142/1994 Sb. v situaci, kdy s ohledem na ust. § 153b odst. 1 o. s. ř. považoval skutková tvrzení žaloby za nesporná, tedy skutková tvrzení o tom, že žalovaný jako vlastník motorového vozidla JAWA 50-20 PIONÝR, s objemem válců motoru do 350 cm³, neuzavřel mezi 27. 5. 2011 až 7. 3. 2013, tedy po dobu 651 dnů, pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, tzv. povinné ručení, a to přesto, že předmětné motorové vozidlo bylo v tomto období provozováno na pozemních komunikacích.

Rozsudek pro zmeškání napadl odvoláním žalovaný, a to v obou jeho výrocích. Poukázal na ust. § 101 odst. 3 o. s. ř., jehož podmínky nebyly splněny, neboť soud neprovedl dokazování. Žalovaný současně podal odpor proti platebnímu rozkazu, který byl původně ve věci vydán, a vysvětlil, z jakého důvodu nevznikla jeho povinnost platit příspěvek nepojištěných za předmětný motocykl. Požádal taktéž o splátkový kalendář v případě, že by jeho argumenty nebyly

shledány relevantními a zejména navrhl důkazy o svých skutkových tvrzeních. To vše soud prvního stupně vůbec nevzal v úvahu. Žalovaný proto navrhl, aby odvolací soud postupem podle § 219a odst. 2 o. s. ř. ve spojení s § 213 odst. 4 o. s. ř. rozsudek zrušil v plném rozsahu a věc vrátil k dalšímu řízení soudu prvního stupně.

Žalobce naopak navrhl rozsudek pro zmeškání, vydaný soudem prvního stupně, potvrdit s tím, že nemá důvod pochybovat o procesním postupu soudu prvního stupně. Námitky uvedené žalovaným nenaplnují odvolací důvod dle ust. § 205 odst. 2 písm. a) o. s. ř. a žalovaný neuvádí žádné skutečnosti či důkazy, které by prokazovaly, že nebyly splněny předpoklady pro postup dle § 153b o. s. ř. Odkázal na ustálenou judikaturu, tedy zejména na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 1910/2000, ze kterého vyplývá, že okolnost, že žalovaný již před prvním nařízeným jednáním vznášel námitky proti skutkovým tvrzením obsaženým v žalobě, a na podporu své skutkové verze případu nabízel soudu důkazy, nebrání vydání rozsudku pro zmeškání, pakliže jsou splněny podmínky dané v ust. § 153b o. s. ř.

K r a j s k ý s o u d v Českých Budějovicích rozhodnutí zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně.

Z o d ů v o d n ě n í :

Odvolací soud přezkoumal napadený rozsudek pro zmeškání postupem podle § 212 a § 212a odst. 1, 4 o. s. ř. a dospěl k závěru o důvodnosti podaného odvolání, aniž přitom musel nařizovat ve věci jednání (§ 214 odst. 2 písm. d/ o. s. ř.).

Podle § 205b o. s. ř. u odvolání proti rozsudku pro zmeškání jsou odvolacím důvodem pouze vady uvedené v § 205 odst. 2 písm. a) a skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být prokázáno, že nebyly splněny předpoklady pro jeho vydání (§ 153b o. s. ř.). Argumentace žalovaného uvedená v odvolání (přezkoumaná odvolacím soudem v režimu § 212a o. s. ř.) je přitom nedůvodná. Odvolatel přehlíží, že ust. § 153b o. s. ř., vzhledem k jeho systematickému zařazení v občanském soudním řádu, i k jeho účelu, je speciálním ustanovením právě ve vztahu k ust. § 101 odst. 3 o. s. ř., když z ust. § 153b odst. 1 o. s. ř. vyplývá, že navrhne-li to žalobce, který se k jednání dostaví, v situaci, kdy se bez důvodné a včasné omluvy (a při splnění dalších podmínek) nedostaví žalovaný, pokládají se tvrzení žalobce obsažená v žalobě o skutkových okolnostech týkajících se sporu za nesporná a na základě toho může soud rozhodnout o žalobě rozsudkem pro zmeškání. Pokud tedy nastane procesní situace, že bez dalšího je možno žalobcova skutková tvrzení (jsou-li jednoznačná a srozumitelná) považovat za nesporná, pak samozřejmě není pro potřebu vydání rozsudku ve věci nutno provádět dokazování. K druhému odvolacímu důvodu (že žalovaný podal věcné vyjádření v rámci procesní obrany a navrhl důkazy) je možno (v souladu s argumentací

žalobce) odkázat na ustálenou judikaturu (např. na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 1910/2000, ze kterého vyplývá, že důvodem pro vydání rozsudku pro zmeškání je skutečně pouze splnění předpokladů daných v ust. § 153b odst. 1 o. s. ř. a fakt, že v předchozí fázi řízení nabídl žalovaný svá skutková tvrzení, odlišná od žalobcových, a navrhl o nich důkazy, nemá při splnění podmínek daných v ust. § 153b odst. 1 o. s. ř. relevanci).

Z ust. § 212a odst. 1, 4 o. s. ř. a § 205b o. s. ř. však odvolacímu soudu vyplývá povinnost (jsou-li odvolatelem tvrzeny, byť nedůvodně, odvolací důvody § 212a odst. 2 o. s. ř. a contrario) přezkoumat rozsudek pro zmeškání z hlediska splnění všech předpokladů pro jeho vydání (§ 153b o. s. ř.).

Podle § 153b o. s. ř. platí, že zmešká-li žalovaný, kterému byly řádně doručeny do jeho vlastních rukou (§ 49 o. s. ř.) žaloba a předvolání k jednání nejmeně 10 dnů přede dnem, kdy se jednání má konat, a který byl o následcích nedostavení se poučen, bez důvodné a včasné omluvy první jednání, které se ve věci konalo, a navrhne-li to žalobce, který se dostavil k jednání, pokládají se tvrzení žalobce obsažená v žalobě o skutkových okolnostech týkajících se sporu za nesporná a na tomto základě může soud rozhodnout o žalobě rozsudkem pro zmeškání.

V předmětné věci tyto podmínky (kumulativně) splněny nebyly. Z obsahu spisu totiž odvolací soud zjistil, že první jednání ve věci bylo nejprve nařízeno soudem na den 13. 11. 2014 ve 13.00 hodin, když předvolání k tomuto jednání (vzor 018 o. s. ř., obsahující poučení o možnosti vydat rozsudek pro uznání v režimu § 153b o. s. ř.) spolu se žalobou byly doručeny žalovanému do vlastních rukou (doručenkou „typ I.“) ke dni 14. 10. 2014, tedy postupem popsáním v ust. § 49 odst. 1 o. s. ř. a více než 10 dnů před termínem nařízeného jednání. Protože však podáním, které došlo soudu prvního stupně dne 11. 11. 2014, požádal žalovaný o „odročení“ jednání ze zdravotních důvodů, soud prvního stupně původně nařízené jednání „odročil“ pokynem ze dne 11. 11. 2013 a stanovil nový termín jednání na 11. 12. 2014 ve 14.00 hodin. Toto jednání se skutečně při neomluvené nepřítomnosti žalovaného konalo a přítomný žalobce navrhl vynesení rozsudku pro zmeškání. K jednání, jak vyplývá z doručky s poznámkou „Neukládat – typ III“ na č.l. 36 spisu, byl přítom žalovaný předvolán vzorem 48 (vzorem, který vyrozumívá o novém termínu jednání s poukazem na to, že všechny další pokyny z předvolání k předchozímu jednání zůstávají v platnosti). Z doručky dále vyplývá, že doručovatel adresáta, tedy žalovaného, v místě bydliště nezastihl, a proto mu vložil dne 13. 11. 2014 v 10.55 hodin zázilku do schránky.

Soud prvního stupně v rámci odůvodnění svého rozsudku uvádí, že předvolání k prvnímu jednání ve věci bylo žalovanému doručeno postupem podle § 49 odst. 4 o. s. ř. Tento závěr však není správný. Podle § 49 odst. 4 o. s. ř. nevyzvedne-li si adresát písemnost ve lhůtě 10 dní ode dne, kdy byla připravena k vyzvednutí, považuje se písemnost posledním dnem této lhůty za doručenou. Předpokladem

toho samozřejmě je postup podle § 49 odst. 3 o. s. ř., tedy uložení písemnosti, a to buď v provozovně provozovatele poštovních služeb, u procesního soudu či u okresního soudu, v jehož obvodu je místo doručení. Takto ovšem poštovní doručovatel nepostupoval, neboť se řídil pokynem soudu (použití doručenky „typu III“) a ihned poté, co nezastihl při prvním pokusu o doručení žalovaného na adresu doručování, vhodil předmětnou obsílku do schránky. Postupoval tak podle § 50 odst. 1 o. s. ř. Žalovanému tedy bylo předvolání k prvnímu jednání ve věci (na den 11. 12. 2014, když předchozí jednání bylo odvoláno) doručeno náhradním způsobem podle § 50 odst. 1 o. s. ř., a nebyl tak splněn jeden z předpokladů pro vydání rozsudku pro zmeškání, daný v ust. § 153b odst. 1 o. s. ř., neboť mu nebylo předvolání k jednání doručeno do jeho vlastních rukou postupem podle § 49 o. s. ř.

Ust. § 153b odst. 1 o. s. ř. je nutno vykládat přitom restriktivně, neboť je zřejmé, že kontumační rozsudek (rozsudek pro zmeškání) je jistou formou sankce za nesplnění procesní povinnosti (nedostavení se k prvnímu jednání ve věci bez důvodné a včasné omluvy) a ve vztahu k žalovanému vytváří zásadní procesní následky (přestože poskytl v rámci procesní obrany skutkové vyjádření, jsou považována za nesporná skutková tvrzení žaloby). Pokud tedy má být použit v řízení procesní institut sankční povahy s popsány důsledky, je zřejmé, že veškeré předpoklady jeho vydání je nutno posuzovat bez možnosti rozšiřujícího výkladu. Pokud právní norma trvá na tom, aby předvolání k jednání bylo doručeno výhradně postupem podle § 49 o. s. ř., není možné přiznat účinky řádného doručení postupu doručování v režimu § 50 odst. 1 o. s. ř., které dle systematiky občanského soudního řádu se má týkat doručování jiných písemností, než písemností určených do vlastních rukou. Je sice pravda, že poučení týkající se možnosti vydání rozsudku pro zmeškání bylo v předmětné věci doručeno žalovanému do vlastních rukou podle § 49 odst. 1 o. s. ř., týkalo se však předchozího (zrušeného) jednání, a pokud obsah poučení obsaženého v tomto předvolání měl být vztážen i k novému jednání nařízenému ve věci (použitím vzoru 48 o. s. ř., což považuje odvolací soud za řešení sice hraniční, ale ještě souladné s procesní úpravou), je nutné trvat na tom, aby i toto vyrozumění bylo realizováno za stejně přísných podmínek doručování, jako původní předvolání obsahující ono procesní poučení, které je podmínkou a předpokladem pro vydání rozsudku pro zmeškání. Na tom nic nemění fakt, že sám žalovaný se této procesní vady nedovolal v rámci svého odvolání, ani to, že z jeho odvolání nevyplyvá, že by s termínem jednání dne 11. 12. 2014 nebyl fakticky seznámen.

Odvolacímu soudu proto nezbylo, než postupovat podle § 219a odst. 1 písm. a) o. s. ř. a pro existenci vady řízení (rozsudek pro zmeškání neměl být vydán) tento rozsudek zrušit a věc soudu prvního stupně vrátit k dalšímu řízení.

Vypořádání společného jmění manželů zaniklého (respektive zrušeného či zúženého) před 1. 1. 2014 se řídí zákonem č. 40/1964 Sb.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2015,
sp. zn. 22 Cdo 3779/2014,
ECLI:CZ:NS:2015:22.CDO.3779.2014.1)

O k r e s n í s o u d v Berouně rozsudkem ze dne 21. 5. 2013 vypořádal společné jmění účastníků tak, že výrokem pod bodem I. přikázal do výlučného vlastnictví žalobkyně dům postavený na parcele č. 659/4 v katastrálním území N., zapsaný na listu vlastnictví 1128 u Katastrálního úřadu pro Hlavní město Prahu, Katastrální pracoviště P., dále pozemek parc. č. 1427/25 o výměře 1142 m² zahrada v k. ú. B. a pozemek parc. č. 1427/13 o výměře 14 m² v k. ú. B. zahrada, zapsané na listu vlastnictví 9693 u Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, Katastrální pracoviště B. Výrokem pod bodem II. přikázal do výlučného vlastnictví žalovaného zůstatek na spořizirovém účtu ve výši 10 335 Kč, zůstatek na spořizirovém účtu ve výši 154 916,07 Kč, zůstatek na devizovém účtu ve výši 64,29 Euro, prostředky na vkladovém účtu ve výši 277 941,73 Kč. Výrokem pod bodem III. přikázal do výlučného vlastnictví žalovaného 1 926 207 Kč, výrokem pod bodem IV. ze závazků patřících do společného jmění účastníků přikázal žalobkyni k úhradě závazek vyplývajících ze smlouvy o úvěru uzavřené dne 12. 7. 1999 mezi Českou spořitelnou, a. s., jako věřitelem a účastníky jako dlužníky ve výši 2 065 879,49 Kč, žalovanému přikázal k úhradě závazek vyplývajících ze smlouvy o půjčce uzavřené mezi synem žalovaného L. M. jako věřitelem a účastníky jako dlužníky ve výši 1 000 000 Kč, výrokem pod bodem V. žalovanému uložil, aby zaplatil žalobkyni na vyrovnání jejího podílu částku 268 480,64 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku, výroky pod body VI. a VII. rozhodl o nákladech řízení.

Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že manželství účastníků trvalo od 11. 12. 1992 do 6. 4. 2007, kdy zaniklo rozvodem. Tím zaniklo také jejich společné jmění manželů (dále „SJM“), které nebylo vypořádáno dohodou, a proto je vypořádal podle 150 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., obč. zák., ve znění k 31. 12. 2013. Za trvání manželství účastníci nabyli do společného jmění manželů (dále „SJM“) dům č. p. 183 v k. ú. N. (bez pozemku), jehož obvyklá cena podle stavu ke dni zániku SJM činí 6 471 900 Kč. Dále nabyli pozemky parc. č. 1427/13 a 1427/25 v k. ú. B. Jejich obvyklá cena činí 2 427 600 Kč. Na účtech žalovaného se ke dni 6. 4. 2007 nacházelo 844 993,12 Kč, z toho 400 000 Kč byly jeho výlučné prostředky, které nabyl darem od matky. Společné prostředky tak činily 444 993,12 Kč. Za trvání manželství účastníci nabyli částku 1 926 207 Kč (z toho 1 836 739 Kč a 43003 USD – tj. 89 468 Kč.). Tyto prostředky žalovaný bez

souhlasu žalobkyně vybral 20. 10. a 21. 10. 2005 z bankovních účtů a následně mu byly 26. 2. 2006 neznámým pachatelem odcizeny. Z této částky 800 000 Kč bylo v jeho výlučném vlastnictví, neboť je získal prodejem bytové jednotky, která byla rovněž v jeho výlučném vlastnictví. Za trvání manželství vznikl účastníkům závazek vůči České spořitelně, a. s., z úvěrové a hypoteční smlouvy uzavřené 12. 7. 1999, jehož výše ke dni zániku SJM činila včetně veškerého v budoucnu splatného příslušenství 2 065 879,49 Kč. Další závazek jim vznikl vůči synovi žalovaného L. M. z půjčky 1 000 000 Kč. Dále soud prvního stupně zjistil, že žalobkyně vnesla do SJM částku 1 400 000 Kč, která představuje hodnotu jejího členského podílu v bytovém družstvu, jehož byla členkou ještě před uzavřením manželství účastníků. Za trvání manželství „došlo k přeměně užívání tohoto bytu s členským podílem na vlastnictví bytové jednotky,“ náležející již oběma účastníkům. Žalovaný ze svých výlučných prostředků, získaných dědictvím a darem, uhradil část ceny projektu rodinného domu účastníků ve výši 51 500 Kč. Účastníci po zániku manželství spláceli výše uvedený hypoteční úvěr, a to žalobkyně 711 904 Kč a žalovaný 916 216 Kč. Podle soudu prvního stupně tak aktiva SJM představovala dům v ceně 6 471 900 Kč, pozemky v ceně 2 427 600 Kč, vybrané úspory 1 926 207 Kč, zůstatek na bankovních účtech 444 986,80 Kč, celkem 11 270 693,80 Kč. Pasiva činila 2 065 879,49 z hypotečního úvěru a 1 000 000 Kč dluh L. M., tj. celkem 3 065 879,49 Kč. Vnosy činily u žalobkyně 1 400 000 Kč na hodnotě členského podílu v bytovém družstvu, u žalovaného 51 500 Kč zaplacených za projekt na společný dům, a platby na hypoteční úvěr – žalobkyně 711 904 Kč a žalovaný 916 216 Kč, celkem 3 079 620 Kč. Čistou hodnotu zaniklého SJM určil soud prvního stupně částkou 5 125 194,35 Kč „jako rozdíl mezi aktivy a pasivy SJM ponížený o zmíněné vnosy účastníků.“ Vycházel dále z rovnosti podílů účastníků, takže z této čisté hodnoty náleží každému z účastníků polovina, tj. 2 562 597,15 Kč. Žalobkyni by se tak měla dostat hodnota 2 562 597,15 Kč a vnosy 1 400 000 Kč a 711 904 Kč, celkem 4 674 501,75 Kč. Žalovanému by se měla dostat hodnota 2 562 597,15 Kč a vnosy 916 216 Kč a 51 500 Kč celkem 3 530 313 Kč. Vzhledem k tomu, že žalobkyni byl přikázán dům v hodnotě 6 471 900 Kč a závazek z hypotečního úvaru 2 065 879,49 Kč, dostává se jí majetku v čisté hodnotě 4 406 020,51 Kč. Nárok má na částku 4 674 501,75 Kč. Žalovanému byly přikázány pozemky v ceně 2 427 600 Kč, zůstatky na účtech 444 986,80 Kč, společné úspory 1 926 207 Kč a závazek 1 000 000 Kč, dostává se mu tak čistá hodnota 3 798 793,80 Kč. Proto je povinen zaplatit na vyrovnání podílů žalobkyni 268 480,64 Kč.

K odvolání obou účastníků K r a j s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 2. 4. 2014 rozsudek soudu prvního stupně změnil jen ve výroku tak, že částka na vyrovnání podílů činí 267 730,64 Kč; jinak rozsudek potvrdil. Dále rozhodl o nákladech odvolacího řízení ve vztahu mezi účastníky a náhradě nákladů státu.

Odvolací soud dospěl k závěru, že soud prvního stupně správně zjistil rozsah majetku a závazků náležejícího do zaniklého SJM účastníků včetně vnosů vynaložených z jejich odděleného majetku na majetek společný a správně také provedl jeho vypořádání. Považoval za správné, že soud prvního stupně přikázal žalovanému částku 1 926 207 Kč, kterou vybral z bankovních účtů, a byla mu pak odcizena. Soud prvního stupně nepochybil ani při vypořádání hypotečního úvěru, jestliže zjistil výši dluhu ke dni zániku SJM včetně příslušenství a zohlednil částky, které každý z účastníků do doby rozhodování zaplatil jako vnosy do SJM. Správně byl také vypořádán vnos žalobkyně 1 400 000 Kč, představující původní hodnotu členského podílu v bytovém družstvu, při koupi bytové jednotky náležející do SJM účastníků. Na tom nic nemění ani skutečnost, že ji účastníci následně prodali, neboť nebylo možné vysledovat osud prostředků z tohoto prodeje získaných. Žádné výhrady neměl odvolací soud také ke způsobu výpočtu částky 268 480,64 Kč, kterou soud prvního stupně uložil žalovanému zaplatit žalobkyni na vypořádání. Změnil ji sám na 267 730,64 Kč jen z toho důvodu, že v odvolacím řízení zjistil, že žalovaný zaplatil na splátkách hypotečního úvěru o 1500 Kč více než žalobkyně. Proto o její polovinu, tj. 750 Kč, ponižil částku, kterou má žalobkyni zaplatit. Za nedůvodné označil uplatnění vnosu žalobkyně v odvolacím řízení ve výši 400 000 Kč.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, které považuje za přípustné podle § 237 občanského soudního řádu (o. s. ř.), neboť odvolací soud se při řešení otázek hmotného a procesního práva odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Uvádí, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci a že uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. Jeho naplnění spatřuje v těchto okolnostech:

a) Nesprávně mu byl přikázán zůstatek na účtu ve výši 277 941,73 Kč; tento účet zahrnuje i částku 100 000 Kč, kterou na uvedený účet poukázal 22. 2. 2006 jeho syn L. M. a šlo o dar žalovanému,

b) Přikázání úspor ve výši 1 926 207 Kč – ta zahrnuje i 4 303 USD, tj. při kurzu ke dni zániku manželství částku 89 468 Kč. Tu spotřeboval žalovaný ještě za trvání manželství na čtrnáctidenní dovolené v E. Při příjmech, se kterými účastníci disponovali (ca 100 000 Kč měsíčně) se tak jednalo o běžnou záležitost. Žalobkyně o dovolené s dcerou věděla a nic proti ní nenamítala.

c) Závazek vyplývající ze smlouvy o úvěru uzavřené s Českou spořitelnou a. s. byl vypořádán nesprávně ve výši 2 065 879,49 Kč, ve které ke dni rozhodování soudu již neexistoval. Jak bylo zjištěno, zaplatili účastníci po zániku SJM žalobkyně 711 904 Kč a žalovaný 916 216 Kč, takže zbýval dluh, který činil 437 759,49 Kč. Takový postup je v rozporu s rozsudkem Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 14/2006, který uvedl, že nelze přikazovat k zaplacení dluh, který již neexistuje. Pokud některý z manželů po rozvodu manželství dluh již zaplatil ze svých výlučných prostředků, má právo na jejich náhradu podle § 149 odst. 2

obč. zák., a to se promítne do výroku o povinnosti jednoho z manželů při určení částky na vyrovnání podílů. Správně tedy měla být určena jako vnos žalobce částka 204 312 Kč, tj. rozdíl mezi 916 316 Kč, které zaplatil on, a 711 904 Kč, které zaplatila žalobkyně. Žalovaný nesouhlasí s tím, že má zaplatit žalobkyni na vypořádání 268 480 Kč.

d) Nesprávně byl vypořádán vnos žalobkyně 1 400 000 Kč. Šlo o vnos na pořízení bytové jednotky, která ke dni zániku manželství již v SJM nebyla, neboť byla prodána. Žalobkyni se tak její vnos 1 400 000 Kč vrátil a nebylo prokázáno, že by ho vynaložila na společný majetek.

e) Žalovaný nesouhlasí s výrokem o nákladech řízení – rozhodnutí označuje stručně „za nelogické“; to se týká náhrady nákladů řízení vzniklých státu ve výši 3658 Kč.

Žalovaný navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Vyjádření k dovolání nebylo podáno.

N e j v y š š í s o u d rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., že je uplatněn dovolací důvod, uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř. a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání je v rozsahu, ve kterém je přípustné, i důvodné.

Protože obsahem dovolání je vypořádání společného jmění manželů, zaniklého před nabytím účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), postupoval dovolací soud při posouzení této otázky podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku – dále jen „obč. zák.“ Nový občanský zákoník sice již neobsahuje obdobné ustanovení, jako čl. VIII odst. 2, věta první, zákona č. 91/1998 Sb., ze kterého judikatura dovodila pravidlo, že bezpodílové spoluvlastnictví manželů, zaniklé před nabytím účinnosti zákona č. 91/1998 Sb., bude vypořádáno podle dosavadních předpisů (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2433/99 – stejné pravidlo je uplatněno i v rozsudku ze dne 7. 12. 1999, sp. zn. 2 Cdon 2060/97, publikovaném pod č. 11/2001 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek), nicméně ani z tohoto ustanovení nevyplývalo výslovně; podávalo se spíše z povahy věci. „Není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů“ (§ 3028 odst. 2 o. z.). Zánik společného jmění

a jeho vypořádání nelze od sebe oddělit; jde o dvě právní skutečnosti, působící postupně (sukcesivně – k tomu viz např. Knapp. V., Luby, Š. a kol.: Československé občanské právo. Orbis Praha 1974, díl I., s. 111), přičemž k vypořádání nemůže dojít bez předchozího zániku (resp. zrušení či zúžení) SJM. Právní režim zániku SJM a jeho vypořádání nelze od sebe oddělit. Proto se vypořádání SJM, zaniklého (resp. zrušeného či zúženého) před 1. 1. 2014, řídí stejným právním režimem, jako jeho zánik, tedy občanským zákoníkem č. 40/1964 Sb. (stejně viz Bohumil Dvořák: Dvě poznámky k intertemporalitě. Právní rozhledy 6/2014, mj. též s přihlédnutím k legitimnímu očekávání účastníků, dále Pavel Pražák: K výkladu přechodných ustanovení nového občanského zákoníku. Právní rozhledy 18/2014).

Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

Nejvyšší soud již několikrát vyslovil, že uplatněním způsobilého dovolacího důvodu ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. není zpochybnění právního posouzení věci, vychází-li z jiného skutkového stavu, než z jakého vyšel při posouzení věci odvolací soud, a že samotné hodnocení důkazů odvolacím soudem (opírající se o zásadu volného hodnocení důkazů zakotvenou v ustanovení § 132 o. s. ř.) nelze úspěšně napadnout dovolacím důvodem dle § 241a odst. 1 o. s. ř. (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2394/2013, uveřejněné pod číslem 4/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, usnesení ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. 28 Cdo 1803/2014).

Většina dovolacích výtek nemůže založit přípustnost dovolání.

Námítky skutkového charakteru jsou nepřípustné. A právě takovou povahu mají námítky uplatněné pod bodem a) dovolání. Pokud jde o posouzení otázky, zda dispozice s částkou 4303 USD představovala obvyklou správu majetku účastníků (§ 145 odst. 2 obč. zák.), je třeba upozornit, že odvolací soud posoudil více výběrů z účtu, provedených žalovaným v bezprostřední časové návaznosti, jako jeden skutek a vybrané částky pro účely posouzení souladu s § 145 odst. 2 obč. zák. sečetl; dovolací soud takový postup považuje za správný a ani dovolatel jej výslovně nezpochybňuje. Provede-li jeden z manželů bezprostředně za sebou více výběrů z účtu a vybrané částky použije v krátkém časovém intervalu pro svou potřebu, pak je třeba při posouzení, zda šlo o obvyklou správu společného majetku (nakládání s ním), vybrané a použité částky počítat.

K tvrzení pod bodem d) se uvádí, že ještě v závěrečném návrhu předneseném před soudem prvního stupně po poučení podle 119a o. s. ř. žalovaný vnos žalob-

kyne potvrdil; neuvedl ani neprokázal, že by snad žalobkyně s částkou získanou prodejem bytu disponovala v rozporu s § 145 odst. 2 obč. zák. Proto se uvedenou námitkou dovolací soud nezabýval. Pokud jde o námitky proti rozhodnutí o náhradě nákladů řízení státem, dovolání není přípustné již podle § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Dovolání je přípustné a důvodné, neboť postup soudů při výpočtu vypořádacích podílů je v rozporu s judikaturou dovolacího soudu, a to v neprospěch žalovaného.

Obecně lze konstatovat, že pokud soudy přikázaly žalobkyni dluh ze smlouvy o úvěru u České spořitelny, a. s., měly tak učinit ve výši, v jaké dluh existoval v době jejich rozhodování (k tomu viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2006, sp. zn. 22 Cdo 14/2006, Právní rozhledy č. 3/2007, stejně rozsudek ze dne 28. 1. 2010, sp. zn. 22 Cdo 5386/2008, publikovaný v ASPI), nikoliv v době zániku SJM. Jde tu v podstatě o modifikaci judikатурního pravidla, že věci se vypořádávají podle jejich hodnoty ke dni vypořádání. Žalobkyni tak měl být přikázán dluh u České spořitelny ve výši 437 759 Kč (zůstatek ke dni rozhodování soudu prvního stupně, samozřejmě v odvolacím řízení s přihlédnutím k dalším částkám případně zaplaceným do rozhodnutí odvolacího soudu). Jestliže tak žalobkyni přikázaly (v době rozhodnutí již v této výši neexistující) dluh ve výši 2 065 879, 49 Kč (podle mínění dovolacího soudu je pro zjednodušení výpočtu třeba haléřové částky zaokrouhlovat, resp. k nim nepřihlížet), pak zkreslily celkový výpočet v neprospěch žalovaného.

Již po zániku manželství každý z účastníků na společný dluh plnil. Tyto částky představují jejich vnos do společného majetku, a to i navzdory tomu, že šlo o plnění poskytnutá po zániku SJM. Nejvyšší soud již v rozsudku ze dne 28. 1. 2010, sp. zn. 22 Cdo 5386/2008, uvedl: „Pokud se však některý z manželů po rozvodu manželství podílel na zaplacení společného dluhu již ze svých výlučných prostředků, má právo na jejich náhradu ve smyslu § 149 odst. 2, věty druhé, obč. zák. Tato eventuální skutečnost se pak promítne do výroku o povinnosti jednoho z manželů zaplatit určitou částku druhému na vyrovnaní jejich podílů. Z uvedeného lze dovodit, že u dosud nevyrovnaných společných dluhů a pohledávek účastníků je namístě, aby soud ve výroku o jejich vypořádání promítnul jejich výši v době, kdy k vypořádání dochází, při současném zohlednění toho, co který z účastníků na sporný dluh zaplatil, event. co na společné pohledávce získal, a aby rozhodl i o příslušenství vypořádávané částky“.

Je tomu tak proto, že právní vztahy mezi (bývalými) manžely, popř. mezi nimi a třetími osobami týkající se majetku a závazků, které tvořily předmět společného jmění manželů, se v době mezi zánikem a vypořádáním společného jmění manželů řídí analogicky právními předpisy o společném jmění manželů (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 9. 1966, sp. zn. 5 Cz 77/66, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 17/1967, dále např. rozsudek

Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2008, sp. zn. 28 Cdo 2593/2008, Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu č. C 6418). Soudy tedy nepochybily, když naložily s částkami zaplacenými účastníky na společný dluh po zániku SJM jako s jejich vnosy do SJM.

Otázku, jak postupovat při výpočtu podílů účastníků na SJM a tzv. vypořádacích podílů (tj. částky, kterou je třeba vyplatit na vyrovnání podílů), řešil Nejvyšší soud např. v usnesení ze dne 6. 5. 2013, sp. zn. 22 Cdo 4509/2011, a v rozsudku ze dne 24. 9. 2014, sp. zn. 22 Cdo 367/2013 (publikovaném v Soudních rozhledech č. 3/2015; základní pravidlo vyplývá z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 1969, sp. zn. 8 Cz 36/69, uveřejněného pod č. 57/1970 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek); způsobem tam uvedeným postupoval i v této věci (další výpočet vychází ze stavu v době rozhodování soudu prvního stupně).

Východiska: Pro zohlednění vnosu je nutné určit výši celkového majetku (hodnot, věcí a aktiv) tvořícího součást SJM a výši vnosu, resp. vnosů. V souzené věci byla celková suma majetku 11 270 693 Kč

Výše vnosů účastníků: Vnosy obou účastníků představují částku 3 079 620 Kč.

Způsob určení výše podílu každého z manželů: Od celkové hodnoty SJM je nutné odečíst jednotlivé vnosy. V daném případě tak částka 11 270 693 Kč musí být snížena o 3 079 620 Kč a činí 8 191 073 Kč. Tato hodnota je určující pro základní vyčíslení výše podílu pro každého z účastníků; při rovnosti podílů je to polovina uvedené částky, tj. 4 095 536 Kč (zbytek představuje „dluh“ SJM vůči účastníkům). K podílům účastníků je nutno přičíst výši jejich vnosů – 2 111 904 Kč ve prospěch žalobkyně, 967 716 Kč ve prospěch žalobce. Konečná výše podílů (na aktivech – součet základního podílu a vnosu) činí u žalovaného částku 5 063 252 Kč, u žalobkyně 6 207 440 Kč. Součet obou uvedených částek musí dát ve svém souhrnu celkovou hodnotu aktiv SJM, tj. v daném případě 11 270 693 Kč (rozdíl jedné koruny je dán haléřovými položkami).

Vyčíslení konkrétního vypořádacího podílu: Žalobkyně při vypořádání získala majetek v hodnotě 6 471 900 Kč. Činí-li její vypořádací podíl 6 207 440 Kč a získává majetek v hodnotě 6 471 900 Kč, Kč, měla by – nebýt dalších závazků SJM – v rámci vypořádání SJM žalovanému zaplatit částku 264 460 Kč.

Započtení přikázaných společných závazků: V řízení však měl být žalobkyni přikázán k úhradě ještě dluh ve výši 437 759 Kč (namísto nesprávně přikázané výše 2 065 879,49 Kč). Protože i na úhradě dluhu se účastníci podílejí stejným dílem, je žalovaný povinen nahradit žalobkyni částku odpovídající polovině tohoto dluhu, tj. částku 218 879 Kč. Odečtením této částky od průběžně zjištěného vypořádacího podílu žalovaného (264 460 Kč) vychází 45 581 Kč jakožto částka, kterou by měl žalovaný obdržet od žalované, pokud by tu ovšem nebyl další společný dluh ve výši 1 000 000 Kč, přikázaný tentokrát žalovanému.

Protože žalobkyně se musí na úhradě tohoto dluhu podílet z poloviny, přičte se k částce, které by měla být vyplacena žalobci, jeho polovina, tedy 500 000 Kč. Celková částka, kterou by měla žalovaná zaplatit podle stavu v době rozsudku soudu prvního stupně, tak činila 545 581 Kč. Protože však soud prvního stupně přikázal žalobkyni nesprávně dluh ve výši v době zániku SJM, v důsledku snížení jejího podílu o již částečně neexistující závazek dospěl nesprávně k závěru, že naopak žalovaný by měl žalobkyni na vyrovnání podílů zaplatit částku 268 480,64 Kč. Odvolací soud tuto chybu nijak nenapravil.

Propojení zkoumané části výroku rozhodnutí odvolacího soudu s částí výroku, která přezkoumání nepodléhá, se při rozhodnutí o dovolání projevuje v tom, že shledá-li dovolací soud důvody pro zrušení přezkoumávaného výroku, zruší současně i výrok, který přezkoumávat nelze (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 2. 2008, sp. zn. 22 Cdo 3307/2006, Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu č. C 5768). Proto dovolací soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu v celém rozsahu.

Z uvedeného je zřejmé, že dovolání je důvodné, nejsou však podmínky pro postup podle § 243d o. s. ř. (zejména je třeba provést důkazy ke stavu dluhu u České spořitelny, a. s., ke dni rozhodování soudu). Proto nezbylo, než rozhodnutí odvolacího soudu zrušit a věc vrátit tomuto soudu k dalšímu řízení (§243e odst. 3 o. s. ř.).

Odvolací soud posoudí po 1. 1. 2014 žalobu týkající se obtěžování stíněním podle § 1013 odst. 1 o. z., i když soud prvního stupně o žalobě rozhodoval podle § 127 odst. 1 obč. zák.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2015,
sp. zn. 22 Cdo 3940/2014,
ECLI:CZ:NS:2015:22.CDO.3940.2014.1)

O k r e s n í s o u d v Prostějově rozsudkem ze dne 23. 5. 2012 ve spojení s usnesením ze dne 8. 11. 2011 ve výroku I. uložil původním žalovaným, aby se zdrželi obtěžování žalobkyně zastíněním pozemku v rozsudku uvedeného vzrostlými listnatými a jehličnatými stromy; ve výroku II. zamítl žalobu, aby se žalovaní zdrželi obtěžování žalobkyně znečišťováním jejího pozemku spadem jehličí a listů z jehličnatých a listnatých stromů (tento nárok není předmětem dovolacího řízení). Ve výrocích III. – V. rozhodl o nákladech řízení.

Soud prvního stupně zjistil, že žalobkyně je vlastníci rekreační chaty e. č. 971 na pozemku p. č. 1267, pozemku p. č. 1267, zastavěná plocha, a pozemku p. č. 1268, zahrada, v k. ú. S. Žalovaní mají ve společném jmění manželů pozemek parc. č. 1273, zahrada. Ze znaleckých posudků bylo zjištěno, že těsně kolem plotu na pozemku p. č. 1273 roste celkem 14 smrků a 3 břízy ve stáří 50 až 60 let, jejich výška je 15 až 20 m. Z nich zejména břízy a 8 smrků zkracuje dobu proslunění pozemku žalobkyně po většinu dne, zejména v odpoledních hodinách. Ohledáním na místě samém soud prvního stupně zjistil, že v okolí se nachází dalších asi 20 chat, stromy jsou na pozemcích přibližně stejně vysoké jako na pozemku žalovaných, žádná z těchto chat ani pozemek, na kterém jsou postaveny, však nejsou zastíněny stromy v takovém rozsahu jako chata a pozemek žalobkyně stromy na pozemku žalovaných. Dospěl k závěru, že žalovaní ve smyslu § 127 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále obč. zák.), nad míru přiměřenou poměrům obtěžují žalobkyni stíněním jejího pozemku stromy; soud jim uložil, aby se tohoto stínění zdrželi.

Proti rozsudku soudu prvního stupně podali účastníci odvolání. Žalovaný J. Z. v průběhu odvolacího řízení 1. 4. 2013 zemřel a jeho procesní nástupkyní se podle usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 11. 10. 2013 stala žalovaná.

K r a j s k ý s o u d v Brně rozsudkem ze dne 29. 4. 2014 výrokem pod bodem I. rozsudek soudu prvního stupně potvrdil ve výroku I. ve znění, že žalovaná je povinna zdržet se obtěžování žalobkyně zastíněním pozemku p. č. 1268, zahrada, zapsaného v katastru nemovitostí u Katastrálního úřadu pro Olomoucký kraj, katastrální pracoviště Prostějov, na LV č. 483 pro k. ú. S., vzrostlými listnatými a jehličnatými stromy na pozemku p. č. 1273, zahrada, zapsaného

v katastru nemovitosti u Katastrálního úřadu pro Olomoucký kraj, Katastrální pracoviště Prostějov na LV 726 pro k. ú. S.; výrokem pod bodem II. potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku II a; výroky pod body III. – V. potvrdil výroky III. – V. rozsudku soudu prvního stupně a rozhodl o nákladech odvolacího řízení.

Odvolací soud poukázal na to, že l. 1. 2014 nabyt účinnosti nový občanský zákoník – zákon č. 89/2012 Sb., (dále „o. z.“) a že podle § 3028 odst. 2 tohoto zákoníku je třeba ve věci rozhodovat podle tohoto zákoníku, konkrétně podle § 1013 odst. 1 o. z.

Odvolací soud převzal zjištění soudu prvního stupně a dokazování doplnil dne 24. 4. 2014 ohledáním na místě samém. Podle skutkového zjištění soudu prvního stupně pozemek žalobkyně p. č. 1268 je v počátku letního období (21. 6.) zastíněn vzrostlými stromy na pozemku žalované p. č. 1273; zejména jižní část pozemku pod chatou a vedle ní je ve stínu od brzkých odpoledních hodin až do 19.00 hodin. Pozemky účastnic se nachází v oblasti Plumlovské přehrady, která má rekreační charakter. Toto stínění podstatně omezuje žalobkyni v obvyklém užívání pozemku. Při ohledáních na místě samém provedenými soudem prvního stupně 21. 10. 2010 a odvolacím soudem 24. 4. 2014 bylo zjištěno, že až na výjimky se mezi sousedními pozemky v předmětné oblasti nenacházejí stromy vzrostlé 15 až 20 m v takovém počtu a hustotě, jako při hranici pozemku žalované p. č. 1273. Odvolací soud uzavřel, že osázení tohoto pozemku žalované na jeho hranici s pozemkem žalobkyně v počtu 17 vzrostlých až dvacetimetrových stromů, kdy vzdálenost mezi nimi v některých částech není ani jeden metr, není přiměřené místním poměrům. Osázení pozemku žalované se spíše blíží charakteru pozemku lesního, nikoli zahradního, jak je pozemek žalované stále evidován. Imise v podobě stínění vnikají z pozemku žalované na pozemek žalobkyně v míře nepřiměřené místním poměrům a zároveň podstatně omezují žalobkyni v obvyklém užívání jejího pozemku. Neobstojí poukaz žalované na řešení věci ve správním řízení (odkaz na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 2108/2000), ani námitka, že žalobkyně užívá pozemek sporadicky, neboť to žalobkyně vysvětlila právě nadměrným zastíněním.

Proti rozsudku odvolacího soudu, a to výrokům I, III., V. a VI., podala žalovaná dovolání. Jeho přípustnost dovozuje podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., o. s. ř., ve znění od 1. 1. 2014 tím, že „rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného a procesního práva, která nebyla v rozhodování dovolacího soudu dosud vyřešena“. Konkrétně uvádí:

a) zda je možné na základě skutkového stavu zjištěného podle § 127 obč. zák. právní posouzení věci podle § 1013 odst. 1 o. z., tedy zda jde o totožnou skutkovou podstatu,

b) zda se při posuzování místních poměrů podle § 1013 odst. 1 o. z. uplatní míra obvyklá danému místu či věci nebo míra, jež je žádaná, jak ji měl soud

zkoumat v rámci posuzování míry přiměřené poměrům podle § 127 odst. 1 obč. zák.,

c) zda se obvyklým užíváním pozemku rozumí způsob jeho užívání podle označení v rámci evidence v katastru nemovitostí, způsob jeho užívání v obdobných místech nebo faktický způsob, jakým pozemek užívají jeho vlastníci.

Žalovaná připomíná, že § 127 odst. 1 obč. zák. stanovil, že vlastník se musí zdržet všeho, čím by nad míru přiměřenou poměrům obtěžoval jiného nebo čím by vážně ohrožoval výkon jeho práv. Úprava byla kritizována jako zjednodušená, a tak judikatura zákon dotvářela – např. rozsudky Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 2296/2006, sp. zn. 22 Cdo 3532/2006, sp. zn. 22 Cdo 223/2006.

V § 1013 odst. 1 o. z. se již uvedená judikatura odráží, ale podle žalované ji nelze bez dalšího použít i při výkladu tohoto ustanovení. Obč. zák. 1964 stanovil, že imise nesmí překračovat míru přiměřenou poměrům, což bylo vykládáno tak, že se míra posuzuje v daném místě, ale zároveň je třeba přihlédnout k místům obdobného druhu, aby byla zjištěna přiměřená míra, která je žádoucí. Podle obč. zák. 1964 měl tak soud zkoumat, jaká je přiměřená míra v oblasti Plumlovské přehrady, ale také v obdobných místech.

Podle § 1013 odst. 1 o. z. je třeba, aby byla překročena míra imise přiměřená místním poměrům, ale navíc musí podstatně omezovat obvyklé užívání pozemku. Nově se míra přiměřená poměrům zkoumá tak, že se musí jednat o poměry místní: není tedy rozhodující, kde jsou vysázeny stromy v ostatních chatových oblastech u přehrad, ale jakým způsobem odpovídají poměrům na pozemku žalované a kolem Plumlovské přehrady. Podle zjištění soudu je celá rekreační oblast osázená stromy a některé dosahují stejné nebo podobné výše jako stromy na pozemku žalované.

Stanoví-li soud míru nepřiměřenou poměrům, musí se dále zabývat otázkou, zda imise podstatně omezují obvyklé užívání pozemku. Rozhodnutí tedy závisí na vyřešení otázky, jakým způsobem posuzovat obvyklé užívání pozemku podle § 1013 odst. 1 o. z. Podle žalované obvyklé je takové užívání pozemku, které by mohlo odpovídat jeho určení, jak jej definuje katastr nemovitostí. Dále je však třeba přihlédnout k obvyklému užívání pozemku jeho vlastníkem. Pokud tedy je pozemek evidován jako orná půda, ale po řadu let se na něm nachází louka, nelze dospět k závěru, že obvyklým užíváním pozemku je pěstování obilí jen proto, že tomu tak bylo dříve. Rozhodující je proto užívání pozemku jeho vlastníkem. V daném případě jde o rekreační oblast a stromy na pozemku žalované je stíněn rekreační pozemek žalobkyně. Z rozsudku není zřejmé, jak ji stromy v rekreaci brání a jak se obvykle rekreovala. Proslunění pozemku není samozřejmým požadavkem.

V době, kdy žalobkyně pozemek kupovala, byly již stromy na pozemku žalované vysázeny. I když v roce 1952 nedosahovaly současné výše, bylo možné učinit závěr, že porostou a budou stínit. Žalobkyně měla rozumně předpokládat,

že i na jejím pozemku, stejně jako na jiných pozemcích v oblasti Plumlovské přehrady, bude po určitou dobu stín. Záměr užívat pozemek ke slunění žalobkyně neprokázala. Žalobkyně nabyla svůj pozemek v době, kdy stromy na pozemku žalované byly již vzrostlé a stínily. To znamená, že musela přepokládat jeho zastínění. Pozemek je široký 25 až 30 m a podle znalce je zastíněna vždy jen jeho část. Žalobkyně se tak může při slunění po pozemku posunovat. Žalovaná připomíná, že odvolací soud sám zjistil ještě dvě výjimky ve výšce a hustotě osázení, jako na jejím pozemku. Uzavírá, že oblast Plumlovské přehrady je pokryta stromy, a není tak zřejmé, jak odvolací soud dospěl k tomu, že pozemek je pokryt stromy nad míru přiměřenou poměrům.

Požadavek, aby žalovaná poškodila svoje stromy jen proto, že žalobkyně se chce slunit na konkrétním místě svého pozemku, je v rozporu čl. 11 Listiny základních práv a svobod. Opomenuto zůstalo, že žalobkyně svůj pozemek prakticky neužívá. S tím se soud nevypořádal, ačkoliv mu § 132 o. s. ř. ukládá, aby se vypořádal se vším, co v řízení vyšlo najevo a co účastníci tvrdí a má-li to vztah k projednávané věci. Nestačí to, že žalobkyně přestala pozemek užívat proto, že byl zastíněný – otázka zní, jak ho užívala před zastíněním. Odvolací soud se nevypořádal se všemi odvolacími námitkami. Žalovaná navrhl, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu v napadené části, dále zrušil navazující část rozsudku soudu prvního stupně a věc mu vrátil v tomto rozsahu k dalšímu řízení.

Žalobkyně se vyjádřila k dovolání tak, že souhlasí s rozsudky soudů obou stupňů a navrhl, aby dovolací soud dovolání zamítl.

N e j v y š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., že je uplatněn dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř. a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání není důvodné. Rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a to použití dosavadní judikatury k § 127 odst. 1 obč. zák. k § 1013 odst. 1 o. z., resp. vztahu těchto ustanovení; dovolací soud též dosud nevyložil obsah § 1013 odst. 1 o. z.; proto je dovolání přípustné.

Vlastník věci se musí zdržet všeho, čím by nad míru přiměřenou poměrům obtěžoval jiného nebo čím by vážně ohrožoval výkon jeho práv. Proto zejména nesmí ohrozit sousedovu stavbu nebo pozemek úpravami pozemku nebo úpravami stavby na něm zřízené bez toho, že by učinil dostatečné opatření na upevnění stavby nebo pozemku, nesmí nad míru přiměřenou poměrům obtěžovat sousedy hlukem, prachem, popílkem, kouřem, plyny, parami, pachy, pevnými a tekutými

odpady, světlem, stíněním a vibracemi, nesmí nechat chovaná zvířata vnikat na sousedící pozemek a nešetrně, popřípadě v nevhodné roční době odstraňovat ze své půdy kořeny stromu nebo odstraňovat větve stromu přesahující na jeho pozemek (§ 127 odst. 1 obč. zák.).

Vlastník má právo se svým vlastnictvím v mezích právního řádu libovolně nakládat a jiné osoby z toho vyloučit. Vlastníku se zakazuje nad míru přiměřenou poměrům závažně rušit práva jiných osob, jakož i vykonávat takové činy, jejichž hlavním účelem je jiné osoby obtěžovat nebo poškodit (§ 1012 o. z.).

Vlastník se zdrží všeho, co působí, že odpad, voda, kouř, prach, plyn, pach, světlo, stín, hluk, ořesy a jiné podobné účinky (imise) vnikají na pozemek jiného vlastníka (souseda) v míře nepřiměřené místním poměrům a podstatně omezují obvyklé užívání pozemku; to platí i o vnikání zvířat. Zakazuje se přímo přivádět imise na pozemek jiného vlastníka bez ohledu na míru takových vlivů a na stupeň obtěžování souseda, ledaže se to opírá o zvláštní právní důvod (§ 1013 odst. 1 o. z.).

Není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona (tj. občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.) i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů (§ 3028 odst. 2 o. z.).

Pro rozsudek je rozhodující stav v době jeho vyhlášení (§ 154 odst. 1 o. s. ř.); to platí i pro řízení před odvolacím soudem (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. září 2005, sp. zn. 29 Odo 1083/2004).

Pro posouzení dovolací námítky je nezbytné zvážit, zda odvolací soud mohl „bez dalšího“ rozhodnout o uplatněném nároku na ochranu proti imisi podle § 1013 odst. 1 o. z., o kterém soud prvního stupně rozhodoval před 1. 1. 2014 podle § 127 odst. 1 obč. zák.; to je možné za předpokladu, že jde o normy obsahově totožné. Přes jejich obsahově odlišné slovní vyjádření lze po provedeném výkladu dospět k závěru, že v zásadě o obsahově totožné normy jde.

Současná úprava ochrany proti imisím se inspirovala § 364 obecného občanského zákoníku (OZO) ve znění III. dílčí novely. Jeho obsah ve zmodernizované podobě přejal § 109 obč. zák. č. 141/1950 Sb., a poté – po novele provedené zákonem č. 131/1982 Sb. – šlo o § 130a odst. 1 obč. zák.; po další novele č. 509/1991 Sb. pak byl obsah ustanovení § 130a s mírnou úpravou „přesunut“ do § 127 odst. 1 obč. zák.

Ze srovnání textu § 127 odst. 1 obč. zák. a § 1013 odst. 1 o. z. vyplývá, že obě tato ustanovení ukládají vlastníku povinnost zdržet se imisí (byť § 127 odst. 1 obč. zák. tento termín neužívá, nade vši pochybnost o ně jde). Toto ustanovení dále obsahuje tzv. generální klauzuli, podle které se vlastníkovu zakazuje, aby „nad míru přiměřenou poměrům obtěžoval jiného nebo vážně ohrožoval výkon jeho práv“ (nyní viz § 1012 o. z., větu druhou). Obecně se uznávalo, že „u skut-

kové podstaty rušení tzv. imisemi je poskytnutí ochrany vázáno na určitou intenzitu rušení (tj. na překročení míry přiměřené poměrům“ – Ze zprávy o zhodnocení rozhodování soudů ve věcech sousedských práv, projednané a schválené občanskoprávním kolegiem Nejvyššího soudu České socialistické republiky z 23. 6. 1987, Cpj 203/86, publikované pod č. 3/1988 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Ochrana podle uvedeného ustanovení nebyla poskytována proti nepodstatným zásahům, které jsou sousedé povinni navzájem trpět, protože jsou spojeny s obvyklým užíváním nemovitosti (K výkladu některých ustanovení noviel Zákona o rodine, Občianskeho zákonníka, Občianskeho súdneho poriadku a Notárskeho poriadku z roku 1982, Nejvyšší soud Slovenské socialistické republiky Cpj 13/85, č. 50/1985 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Dosavadní přístup judikatury k imisím podle § 127 odst. 1 obč. zák. shrnul Nejvyšší soud např. v rozsudku ze dne 10. 7. 2012, sp. zn. 22 Cdo 296/2011, a v rozsudku ze dne 26. 11. 2014, sp. zn. 22 Cdo 1312/2013, uveřejněných na internetových stránkách Nejvyššího soudu – www.nsoud.cz. Nejvyšší soud vyložil, že obtěžování ve smyslu § 127 odst. 1 obč. zák. představuje takový výkon vlastnického práva k věci, jehož důsledky přesahují věc samu, a působí buď na jiné osoby, anebo na věci ve vlastnictví jiného, a to prokazatelně negativně. Obtěžování je třeba chápat objektivně, tj. z hlediska obvyklých společenských názorů, přičemž každý je povinen snášet imise z obvyklého, normálního užívání věci. Ve vztazích mezi vlastníky sousedních pozemků dochází nikoliv výjimečně k tomu, že užívání pozemku některého z vlastníků se projevuje v poměrech druhého vlastníka způsobem považovaným za obtěžující. Ne každé takové „obtěžování“ však zakládá oprávnění bránit se proti němu žalobou opírající se o ustanovení § 127 odst. 1 obč. zák. Tato možnost je dána dotčené osobě toliko tehdy, pokud se jedná o obtěžování nad míru přiměřenou poměrům. Zda o takový případ jde či nikoliv, je nutné posoudit vždy podle okolností konkrétního případu s přihlédnutím ke všem skutečnostem, které v této souvislosti vyjdou v řízení najevo. Závěr o tom, zda se jedná či nikoliv o obtěžování nad míru přiměřenou poměrům, tak odráží individuální poměry každého případu zejména tam, kde absentují objektivní kritéria napomáhající učinit závěr o míře obtěžování (např. při obtěžování hlukem existují objektivní hlukové limity dané normativní právní úpravou). V takových případech je na soudu, aby v každém jednotlivém případě zvážil, kdy účinky působení věci je druhá osoba povinna snášet, byť se může jednat o důsledky obtěžující či negativní, a kdy jí již vzniká právo na obranu v režimu § 127 odst. 1 obč. zák., neboť se jedná o obtěžování nad míru přiměřenou poměrům.

Z uvedeného je zřejmé, že ani podle § 127 odst. 1 obč. zák. nebyly relevantní imise (odpad, voda, kouř, prach, plyn, pach, světlo, stín, hluk, otřesy a jiné podobné účinky vnikající na sousední pozemek), které nevnikaly na pozemek jiného vlastníka (souseda) v míře nepřiměřené místním poměrům a podstatně

neomezovaly obvyklé užívání pozemku. To se podává i z toho, že imise musely na věci ve vlastnictví jiného nebo na jeho osobu působit objektivně negativně; jinak nešlo o relevantní imise.

Obsah § 127 odst. 1 obč. zák., pokud se týká imisí s výjimkami uvedenými níže v závorce, je – přes jiné slovní vyjádření – totožný s § 1013 odst. 1 o. z. (ohrožení sousedovy stavby nebo pozemku úpravami pozemku nebo úpravami stavby na něm zřízené a odstraňování převisů a podrostů upravuje nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb. v jiných ustanoveních a zčásti jiným způsobem). Okruh právních skutečností, zahrnutelných pod hypotézu § 127 odst. 1 obč. zák. (pokud jde o uvedené imise) a § 1013 odst. 1 o. z., je totožný; to platí i pro dispozici této normy.

Z toho vyplývá závěr, že judikatura k § 130a odst. 1, resp. § 127 odst. 1 obč. zák. ohledně imisí (obtěžování sousedů hlukem, prachem, popílkem, kouřem, plyny, parami, pachy, pevnými a tekutými odpady, světlem, stíněním a vibracemi, jakož i vníkaním chovaných zvířata vnikat na sousedící pozemek) je v zásadě použitelná i pro posuzování imisí podle § 1013 odst. 1 o. z. Dále z toho vyplývá, že když soud prvního stupně žalobu posoudil před 1. 1. 2014 podle § 127 odst. 1 obč. zák., pak v případě, že odvolací soud rozhodoval o odvolání po tomto dni, aplikoval správně § 1013 odst. 1 o. z.; o tom účastníci předem vyrozuměli. Na jejich hmotněprávním a ani procesním postavení se po 1. 1. 2014 v této věci nic zásadně nezměnilo.

Dovolatelka dále nastoluje otázku, zda se při posuzování místních poměrů podle § 1013 odst. 1 o. z. uplatní míra obvyklá danému místu či věci nebo míra, jež je žádoucí.

V rozsudku ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1421/2003, publikovaném pod č. 14/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 14/2006“), Nejvyšší soud uvedl, že je třeba zvážit, jaká je v dané lokalitě s přihlédnutím k jiným obdobným lokalitám (tj. například k tomu, zda jde o město, vesnici nebo o pozemky sloužící jen k zemědělskému využití) přiměřená míra konkrétních imisí. Posouzení, zda jde v konkrétní věci o obtěžování, proti kterému je třeba poskytnout ochranu (§ 1013 odst. 1 o. z., § 127 odst. 1 obč. zák.) je na úvaze soudu rozhodujícího v nalézacím řízení, kterou by dovolací soud mohl zpochybnit, jen pokud by byla zjevně nepřiměřená (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 22 Cdo 1514/2007).

V rozsudku ze dne 26. 4. 2006, sp. zn. 22 Cdo 223/2005, Nejvyšší soud uvedl: „Občanský zákoník zakazuje obtěžování jdoucí nad míru přiměřenou poměrům. Jde tu jak o poměry místní, tak o poměry druhové (např. při obtěžování provozem restaurace se přihlíží jak k poměrům v místě, tak i k poměrům obecně daným při provozu určitého druhu restaurací). Stanovení toho, zda jde o obtěžování nad míru přiměřenou poměrům, je věcí soudcovského uvážení... Soud rozhodující o návrhu na ochranu podle uvedeného ustanovení se nemůže omezit jen

na konstatování, že namítaný zásah je v souladu se stavem v místě obvyklým, ale musí vždy zohlednit míru přiměřenou poměrům (které by měly být)“. Jde tak o reakci na případ, kdy v určitém konkrétním místě souběhem okolností vzniknou místní poměry, které se významně liší od poměrů v jiných podobných místech a z hlediska zásadních zásad, na kterých spočívá soukromé právo (dobré mravy, ochrana života a zdraví, svobody, cti, důstojnosti a soukromí, zákaz zneužití práva – viz § 2 a násl. o. z.), se jeví jako nežádoucí. Tak pokud v obytném domě bydlí více hlučných osob, a je tam proto hluk vyšší než je v takových domech obvyklé, nelze vyjít z toho, že se určitá míra obtěžování hlukem stala v místě obvyklou. Je též třeba přihlídnout ke společenskému významu výkonu práva, který způsobuje imise (viz R 14/2006).

Nový občanský zákoník, stejně jako jeho předchůdce (byť ten nikoliv výslovně, ale implicitně – viz např. citovaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2006, sp. zn. 22 Cdo 223/2005), zakazuje obtěžování jdoucí nad míru přiměřenou poměrům. Jde tu jak o poměry místní, tak o poměry druhové. Nyní občanský zákoník výslovně zakazuje obtěžování (konání toho, co působí, že imise „vnikají na pozemek jiného vlastníka“), a to „v míře nepřiměřené místním poměrům“ (zde jde o poměry existující v místě) a které „podstatně omezuje obvyklé užívání pozemku“ (tedy užívání obvyklé v jiných podobných místech, zde jde o poměry „druhové“). Zákon tu používá neurčité pojmy a posouzení dané věci je vždy do značné míry na úvaze soudu. Je třeba vymezit, jaký okruh pozemků zahrnout pod pojem „obvyklé užívání“ (včetně budov, a to i těch, které se nestaly součástí pozemku). Tak nelze zcela srovnávat poměry v obytné části průmyslového města, jehož továrny přímo či nepřímo zajišťují zaměstnání pro významnou část obyvatel, s poměry v obci, zaměřené na turistiku a rekreaci, i když v obou těchto případech jde o užívání obytných domů.

V dané věci soud prvního stupně po provedeném dokazování konstatoval, že pozemek žalobkyně je zastíněn více, než jiné pozemky v místě. Soud též vzal do úvahy, že jde o rekreační oblast; to, jaká je obvyklá, přijatelná míra zastínění sousedních pozemků v rekreačních oblastech, kterou je třeba strpět, považuje dovolací soud za věc konkrétní úvahy, vycházející z účelu pozemků určených k rekreaci. Vzhledem k míře zastínění pozemku žalobkyně není úvaha o tom, že jde o relevantní imisi, nepřiměřená a dovolací soud ji nemůže zpochybnit.

Konečně žalovaná klade otázku, co se rozumí „obvyklým užíváním pozemku“; zda se tím rozumí způsob jeho užívání podle označení v rámci evidence v katastru nemovitostí, způsob jeho užívání v obdobných místech nebo faktický způsob, jakým pozemek užívají jeho vlastníci. Dovolací soud konstatuje, že jde o faktické užívání, které není v rozporu s právními předpisy; i zde však má soud prostor pro uvážení. Tak žalobkyně pozemek nevyužívá (resp. snad dříve neužívala), ale jen proto, že jeho nadměrné zastínění ji obtěžuje; to však nemůže vyloučit její aktivní legitimaci.

K tomu dovolací soud podotýká, že nový občanský zákoník v § 1017 odst. 1 posiluje ochranu proti zastíněním pozemků stromy. Nelze tak přisvědčit dovolací námitce, že „proslunění pozemku není samozřejmým požadavkem“, jestliže mu brání vzrostlé stromy vysazené blízko společné hranice. Ostatně stínění jako imisi § 1013 odst. 1 o. z. výslovně zmiňuje.

Dovolatelka dále upozorňuje na to, že když žalobkyně pozemek kupovala, mohla předpokládat, že stromy, které tam již v té době byly, jednou její pozemek zastíní. I kdyby tomu tak bylo (žalobkyně mohla např. předpokládat, že žalovaná strana nenechá stromy přerůst), netvoří tato skutečnost zákonný důvod pro zamítnutí žaloby.

Z uvedeného je zřejmé, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné. Dovolací důvod upravený v § 241a odst. 1 písm. o. s. ř. tedy v posuzované věci není dán. Vady řízení uvedené v § 242 odst. 3 o. s. ř., jakož i jiné vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, k nimž dovolací soud přihlíží i bez návrhu, nebyly tvrzeny ani dovolacím soudem zjištěny. Proto nezbylo, než dovolání zamítnout (§ 243d písm. a/ o. s. ř.).

Vlastník dálnice, silnice, místní komunikace nebo chodníku odpovídá podle § 1013 odst. 1 o. z. za imise, které vznikly v důsledku stavebního stavu nebo dopravně technického stavu těchto komunikací; neodpovídá však bez dalšího za imise vzniklé v důsledku provozu na těchto komunikacích.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 6. 2015,
sp. zn. 22 Cdo 3277/2014,
ECLI:CZ:NS:2015:22.CDO.3277.2014.1)

O k r e s n í s o u d v Pelhřimově rozsudkem ze dne 10. 7. 2013, ve znění usnesení ze dne 2. 8. 2013, zamítl žalobu, kterou se žalobce domáhal, aby mu žalovaný zaplatil 1 000 000 Kč se zákonnými úroky od 8. 2. 2008 do zaplacení, aby se žalovaný zdržel stékání vody ze silnice III. třídy č. 11244, nacházející se na pozemku parc. č. 529 v k. ú. R., na pozemky ve vlastnictví žalobce parc. č. 127/5, parc. č. 131, parc. č. 133/1, parc. č. 132/1 a parc. č. 133/2 v k. ú. R. a zdržel se nad míru přiměřenou poměrům obtěžování žalobce jako vlastníka pozemků parc. č. 127/5 a parc. č. 131 v k. ú. R. hlukem a prachem (výrok I.). Žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení a uložil účastníkům zaplatit náhradu nákladů státu (výroky II. a III.). O jejich výši rozhodl následným usnesením.

Žalobce se bránil proti imisím – stékání vody a obtěžování prachem a hlukem, vyvolaným provozem na pozemní komunikaci ve vlastnictví žalovaného. Soud prvního stupně zjistil, že silnice č. 11244 na pozemku žalovaného není odvodněna. V důsledku stavebních úprav provedených žalobcem na oplocení jeho pozemků však voda stéká pouze na pozemek parc. č. 131 v místě, kde jsou instalována vrátka, a je tak přerušena souvislá kamenná podezdívka. Už proto není žaloba na uložení povinnosti žalovanému, aby se zdržel stékání vody na ostatní pozemky, důvodná. Ke stékání vody na další část pozemku nedochází v důsledku činnosti žalovaného jako vlastníka silnice, ale v důsledku deště a tání sněhu; množství vody tak není žalovaný schopen ovlivnit. Měl by sice odvodnění silnice zajistit, ale uložení takové povinnosti není v kompetenci soudu. Navíc pokud současné poměry na místě vytvořil sám žalobce, musel být si vědom toho, kudy bude voda na pozemek parc. č. 131 odtékat, a měl tomu charakter pozemku přizpůsobit. Proto se nejedná o obtěžování nad míru přiměřenou poměrům ve smyslu § 127 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., obč. zák.

Hluk z komunikace překračuje podle zjištění soudu hygienické limity a v důsledku zvýšeného průjezdu těžkotónážních vozidel z kamenolomu provozovaného vedlejším účastníkem je v místě zvýšená prašnost. Žalovaný jako provozovatel silnice je povinen zajistit, aby tomu tak nebylo. Na druhé straně je

však povinen strpět užívání silnice, nemá možnost je regulovat a ovlivnit jeho negativní důsledky na okolí. Takové opatření může podle zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, činit jen příslušný silniční správní úřad. Stav komunikace i provoz na ní je důsledkem dlouholetého vývoje. Provoz vyvolaný legitimní činností kamenolomu zde byl již v době, kdy žalobce nemovitosti kupoval a muselo mu být zřejmé, do jakých poměrů vstupuje. Jestliže žalovaný nemůže provoz na komunikaci regulovat a mimoto vedlejší účastník činí průběžně opatření k omezení prašnosti, nejde o obtěžování nad míru přiměřenou poměrům. Soud prvního stupně odkázal na nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 451/11, který řešil hluk na pražské magistrále. Žalobu o náhradu škody soud prvního stupně zamítl zčásti proto, že ke škodě nedošlo, zčásti pro promlčení nároku.

O nákladech řízení rozhodl soud podle § 150 o. s. ř.; důvody zvláštního zřetele hodné shledal v tom, že žalobce jako fyzická osoba je ekonomicky mnohem slabší než žalovaný. Žalobce je provozem na silnici nepochybně obtěžován, přičemž ohledně stékání vody byl v době zahájení řízení jiný stav, než ze kterého soud vycházel. Žalobce úpravami, které sám provedl, stékání vody minimalizoval. K zamítnutí žaloby na náhradu škody došlo jednak vzhledem k námitce promlčení a u rybníka byl zčásti sediment ze silnice zjištěn, nepřekročil však obvyklou míru, což bylo zjištěno až znaleckým zkoumáním.

K r a j s k ý s o u d v Českých Budějovicích k odvolání účastníků i vedlejší účastnice rozsudkem ze dne 24. 1. 2014 změnil rozsudek soudu prvního stupně v odstavci I. ve výroku, jímž byla zamítnuta žaloba domáhající se uložení povinnosti zdržet se stékání vody na pozemek parc. č. 131, a žalobě v této části vyhověl; rozhodnutí potvrdil v části týkající se stékání vody na další parcely a obtěžování žalobce hlukem a prachem. Žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů a rozhodl o náhradě nákladů státu.

Odvolací soud rozhodoval po 1. 1. 2014, kdy nabyl účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník („o. z.“). Poukázal na § 3028 odst. 2 o. z.; protože je třeba podle § 154 odst. 1 a § 211 o. s. ř. vycházet ze stavu ke dni jeho rozhodování, je nutno právní poměry účastníků posuzovat podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., který se – jak uvedl – od poslední úpravy občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. v zásadě neliší. I podle současné právní úpravy je třeba přiměřenost zásahů do užívání sousedního pozemku posuzovat podle místních poměrů. Tak soud prvního stupně postupoval. Přihlédl především k tomu, v jaké lokalitě se nemovitosti žalobce nacházejí – tj. v ochranném pásmu kamenolomu, kde lze předpokládat vyšší míru rušivých zásahů, a žalobce do těchto poměrů dobrovolně vstoupil. Ve shodě s nálezem Ústavního soudu ve věci „pražské magistrály“ je závěr soudu prvního stupně, že povinnost zdržet se obtěžování žalobce hlukem nelze žalovanému uložit již proto, že žalovaný jako vlastník komunikace je povinen umožnit její užívání, aniž by mohl provoz na ní nějak

regulovat. Nemůže zabránit tomu, aby po silnici projížděla vozidla naložená produkty z kamenolomu způsobujícími vyšší prašnost – může jen komunikaci pravidelně udržovat, což činí. Odvolací soud proto považoval za správný závěr, že k obtěžování žalobce hlukem a prachem nedochází nad míru přiměřenou poměrům (resp. v míře nepřiměřené místním poměrům) ve smyslu § 1013 odst. 1 o. z. Proto potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku, jímž byla žaloba ohledně obtěžování hlukem a prachem zamítnuta.

Ohledně další části žaloby, týkající se obtěžování vodou, odvolací soud vyšel z toho, že voda již na pozemky žalobce parcelní čísla 127/1, 133/1, 132/1 a 132/2 z pozemku žalovaného nestéká, neboť žalobce vybudoval kamennou podezdívku. Voda tak proniká jen na pozemek parc. č. 131, kde je podezdávka přerušena. I když stékání vody není důsledkem aktivní činnosti žalovaného a sám nemůže její množství ovlivnit, je jeho povinností odvodnění silnice zajistit (ČSN 736101 a § 12 odst. 3 zák. č. 13/1997 Sb.). Jestliže k zatékání dochází, jde – s ohledem na povinnost žalovaného silnici odvodnit – o stav nepřiměřený místním poměrům. Žalobci nemůže jít k tíži, že současnou situaci způsobil úpravami v oplocení svých pozemků, neboť jejich smyslem bylo omezit rušivé zásahy na nejnižší míru. Žalobce tak má právo na ochranu vlastnického práva k pozemku parc. č. 131. Toto právo bylo možné uplatnit negatorní žalobou podle § 127 odst. 1 obč. zák. – nyní § 1013 odst. 1 o. z. Bude pak na žalovaném, jaký způsob ke splnění uložené povinnosti zvolí. Proto odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně ohledně obtěžování vodou z pozemku žalované parc. č. 131 tak, že žalobě vyhověl; ohledně zbývajících pozemků rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Dodal ještě, že věc nemohl posuzovat podle § 1019 odst. 1, věta druhá, o. z., neboť nejde o stékání vody přirozeným způsobem, nýbrž v důsledku toho, že pozemek, na němž se komunikace nachází, je upraven tak, že má zpevněný povrch a nedochází k přirozenému vsakování vody dešťové či vody pocházející z oblevy.

K nákladům řízení odvolací soud uvedl, že vzhledem k výsledkům řízení plná náhrada nákladů žalovaného nepřipadá v úvahu. Za dané pak považoval důvody zvláštního zřetele pro nepřiznání nákladů žalovanému, jak je uvedl soud prvního stupně. Připomněl, že žalobce kromě úprav, které provedl na svůj náklad a kterými zamezil stékání vody na své pozemky, vynaložil další nemalé náklady na zakoupení pozemku na protilehlé straně a na jeho úpravu, která podstatně omezila stékání vody. Bez významu není ani skutečnost, že provoz na silnici způsobil škodu na budovách žalobce, byť byla žaloba na náhradu pro její promlčení zamítnuta.

Proti výroku II. rozsudku odvolacího soudu, podává žalobce dovolání, které považuje za přípustné podle § 237 o. s. ř. Soudy obou stupňů se odchýlily od rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 3281/2008. Aplikovaly také nález Ústavního soudu ze dne 11. 2. 2012, sp. zn. I. ÚS 451/11, týkající se pražské

magistrály. Přitom Ústavní soud zrušil rozhodnutí obecných soudů v této věci z toho důvodu, že vlastník magistrály bude činit opatření ke snížení hluku (protihluková stěna, okenní konstrukce, pražský městský okruh), které by měly hluk omezit na rozumně dosažitelnou míru. Uvedl také, že „jde o páteřní komunikaci a nelze aplikovat § 127 odst. 1 obč. zák. způsobem, který zvolily Městský soud v Praze a Nejvyšší soud“. V dané věci jde o zcela odlišnou situaci.

Silnice na pozemku žalovaného je nadměrně užívána pouze vedlejší účastníci k těžkotonážní dopravě šterku z blízkého kamenolomu. Žalovaný neplánuje žádné opatření ke snížení imisí. Ústavní soud zaujal stanovisko, že vlastnická práva jsou sice hlukem z magistrály porušována, ale neděje se tak v míře nepřiměřené dlouhodobě se formujícím poměrům v okolí předmětné komunikace. V daném případě dochází k obtěžování hlukem a prachem pouze v krátkém úseku komunikace na pozemku žalovaného, kterou využívají těžkotonážní vozidla vedlejší účastnice.

Místním ohledáním a znaleckým posudkem Ing. L. byl prokázán nevyhovující stav silnice na pozemku žalovaného. Ta je plná výtluků, prasklin a deformací, které způsobují zvýšené vibrace a prašnost. Na magistrále je také z důvodu omezení hluku rychlost snížena na 50 km/h, zatímco na silnici žádné omezení neexistuje. Žalovaný setrvává na tom, že žádná úprava silnice není třeba, a to i přesto, že už při otevírání lomu N. bylo uvedeno, že stav vozovky je nevyhovující plánované nákladní dopravě. Ostatně sám odvolací soud uvedl, že žalobce je nadměrně obtěžován vodou stékající ze silnice na pozemku žalovaného. Ten neudrzuje silnici ve stavu podle platných norem, a přesto bylo uvedeno, že sám musí užívání komunikace strpět a provoz nemůže nijak regulovat. Žalobce navrhl, aby rozsudky soudů obou stupňů byly v napadené části zrušeny a věc vrácena soudu prvního stupně v tomto rozsahu k dalšímu řízení.

Proti rozsudku odvolacího soudu podává dovolání také žalovaný. Napadá tu část výroku I. rozsudku, kterou odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalovanému uložil, aby se zdržel stékání vody ze silnice na pozemku parc. č. 529 na pozemek žalobce parc. č. 131. Přípustnost dovolání opírá o § 237 o. s. ř. a uplatňuje dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci podle § 241a odst. 1 o. s. ř.

Žalovaný tvrdí, že závěr odvolacího soudu, že povinnost žalovaného zajistit odvodnění silnice tak, aby voda nestékala na sousední pozemek, vyplývá z veřejnoprávních předpisů, není správný. Ty odvolací soud ani blíže nespecifikoval. Z ustanovení § 12 odst. 3 zákona č. 13/1997 Sb. (na který odvolací soud odkázal) ve spojení s § 12 odst. 1. cit. zákona vyplývá, že součástí dálnice, silnice a místní komunikace jsou též kanalizace, včetně úprav k odvádění vody, lapolů a sedimentačních nádrží jen tehdy, slouží-li výlučně k odvádění povrchových vod z této komunikace. V ostatních případech je součástí pouze dešťová vpusť se šachtou a přípojkou kanalizačního řadu. Z tohoto ustanovení také

neplyne, že uvedený prvek musí být přítomen na každé komunikaci v celé její délce. I z laického pohledu je zřejmé, že v drtivé většině případů nelze zamezit jakémukoliv stékání vody z komunikace na sousední pozemky. U komunikací, které nejsou odvodněny vlastní kanalizací (takto odvodněny jsou prakticky jen městské ulice), neexistuje jiný způsob než právě svedení vody na jiný pozemek. Technická norma (ČSN) povahu zákonného předpisu nemá. Odvolací soud pak za nezměněného skutkového stavu oproti soudu prvního stupně dospěl k jinému právnímu závěru. Žalobce svedl vodu do jednoho místa, a stékání vody tak bylo koncentrováno do oblasti vrátek. Při budování oplocení svých budov a kamenné podezdívky zrušil i propustky v souvisejících částech komunikace. Žalobce tedy svojí činností situaci naopak zhoršil a je na něm, aby učinil potřebné opatření ohledně pozemku parc. č. 131.

Není správný ani závěr, že není třeba zkoumat, zda jde o obtěžování nad míru přiměřenou poměrům. Žalovaný odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 296/2011, ve kterém Nejvyšší soud uvedl, že obtěžování je třeba chápat objektivně, tj. z hlediska obvyklých společenských názorů, přičemž každý je povinen snášet imise z obvyčejného normálního užívání pozemku. Komunikace bývá opatřena zpevněným povrchem, který brání vsakování vody a ta musí být odvedena, nejčastěji na sousední pozemky. Odvolací soud nevzal v úvahu ani povahu stavby a pozemků žalobce – jde o areál původního vodního mlýna, který má být odolný proti působení vody (rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 2 Cdon 1886/97).

Žalovaný poukazuje na náleze Ústavního soudu ze dne 11. ledna 2012, sp. zn. I ÚS 451/11, který zdůraznil, že právní úpravu § 127 odst. 1 obč. zák. je nutno chápat jako kolizi dvou subjektivních práv a podmínkou konečného rozhodnutí je minimalizace zásahu do některého z nich. Podle žalovaného odvolací soud v rozporu s uvedenými rozhodnutími Nejvyššího soudu a Ústavního soudu absolutizoval ochranu vlastnického práva žalobce, aniž by se zatěžoval zkoumáním množství stékající vody ve vztahu k místním poměrům.

Dovolatel považuje za nesprávné i rozhodnutí o nákladech řízení. Odvolací soud nevzal v úvahu, že žalobce vlastní pozemky po obou stranách silnice a dlouhodobě odmítá jejich jakékoli využití pro odvodnění silnice, resp. podmiňuje souhlas zákazem jízdy nákladních automobilů. Ohledně požadované náhrady škody žalobce v pět let trvajícím sporu nebyl schopen uvést, z čeho škoda sestává, kdy vznikla a úspěch námitky promlčení je dán právě z uvedeného postupu žalobce. Žádný z důvodů uvedených odvolacím soudem není dostatečný pro rozhodnutí podle § 150 o. s. ř. Žalovaný navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu v napadené části zrušil a věc mu vrátil v tomto rozsahu k dalšímu řízení.

Vedlejší účastnice se vyjádřila k dovolání žalobce tak, že je nepřipustné. Žalobce nesprávně vykládá předmětný náleze Ústavního soudu. Navrhla, aby dovolání bylo odmítnuto.

Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., že je uplatněn dovolací důvod, uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř., a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání jsou důvodná. Napadené rozhodnutí není plně v souladu s judikaturou dovolacího soudu (s rozsudkem ze dne 28. 1. 2015, sp. zn. 22 Cdo 3559/2012 – na této objektivní neshodě nic nemění skutečnost, že odvolací soud v době, kdy o věci rozhodoval, nemohl právní názor dovolacího soudu znát, a též s rozsudkem ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1421/2003, publikovaným pod č. 14/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále též „R 14/2006“).

Dovolací soud poznamenává, že přes rozdíly ve formulacích § 1012 a 1013 odst. 1 o. z. a § 127 odst. 1 obč. zák. vychází nová úprava z obdobných principů ochrany proti imisím, a lze tak i nadále přiměřeně vycházet z dosavadní judikatury. I když soud prvního stupně žalobu posoudil před 1. 1. 2014 podle § 127 odst. 1 obč. zák., odvolací soud, který rozhodoval o odvolání po tomto dni, aplikoval správně § 1013 odst. 1 o. z. (viz § 3028 odst. 2 o. z.); na hmotněprávním a ani procesním postavení účastníků se po 1. 1. 2014 v této věci nic zásadně nezměnilo. Ustanovení § 127 odst. 1 obč. zák. ohledně imisí (obtěžování sousedů hlukem, prachem, popílkem, kouřem, plyny, parami, pachy, pevnými a tekutými odpady, světlem, stíněním a vibracemi, jakož i vnikáním chovaných zvířata vnikat na sousedící pozemek) se totiž – přes odlišné slovní vyjádření – obsahově neliší od § 1013 odst. 1 o. z. (podrobně viz též věc Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 3940/2014).

„Vlastníku se zakazuje nad míru přiměřenou poměrům závažně rušit práva jiných osob, jakož i vykonávat takové činy, jejichž hlavním účelem je jiné osoby obtěžovat nebo poškodit“ (§ 1012 o. z., věta druhá).

„Vlastník se zdrží všeho, co působí, že odpad, voda, kouř, prach, plyn, pach, světlo, stín, hluk, ořesy a jiné podobné účinky (imise) vnikají na pozemek jiného vlastníka (souseda) v míře nepřiměřené místním poměrům a podstatně omezují obvyklé užívání pozemku; to platí i o vnikání zvířat. Zakazuje se přímo přivádět imise na pozemek jiného vlastníka bez ohledu na míru takových vlivů a na stupeň obtěžování souseda, ledaže se to opírá o zvláštní právní důvod“ (§ 1013 odst. 1 o. z. – pro úplnost Nejvyšší soud dodává, že na imise vyvolané provozem na pozemních komunikacích nelze vztáhnout § 1013 odst. 2 o. z. – nejde totiž o „provoz závodu nebo jiného podobného zařízení“).

V rozsudku ze dne 26. 4. 2006, sp. zn. 22 Cdo 223/2005, Nejvyšší soud uvedl: „Soud rozhodující o návrhu na ochranu podle uvedeného ustanovení (§ 127

odst. 1 obč. zák.) se nemůže omezit jen na konstatování, že namítaný zásah je v souladu stavem v místě obvyklým, ale musí vždy zohlednit míru přiměřenou poměrům (které by měly být).“ Jde tak o reakci na případ, kdy v určitém konkrétním místě souběhem okolností vzniknou místní poměry, které se významně liší od poměrů v jiných podobných místech a z hlediska zásadních zásad, na kterých spočívá soukromé právo (dobré mravy, ochrana života a zdraví, svobody, cti, důstojnosti a soukromí, zákaz zneužití práva – viz § 2 a násl. o. z.), se jeví jako nežádoucí. Tak pokud v obytném domě bydlí více hlučných osob, a je tam proto hluk vyšší než je v takových domech obvyklé, nelze vyjít z toho, že se určitá míra obtěžování hlukem stala v místě obvyklou. Pokud by soud vyšel z doslovného výkladu § 1013 odst. 1 o. z. a za místní poměry považoval ty, které skutečně v místě panují, bez ohledu na stav obvyklý v jiných podobných místech, pak by byla ochrana před imisemi vyloučena (stav, proti kterému by se žalobce bránil, by byl v souladu s „mírou přiměřenou místním poměrům“).

Je též třeba přihlídnout ke společenskému významu výkonu práva, který způsobuje imise (viz též rozsudek ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1421/2003 – R 14/2006). Uvedené se uplatní i při výkladu a aplikaci § 1013 odst. 1 o. z.

Problematickou obtěžování nad míru přiměřenou poměrům se dovolací soud zabýval např. v rozsudku publikovaném jako R 14/2006; v této věci šlo o obtěžování včelami. Nejvyšší soud uvedl: „Žalobní návrh je třeba formulovat tak, že žalovaný je povinen zdržet se obtěžování žalobce včelami z chovu na (v žalobě uvedeném) pozemku žalovaného, pronikajícími na (v žalobě uvedené) nemovitost žalobce (v žalobním petitu nelze žádat, aby žalovanému byla uložena povinnost zdržet se obtěžování žalobce včelami z jeho chovu „nad míru přiměřenou poměrům“). Jestliže soud zjistí, že dochází k obtěžování žalobce nad míru přiměřenou poměrům (příp. že jde o vážné ohrožení výkonu jeho práva), žalobě vyhovějí a v odůvodnění rozsudku vymezí míru obtěžování, která je ještě v dané věci přiměřená poměrům a míru obtěžování v dané věci. V řízení o výkon rozhodnutí pak bude soud zkoumat, zda obtěžování žalobce se snížilo na míru přiměřenou poměrům, uvedenou v odůvodnění vykonávaného rozsudku. Zjistí-li soud, že obtěžování žalobce míru přiměřenou poměrům nepřesáhlo a nejde o vážné ohrožení výkonu jeho práva, žalobu zamítne.“ Závěry zde uvedené lze přiměřeně a s modifikacemi vyvolanými zvláštní povahou imisí z pozemních komunikací použít i v této věci.

Obdobnou otázkou obtěžování hlukem z komunikace se zabýval Ústavní soud v nálezu ze dne 11. 1. 2012, sp. zn. I. ÚS 451/11; na tento nálezn pak Nejvyšší soud navázal v rozsudku ze dne 28. 1. 2015, sp. zn. 22 Cdo 3559/2012, publikovaném na www.nsoud.cz.

V citovaném nálezu Ústavní soud dovodil (dále jsou reprodukovány ty pasáže, které Nejvyšší soud akceptuje a nadále z nich vychází), že obec jakožto vlastník místní komunikace je povinna strpět obecné užívání této komunikace

bez možnosti regulovat provoz na ní. Takové oprávnění náleží (s výjimkami stanovenými v § 24 odst. 8 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, týkajícími se případů, kdy hrozí nebezpečí z prodlení) – a to i v případě uzavření či částečného uzavření místní komunikace ve smyslu § 24 odst. 2 tohoto zákona – příslušnému silničnímu správnímu úřadu; s vlastníkem pozemní komunikace je žádost o uzavírku pouze projednána. Analogicky lze poukázat na vyloučení odpovědnosti obce za škody vyplývající z provozu na pozemních komunikacích, jež je přímo zakotveno v § 27 odst. 4 zákona č. 13/1997 Sb., podle něhož platí, že vlastník dálnice, silnice, místní komunikace nebo chodníku odpovídá podle obecných právních předpisů vlastníkům sousedních nemovitostí za škody, které jim vznikly v důsledku stavebního stavu nebo dopravně technického stavu těchto komunikací; neodpovídá však za škody vzniklé vlastníkům sousedních nemovitostí v důsledku provozu na těchto pozemních komunikacích. I tato koncepce vyloučení odpovědnosti za škodu způsobenou provozem na pozemních komunikacích zjevně vychází ze skutečnosti, že – na rozdíl od technického nebo stavebního stavu komunikací – je provoz na ní vlastníkem komunikace neovlivnitelný. Ústavní soud nicméně nezpochybněl, že vlastnická práva vedlejších účastníků byla a jsou za daného stavu věci imisemi hluku porušována; to se však podle něj neděje v míře nepřiměřené místním poměrům.

Ústavní soud též nesdílel názor, že posouzení způsobu splnění obecné povinnosti zdržet se obtěžování hlukem je výlučně otázkou případného výkonu rozhodnutí (exekuce). Podle Ústavního soudu je třeba zvážit i reálnost takového požadavku, a to s přihlédnutím k faktickým možnostem povinného subjektu (markantně vystupujícím do popředí u vlastníka veřejné komunikace), včetně jeho možností funkčních i finančních.

Ústavní soud v citovaném nálezu neuvedl, jak mají osoby, rušené nadměrným hlukem z pozemní komunikace, postupovat, chtějí-li se proti obtěžování bránit; z jeho nálezu však nelze ani dovodit, že by „bez dalšího“ bylo vyloučeno uložit obci povinnost zdržet se rušení hlukem pocházejícím z provozu na pozemních komunikacích; to platí i pro jiné územní samosprávné celky.

Dovolací soud považuje pro posuzování imisí z provozu na pozemních komunikacích za významný závěr, podle kterého je třeba přihlížet ke specifickým rysům provozu na pozemní komunikaci, zejména k § 27 odst. 4 zákona o pozemních komunikacích, jakož i k tomu, že územní samosprávný celek (obec) nemůže provoz na komunikaci regulovat. Mohou-li regulovat provoz na komunikacích územní samosprávné celky jen v rámci tzv. přenesené působnosti, pak je taková regulace, pokud by mohla omezit imise způsobené ze silničního provozu, především věcí státu. Dále vychází z toho, že protiprávní stav (obtěžování relevantními imisemi) nemůže být zhojen jen tím, že trvá dost dlouho.

Vlastník komunikace nemá v zásadě možnost ovlivnit provoz na ní; to ovšem neznamená, že neodpovídá za stav komunikace (§ 27 odst. 4 zákona o pozem-

ních komunikacích). Vlastník dálnice, silnice, místní komunikace nebo chodníku proto odpovídá podle § 1013 odst. 1 o. z. za rušení (imise), které vznikly v důsledku stavebního stavu nebo dopravně technického stavu těchto komunikací; neodpovídá však bez dalšího za imise vzniklé jen v důsledku provozu na těchto pozemních komunikacích.

Je tedy třeba vymezit podmínky a způsob ochrany vlastníků sousedních nemovitostí před imisemi (zejména hlukem), pocházejícími z provozu na pozemních komunikacích, ve vztahu k jejich vlastníkově. Vzhledem k žalobnímu návrhu i žalobním tvrzením jde v této věci jen o otázku rušení vlastníka pozemků sousedících s pozemními komunikacemi imisemi; nejde tu tedy o ochranu jiných základních práv a hodnot (např. zdraví, soukromí), chráněných právním řádem.

Domáhá-li se žalobce ochrany proti rušení (imisím) pocházejícím z pozemní komunikace, soud nejprve zjistí, zda jde o rušení přesahující míru přiměřenou poměrům a zda omezuje obvyklé užívání nemovitosti (tj. podobných nemovitostí u podobných komunikací); přitom přihlédne k tomu, zda imise (zde hluk a prašnost) obtěžující žalobce přesahují limity stanovené v hygienických, příp. jiných veřejnoprávních předpisech (tyto limity jsou však jen pomocným, byť významným ukazatelem – srov. § 1 o. z. ohledně vztahu veřejného a soukromého práva). Dále zjistí, zda imise obtěžující žalobce mají alespoň zčásti původ ve stavebním stavu komunikace (resp. v jiných okolnostech přičitatelných žalovanému, např. ve frekvenci a kvalitě úklidu komunikace) a zda jsou ovlivnitelné jejími úpravami (přitom přihlédne k poměru mezi náklady na protihluková či jiná opatření a jejich přínosem ke snížení hlukové zátěže žalobce). V kladném případě uloží žalovanému, aby se zdržel rušení žalobce konkrétními imisemi (zde hlukem, resp. pronikáním prachu z komunikace specifikované ve výroku rozsudku); v odůvodnění rozsudku též uvede, jaké závady je třeba za účelem zamezení imisí či snížení jejich míry odstranit, resp. jaká opatření učinit. V řízení o výkon rozhodnutí bude soud zkoumat, zda žalovaný provedl opatření, která měla vést ke snížení míry imisí; je třeba vzít v úvahu i to, že po odstranění závad nemusí v důsledku provozu na komunikaci, který žalovaný nemůže ovlivnit, dojít ke snížení imisí na míru přiměřenou poměrům.

V poměrech projednávané věci tedy skutečnost, že žalovaný (kraj) jako vlastník silnice je povinen „strpět její obecné užívání bez možnosti regulovat provoz na ní“ bez dalšího neznamená, že nemůže ovlivnit imise z takového provozu pomocí jiných nástrojů. Tvrzení žalobce (podpořená mimo jiné též fotodokumentací založenou ve spisu a znaleckým posudkem) a další zjištění o špatném stavu silnice a jeho vlivu na prašnost a hlučnost provozu však soudy opomenuly; právní posouzení, které nevzalo do úvahy tyto relevantní skutečnosti, je tak předčasné a tudíž i nesprávné.

Soudy nepostupovaly zcela správně ani při posouzení otázky, zda obtěžování žalobce hlukem a prachem z provozu na komunikaci přesahuje míru přiměřenou

poměrům. Měly zvážit, zda žalobce je obtěžován imisemi v míře nepřiměřené místním poměrům (i v podobných lokalitách) a zda imise podstatně omezují obvyklé užívání pozemku (včetně budovy, která je jeho součástí). Soud prvního stupně uvedl, že hluk překračuje hygienické limity a že na místě je zvýšená prašnost. Nicméně konstatoval, že obtěžování nepřekračuje míru přiměřenou poměrům; odkázal přitom na to, že v době, kdy žalobce nemovitost koupil, zde byly poměry, které se odvíjejí od „zcela legitimního provozu blízkého kamenolomu, tyto poměry byly žalobci známy ...“ (str. 16 rozsudku); tento závěr převzal i odvolací soud. Uvedený názor však dovolací soud považuje za předčasný.

Při zkoumání, zda jde o případ, kdy imise vnikají na pozemek jiného vlastníka (souseda) v míře nepřiměřené místním poměrům a podstatně omezují obvyklé užívání pozemku (obtěžují jej nad míru přiměřenou poměrům), je třeba zvážit, jaká je v dané lokalitě s přihlédnutím k jiným obdobným lokalitám (tj. například k tomu, zda jde o město, vesnici nebo o pozemky sloužící jen k zemědělskému využití) přiměřená míra konkrétních imisí, tj. obtěžování hlukem a prachem, a jaká je míra imisí v dané věci. V dané věci však soudy neučinily konkrétní zjištění, jaká míra přiměřená poměrům by mohla být ještě tolerována; není zřejmé, o co se (do určité míry implicitní) závěr, že jde o míru přiměřenou poměrům v okolí (jakéhokoliv) kamenolomu, opírá. Soud rozhodující o návrhu na ochranu podle § 1013 odst. 1 o. z. se nemůže omezit jen na konstatování, že namítaný zásah je v souladu se stavem v místě obvyklým, ale musí vždy zohlednit míru přiměřenou poměrům (které by měly být; podle nového občanského zákoníku musí zjistit, jaké je „obvyklé užívání pozemku“, tj. obvyklé užívání v obdobných lokalitách, což není v zásadě nic jiného než zjištění míry imisí, jaká je v obdobných lokalitách přípustná). Do úvahy je třeba vzít i to, zda obtěžování překračuje meze stanovené správním (hygienickým apod.) předpisem (srov. přiměřeně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2008, sp. zn. 22 Cdo 3532/2006). Ani z těchto hledisek se soudy věcí komplexně nezabývaly, jen obecně konstatovaly, že jde o rušení v míře přiměřené poměrům.

Soudy též poukázaly na to, že v době, kdy žalobce nemovitosti kupoval, tu již byl určitý stav imisí, který mu musel být znám. To však podle dovolacího soudu neznamená, že je žalobce „bez dalšího“ povinen jej snášet. V zásadě platí, že buď byl tento stav v souladu s § 1013 odst. 1 o. z. (odpovídal obvyklé hlučnosti a prašnosti na podobných místech, na kterých byl stavební stav silnice vyhovující, nešlo tak o obtěžování vyvolané stavem vozovky v míře nepřiměřené místním poměrům a podstatně omezující obvyklé užívání pozemku žalobce), a pak nejde z tohoto hlediska o relevantní imisi, nebo s ním v souladu nebyl, a pak jej žalobce nemusí trpět.

Soudy též přihlédly k tomu, že žalovaný provádí pravidelnou údržbu komunikace. Jde jistě o skutečnost svědčící v jeho prospěch, nicméně bylo ještě třeba zjistit, zda by obtěžování prachem významněji nepokleslo, pokud by údržba

a úklid byly prováděny častěji, byť v rozsahu, který lze po žalovaném spravedlivě (rozumně) požadovat.

Lze tedy uzavřít, že v dalším řízení bude třeba zjistit, zda obtěžování žalobce nepřesahuje míru, v jaké obvykle imise vnikají na pozemky s budovami v obdobných lokalitách, a zda podstatně omezují obvyklé užívání nemovitostí žalobce. Jestliže se poté, co soud takto komplexně zhodnotí míru obtěžování žalobce, ukáže, že o relevantní imise jde, bude se soud zabývat otázkou, zda žalovaný má objektivně možnost obtěžování nad míru přiměřenou poměrům a omezující obvyklé užívání pozemku buď zcela zabránit, nebo alespoň snížit jeho míru (zde zejména opravou či zvýšenou údržbou komunikace). Protože odvolací soud takto nepostupoval, spočívá jeho rozhodnutí na nesprávném právním posouzení věci.

Dovolací soud poznamenává, že samotný závěr, že obec nebo kraj jsou osobami, které nemají možnost regulací provozu na pozemní komunikaci imise ovlivnit, nepostihuje všechny aspekty ochrany osob postižených hlukem z provozu na ní (touto otázkou, jejíž řešení přesahuje rámec dovolacího řízení, se zabývá i judikatura Evropského soudu pro lidská práva, srov. případy G. D. proti Maďarsku ohledně porušení práva na obydlí v důsledku nadměrného silničního provozu, publikováno v ASPI pod ID JUD194008CZ, Arrondelle proti Spojenému království /č. stížnosti 7889/77/, Powell a Rayner proti Spojenému království /rozsudek ze dne 21. 2. 1990, č. stížnosti 9310/81/, L. O. proti Španělsku /rozsudek ze dne 9. 12. 1994, č. stížnosti 16798/90, odst. 51/, Hatton a ostatní proti Spojenému království /rozsudek velkého senátu ze dne 8. 7. 2003, č. stížnosti 36022/97, odst. 118/, F. proti Rusku /rozsudek ze dne 9. 6. 2005, č. stížnosti 55723/00, odst. 68 a 69/). Jsou-li v důsledku imisí vážně ohroženy život a zdraví, příp. soukromí člověka (§ 3 odst. 1 písm. a/, § 81 odst. 2 o. z.), není podle okolností vyloučen ani postup podle § 2903 odst. 2 o. z.

Důvodné je i dovolání žalovaného.

Odvolací soud mu uložil povinnost, aby se zdržel stékání vody ze silnice III. třídy č. 11244, nacházející se na pozemku parc. č. 529 v k. ú. R., na pozemky ve vlastnictví žalobce. Odvolací soud uvedl, že na danou věc nelze vztáhnout § 1019 o. z. Tento závěr nebyl dovoláním napaden a ostatně i žalobní návrh odpovídá § 1013 odst. 1 o. z. Žalovanému je však třeba přisvědčit, že nelze zabránit jakémukoliv stékání vody z komunikace.

Vlastník se zdrží všeho, co působí, že voda vniká na pozemek jiného vlastníka (souseda) v míře nepřiměřené místním poměrům a podstatně omezující obvyklé užívání pozemku. Zakazuje se přímo přivádět imise (tedy i vodu) na pozemek jiného vlastníka bez ohledu na míru takových vlivů a na stupeň obtěžování souseda, ledaže se to opírá o zvláštní právní důvod (viz § 1013 odst. 1 o. z.).

Vlastník pozemku není povinen měnit přirozené stékání vody, případně zabraňovat prameni vody tak, aby voda nevnikala na sousední pozemek (to

vyplývá i z § 1019 odst. 1, věty druhé, o. z.). Na druhou stranu opatření vlastníka pozemku, které má za následek bezprostřední přívod vody na sousední pozemek, může vyvolat relevantní imise. To se týká zejména stavebně technických úprav povrchu pozemku, jejichž následkem je změna stávajícího přirozeného odtoku dešťové vody.

Judikatura rakouského Nejvyššího soudního dvora vychází z toho, že stavebně technické změny na výše položeném pozemku, které působí změnu odtoku dešťové vody na sousedův pozemek, se považují za přímé imise ve smyslu § 364 odst. 2, druhé věty, obecného občanského zákoníku z roku 1811, obsahově obdobného s § 1013 odst. 1 o. z. Pokud v takovém případě dojde k silným deštům a voda odtече v nemalé míře na sousední pozemek, je třeba to považovat dokonce za přímé přivádění imisí. Negatorní žaloba opírající se o přímé přivádění vody na sousední nezastavěný pozemek, způsobené umělou změnou přirozeného odtoku povrchní vody, by nemohla být úspěšná jen tehdy, pokud by se taková změna přirozených odtokových poměrů na pozemek projevila jen nepodstatně a tento následek by pro rozumnou osobu představoval jen nepatrnou újmu, nebo pokud by byl požadavek na zdržení se účinků podle okolností v jednotlivém případě posuzován jako zneužití práva, resp. jako šikanózní jednání (srov. usnesení rakouského Nejvyššího soudního dvora ze dne 26. 8. 2014, sp. zn. 10 Ob 45/14m, publikované v Právních rozhledech č. 5/2015).

Jestliže tedy v důsledku úpravy pozemku (včetně zbudování silnice) stéká voda v (nikoliv zanedbatelně) větším rozsahu, než by stékala nebýt této úpravy, půjde zpravidla o právně významnou imisi. Žalobce se tak může bránit proti stékání vody z uměle upraveného pozemku i za podmínek uvedených v § 1013 odst. 1 o. z. (jde-li o vážné ohrožení, pak i podle § 2903 o. z., o to však v této věci nešlo); bylo proto třeba zvážit, zda voda z komunikace vniká (tedy není přímo sváděna žalovaným) na pozemek žalobce v míře nepřiměřené místním poměrům a podstatně omezuje obvyklé užívání pozemku a v kladném případě zda lze po žalovaném vlastníku pozemní komunikace požadovat provedení takových stavebních úprav, které by vnikání vody omezily na obvyklou míru. Odvolací soud měl postupovat přiměřeně podle R 14/2006 (viz výše) a zvážit, zda a jaká opatření lze ke snížení či odstranění imise provést; protože tak neučinil, není jeho rozhodnutí v souladu s uvedeným judikátem.

Při posuzování toho, zda žalobci poskytnout ochranu, lze přihlídnout i k tomu, zda je povinnost odvodnit silnici uložena i veřejným právem (zejména zákonem o pozemních komunikacích); jen o porušení takové veřejnoprávní povinnosti však nelze vyhovující rozsudek opřít. V soudním řízení totiž nejde o ochranu veřejného práva (viz § 1 o. z.). Dovolací soud pak souhlasí s žalovaným v tom, že z § 12 odst. 3 ve spojení s § 12 odst. 1 zákona o pozemních komunikacích nevyplývá, že by bylo povinností vlastníka komunikace odvodnění silnice zajistit; z těchto ustanovení jen vyplývá, kdy a co je součástí komuni-

kace. Technické normy (ČSN) pak nejsou obecně závazným právním předpisem (viz např. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 12. 1995, sp. zn. 6 A 68/94). Jestliže odvolací soud opřel vyhovující rozsudek pouze o povinnost silnici odvodnit, která měla vyplývat z citovaných ustanovení zákona o pozemních komunikacích, spočívá jeho rozhodnutí na nesprávném právním posouzení věci.

Naproti tomu neobstojí odkaz žalovaného na právní názor, vyslovený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 1999, sp. zn. 2 Cdon 1886/97, kde šlo o působení vody na zdi vodního mlýna; vodní mlýn totiž předpokládá kontakt stavby s vodou, ten je ostatně předpokladem jeho funkčnosti. O to pochopitelně při stékání vody ze silnice na sousední nemovitost nemůže jít.

Z uvedeného je zřejmé, že dovolání jsou důvodná. Proto nezbylo, než rozhodnutí odvolacího soudu zrušit a věc mu vrátit k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 o. s. ř.).

K tomu, aby porušení pravidel sportovní hry vedoucí ke škodě na zdraví mohlo být považováno za porušení prevenční povinnosti ve smyslu § 415 obč. zák., musí mít určitou vyšší intenzitu, tedy musí podstatným způsobem vybočovat z běžného způsobu hry.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2015,
sp. zn. 25 Cdo 493/2015,
ECLI:CZ:NS:2015:25.CDO.493.2015.1)

Žalobce se po žalovaném domáhal náhrady škody na zdraví, která mu vznikla při soutěžním sportovním utkání v kopané dne 2. 6. 2012, když žalovaný při zákroku porušujícím fotbalová pravidla způsobil žalobci mnohočetné zlomeniny pravé dolní končetiny.

O k r e s n í s o u d v Příbrami rozsudkem ze dne 20. 1. 2014 uložil žalovanému zaplatit žalobci 78 406 Kč s příslušenstvím, zamítl žalobu co do 49 988 Kč s příslušenstvím, zastavil řízení o zaplacení 120 Kč s příslušenstvím a uložil žalovanému zaplatit soudní poplatek ze žaloby a nahradit žalobci náklady řízení. Soud dospěl po provedeném dokazování k závěru, že žalovaný odpovídá za škodu, neboť se při sportovním utkání ve fotbale dopustil pravidly zakázaného způsobu hry, v důsledku něhož vznikla žalobci škoda na zdraví. Protiprávní úkon žalobce (porušení ustanovení § 415 obč. zák.) spočíval v tom, že žalovaný během hry při tzv. skluzu zlomil žalobci nohu a za toto jednání dostal od rozhodčího žlutou kartu. Škoda pak vznikla v příčinné souvislosti s tímto jednáním žalovaného, a proto za ni odpovídá podle § 420 obč. zák. Žaloba byla částečně zamítnuta pouze ohledně částek, které nebyly žalobcem vynaloženy v příčinné souvislosti s jednáním žalovaného, tedy těch, jež byly placeny bratrovi za péči o domácí zvířectvo a otci za zateplení domu.

K odvolání žalovaného K r a j s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 29. 7. 2014 změnil rozsudek soudu prvního stupně v odvoláním napadeném vyhovujícím výroku ve věci samé tak, že žalobu na zaplacení 78 406 Kč s příslušenstvím zamítl; rozhodl též o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů. Odvolací soud vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, podle něž se účastníci jako soupeři setkali při soutěžním utkání III. třídy v kopané dne 2. 6. 2012. Na konci zápasu, kolem 90. minuty, žalovaný zastavil míč u postranní čáry, kterou v důsledku setrvačnosti přeběhl. Poté se otočil a vrátil se do hřiště s úmyslem hrát míč, ve stejné chvíli se stejným úmyslem běžel k míči žalobce, ten dostihl míč dříve a odkopl jej. Těsně poté žalovaný, který provedl manévr „skluz“, trefil svými nohama pravou nohu žalobce, na níž žalobce v té chvíli stál, a způsobil mu tříštivou dislokovanou zlomeninu pravé holenní kosti a zlo-

meninu pravé lýtkové kosti. Rozhodčí na místě udělil žalovanému žlutou kartu za nesportovní chování podle pravidla 12, C., bod I. pravidel fotbalu, které spočívalo v tom, že žalovaný svým jednáním přerušil hru nedovoleným způsobem za cenu faulu. Toto jednání žalovaného z podnětu žalobce prošetřovala policie a věc byla odložena s tím, že nebylo prokázáno úmyslné zavinění žalovaného. Žalobce byl operován, hospitalizován od 2. 6. do 11. 6. 2012, v pracovní neschopnosti byl od 2. 6. 2012 do 16. 9. 2012. Odvolací soud nesouhlasil zejména se závěrem soudu prvního stupně, že každé porušení pravidel sportovního utkání (hry) je nutně i porušením ustanovení § 415 obč. zák. K porušení takové povinnosti podle odvolacího soudu dojde v případě, že porušení pravidel sportovní hry je buď velké intenzity, nebo je jednání hráče excesem (jednáním, které nemá s hrou nic společného). Odvolací soud vycházel z pravidel kopané platných od 1. 7. 2011 a zpracovaných Pravidlovou komisí Fotbalové asociace ČR, podle nichž při použití „skluzu“, tj. způsobu pohybu hráče po hřišti používaného k odebrání míče soupeři, nejsou pravidla hry porušena, jestliže hráč provádějící skluz nejprve zasáhne míč a teprve potom případně soupeře. Zasáhne-li ale hráč nejprve soupeře a potom míč, považuje se to za zakázaný způsob hry. Odvolací soud dovodil, že v okamžiku, kdy se hráč rozhodne použít skluz, činí tak v přesvědčení, že se mu podaří zasáhnout míč dříve než soupeř. Vzhledem k tomu, že tato technika je pravidly připouštěna, není možno samotné použití skluzu bez dalšího považovat za protiprávní úkon, byť v případě, že je zasažen dříve soupeř, jde o zakázaný způsob hry. Odvolací soud uzavřel, že žalovaný nepoužil „skluzu“ s úmyslem zranit a nejednalo se ani o brutální nebo surovou hru. Došlo sice k porušení pravidel fotbalu, protože se žalovanému nepodařilo zasáhnout nejprve míč, avšak intenzita jeho jednání nedosáhla takového rozsahu, který by bylo možno hodnotit jako porušení prevenční povinnosti ve smyslu § 415 obč. zák. O takovou intenzitu jde jen tehdy, je-li porušení pravidel podstatným vybočením z běžného způsobu hry. Žalovaný se tedy podle odvolacího soudu nedopustil protiprávního úkonu, a není tak dán jeden z nezbytných předpokladů odpovědnosti za škodu vzniklou žalobci. K závažnému následku na zdraví žalobce totiž došlo nešťastnou náhodou.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 o. s. ř., s tím, že v napadeném rozhodnutí odvolacího soudu má být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak, neboť odvolací soud otázku hmotného práva – zda se žalovaný dopustil protiprávního úkonu nedodržením generální prevenční klausule podle ustanovení § 415 obč. zák. – posoudil odchylně od ustálené soudní praxe (R 16/1980). Dovolatel napadá závěr odvolacího soudu, že nebylo prokázáno, že by žalovaný při „skluzu“ použil nepřiměřenou sílu, brutalitu, nejednal úmyslně a nejednalo se ani o exces. Naopak v jednání žalovaného shledává nepřiměřenou sílu až brutalitu s ohledem na nastalý následek, žalovaný jednal z nedbalosti a nebylo úkolem žalobce pro-

kazovat, že žalovaný jednal úmyslně, o exces se jednalo, neboť žalovaný vybočil z mezí pravidel sportovní hry. Nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že není možné každé porušení pravidel hry považovat za protiprávní úkon ve smyslu odpovědnosti za škodu. Porušení právní povinnosti shledává v porušení sportovních pravidel ze strany žalovaného, kterému bylo pro jeho nesportovní chování uděleno napomenutí v podobě žluté karty. Dovolatel se dále zabývá výkladem pojmů zakázaná hra a nesportovní chování, pravidly pro napomenutí a herními tresty za nedovolené zastavení soupeře a nesportovní chování. K pochybení odvolacího soudu v právním posouzení jednání žalovaného došlo podle dovolatele v důsledku nedostatku praktické zkušenosti týkající se povahy sportu, jakým je fotbal; ta naopak nechyběla soudci okresního soudu, který jako amatérský hráč malé kopané, kde jsou skluzy pro svou nebezpečnost zakázány úplně, shledal v jednání žalovaného porušení právní povinnosti. Polemizuje s hodnocením techniky skluzu při odebrání míče, jak ji učinil odvolací soud, přičemž zdůrazňuje, že při využití této techniky je nezbytné zachování opatrnosti a každý hráč je povinen dbát jak o svou vlastní bezpečnost, tak i o bezpečnost ostatních hráčů. V jednání žalovaného shledává naplnění všech předpokladů občanskoprávní odpovědnosti a označuje rozhodnutí odvolacího soudu za nespravedlivé a nepředvídatelné. Zdůrazňuje, že v důsledku úrazu prodělal několik lékařských zákroků a byl cca tři měsíce v pracovní neschopnosti. Z uvedeného důvodu navrhuje, aby dovolací soud odložil vykonatelnost napadeného rozhodnutí, toto rozhodnutí zrušil a věc odvolacímu soudu vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaný se ve vyjádření k dovolání ztotožnil se závěry odvolacího soudu, který je správně a logicky zdůvodnil. Judikaturu, z níž vycházel soud prvního stupně, nelze podle žalovaného označit za ustálenou, a to s ohledem na dobu jejího vzniku a s tím související vývoj a změny ve způsobu hry ve fotbale. Namítá, že dovolání žalobce částečně napadá skutková zjištění soudů, a proto není přípustné. Navrhuje, aby bylo dovolání žalobce odmítnuto a v případě shledání jeho přípustnosti zamítnuto.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) dospěl k závěru, že dovolání bylo podáno včas, osobou oprávněnou (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky advokátního zastoupení dovolatele (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení otázky, zda každé porušení pravidel hry je bez dalšího porušením prevenční povinnosti ve smyslu § 415 obč. zák., neboť odpovědnost hráče kopané za škodu na zdraví způsobenou protihráči porušením pravidel kopané nebyla dosud na obdobném skutkovém základě dovolacím soudem posuzována. Dovolání však není důvodné.

Pro právní posouzení věci je třeba použít zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále „obč. zák.“) – srov. § 3028 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., obč. zák.

Podle § 415 obč. zák. každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí.

Podle § 420 odst. 1 obč. zák. každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti.

Předpokladem vzniku obecné odpovědnosti za škodu podle ustanovení § 420 obč. zák. je protiprávní úkon, tj. jednání, které je v rozporu s objektivním právem (s právním řádem), dále existence škody (majetkové újmy) a příčinná souvislost mezi protiprávním jednáním škůdce a vznikem škody. Byly-li tyto předpoklady odpovědnosti poškozeným prokázány, zavinění (ve formě nevědomé nedbalosti) se předpokládá, avšak za podmínek ustanovení § 420 odst. 3 obč. zák. se škůdce může odpovědnosti zprostit.

Porušením právní povinnosti je míněn objektivně vzniklý rozpor mezi tím, jak osoba skutečně jednala (případně opomenula jednat), a tím, jak jednat měla, aby dostála povinnosti ukládané jí právním předpisem či jinou právní skutečností. Protiprávní jednání musí být poškozeným prokázáno, stejně jako vznik škody a příčinná souvislost (kauzální nexus) mezi porušením právní povinnosti jako příčinou a škodou a jejím rozsahem jako následkem.

Kromě odpovědnosti za porušení zákonné nebo smluvní právní povinnosti podle § 420 odst. 1 obč. zák. ukládá zákon každému také obecnou povinnost počínat si tak, aby svým jednáním či opomenutím nezpůsobil škodu. Tato prevenční povinnost podle § 415 obč. zák. (tzv. generální prevence), která platí pro každého a která je jedním z případů porušení právní povinnosti ve smyslu ustanovení § 420 odst. 1 obč. zák., nastupuje tam, kde sice nedošlo jednáním případně opomenutím k porušení povinnosti stanovené právním předpisem, kde ovšem byla porušena pravidla jiná (např. sportovní pravidla, technické normy atp.), nebo jde o situace, kdy škůdce svým jednáním případně opomenutím přispěl ke vzniku škody tím, že nedodržel náležitou obezřetnost, kterou po něm lze rozumně požadovat. Nejde však o absolutní odpovědnost za každé jednání nebo opomenutí, byť by ve svém důsledku ke vzniku škody přispělo. Ustanovení § 415 obč. zák. nezakládá objektivní odpovědnost za vzniklou škodu, nýbrž vztahuje odpovědnost na případy, kdy s ohledem na obecnou lidskou zkušenost je možné rozumně předvídat, s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem, že ke vzniku škody může dojít. Každý je proto ve smyslu ustanovení § 415 obč. zák. povinen zachovávat takový stupeň bedlivosti, který lze po něm vzhledem ke konkrétní místní situaci (znalosti místních poměrů) rozumně požadovat a který, objektivně posuzováno, je způsobilý zabránit vzniku škody (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2003, sp. zn. 25 Cdo 618/2001, uveřejněný pod C 1725 v Souboru rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C.H. Beck, dále též jen „Soubor“).

Otázkou občanskoprávní odpovědnosti za škodu na zdraví způsobenou protihráčem při fotbalovém utkání se zabývalo rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 1962, sp. zn. 5 Cz 38/62 (publikované pod č. 15/1963 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR); v tomto rozhodnutí Nejvyšší soud dospěl k závěru, že pro vznik občanskoprávní odpovědnosti je třeba takového jednání spoluhráče – škůdce, které lze z objektivního hlediska označit za nedovolený a zakázaný způsob hry, tj. takový, jenž je v rozporu s pravidly hry. K obdobnému závěru dospěl též Městský soud v Praze v rozsudku ze dne 17. 5. 1978, sp. zn. 10 Co 190/76 (publikovaný pod č. 16/1980 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), podle něhož nedodržení pravidel sportovní hry, např. kopané, spočívající v použití pravidly nedovoleného (zakázaného) způsobu hry, je nutné posoudit jako jednání odporující povinnosti počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví podle § 415 obč. zák., tedy jde o porušení právní povinnosti, jež zakládá odpovědnost za škodu podle § 420 odst. 1 obč. zák. Uvedená rozhodnutí (posuzovaná z hlediska úplného znění jejich odůvodnění a nikoli pouze z hlediska právních vět) formulovala obecnou zásadu posuzování typově obdobných případů, nezabývala se však otázkou, zda každé porušení pravidel hry je bez dalšího porušením prevenční povinnosti ve smyslu § 415 obč. zák.

Odvolací soud se tak správně zaměřil na posouzení otázky, zda, popřípadě kdy uvedený způsob hry tzv. „skluzem“ lze považovat při boji o míč za takové porušení pravidel kopané, jež by zakládalo občanskoprávní odpovědnost z důvodu porušení prevenční povinnosti podle § 415 obč. zák.

Odvolací soud založil své rozhodnutí na závěru, že zákrok „skluzem“ jakožto způsob pohybu hráče po hřišti používaný k odebrání míče soupeři je herními pravidly připouštěn, a samotné použití této techniky není tedy možno bez dalšího považovat za protiprávní úkon. Vzal za prokázáno, že rozhodčím byl tento zákrok potrestán žlutou kartou, tedy jako méně závažné nesportovní chování, když žalovaný při souboji o míč nezasáhl míč, ale pravou nohu žalobce, a že rozhodčí neposoudil pohyb a jednání žalovaného při tomto střetu účastníků jako použití nepřiměřené síly, brutality, úmyslné, násilné nebo se záměrem zranit spoluhráče. Úmysl způsobit zranění neshledala ani Policie ČR při šetření podnětu k trestnímu stíhání žalovaného. Odvolací soud uzavřel, že žalovaný nepoužil „skluzu“ s úmyslem zranit protihráče a nejednalo se ani o brutální nebo surovou hru či exces.

Při hodnocení, zda jednání hráčů kopané, v jejímž důsledku došlo k újmě na zdraví, je chováním v rozporu s ustanovením § 415 obč. zák., je třeba zohlednit samotný charakter uvedeného sportu, jenž je svou povahou velmi dynamický a při němž dochází ke vzájemnému kontaktu hráčů a následkem toho i ke zvýšenému riziku jejich zranění. Každý, kdo se takového sportu účastní, si musí být tohoto rizika vědom a určitou, v daném druhu sportu obvyklou míru rizika tedy vědomě akceptuje. Pokud dojde ke zranění hráče, je namístě posoudit nejen, zda

spoluhráčem provedený herní zákrok byl v souladu s předepsanými pravidly hry, ale též za jakých okolností k němu došlo a zda jeho negativní následek byl pro daný okamžik nevyhnutelný v důsledku nastalé herní situace. Dovolací soud se ztotožňuje s názorem odvolacího soudu, že nikoli každé porušení pravidel hry je bez dalšího porušením prevenční povinnosti ve smyslu § 415 obč. zák. a že toto porušení pravidel musí mít určitou vyšší intenzitu, tedy musí podstatným způsobem vybočovat z běžného způsobu hry. Tento závěr je promítnutím zásady v obecné rovině formulované citovanou judikaturou tak, že každý je povinen zachovávat (jen) takový stupeň bedlivosti, který lze po něm vzhledem ke konkrétní situaci rozumně požadovat. V této souvislosti není bez významu odvolacím soudem zdůrazněná okolnost, že rozhodčí neposoudil jednání žalovaného při střetu účastníků jako použití nepřiměřené síly, brutality, úmyslné, násilné nebo se záměrem zranit spoluhráče. Takový výklad odpovídá i judikatuře soudů Německa a Rakouska, jejichž právní řády jsou našemu nejbližší (srov. Králík, M. Civilněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle evropské a světové judikatury 20. a 21. století, Soudní rozhledy 8/2006, s. 285). Odvolací soud správně podotkl, že při opačném výkladu (nepřiměřených požadavcích na opatrnost hráčů) by fotbal přestal být atraktivní hrou, neboť hráči by v obavě ze soudních sporů přestali soupeřit, a tím by tento sport ztratil zcela smysl.

Pro posouzení intenzity porušení pravidel nemůže být rozhodujícím hlediskem závažnost následků, které nic nevypovídají o tom, jakou povahu (závažnost, neobvyklost, míra zavinění) mělo porušení pravidel a za jakých okolností k němu došlo. Stejně tak nemůže být závažnost následků bez dalšího dokladem o brutalitě zákroku (k vážnému zranění může dojít i v důsledku hry, která je zcela v souladu s pravidly). Excesem rovněž není každé porušení pravidel, nýbrž takové jednání, které zjevně vybočuje z běžného způsobu hry, či jak to formuloval odvolací soud, „nemá s hrou nic společného“. Odvolací soud správně hodnotil, zda pro žalovaného existovala při zákroku možnost dosáhnout míče, a zohlednil, že na uvedené rozhodnutí provést či neprovést zákrok měl jen zlomek sekundy. Pokud tedy tuto možnost měl, což nebylo v řízení před soudy nikterak zpochybněno, nelze nesprávné vyhodnocení situace, zejména rychlosti protihráče, považovat s ohledem na charakter kopané jako dynamického kontaktního sportu za porušení pravidel hry natolik intenzivní, aby zakládalo protiprávní porušení prevenční povinnosti žalovaným. Lze jej spíše v souladu se závěrem odvolacího soudu hodnotit jako nešťastnou shodu okolností, respektive náhodu, jejíž následky se v souladu s ustálenou judikaturou přiřítají tomu, komu se přihodila (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2004, sp. zn. 25 Cdo 1462/2003, publikované v Souboru pod C 2593, či rozsudek téhož soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 25 Cdo 3434/2009, Soubor C 10425).

K námitce, že nebylo povinností žalobce prokazovat úmysl na straně žalovaného, lze podotknout, že presumce zavinění škůdce se vztahuje pouze na jeho

nejmírnější formu, tj. nevědomou nedbalost, takže vyšší míru zavinění, tedy úmysl či vědomou nedbalost by musel prokázat žalobce (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3685/2011).

Uplatněný dovolací důvod nesprávného právního posouzení nebyl naplněn, a proto Nejvyšší soud dovolání žalobce jako nedůvodné zamítl podle § 243d písm. a) o. s. ř.

Česká kancelář pojistitelů je v rámci plnění na náhradu škody způsobené vozidlem nepojištěným pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou jeho provozem povinna nahradit poškozenému i náklady pronájmu náhradního vozidla zvýšené v důsledku toho, že poškozený respektoval její pokyn a přistoupil k opravě poškozeného vozidla až po jeho prohlídce technikem pověřené pojišťovny.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2015,
sp. zn. 25 Cdo 4868/2014,
ECLI:CZ:NS:2015:25.CDO.4868.2014.1)

Žalobkyně se domáhala po žalované zaplacení 199 238 Kč s příslušenstvím. Žalovanou částku tvoří neuhrazená část věcné škody vzniklé na vozidle žalobkyně při dopravní nehodě ze dne 12. 7. 2011 ve výši 108 215 Kč, část půjčovného za náhradní vozidlo ve výši 83 523 Kč a náklady za vypracování znaleckého posudku pro vyčíslení škody ve výši 7500 Kč.

O b v o d n í s o u d pro Prahu 4 rozsudkem ze dne 10. 2. 2014 uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 159 909 Kč s příslušenstvím, zamítl žalobu co do částky 39 329 Kč s příslušenstvím a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Soud zjistil, že dne 12. 7. 2011 došlo v P. k dopravní nehodě, při níž nepojištěné vozidlo Ford Mondeo narazilo zezadu do vozidla Mercedes GL ve vlastnictví žalobkyně. Při nehodě byl podle zápisu o poškození vozidla poškozen zadní nárazník včetně výztuhy, spoiler a odrazka zadního nárazníku, zámek zadní kapoty, parkovací čidlo, koncovka výfuku, turbo, střední a zadní díl výfuku, levé a pravé paroží výfuku. Poškozené vozidlo žalobkyně bylo předáno do opravy společnosti AUTO T., s. r. o., u níž si žalobkyně „zapůjčila“ na dobu opravy náhradní vozidlo rovněž tovární značky Mercedes GL. Doba „zapůjčení“ byla 33 dnů, a to od 13. 7. 2011 do 3. 8. 2011 a dále od 26. 9. 2011 do 7. 10. 2011, sazba za „půjčení“ činila 5900 Kč za den plus DPH, žalobkyně tudíž zaplatila za nájem náhradního vozidla celkem 194 700 Kč bez DPH a za opravu 203 183 Kč bez DPH, včetně DPH bylo zaplaceno 477 460 Kč. Soud dospěl k závěru, že žalobkyně se může vůči žalované domáhat vyplacení pojistného plnění ve výši náhrady za poškození vozidla způsobené nepojištěným automobilem i náhrady za nájem vozidla. Soud shledal nutnými a účelně vynaloženými náklady (po odpočtu plnění 109 404 Kč žalovanou dobrovolně vyplaceného) v částce 159 909 Kč. Zdůraznil, že hlavní vinu za nepřiměřeně dlouhé trvání opravy nese žalovaná, respektive jí určená pojišťovna, když bylo prokázáno, že po nehodě bylo vozidlo dopraveno do servisu, pojistná událost byla nahlášena, s opravou se však na základě pokynu žalované čekalo do provedení prohlídky servisním

technikem České podnikatelské pojišťovny, kterou vyřízením pojistné události pověřila, přičemž k první prohlídce došlo až 3. 8. 2011, tedy po 21 dnech a po opakovaných urgencích servisu; samotná oprava pak trvala 12 dnů. Soud odmítl námitky žalované, že si žalobkyně mohla rozsah poškození zdokumentovat sama nebo že mohla požádat pojistitele poškozeného o prohlídku, neboť podle soudu postup pojišťovny nemůže jít k tíži žalobkyně, která se řídila pokyny žalované. Účelnost nákladů vynaložených na nájem náhradního vozidla soud dovodil z potřeby žalobkyně užívat každodenně „zapůjčený“ vůz, který nemohl být nahrazen vozem užívaným jednatelkou žalobkyně, neboť tento vůz neodpovídal (zejména velikostí zavazadlového prostoru) parametrům poškozeného vozidla nezbytným pro zajištění podnikatelských aktivit žalobkyně. Úspornější byl též dlouhodobý pronájem vozidla než opakovaný pronájem kratší. Za důvodné považoval též přerušení doby opravy od 4. 8. do 25. 9. 2011 a přechodné užívání nedoopraveného poškozeného vozidla, které bylo vynuceno tím, že náhradní vozidlo se specifickými parametry bylo na uvedenou dobu rezervováno pro jiného zákazníka.

K odvolání žalované **M ě s t s k ý s o u d** v Praze rozsudkem ze dne 2. 7. 2014 ve znění doplňujícího usnesení ze dne 2. 7. 2014 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku ohledně odvoláním napadené částky 85 196 Kč s příslušenstvím, změnil jej ve výrocích o náhradě nákladů řízení a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odkázal na judikaturu Nejvyššího soudu, z níž podle odvolacího soudu plyne, že žalobkyně má právo na náhradu nákladů účelně vynaložených, tedy v daných souvislostech za zapůjčení srovnatelného vozidla na nezbytně nutnou dobu. Spornou otázku, zda v době od 13. 7. do 3. 8. 2011 šlo o náklad účelně vynaložený za vypůjčení náhradního vozidla, posoudil odvolací soud tak, že v daném případě šlo o škodu vyvolanou škodnou událostí umocněnou žalovanou jako osobou vyřizující nárok žalobkyně na vyplacení pojistného plnění. Zdůraznil, že vozidlo nebylo užíváno na pokyn žalované, která žalobkyni vyzvala, aby s opravou vyčkala do prohlídky technikem. Lze tak podle soudu pochopit, že žalobkyně z obavy, aby nepřišla o předpokládané pojistné plnění, vozidlo do prohlídky nepoužívala, a stěží jí žalovaná může klást k tíži, že se neřídila jejími pokyny. Odvolací soud se ztotožnil s názorem soudu prvního stupně v tom, že poškozené vozidlo plnilo pro žalobkyni nezastupitelnou funkci, tedy že bylo každodenně užíváno pro své užitné vlastnosti, přičemž ostatní vozidla žalobkyně sloužila k jiným účelům a žádné z nich nemělo odpovídající velikost zavazadlového prostoru.

Proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, a to v rozsahu částky 73 725 Kč s úrokem z prodlení, přiznané žalobkyni z titulu náhrady nákladů na pronájem náhradního vozidla v období od 13. 7. 2011 do 3. 8. 2011. Přípustnost dovolání dovozuje z § 237 o. s. ř., neboť dovoláním napadený rozsudek odvolacího soudu závisí na vyřešení právní otáz-

ky, která nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud vyřešena. Dovolatelkou vznesená právní otázka spočívá v posouzení, zda náklady na pronájem náhradního vozidla za vozidlo poškozené při dopravní nehodě lze považovat za nutně a účelně vynaložené za situace, kdy poškozené vozidlo není opravováno, je pojízdné, může poškozenému sloužit k naplňování jeho potřeb, ale poškozený ho přesto nepoužívá z důvodu čekání na provedení prohlídky poškozeného vozidla technikem žalovanou pověřené pojišťovny, a zda žalovaná může navýšit škodu postupem při likvidaci škodné události, např. prodlením při uskutečnění prohlídky poškozeného vozidla technikem pojišťovny. Dovolatelka v této souvislosti namítá, že žádný právní předpis ani smlouva neukládá povinnost technika k prohlídce poškozeného vozidla vyslat a jeho prostřednictvím stav poškozeného vozidla zadokumentovat. Je to naopak poškozený, kdo má v souladu s § 6 odst. 2 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, povinnost škodu nejen uplatnit, ale též prokázat. V této souvislosti má podle dovolatelky poškozený dostatek možností, jak rozsah poškození vozidla zaznamenat, a svůj nárok tak věrohodně doložit. Má za to, že náklady za pronájem náhradního vozidla nelze za popsání situace, tj. za dobu čekání na prohlídku vozidla, které je jinak provozuschopné a není opravováno, považovat za nutně a účelně vynaložené, a proto jejich náhrada žalobkyni nenáleží. Rozporuje též existenci příčinné souvislosti mezi prodlením technika žalovanou pověřené pojišťovny s prohlídkou poškozeného vozidla a jednáním škůdce a odmítá dovozovat jeho odpovědnost za způsob likvidace škodné události. Dovolatelka má též za to, že řízení je postiženo vadami, jež mají za následek nesprávné právní posouzení věci spočívající v nedostatečném poučení žalované podle § 118a odst. 3 o. s. ř. v řízení před soudem prvního stupně a připuštění skutkových tvrzení až po nastalé koncentraci řízení ke konci prvního jednání podle § 118b odst. 1 o. s. ř., jakož i po poučení podle § 119a o. s. ř. Navrhuje, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu a soudu prvního stupně, pokud jimi bylo rozhodnuto o částce 73 725 Kč s příslušenstvím, zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky advokátního zastoupení dovolatelky (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), je přípustné podle § 237 o. s. ř., není však důvodné.

Rozsah plnění, k němuž je žalovaná povinna podle § 6 odst. 2 písm. b) zákona č. 168/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů, je dán rozsahem způsobené škody. Jak již dříve dovodila judikatura, újma spočívající v tom, že poškozený

vynaložil vyšší náklady na „vypůjčení“ (dnes spíše „nájem“) osobního automobilu ve srovnání s náklady, jež by jinak vynaložil na provoz svého automobilu, který nemohl použít v důsledku poškození, je skutečnou škodou, kterou je škůdce povinen nahradit v rozsahu nutně a účelně vynaložených nákladů (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 1990, sp. zn. 1 Cz 86/90, publikovaný pod č. 7/1992 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Soudní praxe (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2010, sp. zn. 25 Cdo 3911/2007) je ustálena v názoru, že poškozený má právo na náhradu nákladů účelně vynaložených na vypůjčení či pronájem vozu (zejména po dobu opravy vlastního motorového vozidla, je-li skutečně opravováno); tato náhrada zásadně nesmí přesahovat obvyklou cenu pronájmu obdobných aut v daném místě a čase. Skutečnou škodu, spočívající v nákladech na vypůjčení náhradního vozu, jež převyšují náklady na provoz vlastního vozu, je odpovědný subjekt povinen nahradit jen v rozsahu, v jakém náklady byly vynaloženy nutně a účelně na vypůjčení (nájem) náhradní věci, odpovídající věci poškozené. I u srovnatelného náhradního vozidla platí, že rozsah náhrady, k níž je škůdce povinen, je omezen hlediskem účelnosti. Výši náhrady škody, za niž škůdce odpovídá, je třeba stanovit s ohledem na obvyklé ceny pronájmu obdobných osobních aut v daném místě a čase; výše náhrady není totiž dána částkou skutečně vyplacenou v jakékoli výši, ale výší částky účelně vynaložené. Totéž platí, i pokud jde o dobu použití náhradního vozidla. Otázkou, zda náklady na nájem náhradního vozidla byly nutně a účelné, závisí na posouzení konkrétních okolností případu. Délka nutné doby se posuzuje vzhledem k individuálním skutkovým okolnostem (stav vozidla, rozsah opravy, existence tzv. totální škody) a k postupu obvyklému při řešení následků obdobných nehod.

Ačkoli rozsah pojistného plnění žalované se zásadně odvíjí od rozsahu škody způsobené osobou, která za škodu odpovídá, neznamená to, že je vždy shodný. Pojistné plnění má svá specifika, stanovená zákonem č. 168/1999 Sb. i pojistnými podmínkami.

V projednávání případě k prodlení s opravou poškozeného vozidla došlo z důvodu pokynu žalované, aby se s opravou počkalo do provedení prohlídky servisním technikem žalovanou zvolené a pověřené pojišťovny. V této souvislosti se dovolací soud ztotožňuje se závěrem odvolacího soudu, že nelze klást k tíži žalobkyni, že se řídila pokynem žalované (což je její povinností ve smyslu § 8 odst. 1 zákona č. 168/1999 Sb.), když právě postup (pokyn) žalované byl příčinou zvýšených nákladů za nájem tohoto vozidla. Není rozhodné, že žádný právní předpis ani smlouva neukládá žalované (pověřené pojišťovně) vyslat k prohlídce poškozeného vozidla technika a jeho prostřednictvím stav vozidla zadokumentovat. Pokud žalovaná vyzvala žalobkyni, aby s opravou bylo vyčkáno do prohlídky vozidla servisním technikem, dala tím najevo, že právě takový postup pokládá za splnění povinnosti žalobkyně prokázat svůj nárok ve smyslu

§ 6 odst. 2 zákona č. 168/1999 Sb., a proto zvýšení nákladů na opatření náhradního vozidla, jež je nepochybně v příčinné souvislosti s postupem žalované, musí zatěžovat žalovanou. Dovolací soud zastává názor, že dojde-li ke zvětšení škody takovýmto postupem žalované, je žalovaná povinna i tuto škodu pojištěnému uhradit, a to bez ohledu na okolnost, že samotný škůdce (původce dopravní nehody) za tuto škodu neodpovídá.

Dovolací soud též neshledal, že by řízení před soudy bylo postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, když zjištěné skutečnosti (zejména nemožnost užití dalšího vozidla žalobkyně k realizaci její činnosti a pokyn pojišťovny k vyčkání na prohlídku technika) vyplynuly z výpovědí svědků, jejichž výslech byl navržen na prvním jednání ve věci (srov. č. 1. 41), tj. před koncentrací řízení, a proto nelze přisvědčit dovolatelce, že k uvedeným skutečnostem nemohly soudy přihlédnout. Rozhodnutí odvolacího soudu v dovoláním dotčeném rozsahu není založeno výlučně na závěru o neprokázání rozhodných skutečností žalovanou, proto není důvodná ani námitka porušení poučovací povinnosti podle § 118a odst. 3 o. s. ř. Kromě toho žalovaná již v odvolání tuto námitku uplatnila, je tedy zřejmé, že si své důkazní povinnosti byla vědoma (a tedy by bylo přepjatým formalismem vytýkat odvolacímu soudu, že jí uvedené poučení neposkytl), přesto však žádné nové důkazy nenavrhla a ani v dovolání je nespecifikovala.

Vzhledem k tomu, že rozhodnutí odvolacího soudu je z hlediska řešení právní otázky správné a Nejvyšší soud neshledal existenci vad řízení ve smyslu § 242 odst. 3 o. s. ř., dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Ujednání mezi investiční společností a bankou, podle něhož může být závazek investiční společnosti ze smlouvy o úvěru, uzavřené mezi bankou (jakožto věřitelem) a investiční společností (jakožto dlužníkem), uhrazen z prostředků náležejících do podílových fondů obhospodařovaných investiční společností, aniž by úvěr byl investiční společnosti poskytnut na krytí nákladů činností spojených s nakládáním s majetkem v podílovém fondu, je neplatné i podle zákona č. 248/1992 Sb. ve znění účinném do 30. 6. 1996, a to pro obcházení § 14 odst. 4 citovaného zákona. Přijme-li banka na základě takového ujednání plnění z majetku náležejícího do podílových fondů na úhradu závazku investiční společnosti ze smlouvy o úvěru, získává bezdůvodné obohacení na úkor majetku v podílových fondech, které je povinna vydat (§ 451 obč. zák.). Závazek investiční společnosti ze smlouvy o úvěru takovým plněním nezaniká.

(Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia
Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2015,
sp. zn. 31 Cdo 3617/2012,
ECLI:CZ:NS:2015:31.CDO.3617.2012.1)

Rozsudkem ze dne 30. 11. 2011 uložil **O b v o d n í s o u d** pro Prahu I žalované zaplatit žalobkyni částku 150 000 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 14 % ročně od 7. 8. 1999 do zaplacení (výrok I.), zamítl žalobu co do úroku z prodlení za dobu od 11. 4. 1998 do 6. 8. 1999 (výrok II.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok III.) a soudním poplatku (výrok IV.).

M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 21. 6. 2012 k odvolání žalované potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku o věci samé ohledně zaplacení 150 000 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 9 % od 7. 8. 1999 do zaplacení a ve výroku o soudním poplatku (první výrok), změnil jej ohledně úroku z prodlení ve výši 5 % ročně ve vyhovujícím výroku tak, že v tomto rozsahu žalobu zamítl (druhý výrok) a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (třetí výrok).

Jde o druhé rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé, když usnesením ze dne 4. 1. 2006 zrušil rozsudek soudu prvního stupně ze dne 19. 7. 2005 v rozsahu, ve kterém byla zamítnuta žaloba o zaplacení 150 000 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 14 % od 11. 4. 1998 do zaplacení, a ve výroku o nákladech řízení, a věc v tomto rozsahu vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Odvolací soud vyšel z toho, že:

1) Banka H., a. s., a žalobkyně (jednající na účet ISP – Podnikatelského tržního podílového fondu; dále též jen „podílový fond“) uzavřely dne 6. 3. 1995

smlouvu o uložení a úročení termínovaného vkladu (dále též jen „první smlouva o vkladu“), na jejímž základě složila žalobkyně u banky 97 080 000 Kč.

2) Peněžní prostředky byly dle smlouvy vázány do 10. 3. 2000, banka se zavázala je úročit sazbou 15 % ročně. Smlouva upravovala možnost výpovědi pro obě strany.

3) Dodatkem číslo 1 k první smlouvě o vkladu bylo sjednáno, že banka po ukončení smlouvy převede peněžní prostředky na účet žalobkyně. Současně byl změněn článek 5 odst. 4 této smlouvy tak, že vklad bude vinkulován v návaznosti na smlouvu o kontokorentním úvěru ze dne 15. 6. 1995.

4) Dodatkem číslo 2 k první smlouvě o vkladu (ze dne 5. 6. 1996) byl změněn článek 5 odst. 4 této smlouvy tak, že vklad bude vinkulován v návaznosti na smlouvu o kontokorentním úvěru číslo 96031 ze dne 5. 6. 1996.

5) Banka a žalobkyně (jednající na účet ISP – Podnikatelského výnosového podílového fondu) uzavřely dne 6. 3. 1995 smlouvu o uložení a úročení termínovaného vkladu (dále jen „druhá smlouva o vkladu“), na jejímž základě složila žalobkyně u banky 52 920 000 Kč. Smluvní ujednání (včetně dodatků) jsou shodná s obsahem první smlouvy o vkladu. Dodatkem číslo 2 k druhé smlouvě o vkladu (uzavřeným 5. 6. 1996) byl dále změněn deponent na ISP – Podnikatelský tržní podílový fond, ISIN CZ 0008470374.

6) Dne 15. 6. 1995 uzavřely banka (jako věřitelka) a žalobkyně (jako dlužník) smlouvu o kontokorentním úvěru (dále též jen „první smlouva o úvěru“), kterou se banka zavázala poskytnout žalobkyni na jejím běžném účtu kontokorentní úvěr na provozní potřeby do výše 150 000 000 Kč. Žalobkyně se zavázala vrátit poskytnuté peněžní prostředky do 14. 6. 1996 a zaplatit úrok ve výši 15 % ročně. Dle článku 2 smlouvy je úvěr zajištěn pohledávkami ISP – Podnikatelského tržního podílového fondu a ISP – Podnikatelského výnosového podílového fondu (označených jako „poddlužníci“) za bankou z výše uvedených smluv o vkladu.

7) Dne 5. 6. 1996 uzavřely banka (jako věřitelka) a žalobkyně (jako dlužník) smlouvu o kontokorentním úvěru (dále též jen „druhá smlouva o úvěru“), kterou se banka zavázala poskytnout žalobkyni na jejím běžném účtu kontokorentní úvěr na oběžné prostředky, tj. na nákup cenných papírů, do výše 150 000 000 Kč. Žalobkyně se zavázala vrátit poskytnuté peněžní prostředky do 20. 5. 1997 a zaplatit úrok ve výši 15 % ročně. Dle článku 5 smlouvy je úvěr zajištěn pohledávkami ISP – Podnikatelského tržního podílového fondu (označeného jako „poddlužník“) za bankou z výše uvedených smluv o vkladu. Podle článku 6 smlouvy byla banka zmocněna dlužníkem (žalobkyní), aby splatné pohledávky ze smluv „vybrala inkasem“ z jeho účtů kdykoliv po termínu splatnosti.

8) Banka H. vypověděla (dopisy ze dne 2. 2. 1998 a ze dne 11. 3. 1998) obě smlouvy o vkladu. Finanční prostředky z obou vkladových účtů převedla na běžný účet žalobkyně, na kterém byl (v době před převodem finančních prostředků

z vkladových účtů) zůstatek minus 149 561 943 Kč. Banka H. použila „k úhradě debetu“ částku 150 000 000 Kč.

9) Dne 31. 12. 1998 uzavřela banka H. jako prodávající a INVESTIČNÍ A POŠTOVNÍ BANKA, a. s., jako kupující (dále jen „banka I.“) smlouvu o prodeji části podniku, „tvořené centrálou s výjimkou odboru správy majetku a investičního bankovníctví a všemi pobočkami“. Banka I. se zavázala zaplatit kupní cenu 74 586 000 Kč, jež byla dodatkem č. 2 změněna na částku 79 847 000 Kč. Banka I. byla podle smlouvy oprávněna – přejde-li na ni závazek, který nebyl uveden v účetní evidenci – požadovat slevu z kupní ceny, popř., je-li takový závazek vyšší než 50 000 000 Kč, odstoupit od smlouvy.

10) Vklady dle obou smluv o vkladu byly uloženy na pobočce banky H. v B.

11) Rozhodnutím Komise pro cenné papíry ze dne 8. února 1999 byl zrušen Podnikatelský tržní podílový fond.

12) Žalobkyně – jednajíc na účet majitelů podílových listů ISP – Podnikatelského tržního podílového fondu – vyzvala banku I. (dopisem ze dne 16. 7. 1999) k vydání bezdůvodného obohacení ve výši 150 000 000 Kč.

13) Žalobkyně smlouvou o postoupení pohledávky ze dne 11. 11. 1999 postoupila pohledávku na zaplacení 150 000 000 Kč za bankou I. (vzniklou „inkasováním“ uvedené částky na úkor majetku podílového fondu na základě absolutně neplatných ujednání v obou smlouvách o úvěru, dále též jen „pohledávka“) společnosti E. s. r. o. Téhož dne postoupila společnost E. s. r. o. pohledávku společnosti C. B., s. r. o., která ji postoupila (smlouvou ze dne 12. 11. 1999) společnosti K. a. s. Smlouvou ze dne 11. 7. 2000 postoupila společnost K. a. s. pohledávku žalobkyni.

14) Banka I. převedla smlouvou o prodeji podniku ze dne 19. 6. 2000 svůj podnik na žalovanou.

Na takto ustaveném základu odvolací soud přijal následující závěry:

1) Žalobkyni svědčí aktivní věcná legitimace, na čemž nic nemění ani postoupení a následně nabytí pohledávky, ani případná (žalovanou tvrzená) neplatnost první smlouvy o postoupení pohledávky.

2) Peněžní prostředky, uložené na obou vkladových účtech, představovaly majetek vlastníků podílových listů podílového fondu, nikoliv majetek žalobkyně. Již proto nemohou obstát námitky žalované o odpovědnosti žalobkyně za vlastní protiprávní jednání (které ostatně „nejdou u nároku na vydání bezdůvodného obohacení, založeného na objektivním principu, případně“), poukaz na dobré mravy či zásady poctivého obchodního styku ani námitka započtení pohledávky žalované z titulu poskytnutého úvěru (neboť úvěr přijala žalobkyně na vlastní účet, nikoliv na účet majetku v podílovém fondu, a nejde tudíž o pohledávku způsobilé k započtení).

3) Odnětí povolení ke vzniku investiční společnosti ani zrušení podílového fondu nebrání vedení řízení o žalobě podané ve prospěch majetkové podstaty

zrušeného podílového fondu za účelem vypořádání jeho pohledávek a závazků po uplynutí šestiměsíční lhůty upravené v § 35d odst. 3 zákona č. 248/1992 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech.

4) Ujednání obou smluv o vkladech a ujednání obou smluv o úvěru, jejichž ekonomickým cílem bylo „krytí úvěru žalobkyně z prostředků podílníků“, jsou absolutně neplatná pro obcházení § 14 odst. 4 zákona o investičních společnostech a investičních fondech. Pro uvedený závěr je podstatné, že úvěr nebyl omezen jen na závazky, související s nakládáním s majetkem v podílovém fondu.

5) Převedla-li banka H. prostředky na obou vkladových účtech na běžný účet žalobkyně na úhradu dluhu žalobkyně ze smluv o úvěru, jednala na základě neplatného právního úkonu. Takto získaný prospěch představuje bezdůvodné obohacení podle § 457 zákona č. 40/1964 Sb., obč. zák., které byla banka H. povinna vydat „do majetkové podstaty podílového fondu“.

6) Závazek k vydání bezdůvodného obohacení přešel spolu s částí podniku na banku I. a následně na žalovanou.

7) Smlouva o prodeji části podniku není absolutně neplatná pro porušení § 12 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, neboť kupující (banka I.) měla právo na přiměřenou slevu z kupní ceny, jakož i právo odstoupit od smlouvy.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., o. s. ř., namítajíc naplnění všech dovolacích důvodů vymezených v § 241a odst. 2 a 3 o. s. ř. a navrhuje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Proti právnímu posouzení věci dovolatelka brojí následujícími argumenty:

1) Žalobkyni nesvědčí aktivní věcná legitimace, neboť postoupila-li žalobou uplatněnou pohledávku, nemohla ji zpětně nabýt (pro rozpor s § 5 zákona o investičních společnostech a investičních fondech) do majetku již zrušeného podílového fondu. Smlouva o postoupení pohledávky, uzavřená dne 11. 7. 2000 mezi společností K. a. s. (jako postoupitelkou) a žalobkyní (jako postupnicí), je proto pro rozpor se zákonem neplatná (§ 39 obč. zák.). Uplatnění pohledávky brání podle dovolatelky i samo uplynutí lhůty upravené v § 35d odst. 3 zákona o investičních společnostech a investičních fondech.

2) Poukazujíc na závěry formulované Nejvyšším soudem v rozsudku ze dne 27. 10. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2342/2004 (který je veřejnosti k dispozici – stejně jako ostatní rozhodnutí Nejvyššího soudu přijatá po 1. 1. 2001 – na webových stránkách Nejvyššího soudu), dovolatelka dovozuje, že zásadu, podle níž „se nikdo nemůže dovolávat vlastní nepoctivosti“, je třeba využít na všechny právní vztahy, a tedy i na bezdůvodné obohacení. Dovodily-li soudy „propojenost“ žalobkyně a podílového fondu pro účely aktivní věcné legitimace k vymáhání pohledávky podílníků zrušeného podílového fondu, měla by být tato „propoje-

nost“ zohledněna i „v případě námitky předchozího protiprávního jednání žalobkyně“. Žalobou uplatněná pohledávka přitom vznikla v důsledku protiprávního jednání žalobkyně, spočívajícího ve sjednání neplatného zajištění pohledávky banky H. prostředky podílníků.

3) Ujednání smluv o vkladu (článek 1 bod 2 a článek 5 bod 4) nejsou neplatná. Ustanovení § 14 odst. 4 zákona o investičních společnostech a investičních fondech brání pouze uhrazení závazků investiční společnosti z prostředků v podílovém fondu, nikoliv „uzavření zajišťovacího ujednání“.

4) Majetkový prospěch nezískala banka H., ale žalobkyně, za níž bylo plněno to, co po právu měla plnit sama (§ 457 obč. zák.). Uvedený závěr plyne podle dovolatelky i z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2011, sp. zn. 33 Cdo 2865/2008.

5) Dodatek č. 2 k druhé smlouvě o vkladu, jímž byl změněn deponent, je neplatný jednak proto, že mezi podílovými fondy, které nejsou subjekty práva, nelze postoupit pohledávku, popř. převzít dluh, a jednak proto, že takové ujednání v rozporu s § 5a odst. 2 a § 29a zákona o investičních společnostech a investičních fondech představuje nepřipustný střet zájmů.

6) Smlouva o prodeji části podniku, uzavřená mezi bankou H. a bankou I., je neplatná pro rozpor s § 12 zákona o bankách, na čemž nic nemění ani sjednaná možnost banky I. odstoupit od smlouvy. Ta ostatně plynula i ze zákona, navíc „nepokrývá veškeré negativní důsledky pro kupující banku, dané především problematičností navrácení nabytých aktiv“.

7) Závěr odvolacího soudu o „neúčinnosti“ započtení není správný. Podle dovolatelky započtení pohledávky dovolatelky ze smluv o úvěru proti žalobou uplatněné pohledávce nebrání skutečnost, že žalobou uplatněná pohledávka náleží do „majetkové podstaty podílového fondu“. Navíc prostředky ze smluv o úvěru byly fakticky využity pro potřeby podílového fondu.

V rovině dovolacího důvodu vymezeného v § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. dovolatelka namítá nepřezkoumatelnost napadeného rozhodnutí.

Nezkoumal-li soud „existenci konkrétních podílníků“, na jejichž účet žalobkyně pohledávku vymáhá, a nezabýval-li se tím, „na co byl fakticky určen a využit kontokorentní úvěr“, vycházel podle dovolatelky z neúplně zjištěného skutkového stavu.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d ě n í :

Tříčlenný senát číslo 29, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při výkladu ustanovení § 451 obč. zák. k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl vyjádřen v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2011, sp. zn. 33 Cdo 2865/2008. Proto rozhodl

o postoupení věci podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia (dále jen „velký senát“). Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

Nejvyšší soud předesílá, že rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2012), se podává z části první, čl. II bodu 7 zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Soud prvního stupně rozsudkem ze dne 19. 7. 2005, č.j. 25 C 257/2003-132, žalobu zamítl, vycházející z názoru, podle něhož se právní předchůdkyně žalované bezdůvodně neobohatila na úkor podílníků podílového fondu. Odvolací soud usnesením ze dne 4. 1. 2006, č.j. 20 Co 432/2005-160, rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku ve věci samé (a závislém výroku o nákladech řízení) zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení, vyslovuje závazný právní názor, podle kterého se banka H. tím, že použila prostředky podílníků podílového fondu na úhradu své pohledávky za jinou osobou (žalobkyní), bezdůvodně obohatila. Soud prvního stupně dalším rozsudkem (ze dne 30. 11. 2011, č.j. 25 C 257/2003-300) žalobě vyhověl, vycházející přitom (mimo jiné) z toho, že se právní předchůdkyně dovolatelky bezdůvodně obohatila na úkor podílníků podílového fondu; rozhodl tedy ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil. Dovolání je tudíž přípustné podle § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř.

Nejvyšší soud se nejprve zabýval dovolacími námitkami uplatněnými v rovněž dovolacího důvodu vymezeného v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., tedy správností právního posouzení věci.

1) K bezdůvodnému obohacení

V rozsudku ze dne 1. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2011/2007, uveřejněném pod číslem 60/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 60/2010“), Nejvyšší soud – vycházející z § 457 obč. zák. – uzavřel, že je-li smlouva o převzetí dluhu ve smyslu § 531 odst. 1 obč. zák. absolutně neplatná, může se převjímatel, který převzatý dluh věřiteli uhradil namísto původního dlužníka, domáhat vrácení tohoto plnění vůči původnímu dlužníku (za něhož plnil na základě neplatné smlouvy o převzetí dluhu), nikoliv po věřiteli, který není smluvní stranou smlouvy o převzetí dluhu.

Uvedený závěr Nejvyšší soud posléze vztáhl v rozsudku sp. zn. 33 Cdo 2865/2008 i na plnění poskytnuté věřiteli přistoupením dlužníkem na základě neplatné smlouvy o přistoupení k dluhu ve smyslu § 531 odst. 2 obč. zák. V označeném rozhodnutí Nejvyšší soud vyšel z toho, že § 531 obč. zák. nerozlišuje mezi privativní intercesí (převzetím dluhu) a kumulativní intercesí (přistou-

pením k dluhu); oboje slučuje v jediném ustanovení nazvaném „Převzetí dluhu“. Převzetím dluhu je případ, kdy třetí osoba ujedná s dlužníkem, že převezme jeho dluh, a věřitel s tím souhlasí. Následkem těchto projevů vůle je pak vstup třetí osoby do obligace na místo původního dlužníka, třetí osoba se stává novým (jediným) dlužníkem a původní dlužník je z obligace vyvázán (§ 531 odst. 1 obč. zák.). Naproti tomu ustanovení § 531 odst. 2 obč. zák. připouští, aby třetí osoba převzala dlužníkův dluh i smlouvou s věřitelem, bez dlužníkova souhlasu, následkem čehož je vznik solidárního dluhu původního dlužníka a přejímatele dluhu. Ustanovení § 533 obč. zák. upravuje kumulativní intercesi speciálně, jen s omezením na peněžité dluhy. Následně pak Nejvyšší soud uzavřel, že plní-li přistoupení dlužník věřiteli na základě neplatné smlouvy o přistoupení k dluhu, získá bezdůvodné obohacení nikoliv věřitel (jemuž bylo plněno), nýbrž původní dlužník.

Dovolatelka námitku nedostatku pasivní věcné legitimace opírá právě o závěry, které Nejvyšší soud formuloval v rozsudku sp. zn. 33 Cdo 2865/2008, dovodujíc, že bezdůvodné obohacení získala žalobkyně, jejíž závazek ze smluv o úvěru byl převodem prostředků z obou vkladových účtů na běžný účet žalobkyně (provedený na základě smlouvy uzavřené mezi „podílovými fondy zastoupenými“ žalobkyní a právní předchůdkyní dovolatelky) uhrazen, tedy že prostředky z vkladových účtů bylo plněno to, co po právu měla plnit žalobkyně (§ 454 obč. zák.).

Velký senát však má za to – oproti mínění dovolatelky i tříčlenného senátu č. 29 – že okolnosti v projednávané věci jsou natolik odlišné, že pro její rozhodnutí není důvodu posuzovat závěry učiněné v rozsudku sp. zn. 33 Cdo 2865/2008 a zvažovat, zda je na místě se od nich odchýlit či nikoliv.

Banka H. a žalobkyně jednající na účet majetku v podílových fondech uzavřely dvě smlouvy o vkladu, na jejichž základě žalobkyně složila u banky peněžní prostředky patřící do podílových fondů. Obě strany se dohodly, že banka je oprávněna „použít“ tyto peněžní prostředky na úhradu dluhu žalobkyně ze smluv o úvěru. Jednání banky H., spočívající v převodu těchto peněžních prostředků z vkladových účtů na běžný účet žalobkyně za účelem úhrady dluhu žalobkyně z druhé smlouvy o úvěru, nelze považovat za plnění poskytnuté třetí osobou, přistoupení k dluhu podle § 531 odst. 2 obč. zák.; závěry rozsudku sp. zn. 33 Cdo 2865/2008 jsou tudíž pro posouzení pasivní věcné legitimace v projednávané věci bez právního významu.

Jak plyne z ustálené judikatury Nejvyššího soudu (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2013, sen. zn. 21 ICdo 16/2012, a judikaturu v něm citovanou), bezdůvodné obohacení podle § 454 obč. zák. vzniká tehdy, je-li tu právní povinnost plnit a současně jestliže plnění poskytne za povinnou osobu ten, kdo sám není povinen (po právu) plnit; bezdůvodně se v tomto případě obohatil nikoliv ten, komu bylo plněno, ale ten, za koho se plnilo. Pro plnění za

jiného, co po právu měl plnit sám, je současně charakteristické, že ten, kdo plní, poskytuje plnění s vědomím, že sám nemá právní povinnost plnit a že k plnění přistoupil za jiného, který má (by měl) po právu plnit sám, přičemž mezi tím, kdo plnil, a tím, komu bylo plněno, bylo zřejmé, že plní za jiného. V případě, že ten, kdo plní, jedná v přesvědčení, že plní svůj vlastní závazek nebo jinou svou právní povinnost, ačkoliv tomu tak ve skutečnosti není (a jedná tedy „v omylu“), jde o plnění bez právního důvodu a nárok na vydání bezdůvodného obohacení vzniká vůči tomu, komu bylo plněno.

Převedla-li banka H. prostředky patřící vlastníkům podílových listů z vkladových účtů na běžný účet žalobkyně na úhradu dluhu žalobkyně z druhé smlouvy o úvěru, bylo plněno vlastníky podílových listů (z jejich majetku) bance H. Je-li ujednání mezi „vlastníky podílových listů“ (žalobkyní jednající na účet majetku v podílových fondech) a bankou H., obsažené v obou smlouvách o vkladu, na jehož základě banka H. převod peněžních prostředků uskutečnila, neplatné, získala banka H. plnění z neplatného právního úkonu, tedy bezdůvodné obohacení, které je povinna vydat (§ 451 obč. zák.). Závěr odvolacího soudu, podle něhož se bezdůvodně obohatila žalovaná (její právní předchůdkyně), a nikoliv žalobkyně (jejíž dluh ze smlouvy o úvěru převodem peněžních prostředků nezanikl), je tudíž správný.

2) K námitce nedostatku aktivní věcné legitimace

Již v rozsudku ze dne 11. 4. 2006, sp. zn. 29 Odo 1252/2004, uveřejněném pod číslem 39/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, Nejvyšší soud – cituje § 5 odst. 2 zákona o investičních společnostech a investičních fondech – vysvětlil, že majetek shromážděný investiční společností v podílovém fondu je společným majetkem majitelů podílových listů a vznikne-li na tomto majetku škoda, vzniká majitelům podílových listů tohoto fondu. Z § 14 odst. 1 téhož zákona pak plyne povinnost investiční společnosti vymáhat pohledávky vzniklé v souvislosti s majetkem v podílovém fondu. Investiční společnost je tudíž aktivně věcně legitimována k podání žaloby na náhradu škody vzniklé na majetku v podílovém fondu, byť nejde o škodu, která vznikla jí samé.

Uvedený závěr, k němuž se Nejvyšší soud přihlásil např. též v rozsudku ze dne 23. 10. 2007, sp. zn. 29 Odo 1310/2005, uveřejněném pod číslem 65/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, se prosadí i v projednávané věci. Skutečnost, že žalobkyně pohledávku (po právní stránce posouzenou jako pohledávka z titulu bezdůvodného obohacení, jež měla získat právní předchůdkyně dovolatelky na úkor majetku v podílovém fondu) nejprve postoupila a posléze opět nabyla, nic nemění na povaze pohledávky a tudíž ani na právu investiční společnosti ji vymáhat.

Podle § 35d odst. 3 zákona o investičních společnostech a investičních fondech, ve znění účinném ke dni zrušení podílového fondu (8. 2. 1999), do šes-

ti měsíců ode dne zrušení podílového fondu je investiční společnost povinna prodat majetek v podílovém fondu a vypořádat jeho pohledávky a závazky. Do jednoho měsíce od vypořádání pohledávek a závazků je investiční společnost povinna vyplatit podílníkům jejich podíly. Toto ustanovení se nevztahuje na zrušení podílového fondu sloučením nebo splynutím.

Citované ustanovení bylo do zákona včleněno s účinností od 7. 6. 1998 novelou provedenou zákonem č. 124/1998 Sb. Jak plyne z důvodové zprávy k tomuto zákonu, jeho účelem je ochrana zájmů podílníků (srov. i důvodovou zprávu k obdobné úpravě v § 99 zákona č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování). Úprava lhůt pro provedení likvidace má zajistit, aby se vyplacení peněžních prostředků podílníkům neprotahovalo. Nelze z ní však dovozovat – jak činí dovolatelka – zánik práva (a povinnosti) investiční společnosti vymáhat případné pohledávky na náhradu škody způsobené na majetku v podílovém fondu vůči třetím osobám. Opačný výklad, zastávaný dovolatelkou, by mohl vést naopak ke zmaření práv podílníků a k jejich poškození, a byl by tak v rozporu s účelem citovaného ustanovení. Aktivní věcná legitimace investiční společnosti k vedení sporu o náhradu škody vzniklé na majetku v podílovém fondu tudíž nezaniká uplynutím lhůty šesti měsíců, upravené v § 35d odst. 3 zákona o investičních společnostech a investičních fondech.

3) K uplatnění zásady „*nemo turpitudinem suam allegans auditur*“ (nikdo se nemůže dovolávat vlastní nepoctivosti)

Dovolatelka přehlíží, že k bezdůvodnému obohacení její právní předchůdkyně mělo dojít na úkor majetku v podílovém fondu, nikoliv na úkor žalobkyně. Věřitelem pohledávky tudíž není žalobkyně (která ji pouze vymáhá v souladu s § 14 zákona o investičních společnostech a investičních fondech na účet majitelů podílových listů), ale vlastníci podílových listů. Ze skutkových zjištění soudů nižších stupňů přitom neplyne, že by se vlastníci podílových listů dopustili v souvislosti se vznikem pohledávky jakéhokoliv nepoctivého jednání. Případné porušení zákonných povinností žalobkyní nelze přičítat vlastníkům podílových listů; opačný výklad by znamenal, že způsobí-li investiční společnost při jednání na účet podílníků škodu na majetku v podílovém fondu, nemohou se podílníci její náhrady domáhat, neboť by se dovolávali „vlastního“ protiprávního jednání. Nesprávnost takového závěru je zjevná. Případná odpovědnost žalobkyně za porušení jejích zákonných povinností při obhospodařování majetku v podílovém fondu nemá vliv na posouzení žalobou uplatněné pohledávky za dovolatelkou (právní nástupkyní depozitáře).

4) K neplatnosti článku 1 bodu 2 a článku 5 bodu 4 smluv o vkladu

Dovolatelce lze přisvědčit, že zákon o investičních společnostech a investičních fondech v době uzavření obou smluv o vkladu včetně dodatků neobsahoval ustanovení § 5a odst. 4, které výslovně zakazovalo investiční společnosti (mimo jiné) použít obhospodařovaný majetek k zajištění vlastních závazků nebo závaz-

ků třetích osob. Uvedené ustanovení bylo do zákona vloženo až s účinností od 1. 7. 1996, novelou provedenou zákonem č. 151/1996 Sb.

Nicméně, § 14 odst. 4 zákona o investičních společnostech a investičních fondech určoval, že majetek v podílovém fondu nemůže investiční společnost užít k úhradě svých závazků, které s činností spojenou s nakládáním s majetkem v podílovém fondu nesouvisejí.

Zajištění pohledávky přitom plní nejen funkci zajišťovací (jež má motivovat dlužníka k tomu, aby pohledávku věřitele dobrovolně splnil, a věřiteli poskytuje jistotu, že se bude moci uspokojit z poskytnutého zajištění, nebude-li jeho pohledávka řádně a včas splněna), ale taktéž funkci uhrazovací (umožňující věřiteli uspokojit se z poskytnutého zajištění). Jestliže si strany ve smlouvách o vkladu sjednaly zajištění pohledávky banky H. za žalobkyní ze smluv o úvěru peněžními prostředky patřícími do podílových fondů, jednaly s úmyslem uhradit z těchto prostředků závazek žalobkyně, neučiní-li tak žalobkyně řádně a včas. Jinými slovy smluvní strany sjednáním zajištění směřovaly k cíli, který byl v rozporu se zákazem upraveným v § 14 odst. 4 zákona o investičních společnostech a investičních fondech. Závěr odvolacího soudu, podle něhož jsou tato ujednání neplatná pro obcházení citovaného ustanovení, je tudíž správný (k podstatě jednání in fraudem legis srov. důvody nálezu Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2003, sp. zn. II. ÚS 119/01, uveřejněného pod číslem 47/2003 Sbírky nálezu a usnesení Ústavního soudu a dostupného i na webových stránkách Ústavního soudu).

5) K (ne)platnosti dodatku č. 2 k druhé smlouvě o vkladu

Případná (dovolatelkou namítaná) neplatnost dodatku č. 2 k druhé smlouvě o vkladu nemá žádný vliv na závěr, podle něhož se právní předchůdkyně dovolatelky (banka H.) užitím prostředků patřících vlastníkům podílových listů bezdůvodně obohatila na jejich úkor a vznikla jí povinnost takto získané bezdůvodné obohacení vydat.

6) K platnosti smlouvy o prodeji části podniku, uzavřené mezi bankou H. a bankou I.

Podle § 12 odst. 2 zákona o bankách, ve znění účinném ke dni uzavření smlouvy o prodeji části podniku (tj. k 31. 12. 1998), banka nesmí uzavírat smlouvy za nápadně nevýhodných podmínek pro banku, zejména takové, které zavazují banku k hospodářsky neodůvodněnému plnění nebo plnění zjevně neodpovídajícímu poskytované protihodnotě. Smlouvy uzavřené v rozporu s tímto ustanovením jsou neplatné.

Jak plyne ze skutkových zjištění soudů nižších stupňů, měla banka I. (jako kupující) v případě, že na ni přejde spolu s částí podniku závazek, který nebyl uveden v účetní evidenci, právo požadovat slevu z kupní ceny, popř., je-li takový závazek vyšší než 50 000 000 Kč, právo odstoupit od smlouvy. Smlouva o prodeji části podniku tudíž nebyla uzavřena za nápadně nevýhodných podmínek

pro banku ve smyslu § 12 odst. 2 zákona o bankách a není – jen proto, že spolu s částí podniku na kupující přešel i závazek vrátit získané bezdůvodné obohacení – neplatná. Poukazuje-li dovolatelka na „problematicnost navrácení nabytých aktiv“, přehlíží, že stejné „obtíže“ by přinesl i závěr o neplatnosti uzavřené smlouvy.

7) K námitce započtení.

Jelikož věřitelkou žalou uplatněné pohledávky není žalobkyně, nemohlo dojít k zániku pohledávky ani v důsledku námitky započtení proti pohledávce dovolatelky za žalobkyni z titulu nesplaceného úvěru. Závěr, podle něhož lze k započtení užít pouze vzájemnou pohledávku, se zjevně podává z § 580 obč. zák.

8) Ke zbývajícím námitkám

Napadené rozhodnutí vyhovuje požadavkům § 157 o. s. ř. na odůvodnění rozhodnutí. Nehledě k tomu je z obsahu dovolání zjevné, že dovolatelkou tvrzené nedostatky odůvodnění rozsudku odvolacího soudu nebyly na újmu uplatnění jejích práv; již z tohoto důvodu tak nelze napadené rozhodnutí považovat za nepřezkoumatelné (srov. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2543/2011, uveřejněného pod číslem 100/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Peněžní prostředky složené žalobkyní na obou vkladových účtech byly majetkem vlastníků podílových listů. Jejich totožnost není pro projednávání věc významná a proto ani absence jejího „zjišťování“ nevede k závěru, že soud rozhodl na podkladě neúplně zjištěného skutkového stavu.

Jelikož ani jeden z poskytnutých úvěrů nebyl účelově vázán na krytí nákladů činností spojených s nakládáním s majetkem v podílovém fondu, byly články 1 bod 2 a 5 bod 4 smluv o vkladu uzavřeny v rozporu s § 14 odst. 4 zákona o investičních společnostech a investičních fondech a tudíž, jak vysvětleno výše, neplatně. Proto nebylo třeba ani posuzovat, „na co byl fakticky určen a využit kontokorentní úvěr“. Ostatně, ani dovolatelka nepředkládá žádná tvrzení k tomu, na jaké činnosti spojené s nakládáním s majetkem v podílovém fondu byly prostředky z poskytnutého úvěru využity žalobkyní (jež obhospodařovala šest podílových fondů). Ani v tomto směru tudíž nelze odvolacímu soudu vytknout pochybení.

Protože se dovolatelce prostřednictvím uplatněných dovolacích důvodů a jejich obsahového vymezení správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo, Nejvyšší soud, jenž neshledal ani vady, k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), zamítl dovolání podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o. s. ř.

Pro úplnost Nejvyšší soud podotýká, že k podání dovolatelky ze dne 25. 9. 2013, označenému jako „doplnění dovolání“, nemohl při posuzování důvodnosti dovolání přihlížet, neboť změna či doplnění dovolacích důvodů (a to i formou

doplnění nové argumentace v mezích téhož dovolacího důvodu) je podle § 242 odst. 4, věty první, o. s. ř. možná jen po dobu trvání lhůty k podání dovolání; ta dovolateli uplynula v září 2012 (srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 2011, sp. zn. 29 Cdo 601/2008, uveřejněného pod číslem 148/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Nebyla-li vymáhaná povinnost splněna z prostředků získaných postižením členských práv a povinností, členství v družstvu, zaniklé v důsledku exekuce postihující členská práva a povinnosti, se obnoví, zaniknou-li účinky exekučního příkazu, jímž byly členská práva a povinnosti postiženy.

(Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia
Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2015,
sp. zn. 31 Cdo 2827/2012,
ECLI:CZ:NS:2015:31.CDO.2827.2012.1)

O k r e s n í s o u d Plzeň - město rozsudkem ze dne 17. 1. 2012, zamítl žalobu Stavebního bytového družstva mladých P. (dále jen „bytové družstvo“) o vyklizení bytu č. 18 v obytném domě č. p. v ulici H., v katastrálním území P., část obce V. P. v obci P. (dále jen „družstevní byt“), (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).

Soud vyšel z toho, že:

1) Okresní soud Plzeň - město rozsudkem ze dne 30. 8. 2006, uložil žalovanému jakožto tehdejšímu členu bytového družstva a nájemci družstevního bytu zaplatit žalobci 9417 Kč s poplatkem z prodlení.

2) Žalovaný uhradil bytovému družstvu 19. 9. 2007 toliko jistinu (9417 Kč), dlužný poplatek z prodlení však ani přes výzvu nezaplatil.

3) Okresní soud Plzeň - město usnesením ze dne 11. 12. 2008, které nabylo právní moci 19. 3. 2009, nařídil proti žalovanému exekuci k vymožení poplatku z prodlení (jenž činil 27 685 Kč; dále jen „pohledávka“), a nákladů exekuce a nákladů oprávněného (bytového družstva) předběžně stanovených v exekučních příkazech.

4) Z exekučního příkazu soudního exekutora Mgr. Ing. J. P. ze dne 16. 1. 2009 se podává, že pro vymožení pohledávky se exekuce provede postižením jiných majetkových práv povinného, a to jeho členských práv a povinností v bytovém družstvu.

5) Podle exekučního příkazu soudního exekutora ze dne 20. 3. 2009 měla být exekuce pro vymožení pohledávky provedena též srážkami z jiných příjmů (důchodu žalovaného).

6) Dne 5. 1. 2010 zaniklo ve smyslu § 51 písm. c) zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekučního řádu) a o změně dalších zákonů, pověření soudního exekutora k provedení exekuce, neboť pohledávka, včetně jejího příslušenství a nákladů exekuce byla vymožena (a to zčásti dobrovolným splněním vymáhané povinnosti žalovaným a zčásti srážkami z jiných příjmů žalovaného).

7) Žalovaný požádal dne 4. 2. 2010 soudního exekutora o zastavení exekuce.

8) Ze sdělení soudního exekutora ze dne 29. 11. 2011 vyplývá, že o návrhu žalovaného na zastavení exekuce záměrně nerozhodl, ani jej nepostoupil soudu, s odůvodněním, že jeho pověření k provedení exekuce zaniklo tím, že pohledávka, její příslušenství a náklady exekuce byly vymozeny.

Soud prvního stupně úvodem konstatoval, že v důsledku nabytí právní moci exekučního příkazu, kterým byla postižena členská práva a povinnosti žalovaného v bytovém družstvu, zaniklo členství žalovaného v bytovém družstvu (§ 231 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obč. zák.) a nájem družstevního bytu (§ 714, věta první, zákona č. 40/1964 Sb., obč. zák.).

Soudní exekutor však podle soudu nerespektoval jeden ze základních principů exekučního řízení, a to princip přiměřenosti. Vzhledem ke skutečnosti, že s žalovaným byl dohodnut splátkový kalendář, který byl žalovaným dodržován, se soudu prvního stupně jevílo postižení členských práv a povinností žalovaného v bytovém družstvu nepřiměřeným, a to především s ohledem na výši vymáhané částky, která navíc představovala toliko kapitalizovaný poplatek z prodlení z jistiny, kterou žalovaný dobrovolně uhradil.

S ohledem na uvedené soud prvního stupně – jsa si vědom toho, že dle § 231 odst. 2 obč. zák. dochází k obnovení členství v družstvu pouze pravomocným zastavením exekuce – uzavřel, že je v projednávané věci „namístě postupovat na základě analogie a považovat účinky skončení exekuce ve smyslu ustanovení § 47 odst. 5 ve spojení s ustanovením § 51 písm. c) exekučního řádu za účinky pravomocného zastavení exekuce ve smyslu ustanovení § 231 odst. 2 obč. zák., dle kterého pak dochází k obnovení členství v družstvu ex lege. Opačný závěr by byl v příkrém rozporu s dobrými mravy, jejichž ochrana je zakotvena v ustanovení § 3 obč. zák.“

Podle názoru soudu prvního stupně bytové družstvo již dosáhlo uspokojení své pohledávky a žaloba o vyklizení „je nepochybně vedena vidinou dalšího zisku“. Nelze pak pominout ani to, že žalovaný se domáhal vydání usnesení o zastavení exekuce (byť až poté, co byl vyrozuměn o zániku pověření soudního exekutora vymožením pohledávky) a že návrh na zastavení exekuce měl být postoupen soudu, který by o zastavení rozhodl, k čemuž nedošlo.

K odvolání bytového družstva K r a j s k ý s o u d v Plzni rozsudkem ze dne 25. 4. 2012 ve výroku potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (výrok první) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (výrok druhý).

Odvolací soud označil závěr soudu prvního stupně, podle nějž s ohledem na zjištěné skutečnosti došlo k obnovení členství žalovaného v bytovém družstvu a tím i k obnovení nájemního vztahu mezi účastníky řízení, za správný, a ztotožnil se s názorem, že jiný výklad by byl v rozporu s dobrými mravy. Žalovanému svědčí k bytu právo, které nepřipouští vyklizení, zákonné podmínky § 126 obč. zák. pro vyhovění žalobě proto nejsou splněny.

Bytové družstvo napadlo rozsudek odvolacího soudu dovoláním, odkazuje co do přípustnosti na § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., o. s. ř., uplatňuje přitom dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. a navrhuje, aby rozhodnutí soudů obou stupňů byla zrušena a věc vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Dovolatel spatřuje zásadní právní význam napadeného rozhodnutí v řešení otázky, „zda k obnovení členství v družstvu, které zaniklo v důsledku postižení členských práv a povinností v družstvu v exekuci, může dojít v důsledku jiné skutečnosti, než je pravomocné zastavení exekuce ve smyslu ustanovení § 52 odst. 1 exekučního řádu a § 268 o. s. ř. (příp. § 55 exekučního řádu), tedy jinak než v důsledku vydání usnesení o zastavení exekuce, které se stane pravomocným“.

Podle dovolatele soudy obou stupňů – které spojily účinky obnovení členství v družstvu s tím, že pohledávka dovolatele byla v exekuci zcela vymožena (zčásti dobrovolným splněním a zčásti srážkami z jiných příjmů žalovaného), tedy s jinou skutečností, než je pravomocné zastavení exekuce – posoudily uvedenou právní otázku v rozporu se zákonem (§ 231 odst. 2 obch. zák.) i s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu; konkrétně v rozporu se stanoviskem občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. února 2006, sp. zn. Cpjn 200/2005, uveřejněným pod číslem 31/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 31/2006“), dále s usnesením Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2008, sp. zn. 29 Cdo 1867/2008, usnesením Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3646/2010, a usnesením Nejvyššího soudu ze dne 18. 8. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1413/2010 (která jsou veřejnosti dostupná – stejně jako ostatní rozhodnutí Nejvyššího soudu přijatá po 1. 1. 2001 – na webových stránkách tohoto soudu).

Ze zmíněných rozhodnutí se podle názoru dovolatele podává, že k obnovení účasti člena družstva, jehož členská práva a povinnosti v družstvu byly postiženy exekucí, dochází jedině zastavením exekuce. Ani dobrovolné zaplacení vymáhané pohledávky samo o sobě neodvrátí zánik účasti člena družstva, resp. není-li exekuce zastavena podle § 268 o. s. ř. (za použití § 52 odst. 1 exekučního řádu), příp. § 55 exekučního řádu, členství povinného v družstvu se neobnoví.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d ň ě n í :

Tříčlenný senát č. 29, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při výkladu ustanovení § 231 odst. 2, věty druhé, obch. zák. k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl vyjádřen v usnesení ze dne 19. 8. 2008, sp. zn. 29 Cdo 339/2008, uveřejněném pod číslem 64/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 64/2009“),

v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3646/2010, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 8. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1413/2010.

Rozhodl proto o postoupení věci (dle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů) k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia. Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že rozhodné znění občanského soudního řádu, podle kterého dovolání projednal a rozhodl o něm (do 31. 12. 2012), se podává z části první, článku II, bodu 7, zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. pro řešení dovoláním otevřené otázky výkladu ustanovení § 231 odst. 2, věty druhé, obch. zák.; není však důvodné.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (a se zřetelem ke způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání, ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Pro další úvahy Nejvyššího soudu je rozhodné ustanovení § 231 obch. zák. ve znění zákona č. 230/2008 Sb., ustanovení § 714 obch. zák. ve znění zákona č. 107/2006 Sb. a ustanovení § 46 a § 47 exekučního řádu ve znění zákona č. 286/2009 Sb. (jenž se podává z části první, článku II, bodu 1 zákona č. 286/2009 Sb.).

Podle § 231 odst. 1 obch. zák. členství (v družstvu) zaniká (...) vydáním exekučního příkazu k postižení členských práv a povinností po právní moci usnesení o nařízení exekuce nebo zánikem družstva (odstavec první).

Podle § 231 odst. 2 obch. zák. jestliže byl zrušen konkurs na majetek člena z jiných důvodů než po splnění rozvrhového usnesení nebo proto, že majetek dlužníka je zcela nepostačující, jeho členství se obnovuje; jestliže již družstvo vyplatilo jeho vypořádací podíl, musí jej do dvou měsíců od zrušení konkursu družstvu nahradit. To platí obdobně i v případě, že byl pravomocně zastaven výkon rozhodnutí postižením členských práv a povinností člena v družstvu nebo pravomocně zastavena exekuce podle zvláštního právního předpisu.

Podle § 714, věty první, obch. zák. zánikem členství osoby v bytovém družstvu zanikne její nájem bytu.

Podle § 46 odst. 7 exekučního řádu po skončení exekuce podle odstavců 2 a 5 a § 55 zašle exekutor oznámení o skončení exekuce všem orgánům a osobám, které ve svých evidencích vedou poznámku o probíhající exekuci anebo kterým byla v exekuci uložena nějaká povinnost; oznámení není rozhodnutím. Na žádost zašle toto oznámení neprodleně rovněž účastníkům řízení.

Podle § 47 odst. 1, věty první, exekučního řádu exekutor poté, co mu bylo doručeno usnesení o nařízení exekuce, posoudí, jakým způsobem bude exekuce provedena, a vydá nebo zruší exekuční příkaz ohledně majetku, který má být exekucí postižen.

Podle § 47 odst. 5 exekučního řádu provedením exekuce a zastavením exekuce zanikají účinky všech vydaných exekučních příkazů.

Otázkou obnovení účasti společníka obchodní společnosti nebo člena družstva se Nejvyšší soud zabýval poprvé v R 31/2006. V tomto stanovisku, vycházejí z toho, že „exekuční příkaz nelze odstranit tím, že by jej exekutor následným rozhodnutím «zrušil», neboť ani exekuční řád ani občanský soudní řád (srov. § 52 odst. 1, 2 ex. ř.) eventualitu takového rozhodnutí nepřipouští“, Nejvyšší soud uzavřel, že „k obnovení účasti společníka obchodní společnosti nebo člena družstva, jejichž podíl, resp. členská práva a povinnosti, byly postiženy exekucí jako jiná majetková práva (§ 63 ex. ř.), (...) nedochází «zrušením» exekučního příkazu, nýbrž zastavením exekuce“.

V R 64/2009 pak Nejvyšší soud formuloval a odůvodnil závěr (o který svou argumentaci opírá dovolatel), podle něhož „dobrovolné zaplacení vymáhané pohledávky, i když bude provedeno před nabytím právní moci usnesení o nařízení exekuce (...), samo o sobě zánik účasti společníka (...) neodvrátí. V důsledku dobrovolného zaplacení vymáhané pohledávky společníkem (povinným) po nařízení exekuce však vymáhané právo zaniká (ledaže exekuce již byla provedena). Tím je založen zákonný důvod pro zastavení exekuce podle ustanovení § 268 odst. 1 písm. g) o. s. ř.“

K závěrům R 64/2009 se Nejvyšší soud opakovaně přihlásil v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2008, sp. zn. 29 Cdo 1867/2008, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4306/2007.

S účinností od 1. 1. 2008 ovšem novela exekučního řádu provedená zákonem č. 347/2007 Sb. výslovně umožnila, aby soudní exekutor vydaný exekuční příkaz zrušil (viz § 47 odst. 1, větu první, exekučního řádu). V důsledku této změny právní úpravy byl překonán výše uvedený dílčí judikatorní závěr R 31/2006. Judikatura však i přes změnu právní úpravy nadále vycházela z R 64/2009, tj. setrvala na požadavku formálního zastavení exekuce jako nutném předpokladu obnovení účasti společníka obchodní společnosti nebo člena družstva (viz např. usnesení sp. zn. 29 Cdo 3646/2010).

Nelze však přehlédnout, že již z přístupu zastávaného v R 64/2009 plyne jednoznačný závěr, podle něhož povinný, který vymáhanou peněžitou pohledávku dobrovolně zaplatí po nařízení exekuce (před tím, než je uspokojena z jeho vypořádacího podílu), má – z tohoto titulu – „nárok“ na zastavení exekuce, kterého se může „domoci“ tím, že učiní formální krok – podá návrh na zastavení exekuce dle § 268 odst. 1 písm. g) o. s. ř. Jinými slovy, nikoli pouze zastavení exekuce (podle § 55 a násl. exekučního řádu, respektive § 268 a násl. o. s. ř.), ale i dobrovolné

zaplacení vymáhané peněžitě pohledávky může v konečném důsledku – ovšem pouze za předpokladu, že exekuce bude z tohoto důvodu formálně zastavena – vést k obnovení účasti ve společnosti či družstvu. V tomto smyslu bylo již v R 64/2009 dobrovolné zaplacení (jako další ze způsobů, jímž zanikají účinky exekučního příkazu postihujícího podíl v obchodní společnosti či členská práva a povinnosti v družstvu) ve vztahu k obnovení účasti společníka obchodní společnosti nebo člena družstva fakticky postaveno na roveň zastavení exekuce.

Účinky exekučního příkazu postihujícího podíl v obchodní společnosti či členská práva a povinnosti v družstvu však zanikají – kromě zastavení exekuce (podle § 55 a násl. exekučního řádu, respektive § 268 a násl. o. s. ř.) – též v důsledku zrušení exekučního příkazu, nebo provedení exekuce (a to jak provedení spočívajícího v dobrovolném splnění vymáhané povinnosti povinným, tak jejího vymození soudním exekutorem z jiného majetku, než podílu v obchodní společnosti či v družstvu).

Z funkčního hlediska přitom není žádného důvodu, pro nějž by – ve vztahu k obnovení účasti ve společnosti či členství v družstvu – mělo být mezi jmenovanými způsoby zániků účinků exekučního příkazu rozlišováno. Opačný přístup v řadě případů vede k nepřiměřené tvrdosti, která se plně projeví i ve vztahu k účasti v bytovém družstvu, neboť v důsledku zániku členství v něm dochází zpravidla také k zániku nájmu bytu (§ 714 obč. zák.).

Na základě výše uvedeného lze konstatovat, že zrušení exekučního příkazu postihujícího podíl v obchodní společnosti či členská práva a povinnosti v družstvu, dobrovolné splnění vymáhané povinnosti i její vymození z jiného majetku, než podílu v obchodní společnosti či členských práv a povinností v družstvu, má – ve vztahu k existenci účinků tohoto exekučního příkazu – totožné důsledky jako zastavení exekuce.

Za této situace dospěl velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu k závěru, podle něhož ani v případech zrušení exekučního příkazu či provedení exekuce (s výjimkou případů, kdy byla vymáhaná povinnost splněna z prostředků získaných postižením podílu či členských práv a povinností) není nezbytné trvat pro účely obnovení účasti ve společnosti či členství v družstvu na požadavku (formálního) zastavení exekuce.

Termín „zastavení exekuce“ obsažený v § 231 odst. 2 obch. zák. je třeba vykládat tak, že kromě zastavení exekuce podle § 55 a násl. exekučního řádu, respektive § 268 a násl. o. s. ř., zahrnuje též další způsoby zániku účinků exekučního příkazu postihujícího členská práva a povinnosti člena družstva (včetně zrušení exekučního příkazu či provedení exekuce); výjimkou jsou případy, v nichž byla vymáhaná povinnost splněna z prostředků získaných postižením členských práv a povinností. K obnovení účasti pak dochází bez dalšího již v okamžiku zániku účinků exekučního příkazu, jímž byly členská práva a povinnosti postiženy.

K tomu pak dlužno podotknout, že zánik účinků exekučního příkazu (resp. provedení exekuce), je zpravidla možné prokázat oznámením soudního exekutora o skončení exekuce dle § 46 odst. 7 exekučního řádu (s účinností od 1. 1. 2013 dle § 46 odst. 8 exekučního řádu).

Nadále přitom platí, že pokud družstvo vypořádací podíl již vyplatilo, musí jej povinný do dvou měsíců od zániku účinků exekučního příkazu, který členská práva a povinnosti postihl, nahradit, jinak k obnovení jeho účasti nedojde (§ 231 odst. 2 obch. zák.).

Obnovením účasti dochází k obnovení všech členských práv a povinností spojených s členstvím v družstvu. Jejich součástí jsou v bytovém družstvu zpravidla též práva a povinnosti z nájmu družstevního bytu (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 9. 2014, sp. zn. 31 Cdo 1147/2012, uveřejněného pod číslem 7/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Dojde-li k obnovení členství v bytovém družstvu, obnoví se spolu s ním proto též nájem družstevního bytu zaniklý v důsledku zániku členství (§ 714 obč. zák.).

Promítnuto do poměrů projednávané věci to znamená, že byla-li pohledávka, včetně jejího příslušenství a nákladů exekuce, vymožena jiným způsobem než z prostředků získaných postižením členských práv a povinností žalovaného v bytovém družstvu, došlo tím k zániku účinků všech v řízení vydaných exekučních příkazů (včetně účinků exekučního příkazu postihujícího členská práva a povinnosti žalovaného v bytovém družstvu), a tím (bez dalšího) též k obnovení členství žalovaného v bytovém družstvu, včetně obnovení nájmu družstevního bytu.

Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu a jeho obsahového vymezení správnost rozhodnutí soudů nižších stupňů zpochybnit nepodařilo, přičemž Nejvyšší soud neshledal ani jiné vady, k jejich existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), dovolání podle § 243b odst. 2, část věty před středníkem, o. s. ř. zamítl.

Případné pochybení poskytovatele webové služby insolvenčního rejstříku, spočívající v opožděném „oznámení“ úpadku dlužníka, nemá vliv na běh lhůty k přihlášení pohledávky věřitele.

(Usnesení Nejvyššího soudu
ze dne 27. 5. 2015,
sen. zn. 29 NSČR 41/2015,
ECLI:CZ:NS:2015:29.NSCR.41.2015.1)

V r c h n í s o u d v Olomouci k odvolání věřitele č. 2 (K. banky, a. s. – dále jen „věřitel“) usnesením ze dne 28. 11. 2014 potvrdil usnesení ze dne 17. 2. 2014, jímž K r a j s k ý s o u d v Brně (dále jen „insolvenční soud“) – odkazuje na ustanovení § 173 odst. 1 a § 185 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – odmítl jako opožděnou přihlášku pohledávky věřitele a určil, že právní mocí usnesení končí účast věřitele v insolvenčním řízení.

Odvolací soud uzavřel, že insolvenční soud usnesením ze dne 28. 11. 2013 zjistil úpadek dlužníků (manželů J. M. a M. M.), dlužníkům povolil oddlužení, insolvenčním správcem ustanovil Mgr. Z. Z. a vyzval věřitele dlužníků, kteří dosud nepřihlásili své pohledávky, aby tak učinili ve lhůtě třiceti dnů ode dne zveřejnění tohoto usnesení v insolvenčním rejstříku s tím, že k přihláškám podaným později insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují. Usnesení bylo zveřejněno v insolvenčním rejstříku 28. 11. 2013 v 09:48 hodin.

Posledním dnem lhůty k přihlášení pohledávek tak bylo podle ustanovení § 57 odst. 1 a 2 zákona č. 99/1963 Sb., o. s. ř., pondělí 30. 12. 2013. Přihláška pohledávky věřitele „byla odeslána“ do datové schránky insolvenčního soudu (až) 14. 2. 2014, tj. opožděně.

Konečně odvolací soud zdůraznil, že o zahájení insolvenčního řízení a o rozhodnutí o úpadku dlužníků byli věřitelé, tedy i odvolatel, vyrozuměni vyvěšením vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení a rozhodnutí o úpadku na úřední desce insolvenčního soudu a jejich současným zveřejněním v insolvenčním rejstříku (srov. ustanovení § 71 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2013), který je veřejně přístupným informačním systémem veřejné správy (srov. ustanovení § 419 odst. 1 a 2 a § 2 písm. i/ insolvenčního zákona). Podal-li věřitel přihlášku pohledávky opožděně, není důvod zkoumat, z jakých příčin se tak stalo, tj. zda lhůtu zmeškal v důsledku pochybení webové služby. Prominutí zmeškání lhůty, včetně lhůty k podání přihlášky totiž není v insolvenčním řízení přípustné (§ 83 insolvenčního zákona).

Proti usnesení odvolacího soudu podal věřitel dovolání, které má za přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., namítaje, že v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu dosud nebyla vyřešena otázka, jaké důsledky má chybné zveřejnění informací prostřednictvím webové služby insolvenčního rejstříku, a požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu změnil tak, že se přihláška neodmítá, popřípadě aby napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Aktentuje, že webová služba předala „subjektům“ chybnou informaci, když úpadek oznámila až s datem 6. 2. 2014. Věřitel se touto nesprávnou informací řídil a pohledávku přihlásil dne 14. 2. 2014, tj. v řádné lhůtě od oznámení úpadku dlužníků.

Jelikož webová služba je serverem insolvenčního rejstříku Ministerstva spravedlnosti České republiky, má dovolatel za to, že chybné zveřejnění informací nemůže být přičítáno k jeho tíži, stejně jako fakt, že věřitel je subjektem, který s ohledem na vysoký počet evidovaných pohledávek nutně potřebuje automatické zpracování informací týkajících se insolvenčního řízení. Poukazuje na závěry formulované k otázce fungování insolvenčního rejstříku Nejvyšším soudem v usnesení ze dne 27. 9. 2011, sen. zn. 29 NSČR 35/2010, a Vrchním soudem v Olomouci v usnesení ze dne 28. 11. 2014, č.j. 2 VSOL 510/2014-P4-9.

Konečně zdůrazňuje, že odmítnutím přihlášky insolvenční soud porušil zásadu upravenou ustanovením § 5 písm. a) insolvenčního zákona a základní práva věřitele.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d ň ě n í :

S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád ve znění účinném od 1. 1. 2014 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2014, sen. zn. 29 NSČR 45/2014, uveřejněné pod číslem 80/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Dovolání věřitele je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., a to k řešení otázky dovolatelem otevřené a Nejvyšším soudem beze zbytku nezodpovězené.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 71 insolvenčního zákona (ve znění účinném k datu zveřejnění rozhodnutí o úpadku dlužníků v insolvenčním rejstříku) soudní rozhodnutí, předvolání, vyrozumění nebo jiná písemnost insolvenčního soudu nebo účastníků se v insolvenčním řízení doručují pouze vyvěšením písemnosti na úřední desce insolvenčního soudu a jejím současným zveřejněním v insolvenčním rejstříku

(dále jen „doručení vyhláškou“), ledaže zákon stanoví pro určité případy nebo pro určité osoby i zvláštní způsob doručení (odstavec 1). Při doručení vyhláškou se písemnost považuje za doručenou dnem, popřípadě okamžikem jejího zveřejnění v insolvenčním rejstříku; okamžikem zveřejnění písemnosti v insolvenčním rejstříku se rozumí den, hodina a minuta zveřejnění (odstavec 2). Povinnost insolvenčního soudu zveřejnit vyhláškou různé údaje, stanovená v tomto zákoně, je splněna vyvěšením příslušné písemnosti na úřední desce insolvenčního soudu se současným zveřejněním v insolvenčním rejstříku, pokud zákon nestanoví pouze zveřejnění písemnosti na úřední desce insolvenčního soudu; při zveřejnění písemnosti v insolvenčním rejstříku platí odstavec 2 obdobně (odstavec 3).

Podle ustanovení § 419 insolvenčního zákona (v témže znění) insolvenční rejstřík je informačním systémem veřejné správy, jehož správcem je Ministerstvo spravedlnosti (dále jen „ministerstvo“) (odstavec 1). Insolvenční rejstřík obsahuje seznam insolvenčních správců, seznam dlužníků a insolvenční spisy. Pro každého dlužníka se vede jeden insolvenční spis (odstavec 2). Insolvenční rejstřík je veřejně přístupný, s výjimkou údajů, o kterých tak stanoví tento zákon. Každý má právo do něj nahlížet a pořizovat si z něj kopie a výpisy. Soudce insolvenčního soudu má přístup ke všem údajům vedeným v insolvenčním rejstříku (odstavec 3). Na žádost vydá ministerstvo nebo insolvenční soud úředně ověřený výstup z informačního systému veřejné správy obsahující údaje z insolvenčního rejstříku nebo informaci o tom, že požadovaný údaj není veden v insolvenčním rejstříku (odstavec 4).

Podle ustanovení § 421 insolvenčního zákona (v témže znění) v insolvenčním rejstříku insolvenční soud zveřejňuje chronologicky s uvedením okamžiku vložení tyto písemnosti a informace: a) rozhodnutí insolvenčního soudu vydaná v insolvenčním řízení a v incidenčních sporech, b) veškerá podání, která se vkládají do soudního spisu vedeného insolvenčním soudem ohledně dlužníka, nestanoví-li tento zákon jinak, c) další informace, o kterých tak stanoví tento zákon (odstavec 1). Podání došla insolvenčnímu soudu v elektronické podobě a písemnosti pořizované insolvenčním soudem se do insolvenčního rejstříku vkládají pomocí elektronického přenosu dat. Ostatní písemnosti a podání se vkládají přenesením jejich obrazové podoby do insolvenčního rejstříku (odstavec 2).

Nejvyšší soud již v usnesení ze dne 27. 9. 2011, sen. zn. 29 NSČR 35/2010, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 1, ročník 2012, pod číslem 21, formuloval a odůvodnil závěr, podle něhož ve vztahu k osobám, které v době zveřejnění rozhodnutí o úpadku v insolvenčním rejstříku nebyly účastníky insolvenčního řízení, se zveřejněním rozhodnutí o úpadku plní oznamovací povinnost insolvenčního soudu ve smyslu ustanovení § 421 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona ve spojení s ustanovením § 71 odst. 3 insolvenčního zákona a nikoli povinnost insolvenčního soudu směřující k doručení tohoto rozhodnutí (ve smyslu ustanovení § 71 odst. 1 insolvenčního zákona). Současně vysvětlil, že

zákonem není předepsán způsob, jakým má uživatel provádět vyhledávání dlužníků v insolvenčním rejstříku. Použije-li k vyhledávání některý (či více) z údajů umožňujících spolehlivou identifikaci hledané osoby, nelze mu klást k tíži, že nepoužil ještě jiné údaje. U právnické osoby pak k údajům, jež mají přinést spolehlivý výsledek vyhledávání, patří identifikační číslo osoby a/nebo obchodní firma nebo název (potud, že dlužník i při zobrazení více záznamů plynoucích z možné zaměnitelnosti obchodní firmy nebo názvu nezůstane ve výsledcích vyhledávání uživateli insolvenčního rejstříku utajen). Výsledky vyhledávání na základě zadaných parametrů musí být přitom stejné bez ohledu na to, zda tyto byly zadány do formuláře „základního“ či do formuláře hledání „pokročilého“. Dále Nejvyšší soud dovodil, že vzhledem k významu insolvenčního rejstříku při plnění jeho informativní funkce a k jeho povaze (srov. § 419 odst. 1 insolvenčního zákona) je nezbytné vykládat zjištěné nedostatky jeho fungování způsobem, jenž nebude chyby ve fungování veřejné správy (o jejíž informační systém jde) přičítat k tíži osob, jimž má takový systém spolehlivě sloužit. Přitom za řádné fungování informačního systému veřejné správy odpovídá jeho správce a ten je (má být) nejen povinen, ale (na rozdíl od pouhého uživatele takového systému) též schopen, řádné fungování systému doložit.

V usnesení ze dne 29. 2. 2012, sen. zn. 29 NSČR 3/2012, uveřejněném pod číslem 84/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, pak Nejvyšší soud vysvětlil, že nezbytným institutem stávající úpravy insolvenčního práva je veřejně přístupný insolvenční rejstřík, jehož prostřednictvím je zajištěna informovanost účastníků a třetích osob o průběhu jednotlivých řízení. Zdůraznil, že součástí insolvenčního rejstříku je nejen seznam dlužníků, z něhož lze zjistit informaci o insolvenčním řízení konkrétního dlužníka, ale též jednotlivé insolvenční spisy. Právě ty obsahují údaje, z nichž je zřejmé, u kterého soudu je insolvenční řízení vedeno a v jaké fázi se nachází. Podstatné údaje pro řádné uplatnění pohledávek věřitelů se podávají především z usnesení o úpadku (srov. dále i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2014, sen. zn. 29 NSČR 118/2013).

V důvodech usnesení ze dne 22. 1. 2014, sen. zn. 29 NSČR 11/2012, dále Nejvyšší soud doplnil, že:

„Koncepce insolvenčního zákona je založena na informovanosti účastníků a dalších osob o průběhu insolvenčního řízení prostřednictvím insolvenčního rejstříku. Rejstřík je ve smyslu ustanovení § 419 odst. 1 insolvenčního zákona informačním systémem veřejné správy, veřejně přístupným na internetu, který poskytuje všem osobám klíčové informace o rozhodnutích soudů i dalších písemnostech obsažených v insolvenčním spisu.

Na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti je jako součást tohoto informačního systému veřejnosti nabízena webová služba insolvenčního rejstříku, která umožňuje automaticky komunikovat a vyměňovat si údaje z aplikace insolvenčního rejstříku s jinými aplikacemi přes internet. Poskytuje shodné úda-

je, které jsou dostupné v interaktivním prohlížení insolvenčního rejstříku. Tyto údaje jsou určeny pro strojové zpracování. Služba je koncipovaná jako veřejná a je zdarma. Předpokládá vytvoření vlastních kopií databází na straně uživatelů.

Podmínky služby provozované v rámci informačního systému veřejné správy vycházejí z údajů, které se povinně zapisují do insolvenčního rejstříku, jmenovitě do seznamu dlužníků (§ 420 insolvenčního zákona). Je-li dlužníkem fyzická osoba, která je podnikatelem, zapisuje se do seznamu dlužníků též identifikační číslo osoby, přičemž tento údaj zapíše insolvenční soud do seznamu dlužníků, jakmile nastanou účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, nejpozději však do sedmi dnů po tomto okamžiku; není-li mu tento údaj v uvedené době znám, zapíše jej do seznamu dlužníků, jakmile v insolvenčním řízení vyjde najevo“.

Za stavu, kdy právní posouzení věci (závěr o opožděnosti přihlášky) odvolacím soudem v obecné poloze výše uvedené judikatuře odpovídá, zbývá posoudit, zda a jaké důsledky má (může) mít na řešení otázky včasnosti přihlášky dovolatelem namítané pochybení webové služby.

V tomto směru považuje Nejvyšší soud za rozhodující, že v insolvenčním rejstříku byly řádně zveřejněny jak vyhláška o zahájení insolvenčního řízení (§ 101 insolvenčního zákona), tak i rozhodnutí o úpadku spojené s rozhodnutím o povolení oddlužení (§ 136 odst. 3 insolvenčního zákona).

Skutečnost, že je – vedle insolvenčního rejstříku – veřejnosti nabízena (i) webová služba insolvenčního rejstříku, která poskytuje podobné informace jako insolvenční rejstřík, přizpůsobené pro automatickou strojovou komunikaci, a s tím související možnost disproporcí mezi (správnými) údaji poskytovanými v insolvenčním rejstříku a (chybnými) údaji poskytovanými webovou službou, totiž neznamená, že by pro počátek běhu lhůty k přihlášení pohledávky byl rozhodný nesprávný údaj webové služby. Opačný závěr by přitom vedl k nežádoucímu stavu, který by umožňoval, aby lhůta k přihlášení pohledávek pro jednotlivé věřitele začala běžet rozdílně, a to právě ve vazbě na dotazy těchto věřitelů v rámci webové služby a případné chybné informace poskytnuté touto službou jednotlivým věřitelům, a navzdory tomu, že v insolvenčním rejstříku byly rozhodné informace zveřejněny správně.

Jinými slovy, případné pochybení poskytovatele webové služby insolvenčního rejstříku není způsobilé nic změnit na závěru o opožděnosti přihlášky pohledávky, tj. nemůže vést k výsledku, jenž by v konečném důsledku vedl k zásahu do práv (ostatních) věřitelů, kteří pohledávky za dlužníky přihlásili včas.

Jelikož právní posouzení věci, na němž rozhodnutí odvolacího soudu spočívá a které bylo dovoláním zpochybněno, je správné, Nejvyšší soud dovolání věřitele podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Mezi obcí a členem jejího zastupitelstva, který byl zvolen místostarostou obce, může vzniknout pracovněprávní vztah, není-li náplní tohoto vztahu výkon funkce člena zastupitelstva obce (místostarosty) a nejde-li ani o žádný z případů neslučitelnosti funkce člena zastupitelstva obce s funkcí vykonávanou v pracovněprávním vztahu uvedených v ustanoveních § 5 odst. 2 a 3 zákona č. 491/2001 Sb. (ve znění pozdějších předpisů).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 6. 2015,
sp. zn. 21 Cdo 2430/2014,
ECLI:CZ:NS:2015:21.CDO.2430.2014.1)

Žalobce se žalobou podanou u Okresního soudu v Jeseníku dne 18. 7. 2011 domáhal, aby mu žalovaný zaplatil 167 200 Kč s 7,75% úroky z prodlení za dobu od 18. 7. 2011 do zaplacení. Žalobu zdůvodnil zejména tím, že žalovaný byl dne 6. 11. 2006 zvolen „neuvolněným“ místostarostou města J. a že měl proto nárok na odměnu za výkon této funkce. Vedle toho žalovaný se žalobcem uzavřel dne 1. 2. 2008 dohodu o pracovní činnosti na dobu určitou do 31. 12. 2008 a dne 31. 12. 2008 další dohodu o pracovní činnosti na dobu určitou do 28. 2. 2009, v nichž byly sjednány práce „příprava, zpracování a administrace podkladů pro získávání peněžních prostředků ze SFEU, SRČR apod.“ a z nichž byla žalovanému vyplacena odměna v celkové výši 167 200 Kč. Žalobce považuje tyto dohody o pracovní činnosti za neplatné podle ustanovení § 39 obč. zák., neboť odporují zákonu a obcházejí jej, protože „předmět výkonu práce“ podle nich je „výlučně výkonem veřejné funkce“, na který není možné aplikovat ustanovení zákoníku práce, a protože stejným „výkonem předmětu práce“ byl žalovaný pověřen i v rámci výkonu funkce „neuvolněného“ místostarosty, za který mu byla „přidělována“ stanovená odměna. Žalobce má za to, že na straně žalovaného vzniklo bezdůvodné obohacení ve výši 167 200 Kč.

Žalovaný zejména namítal, že nárok na vydání bezdůvodného obohacení uplatněný žalobcem je promlčen a že uzavřené dohody o pracovní činnosti jsou „zcela v souladu s právním řádem“, neboť jeho povinností jako „neuvolněného“ místostarosty bylo podle zákona o obcích jen zastupování starosty města a podle organizačního schématu městského úřadu měl na starost oblast správy lesů. Dohody o pracovní činnosti byly uzavřeny z toho důvodu, že žalobce potřeboval zajistit činnosti nutné pro získávání dotací.

O k r e s n í s o u d v Jeseníku rozsudkem ze dne 4. 3. 2013 žalobu zamítl a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení 53 956 Kč k rukám advokátky Mgr. J. Z. H. Dovodil, že námitka promlčení vznesená žalovaným není důvodná, neboť podle ustanovení § 331 zák. práce je

promlčecí doba tříletá; spočívá-li bezdůvodné obohacení zaměstnance v přijetí neprávem vyplacených částek, může zaměstnavatel požadovat na zaměstnanci jejich vrácení, jen jestliže zaměstnanec věděl nebo musel z okolností předpokládat, že jde o částky nesprávně určené nebo omylem vyplacené, a to ve lhůtě tří let od jejich výplaty. Uvedl, že žalobce „neprokázal tzv. nedobrou víru žalovaného“, neboť bylo naopak prokázáno, že „potřeba práce v oblasti získávání dotací u žalobce byla, tato postupně narůstala, až vyústila v to, že od 1. 3. 2009 zastupitelstvo obce rozhodlo o změně funkce místostarosty z neuvolněné na uvolněnou, právě pro potřebu práce v oblasti získávání dotací, kterou byl nově pověřen právě žalovaný z titulu funkce uvolněného místostarosty“. Vycházel dále ze zjištění, že žalovaný si vyplňoval v jednotlivých měsících písemné výkazy práce, ve kterých byl uveden popis jeho činnosti a počet hodin a které podepisoval a schvaloval tajemník města J. Dospěl k závěru, že žalovaný nevěděl ani nemohl z okolností předpokládat, že v případě odměn z uzavřených dohod o pracovní činnosti vyplacených mu žalobcem za období od února 2008 do února 2009 v celkové výši 167 200 Kč jde o finanční částky nesprávně určené nebo omylem vyplacené, a že „požadavek“ žalobce nelze posoudit ani podle ustanovení zákóníku práce o odpovědnosti zaměstnance za škodu.

K odvolání žalobce K r a j s k ý s o u d v Ostravě rozsudkem ze dne 4. 12. 2013 změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o věci samé tak, že žalovanému uložil povinnost zaplatit žalobci 30 720 Kč s úrokem z prodlení ve výši 7,75 % ročně od 18. 7. 2011 do zaplacení, ve zbývajících částech výroku o věci samé jej potvrdil a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalovanému na náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně 35 904 Kč a na náhradu nákladů odvolacího řízení 25 042 Kč, oboje k rukám advokátky Mgr. J. Z. H. Dovodil, že dohody o pracovní činnosti uzavřené mezi účastníky dne 1. 2. 2008 a dne 31. 12. 2008 jsou neplatné podle ustanovení § 39 obč. zák., neboť „základním právním podkladem upravujícím vznik, změnu či zánik právního vztahu občana jako zastupitele a jako starosty či jeho zástupce a jejich práva a povinnosti z tohoto vztahu vyplývající“ je právní úprava obsažená v zákoně o obcích, která „neumožňuje dovozovat, že uvedené veřejné funkce jsou vykonávány v pracovním poměru“ a že se tedy na ně vztahuje zákoník práce, přičemž „je nepochybné, že předmět výkonu práce vyplývající z citovaných dohod je výkonem veřejné funkce, neboť se nejedná o naprosto odlišnou činnost od uvolněného zastupitele“. Dospěl k závěru, že přijetím plnění z těchto neplatných dohod se žalovaný bezdůvodně obohatil a že nebyl v dobré víře, neboť jako „neuvolněný“ místostarosta „měl znát zákon o obcích“. Výši bezdůvodného obohacení stanovil jako rozdíl mezi vyplacenými odměnami z dohod o pracovní činnosti a odměnou, která by mu za stejný počet odpracovaných hodin příslušela jako uvolněnému místostarostovi. Shledal, že vzhledem k námitce promlčení vznesené žalovaným a vzhledem k výplatnímu termínu u žalobce „ve dnech 10. až 15. dne v měsíci“

má žalobce právo, aby mu žalovaný vydal bezdůvodné obohacení vzniklé žalovanému vyplacením odměn z dohod o pracovní činnosti pouze za období od července 2008 do února 2009 ve výši 30 720 Kč.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, podle jehož obsahu (srov. § 41 odst. 2 o. s. ř.) napadá rozsudek odvolacího soudu ve výroku, kterým byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé. Namítá, že zákon nezakazuje uzavření dohody o pracovní činnosti s neuvolněným místostarostou města a že se „nejednalo o žádnou duplicitu, ale zcela samostatnou oblast práce“ a o „zcela samostatný pracovněprávní vztah nezávislý na jakékoli volené funkci žalovaného“. Dohody o pracovní činnosti se „týkaly odborné práce“ nesouvisející s výkonem funkce „neuvolněného“ místostarosty, neboť žalovaný neměl „z titulu funkce vykonávat práci spočívající v přípravě náročné dokumentace dotačních projektů“, což „bývá jinak práce buď externích firem, nebo pracovníků úřadu“, přičemž nelze vyloučit ani možnost, aby tato práce byla předmětem dohody o pracovní činnosti. Dovolatel je toho názoru, že není významné, zda je taková dohoda uzavřena s osobou vůči žalobci „cizí“, nebo s „neuvolněným“ místostarostou města. Poukazuje na to, že dohody o pracovní činnosti připouští i výklad Ministerstva vnitra, které pouze požaduje, aby „práce nesouvisela s výkonem funkce a nedocházelo k duplicitnímu odměňování“, což „daný případ beze zbytku splňuje“, neboť žalovaný měl jako „neuvolněný“ místostarosta pouze zastupovat starostu v době nepřítomnosti a měl svěřenu oblast lesů. Je přesvědčen o tom, že byl v dobré víře, že „dohody o pracovní činnosti spočívající v odborné práci přípravy dotací nesouvisejí s výkonem jeho funkce místostarosty ani zastupitele a že je proto možné danou dohodu uzavřít“. Žalovaný navrhl, aby dovolací soud napadený rozsudek krajského soudu zrušil a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013, neboť řízení ve věci bylo zahájeno přede dnem 1. 1. 2014 (srov. čl. II bod 2. zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzované věci mimo jiné zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu odvolacího soudu – jak vyplývá z ustanovení § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3, věty první, o. s. ř. – nepodléhá), že žalovaný byl jako člen zastupitelstva města J. dne 6. 11. 2006 zvolen „neuvolněným“ místostarostou města J. a že podle organizačního řádu Městského úřadu J. jako místostarosta přímo řídil správce lesů a pracovníky pěstební činnosti. Žalobce uzavřel se žalovaným dne 1. 2. 2008 dohodu o pracovní činnosti na dobu od 1. 2. 2008 do 31. 12. 2008 a dne 31. 12. 2008 další dohodu o pracovní činnosti na dobu od 1. 1. 2009 do 28. 2. 2009, obě na druh práce „příprava, zpracování, administrace podkladů pro získávání peněžních prostředků ze SFEU, SRČR apod., např. sběrný dvůr J., rekonstrukce budovy č. p. 7, regenerace MPZ, územní plán města J., úspory energií v objektech města apod. dle potřeb“, se sjednanou týdenní pracovní dobou „maximálně 20 hodin“ a odměnou ve výši 190 Kč za hodinu. O práci vykonané žalovaným byly v jednotlivých měsících vedeny výkazy, ve kterých byl uveden popis činnosti žalovaného a počet odpracovaných hodin a které byly podepsány žalovaným a schváleny tajemníkem města J. Na základě uzavřených dohod o pracovní činnosti byla žalovanému vyplacena za období od února 2008 do února 2009 odměna v celkové výši 167 200 Kč.

Za tohoto skutkového stavu závisí napadený rozsudek odvolacího soudu mimo jiné na vyřešení otázky hmotného práva, zda a popřípadě za jakých podmínek může obec uzavřít dohodu o pracovní činnosti s členem zastupitelstva obce, který byl zvolen „neuvolněným“ místostarostou obce. Protože tato právní otázka v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, je dovolání proti rozsudku odvolacího soudu podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání žalovaného je opodstatněné.

Platnost dohod o pracovní činnosti, uzavřených mezi žalobcem a žalovaným dne 1. 2. 2008 a dne 31. 12. 2008, je třeba posuzovat – vzhledem k době uzavření těchto dohod – i v současné době podle zákona č. 262/2006 Sb., zák. práce, ve znění zákonů č. 585/2006 Sb., č. 181/2007 Sb., č. 261/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb., nálezů Ústavního soudu č. 116/2008 Sb. a zákonů č. 121/2008 Sb., č. 126/2008 Sb. a č. 294/2008 Sb., tedy podle zákoníku práce ve znění účinném

ném do 31. 12. 2008 a podle zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění účinném do 31. 12. 2008 (dále jen „zákon o obcích“).

Funkce člena zastupitelstva obce je veřejnou funkcí (srov. § 70, větu první, zákona o obcích a § 201 odst. 2 zák. práce), která není vykonávána v pracovním poměru; na vztahy vyplývající z výkonu této funkce se proto vztahuje zákoník práce, jen jestliže to výslovně stanoví nebo jestliže to stanoví zvláštní právní předpisy (srov. § 5 odst. 1 zák. práce).

Funkce člena zastupitelstva obce, města, územně členěného statutárního města nebo hlavního města Prahy je neslučitelná s funkcí vykonávanou zaměstnancem této obce, města, územně členěného statutárního města nebo hlavního města Prahy zařazeným do obecního nebo městského úřadu této obce nebo města nebo Magistrátu hlavního města Prahy; funkce člena zastupitelstva městského obvodu nebo městské části je neslučitelná s funkcí vykonávanou zaměstnancem zařazeným do úřadu tohoto městského obvodu nebo městské části a s funkcí vykonávanou zaměstnancem zařazeným do magistrátu příslušného územně členěného statutárního města nebo hlavního města Prahy; funkce člena zastupitelstva územně členěného statutárního města nebo hlavního města Prahy je neslučitelná s funkcí vykonávanou zaměstnancem zařazeným do úřadu městského obvodu nebo městské části tohoto města; funkce člena zastupitelstva obce, města, územně členěného statutárního města nebo hlavního města Prahy, městského obvodu nebo městské části je neslučitelná s funkcí vykonávanou zaměstnancem zařazeným do pověřeného obecního úřadu nebo krajského nebo finančního úřadu. Všechny uvedené případy neslučitelnosti funkcí se však uplatní pouze za podmínky, že zaměstnanec vykonává přímo státní správu vztahující se k územní působnosti příslušné obce, města, územně členěného statutárního města, hlavního města Prahy, městského obvodu nebo městské části, nebo za podmínky, že jde o zaměstnance jmenovaného starostou, primátorem, v hlavním městě Praze primátorem hlavního města Prahy nebo starostou městské části, hejtmanem nebo radou kraje, obce, města, hlavního města Prahy, městského obvodu nebo městské části (srov. § 5 odst. 2 a 3 zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů, ve znění účinném do 13. 9. 2009).

Členům zastupitelstva obce, kteří jsou pro výkon funkce dlouhodobě uvolněni (tj. kteří vedle výkonu funkce neplní žádné povinnosti vyplývající z pracovního poměru), a členům zastupitelstva obce, kteří před zvolením do funkce člena zastupitelstva obce nebyli v pracovním poměru, ale vykonávají funkci ve stejném rozsahu jako dlouhodobě uvolnění členové zastupitelstva obce, poskytuje obec za výkon funkce uvolněného člena zastupitelstva obce měsíční odměnu (peněžitě plnění poskytované měsíčně podle druhu vykonávané funkce a podle počtu obyvatel obce ve výši a za podmínek, které stanoví nařízení vlády č. 37/2003 Sb., o odměnách za výkon funkce členům zastupitelstev, ve znění pozdějších předpi-

sů) a odměnu při skončení funkčního období, které se vyplácí z rozpočtových prostředků obce (srov. § 71 odst. 1 a 3 a § 73 odst. 1 zákona o obcích). Ostatním („neuvolněným“) členům zastupitelstva obce, jsou-li v pracovním poměru, poskytne zaměstnavatel pro výkon funkce pracovní volno s náhradou mzdy (platu), kterou (včetně pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na veřejné zdravotní pojištění) je zaměstnavateli povinna obec uhradit; rozsah doby potřebné k výkonu funkce v konkrétním případě určí obec (srov. § 71 odst. 4, věty první a druhou, zákona o obcích). Neuvolněným členům zastupitelstva obce, kteří nejsou v pracovním nebo jiném obdobném poměru, poskytuje obec ze svých rozpočtových prostředků náhradu výdělku ušlého v souvislosti s výkonem jejich funkce paušální částkou, jejíž výši stanoví zastupitelstvo obce vždy na příslušný kalendářní rok (§ 71 odst. 4, věta třetí, zákona o obcích). Neuvolněným členům zastupitelstva obce může být za výkon funkce poskytnuta měsíční odměna, jejíž maximální výši stanoví nařízení vlády č. 37/2003 Sb., o odměnách za výkon funkce členům zastupitelstev, ve znění pozdějších předpisů (srov. § 72 zákona o obcích).

Člen zastupitelstva obce vykonává svou funkci tím, že se zúčastňuje zasedání zastupitelstva obce, popřípadě zasedání jiných orgánů obce, je-li jejich členem, a plní úkoly, které mu tyto orgány uloží (srov. § 83 odst. 1 zákona o obcích). Členy zastupitelstva obce jsou též starosta a místostarosta, který zastupuje starostu v době jeho nepřítomnosti nebo v době, kdy starosta nevykonává funkci, a který je – stejně jako starosta – členem rady obce, jež je výkonným orgánem obce v oblasti její samostatné působnosti; zastupitelstvo obce může zvolit více místostarostů a svěřit jim některé úkoly (srov. § 99 odst. 1 a 3, § 103 odst. 2, větu první, a § 104 odst. 1 zákona o obcích). Místostarosta obce proto vykonává svou funkci též tím, že zastupuje starostu a plní úkoly, které mu uloží rada obce nebo které mu svěřilo zastupitelstvo obce.

Z toho, že funkce člena zastupitelstva obce není vykonávána v pracovním poměru a že na vztahy vyplývající z výkonu této funkce se vztahuje zákoník práce, jen jestliže to výslovně stanoví nebo jestliže to stanoví zvláštní právní předpisy, však nelze dovozovat, že by mezi obcí a členem jejího zastupitelstva nemohl vzniknout pracovněprávní vztah. Právní předpisy ani povaha obce jako veřejnoprávní korporace, která má vlastní majetek, vystupuje v právních vztazích svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývajících (srov. § 2 odst. 1 zákona o obcích), nebrání tomu, aby člen zastupitelstva obce uskutečňoval jiné činnosti pro obec na základě pracovněprávních vztahů, není-li náplní pracovního poměru nebo jiného pracovněprávního vztahu výkon funkce člena zastupitelstva obce a nejde-li ani o žádný z případů neslučitelnosti této funkce s funkcí vykonávanou v pracovněprávním vztahu uvedených v ustanoveních § 5 odst. 2 a 3 zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů, ve znění účinném do 13. 9. 2009. Za těchto podmínek může

vzniknout pracovněprávní vztah též mezi obcí a členem jejího zastupitelstva, který byl zvolen místostarostou obce.

V projednávané věci účastníci uzavřeli dne 1. 2. 2008 a dne 31. 12. 2008 dohody o pracovní činnosti, ve kterých se žalovaný zavázal vykonávat pro žalobce práci spočívající v přípravě, zpracování a administraci podkladů pro získávání peněžních prostředků pro potřeby žalobce zejména z fondů Evropské unie a ze státního rozpočtu České republiky. Vzhledem k tomu, že žalovaný byl v době uzavření těchto dohod o pracovní činnosti místostarostou města J., bylo pro posouzení jejich platnosti – jak vyplývá z výše uvedeného – významné, zda práce sjednané v dohodách představovaly výkon funkce místostarosty žalobce (o případ neslučitelnosti těchto prací s funkcí člena zastupitelstva města J. ve smyslu ustanovení § 5 odst. 2 a 3 zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů, ve znění účinném do 13. 9. 2009, zde zjevně nešlo). Protože sjednané práce nespočívaly v účasti žalovaného na zasedáních zastupitelstva města J., popřípadě na zasedání rady nebo jiných orgánů města, jejichž byl členem, a ani v zastupování starosty města, představovaly by tyto práce výkon funkce místostarosty žalobce – jak vyplývá z výše uvedeného – jedině v případě, že by šlo o úkoly, které mu uložila rada města J. nebo které mu svěřilo zastupitelstvo města. Vzhledem k tomu, že z tohoto pohledu se odvolací soud věcí nezabýval, je jeho závěr, že dohody o pracovní činnosti uzavřené mezi účastníky dne 1. 2. 2008 a dne 31. 12. 2008 jsou neplatné podle ustanovení § 39 obč. zák., předčasný, a tudíž nesprávný.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není ve výroku, kterým byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé, správný. Protože nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání ani pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud jej v tomto výroku a v akcesorických výrocích o náhradě nákladů řízení zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc v tomto rozsahu vrátil odvolacímu soudu (Krajskému soudu v Ostravě) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2, věta první, o. s. ř.).

INHALT*)

Entscheidungen in Strafsachen

- Nr. 51 Vollstrecker des Gerichtsvollziehers, wenn diese aufgrund einer schriftlichen Beauftragung des Gerichtsvollziehers Handlungen ausüben, die laut Vollstreckungsentscheidung gemäß der Zivilprozessordnung der Gerichtsvollzieher (Gerichtsvollstrecker) durchzuführen berechtigt ist, dürfen bei Erfüllung weiterer gesetzlicher Bedingungen als Amtsperson im Sinne des § 127 Abs. 1 Buchst. d) StGB angesehen werden.
- Nr. 52 Zur Verübung der Straftat der Begünstigung gemäß § 366 Abs. 1 des StGB ist es notwendig, dass deren Täter nur einem anderen Täter einer Grundstraftat dazu verholfen hat, der Strafverfolgung, Strafe oder Schutzmaßnahmen zu deren Ausübung zu entgehen. Verhilft er hierzu nicht nur dem Mittätern der gleichen Straftat, sondern auch sich selbst, ist zur Schlussfolgerung auf die strafrechtliche Verantwortlichkeit für die Begünstigung ausschlaggebend, ob der Charakter der gemeinsamen Handlung als Merkmal der Grundstraftat derartig ist, dass sich die Handlung dieses Straftäters von den Handlungen der sonstigen Täter der gemeinsam verübten Grundstraftat trennen lässt. Ist dies nicht der Fall, dann kann dieser Straftäter durch seine begünstigende Handlung, die ermöglichen soll, sich gemeinsam mit seinen Mittätern der Strafverfolgung zu entziehen, nicht die Straftat der Begünstigung gemäß § 366 Abs. 1 des StGB begehen, und dies auch nicht hinsichtlich der sonstigen Mittäter.
- Nr. 53 I. Voraussetzung der Straffreiheit eines im negativen Rechtsirrtum handelnden Straftäters ist die Entschuldbarkeit seines Irrtums. Bei einem Straftäter, der kraft seiner Funktion (beispielsweise als satzungsmäßiges Organ einer Zuschussorganisation) verpflichtet war, sich mit der entsprechenden Rechtsregelung vertraut zu machen, dies jedoch unterlassen hat, schließt der Umstand allein, dass er sich auf die Versicherung einer Drittperson hinsichtlich der Rechtmäßigkeit seines Vorgehens verlassen hat, das jedoch in Wirklichkeit im Widerspruch zu Rechtsvorschriften stand (z.B. hinsichtlich der Frage, welches Subjekt berechtigt ist, über die Gewährung von Prämien und deren Höhe zu entscheiden), die Schlussfolgerung nicht aus, dass sein Rechtsirrtum unentschuldbar ist.
- II. Die Ermittlung des Tatbestands im zur richterlichen Entscheidung notwendigen Ausmaß im Sinne des § 2 Abs. 5 StPO im Falle der Beurteilung der strafrechtlichen Verantwortlichkeit eines Straftäters, der eine Straftat im negativen Rechtsirrtum begangen hat, macht es notwendig, die Beweisführung zur Klärung der Frage zu durchzuführen, ob der Irrtum vermeidbar gewesen wäre. In der Begründung des Urteils, in welchem der Beschuldigte gemäß § 226 Buchst. b) StPO deshalb freigesprochen wurde, weil er in einem entschuldbaren negativen Rechtsirrtum gehandelt habe, muss unbedingt die komplexe Auswertung aller relevanten Tatsachen aufgeführt werden, die für die Schlussfolgerung, es habe sich um einen entschuldbaren Irrtum gehandelt, von Bedeutung sind.
- Nr. 54 Wenn ein Straftäter eine große Menge Munition, eine massenwirksame Waffe und außerdem auch verbotene Waffenzubehör (beispielsweise Schalldämpfer) aufbewahrt hat, erfüllt er durch diese Handlung in einfach wirkender Konkurrenz die Merkmale der Tatbestände zweier Vergehen des illegalen Waffenbesitzes gemäß § 279 Abs. 1 sowie gemäß § 279 Abs. 3 Buchst. a), b) des StGB, da es hierbei um zwei selbstständige grundlegende Tatbestände des Vergehens des illegalen Waffenbesitzes geht.
- Nr. 55 Das Strafgesetzbuch legt in § 15 Abs. 2 fest, dass unter dem Einverständnis (Inkaufnahme) im Sinne des § 15 Abs. 1 Buchst. b) StGB auch zu verstehen ist, dass der Straftäter auch in Kauf nimmt, dass auf die im Strafgesetzbuch beschriebene Weise das durch solch ein Gesetz geschützte Interesse verletzt oder gefährdet werden kann. Für eine eventuelle Absicht reicht die alleinige Vorstellung des möglichen Ergebnisses aus, die der Straftäter durch seine Handlung bewirkt hätte.
- Deshalb gilt für den Fall, dass der Straftäter den mit dem Rücken zum Geländer stehenden Geschädigten mit beiden Händen vor die Brust gestoßen hat und angesichts dessen Körper-

*) Dieser Text wurde in der deutschen Sprache zur Information der Leser des Novatrix Verlags vorbereitet.

größe, der Höhe des Geländers und der Intensität des Angriffs die reelle Gefahr bestand, dass der Geschädigte über das Gelände fällt und sich dabei verletzt, dass er diese Eventualität als möglich voraussetzen musste und sie so zumindest in Kauf genommen hat.

Entscheidungen nach dem Sachen bürgerlichen, Handels- und Verwaltungsrecht

- Nr. 99 In einem nach dem 1. 1. 2014 geführten Verfahren zur Wohnungsräumung wird eine Gerichtsgebühr für den Antrag auf Einleitung des Verfahrens gemäß Posten 4 von Punkt 1, Buchst. a) Gerichtsgebührentarif, in Höhe von 5 000 CZK erhoben.
- Nr. 100 Die von einem späteren Schuldner vereinbarte Schiedsklausel bezieht sich auch auf den Insolvenzverwalter, der im Laufe des Insolvenzverfahrens die Forderung des Schuldners aus derjenigen Rechtsbeziehung geltend macht, den die Schiedsklausel betrifft.
- Nr. 101 Zur Beurteilung der Unabhängigkeit und Unvorgenommenheit einer zur Bestimmung des Schiedsrichters beauftragten Drittperson gelten die gleichen Regeln, wie für die Unabhängigkeit und Unvorgenommenheit der Schiedsrichter selbst. Dabei wird jede Form der Abhängigkeit in Betracht gezogen, namentlich die materielle Abhängigkeit, genauso wie das eventuelle Interesse am Ausgang der verhandelten Streitigkeit.
- Nr. 102 Wenn dem Angeklagten, der in der Vorladung zur ersten Verhandlung über die Folgen seines Nichterscheins zur Verhandlung belehrt worden ist, die Benachrichtigung über die Vertagung der Verhandlung (Muster 48 der ZPO) auf einen späteren Termin nicht zu eigenen Händen zugestellt wurde, ist es nicht möglich, bei der vertagten Verhandlung ein Versäumnisurteil zu fällen.
- Nr. 103 Die Auseinandersetzung eines vor dem 1. 1. 2014 erloschenen (bzw. aufgehobenen oder eingeschränkten) ehelichen Vermögens hält sich an Gesetz Nr. 40/1964 Slg.
- Nr. 104 Das Berufungsgericht beurteilt nach dem 1. 1. 2014 eine die Belästigung durch Schattenwurf betreffende Klage gemäß § 1013, Abs. 1 des BGB, auch wenn das erstinstanzliche Gericht über diese Klage gemäß § 127 Abs. 1 BGB entschieden hat.
- Nr. 105 Der Eigentümer von Autobahnen, Straßen, Ortsstraßen oder Gehwegen haftet gemäß § 1013 Abs. 1 des BGB für infolge des baulichen oder verkehrstechnischen Zustands dieser Straßen oder Wege entstandene Immissionen, er haftet ohne weiteres jedoch nicht für die infolge des Verkehrs auf diesen Straßen und Wegen entstehenden Immissionen.
- Nr. 106 Um eine Regelverletzung bei einem sportlichen Spiel, die zu einer Gesundheitsschädigung führt, als Verletzung der Vorbeugepflicht im Sinne des § 415 BGB ansehen zu dürfen, muss sie von einer bestimmten, höheren Intensität sein, sie muss also auf erhebliche Weise von der üblichen Spielweise abweichen.
- Nr. 107 Das Tschechische Versicherungsbüro ist im Rahmen der Schadenersatzleistung für einen Schaden, der von einem Fahrzeug ohne abgeschlossene Haftpflichtversicherung durch dessen Betrieb verursacht wurde, verpflichtet, dem Geschädigten zudem auch die Kosten für die Mietung eines Ersatzfahrzeugs zu ersetzen, die sich dadurch erhöht haben, dass der Geschädigte ihre Anweisung befolgt hat und die Reparatur des beschädigten Fahrzeugs erst nach der Durchsicht durch einen von der Versicherung beauftragten Technikers hat vornehmen lassen.
- Nr. 108 Die Vereinbarung zwischen einer Investmentgesellschaft und der Bank, laut der die aus einem zwischen der Bank (als Gläubiger) und der Investmentgesellschaft (als Schuldner) abgeschlossenen Kreditvertrag hervorgehende Verpflichtung aus Mitteln beglichen werden kann, die dem von der Investmentgesellschaft bewirtschafteten Anteilsfonds obliegen, ohne dass der Kredit von der Investmentgesellschaft zur Deckung der mit Tätigkeiten verbundenen Kosten verwendet würde, die mit dem Umgang mit dem Vermögen im Anteilsfonds zusammenhängen, ist auch gemäß Gesetz Nr. 248/1992 Slg. in der bis zum 30. 6. 1996 gültigen Fassung ungültig, und dies wegen Umgehung des § 14, Abs. 4 des zitierten Gesetzes. Wenn die Bank aufgrund solch einer Vereinbarung eine Leistung aus dem Vermögen entgegennimmt, das den Anteilsfonds zur Deckung der Verpflichtung der Investmentgesell-

schaft aus dem Kreditvertrag obliegt, erwirbt sie eine ungerechtfertigte Bereicherung auf Kosten des Vermögens in den Anteilsfonds, die sie auszuliefern verpflichtet ist (§ 451 BGB). Die Verpflichtung der Investmentgesellschaft aus dem Kreditvertrag erlischt durch solch eine Leistung jedoch nicht.

- Nr. 109 Wenn eine eingeforderte Verpflichtung nicht aus den per Rückgriff auf die Mitgliedsrechte und Pflichten erworbenen Mitteln erfüllt wurde, wird die Mitgliedschaft in der Genossenschaft, die infolge des Rückgriffs auf die Mitgliedsrechte und -pflichten Vollstreckung erloschen ist, wiederhergestellt, sobald die Wirkungen des Vollstreckungsbefehls erlöschen, durch den die Mitgliedsrechte und -pflichten betroffen waren.
- Nr. 110 Der eventuelle Fehler eines Anbieters der Internet-Dienstleistung des Insolvenzregisters, bestehend in der verspäteten „Bekanntgabe“ der Insolvenz eines Schuldners, hat keinen Einfluss auf den Fristenlauf zur Anmeldung der Forderungen von Schuldnern.
- Nr. 111 Zwischen der Gemeinde und dem zum Stellvertretenden Bürgermeister gewählten Mitglied ihrer Vertretung kann eine arbeitsrechtliche Beziehung entstehen, sofern der Inhalt dieser Beziehung nicht die Ausübung der Funktion des Mitglieds der Gemeindevertretung (Stellvertr. Bürgermeisters) selbst betrifft und wenn es darüber hinaus um keinen Fall einer Inkompatibilität (Unvereinbarkeit) der Funktion des Gemeindemitglieds mit der in den Bestimmungen des § 5 Abs. 2 und 3, Gesetz Nr. 491/2001 Slg. (im Wortlaut späterer Vorschriften) zitierten, in arbeitsrechtlicher Beziehung ausgeübten Funktionen geht.

CONTENTS*)

Resolution in Criminal Law Cases

- No. 51 An executor of a court distrainer who is appointed in writing by the court distrainer to carry out actions, which the court executor is authorised to execute within the enforcement of a decision pursuant to the Civil Procedure Code, may be considered a public official within the meaning of Section 127(1)(d) of the Penal Code subject to the fulfilment of other legal conditions.
- No. 52 The commission of the misdemeanour of patronisation pursuant to Section 366(1) of the Penal Code requires the offender to only aid another offender who committed the basic criminal offence to avoid criminal prosecution, punishment or another protective measure or the enforcement of the same. When the offender aided accessories to the same criminal offence, as well as himself/herself, the relevant fact for deducing criminal liability for patronisation is whether the nature of these joint actions, as a characteristic of the basic criminal offence, is such that the actions of the offender may be separated from the actions of other accessories to the jointly committed basic criminal offence. If not, the offender could not have committed the criminal offence of patronisation pursuant to Section 366(1) of the Penal Code, when it was to enable himself/herself to avoid criminal prosecution along with the accessories, and this also applies with respect to other accessories.
- No. 53 I. The precondition for the impunity of an offender acting based on a negative error in law is the excusability of such error. As regards an offender who, in connection with discharging his/her office (e.g. as the statutory body of an allowance organisation), was obligated to familiarise himself/herself with the applicable legislation yet failed to do so, the mere fact that the offender relied on the affirmation of another person on the correctness of his/her procedure, which was actually in conflict with legal regulations (e.g. in relation to the issue of the person or body authorised to decide on the award of remuneration and on the amount thereof), need not exclude the conclusion that the offender's error in law is inexcusable.
- II. When adjudging the criminal liability of the offender who committed the criminal offence due to a negative error in law, the ascertainment of the facts of the case in the scope necessary for the decision of the court within the meaning of Section 2(5) of the Code of Criminal Procedure requires the introduction of evidence with focus on clarifying the question of whether the offender was able to avoid such error.
- The rationalisation of the judgement, whereby the accused was acquitted under Section 226(b) of the Code of Criminal Procedure for acting based on an excusable negative error in law, requires the inclusion of a complex evaluation of all relevant facts, which are significant for the conclusion on such excusable error.
- No. 54 When an offender kept a large quantity of ammunition, a weapon of mass effect and in addition to that also a prohibited weapon component (e.g. a silencer), the offender, by such single-action concurrence conduct, fulfilled characteristics of the body of two misdemeanours of the unlawful possession of weapons pursuant to Section 279(1) and Section 279(3)(a), (b) of the Penal Code since the same constitutes two separate basic bodies of the misdemeanour of the unlawful possession of weapons.
- No. 55 Section 15(2) of the Penal Code stipulates that understanding within the meaning of Section 15(1)(b) of the Penal Code shall also mean the reconciliation of the offender with the fact that he/she may infringe or jeopardise an interest protected by law in the manner set forth by the Penal Code. The mere notion of the possible result effected by the offender through his/her actions is sufficient for contingent intent.
- Therefore, if the offender pushed with both his/her hands against the chest of the aggrieved who was standing with his/her back to a railing and who, considering the railing height and the intensity of the assault, was in actual danger of falling over the railing and injuring himself/herself, the offender had to presume such contingency and be at least reconciled with the same.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

- No. 99 Proceedings concerning the vacation of a flat, which were initiated after 1 January 2014, the court fee for the motion demanding the initiation of the proceedings shall be collected in the amount of CZK 5,000 according to Item 4(1)(a) of the Tariff of Court Fees.
- No. 100 A clause on the resolution of disputes agreed by the later debtor shall likewise apply to the insolvency trustee who, in the course of the insolvency proceedings, files the debtor's claim arising from a legal relationship subject to the clause on the resolution of disputes.
- No. 101 When adjudging the independence and impartiality of a third party entrusted with appointing an arbitrator, the same rules shall apply as in the case of the independence and impartiality of arbitrators. Whereas any type of dependence, namely material dependence, as well as any interest in the result of the dispute, shall be taken into account.
- No. 102 If the accused, who had been advised of the consequences of failing to appear at a hearing in the summons for the first hearing, was not served into his/her hands a notice on the postponement of the hearing (form 48 of the Civil Procedure Code) to a later date, a judgement by default cannot be awarded within such postponed hearing.
- No. 103 The settlement of the joint property of spouses extinguished (respectively cancelled or narrowed) prior to January 1, 2014 shall be governed by Act No. 40/1964 Coll.
- No. 104 After January 1, 2014, the appellate court shall adjudge an action concerning nuisance by screening pursuant to Section 1013(1) of the Civil Code even if the first-level court had decided on the action in accordance with Section 127(1) of the Civil Code.
- No. 105 In compliance with Section 1013(1) of the Civil Code, the owner of a motorway, a road, a local road or a pavement is liable for emissions resulting from the construction condition or transport and technical condition of such roads, however, the owner shall not be liable for emissions resulting from traffic on such roads.
- No. 106 In order to consider any violation of the rules of a sports game resulting in injury to health as a breach of the prevention obligation within the meaning of Section 415 of the Civil Code, it needs to be of higher intensity, thus, it needs to substantially deviate from the common progress of the game.
- No. 107 When providing indemnity to compensate damage caused by a vehicle not insured against liability for damage inflicted by operating the vehicle, the Czech Insurers' Bureau is obligated to compensate to the aggrieved party also the costs for the rental of a replacement vehicle increased in consequence of the fact that the aggrieved party respected the instruction of the Czech Insurers' Bureau and had the damaged vehicle repaired only after the vehicle had been inspected by a technician of the competent insurance company.
- No. 108 An arrangement between an investment company and a bank, based on which the liability of the investment company arising from a loan agreement concluded between the bank (as the creditor) and the investment company (as the debtor) may be settled from the funds pertaining to unit trusts managed by the investment company, without the loan actually having been provided to the investment company to cover the costs of activities associated with the disposal of the assets belonging to the unit trusts, is invalid pursuant to Act No. 248/1992 Coll., in the wording effective until June 30, 1996, in particular for avoiding Section 14(4) thereof. When, based on such arrangement, the bank accepts fulfilment from the assets belonging to the unit trusts as settlement of the liability of the investment company arising from the loan agreement, the bank thereby acquires unjust enrichment, which the bank is obligated to surrender (Section 451 of the Civil Code). The liability of the investment company arising from the loan agreement shall not become extinct as a result of such fulfilment.
- No. 109 Where the claimed obligation is not fulfilled from the funds obtained by distraining membership rights and obligations, the membership in a cooperative extinguished in consequence of distraint, whereby the membership rights and obligations were distrained, shall be renewed if the effects of the distraint order whereby the membership rights and obligations were distrained, become extinct.

- No. 110 A conceivable fault on the part of the provider of the web-based insolvency register service consisting in the delayed “notification” of the bankruptcy of a debtor shall have no effect on the course of the deadline for the submission of the creditor’s claim.
- No. 111 An employment relationship may be established between a municipality and a member of the municipal assembly who was elected vicemayor of the municipality, unless the content of such relationship is the discharge of the office of a municipal assembly member (vice-mayor) and unless any of the cases of the incompatibility of the office of the municipal assembly member with an office performed in an employment relationship as set forth in Section 5(2) and (3) of Act No. 491/2001 Coll. (as amended) is involved.

POZNÁMKY

POZNÁMKY